

GUILLAUME DE DEGUILEVILLE

EN STUDIE
I
FRANSK LITTERATURHISTORIA

AKADEMISK AFHANDLING

SOM MED TILLSTÅND AF

VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPSALA
HUMANISTISKA SEKTION

FÖR FILOSOFISKA GRADENS VINNANDE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

J. E. HULTMAN

FILOSOFIE LICENTIAT AF STOCKHOLMS NATION

Å LÄROSALEN N:o IV

FREDAGEN DEN 12 DECEMBER 1902 KL. 4 E. M.

UPSALA 1902
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

TILL

MIN MORMODERS MINNE

Det är mig en kär plikt att här uttala min tacksamhet i mina lärare i romansk filologi, professor P. A. Geijer och cent H. O. Östberg, för den alltid intresserade och välvilliga ledning, som från deras sida kommit mig till del, samt till professor V. E. Lidforss, som först ingaf mig intresse för språkstudier, och som under den korta tid, det var mig förunnadt att arbeta under hans ledning, och äfven senare gifvit mig många bevis på sin välvilja.

Jag ber äfven att få tacka professor Carl Wahlund, som för mig öppnat sitt bibliotek, tjänstemännen vid härvarande universitetsbibliotek, i främsta rummet bibliotekarien Aksel Andersson, hvilka genom sitt aldrig svikande tillmötesgående på många sätt underlättat mitt arbete, och de kungliga biblioteken i Stockholm, Köpenhamn, Berlin och München, samt S. Geneviève-biblioteket i Paris, hvilka satt mig i stånd att här studera dem tillhöriga arbeten.

Upsala i november 1902.

J. E. Hultman.

Guillaume de Deguileville har egendomligt nog icke förut gjorts till föremål för någon special-undersökning, ehuru man beaktat den popularitet, han åtnjöt hos sin egen tid och hos de följande generationerna af läsare, samt äfven studerat det direkta inflytande, han utöfvat på dessas skalder [1]. Skälet härtill har möjligen varit bristande intresse för en diktare, som till så öfvervägande del håller till på den medeltida uppbyggelse-litteraturens stora allmänning, och kanske äfven hvad ARTHUR PIAGET skämtsamt kallar brist på mod att taga itu med en författare, hvars produktion omfattar mer än 56,000 vers [2]. I hvarje fall innehålla de litteraturhistoriska handböckerna i allmänhet endast några korta, i de flesta fall oriktiga, notiser om tiden för affattandet af hans olika dikter.

Så vidt jag kunnat finna, är det endast tvenne författare, som lämnat en utförligare framställning af Guillaume de Deguileville och hans verk. Den förste af dessa var den lärde abbé GOUJET, som år 1745 i *Bibliothèque française,* Tome IX, pag. 71—92, i en för sin tid mycket förtjänstfull undersökning framdrog ett par af de i dikterna förekommande data och jämte några knapphändiga anmärkningar öfver stilen lämnade en kortfattad redogörelse för dikternas innehåll. Hans

---

[1] TEN BRINK, *Geschichte der englischen Litteratur*, II, Strassburg 1893, pag. 62, 355 ff. — FURNIVALL, *Trial-Forewords to my parallel-text edition of Chaucer's Minor poems* (Chaucer Society Ser. 2: 6), London 1871, pag. 100. — HILL, *The ancient poem of Guillaume de Guileville entitled Le Pèlerinage de l'homme compared with the Pilgrim's Progress of John Bunyan,* London 1858.— GRÖBER, *Grundriss* II: pag. 749.

[2] I PETIT DE JULLEVILLE, *Histoire de la langue et de la littérature française.* T. II: 2, pag. 207: "Les poèmes du moine cistercien Guillaume de Digulleville, souvent imprimés aux XVe et XVIe siècles, sont intéressants à divers titres, et, ne fût-ce que par leur vastes dimensions, occupent une place importante dans la littérature du XIVe siècle. Mais il faut aujourd'hui beaucoup de courage pour les lire: on me pardonnera d'avoir reculé."

arbete lämnar emellertid icke någon ledning vid ett mera ingående studium af Guillaume de Deguileville.

Den andre är GUSTAV GRÖBER, som i *Grundriss der Rom. Ph.* II: pag. 749—754 i hopträngd form lämnar en betydligt utförligare, men ganska ytlig och föga tillförlitlig framställning, som torde göra en förnyad undersökning snarare önskvärd än öfverflödig. I fortsättningen får jag anledning att närmare yttra mig om några af hans misstag, men att mera speciellt rikta uppmärksamheten på ett bemötande af ett större antal af dem, anser jag icke vara af intresse.

Men om alltså det litteraturhistoriska studiet af Guillaume de Deguileville ingalunda kan anses afslutadt, har under de senaste åren en förträfflig kritisk upplaga af hans dikter sett dagen. Det är professor J. J. STÜRZINGER i Würzburg, som utfört detta jättearbete[1] för Roxburghe-klubben i London, hvilken under det förra decenniet kunnat tillställa sina trettio medlemmar[2] "Le Pèlerinage de la Vie humaine" (1893), "Le Pèlerinage de l'Ame" (1895) och "Le Pèlerinage de Jesuscrist" (1897). Det förtjänar endast ett lifligt beklagande, att, på grund af Roxburghe-klubbens exklusiva karaktär, denna nya kritiska upplaga är svårare tillgänglig än de gamla trycken och handskrifterna; till och med de sistnämndas antal öfverträffar betydligt antalet af de öfver hufvud taget existerande exemplaren af Roxburghe-klubbens edition[3].

---

[1] Se handskriftsförteckningarna i hans *Pèlerinage de la vie humaine*, pag IX—XI och XIII.

[2] Se medlemsförteckningen, Ib. pag. III: The Marquess of Salisbury, S. A. R. le duc d'Aumale, Duke of Buccleuch, K. T., Duke of Devonshire etc. etc.

[3] Notiser om mss lämnas i: STÜRZINGER, *Pèlerinage de la vie humaine*, pag. VI. — DELISLE, *Inventaire des manuscrits français de la Bibliothèque nationale*, I: 105. — P. PARIS. *Les manuscrits françois de la bibliothèque du roi*, VI: 350. — *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque nationale*, XXXIII, 2, 193 och XXXIV, 1, 171. — WARD, *Catalogue of romances*, II: 550.— STEPHENS, *Brittiska och fransyska handskrifter i Kongl. Biblioteket i Stockholm.* 1847, pag. 138.

För "Le Pèlerinage de la Vie humaine" (första redaktionen) och för "Le Pèlerinage de l'Ame" har jag varit nog lycklig att få använda Roxburgheklubbens edition:

Le Pèlerinage de la Vie humaine ed. J. J. STÜRZINGER, printed for the Roxburghe Club, London 1893 (förkortning: *Vie*).

Le Pèlerinage de l'Ame — — — — London 1895 (förkortning: *Ame*).

Den uppgift, jag satt mig för detta bidrag till kännedomen om Guillaume de Deguileville, är att lämna en redogörelse för innehållet i hans "pèlerinages" och för de källor, han användt, samt för hans stil, lif och personlighet.

Båda banden tillhöra kungl. biblioteket i München.

För "Le Pèlerinage de la Vie humaine" (andra redaktionen) och för "Le Pèlerinage de Jesuscrist" har jag användt:

Le romant des trois Pelerinaiges.... fait et *com*pose p*ar* frere guillaume d*e* deguileville en son viva*n*t moyne de chaaliz de lordre de cisteaux. — [Paris] u. å.

"Le Pèlerinage de la Vie humaine" (andra redaktionen) omfattar Fol. 1 v° A—92 r° B (förkortning: *Vie*[2]) och "Le Pèlerinage de Jesuscrist" Fol. 149 r° A—207 v° B (förkortning: *Jesuscrist*).

Boken tillhör S. Geneviève-biblioteket i Paris.

I.

Pèlerinage de la Vie humaine.

(Första redaktionen).

Första boken (v. 1—5066).

Författaren uppmanar sina åhörare till uppmärksamhet, framhåller det lärorika i sin berättelse med afseende på lifvets pilgrimsfärd och omtalar, att han haft den dröm, han går att skildra, i Chaalit en natt, sedan han före insomnandet läst "le biau roumans de la Rose".

I drömmen tycker han sig såsom i en stor spegel se det himmelska Jerusalem, och han prisar i nära anslutning till Apocalypsen dess prakt och dess bebyggares lycka (v. 35). Porten försvaras af Cherubim med flammande svärd, men på murens krön ser han helige män, som bispringa de utanför stående: S. Augustin och andra stora lärare förvandla dem genom sina härliga ord till fåglar, som sedan utan fara flyga upp öfver dörrvakten, S. Benoit har mot muren upprest ödmjukhetens stege, och S. François håller ett rep med knutar att klättra på. I muren ser han äfven en trång dörr, genom hvilken endast fattiga kunna gå, och hvars nycklar förvaras af S. Pierre. De, som träda in därigenom, lämna sina kläder utanför och få nya dräkter där inne. — Till denna härliga stad beslutar författaren att vandra.

Han lämnar det genom arfsynden nedsmutsade hus, i hvilket han vistats i nio månader (v. 203). När han gråtande söker staf och pilgrimsskräppa, möter han Grace Dieu, en förnäm kvinna i strålande dräkt. Hon förklarar sig själfmant villig att hjälpa honom, emedan hon är dotter af konungarnas konung och af denne sändts att bispringa dem, som vandra;

för öfrigt kan ingenting företagas utan hennes medverkan, och det är just hon, som gifver tillträde till det himmelska Jerusalem. — Pilgrimen öfverlämnar sig åt hennes ledning.

Grace Dieu för honom mot det hus, som hon grundat för 1330 år sedan (v. 391). För att komma dit, måste han passera ett vattendrag, där det icke finns några transportmedel. Han föreslår en omväg, men efter några förmaningar af Grace Dieu om tvagningens nödvändighet med särskildt afseende på den smutsiga boning, där han tillbragt de nio månaderna före vandringens början, låter han doppa sig tre gånger i vattnet af en af henne tillkallad tjänare, som gör korsets tecken öfver honom, smörjer honom med olja och för honom in i huset.

Där träffar pilgrimen en Mose ställföreträdare, med horn i pannan och krökt staf (i fortsättningen kallad biskopen och Moses), hvilken gör thau-tecknet öfver honom (v. 533). Därpå lämnar denne man åt tjänaren, som förrättat dopet, tre salfvor: för pilgrimer, för gudskämpar och för sårade och lidande. Däremot förbehåller han sig smörjandet af konungar, Mose ställföreträdare och "läkare", sådana som tjänaren, samt af nattvardsborden och thau. — Från ett torn kommer Raison och manar biskopen och prästen till mildhet och barmhärtighet mot de sårade (v. 571). Biskopen invänder, att han väl fått horn och staf för att straffa, men Raison svarar, att mildhet är hans första plikt, att liksom Moses förde sitt folk öfver hafvet, han med sin till tecken på ödmjukhet krökta staf bör föra de honom anförtrodda människorna genom lifvet, och att han bär vapnen hufvudsakligen till åminnelse af den strid, som utkämpades, när djäfvulen drefs bort från det af Grace Dieu byggda huset, i hvilket han trängt in som inkräktare. Men om någon träder kyrkans rätt för nära, då må och bör han bruka sina vapen till och med med mera eftertryck, än han hittills gjort; Thomas och Ambrosius må vara hans förebilder. Mot "Farao" må han till skydd för sitt hus visa sin kraft och sitt mod.

Från olika håll komma till prästen en man och en kvinna, och han förenar dem genom vigsel (v. 797).

Till Moses kommer en stor skara män för att bedja om tjänst i hans hus (v. 818). Han klipper tonsur på några af dem, och Raison förmanar dessa, under hänvisning till Roman de la Rose för närmare upplysningar, till ett lif fritt från köttets njutningar o. s. v., samt förklarar tonsurens betydelse. Det kala stället betecknar, att sinnet af intet skiljes från Gud,

och hårkransen är en mur, som skiljer sinnet från världen. Hon lämnar äfven en annan förklaring: tonsuren visar, att vederbörande är ett bra får, och det är rätt och billigt, att herden klipper fåren. — Andra af de platssökande få olika tjänster i huset. De duka bord, och bröd och vin, blandadt med vatten, framsättes.

Andra skall Moses inviga till medhjälpare åt tjänaren, som förrättat dopet (v. 975). Han kallar Grace Dieu. Hon sitter på sin tron, och pilgrimen har tagit plats vid hennes fötter, men hon nalkas på Mose kallelse. Denne smörjer och förenar männens händer och gifver dem Cherubims svärd och himmelrikets nycklar samt Grace Dieu. Pilgrimen fruktar att förlora sin beskyddarinna, men hon förklarar för honom, att hon är en all godhets källa, som är tillgänglig för alla.

Raison förklarar från predikstolen svärdets och nycklarnes betydelse. Svärdet kan användas till stötar med den hvassa spetsen, hugg med eggens båda sidor och slag med flata klingan, och det kräfves stor urskiljning för att välja det rätta. Stötandet betecknar förbannelse. Den ena sidan af eggen är afsedd att straffa kroppen genom penitens, den andra själen genom exkommunicering. Slagen med flata klingan äro förmaningar. Svärdet är "versatile" (Gen. III: 24) för att vara redo till alla dessa olika användningar och "flamboyant" af kärlek. Såsom bärare däraf och såsom himmelrikets väktare förtjäna prästerna namnet cherubim. I denna senare egenskap bära de äfven nycklar, och de skola icke i himlen insläppa någon människa, som söker inträde, förrän de — i bikten — undersökt den packning, hon medför.

Pilgrimen ber Moses, att äfven han må få svärd och nycklar, och detta beviljas honom; men svärdet sitter fast i skidan, nycklarna äro hopbundna, och Moses förbjuder honom att draga svärdet eller lösgöra nycklarne. Pilgrimen får förklaring öfver betydelsen af detta egendomliga villkor vid gåfvan utaf Raison, som efter en längre förklaring af "predicament ad aliquid" påpekar för honom, att, så länge han icke har Guds befallning att straffa, lösa och binda, han icke har något att göra med svärd och nycklar.

Moses sätter sig till bords för att spisa (v. 1431), och Grace Dieu förvandlar brödet och vinet till kött och blod af ett lamm. Moses äter och dricker däraf och gifver åt de öfriga. Pilgrimen vänder sig förvånad öfver undret till Raison

med bön om förklaring, men denna är för en gångs skull, om icke stum, så åtminstone rådlös och drar sig dyster och missnöjd tillbaka till sitt torn. I sitt ställe sänder hon Nature för att ställa Grace Dieu till svars för detta ingrepp på ett främmande område (v. 1503). — Enligt Nature's påstående utgör månens bana gränsen mellan deras riken: himlen med dess stjärnor tillhör Grace Dieu; jorden med dess lif Nature. Det är icke första gången, Grace Dieu öfverskridit sin befogenhet; Nature nämner såsom exempel den brinnande busken, Arons och Mose stafvar, förvandlingen af vatten till vin vid bröllopet i Kana och den obefläckade aflelsen. — Grace Dieu svarar mycket högdraget, att hon betviflar, att Nature är nykter, att utan henne vore Nature såsom ett vildt djur på marken, och att Nature borde inse sin tjänarinneställning. Grace Dieu är himlens härskarinna; om hon toge bort solen från fästet, hur skulle det då gå med hela Nature's verksamhet? Nature har fått makten i sitt rike af Grace Dieu; gränsen är satt för Nature, men ej för Grace Dieu. Till och med hedningen Aristote har sagt, att solen gifver lifvet. Till mästaren kommer nu verktyget och inbillar sig äga den skapande kraften. Trots Nature's protester kommer därför Grace Dieu att fortsätta sin mirakel-verksamhet. — Nature stämmer ned tonen och erkänner, att Grace Dieu har rätt i allt detta, men invänder, att liksom handtverkaren i allt begagnar sitt verktyg, Grace Dieu äfven bör i allt anlita sin tjänarinna Nature i stället för dessa nya tjänare, som hon skaffat sig. Grace Dieu svarar, att den, som gör sig i allt beroende af en tjänare, förlorar sin härskareställning, och att hon dessutom verkar oberoende af alla yttre medel. — Nature faller till hennes fötter och ber om förlåtelse, hvilken beviljas.

Emellertid vill Moses vid slutet af sin måltid öfva barmhärtighet mot de fattiga pilgrimerna, men Penitance och Charite, tvänne fagra, höfviska jungfrur, ställa sig mellan honom och dem (v. 2005).

Penitance bär i ena handen en hammare, i den andra ett ris och i munnen en kvast. Med hammaren Contrition uppmjukar hon syndarens hjärta, så att tårarne strömma fram, och i dessa tvår hon honom; Gud har också för hennes skicklighet däri gjort henne till sin kammarjungfru och tvätterska. — Människohjärtat är likt en kruka, fylld af smuts, i hvil-

ken masken Conscience lefver; med hammaren krossar Penitance krukan och dödar masken.

Människan har de fem sinnenas portar, genom hvilka mycken smuts kommer in, men genom den sjätte, munnen, sopar Penitance med kvasten Confession bort all styggelsen. Med riset Satisfaction drifver hon den ångerfulle syndaren, som biktat, till bättring, till allmosor, fastor, pilgrimsfärder o. s. v. Utan att Penitance fyllt sitt värf, må ingen komma till Mose bord.

Charite förkunnar, att det var för hennes skull, Jesus företog återlösningsverket och led sina plågor, och uppläser Jesu testamente, som hon bär i handen. I detta testamenterar han till de lidande människorna sin leksak från barndomsdagarne i paradiset — Paix. Fadern har själf gjort den; den har form af en snickares vinkel, och på den stå bokstäfverna *P. A. X.*—*X.* betecknar frid med Kristus genom syndernas förlåtelse, *A.* själens frid och *P.* frid gent emot nästan. Hon tillägger, att hennes hjälp är lika nödvändig, som Penitance's, för den, som vill komma till Mose bord.

Så gå pilgrimerna fram till Charite och från henne till Penitance för att underkasta sig dennas behandling med kvast o. s. v. och sedan till Moses. Dessa lämna honom mättade och renade, men några andra, som gått förbi Charite och Penitance, lämna honom hungriga och vederstyggligt smutsiga. — Pilgrimen förvånar sig öfver att så litet, som hvar och en af dem fått, hvilka efter vederbörlig beredning deltagit i måltiden, kan hafva så kraftiga verkningar, men Grace Dieu lämnar honom följande förklaring (v. 2729):

Brödet och vinet förvandlas till kött och blod. De fyra öfriga sinnena bedraga, men icke hörseln; därför bör människan inskränka sig till att tro, hvad hon får höra. Men lifvets bröd må man dock med skäl kalla nattvardsbrödet. Charite bragte utsädet från himlen till jorden; säden växte, skördades, tröskades och maldes i en kvarn, som drefs af afunds-vinden. Sapience bakade brödet. Hon gjorde det litet och gaf det dock egenskapen att kunna mätta hela världen. Af hvarje smula, som bröts utaf, gjorde hon ett nytt bröd lika stort som det ursprungliga. Nature harmades häröfver och sände sin tjänare Aristote till Sapience. Han påpekade det orimliga uti att kärlet vore mindre än innehållet; dessa små bröd innehölle ju föda för hela världen. Sapience hade

äfven gjort delarne lika stora som det hela, hvilket ju vore orimligt; det hela vore svek. Sapience svarade, att hon haft två skolor; i den ena hade hon undervisat Nature i att göra sina verk och i den andra Science och Aristote att döma däröfver. Det vore icke första gången, lärjungar trodde sig öfverträffa mästaren, men sådana försök brukade slå illa ut. Icke vore det svek, om man lofvade en människa en tom börs och gåfve henne en fylld; på samma sätt vore brödet mera värdt, än dess utseende utlofvade. Hon visade vidare, att påståendet om förhållandet emellan kärlet och innehållet och mellan delarne och det hela vore oriktigt. Människohjärtat är så litet, men hela världen skulle icke kunna fylla och mätta det, minnet, som är inneslutet i människans hufvud, kan rymma stora städer, och i spillrorna af en spegel synes samma bild, som syntes i spegeln, medan den var hel. — När Sapience på Aristote's fråga, om hon menade allt detta fysiskt, svarade, att allt var bildligt utom själfva påståendet om brödet och vinet, gick Aristote sin väg och återvände till Nature.

När Grace Dieu berättat detta, ber pilgrimen (v. 3307) att få del af den omtalade måltiden, men hon vill dessförinnan lämna honom den staf och den skräppa, hvarmed hon tänker utrusta honom för vandringen.

Skräppan Foi är af grönt siden och prydd med 12 silfverklockor med inskrifter. På de tre första står skrifvet Dieu le Père, Dieu le Fil, Dieu le Saint Esprit; de sitta hvarandra så nära, att de äro så godt som en enda, och de hafva en gemensam kläpp. De öfrigas inskrifter utgöras af delar af den apostoliska trosbekännelsen, några ord på hvarje klocka. Klockorna-trosartiklarne, hafva ditsatts af apostlarne; ursprungligen behöfdes de icke, men genom de många villfarelserna, då hvar och en trodde efter sitt eget hufvud, blefvo de nödvändiga. — Då pilgrimen får se, att skräppan är fläckad af blod, känner han sig kuslig till sinnes, till dess Grace Dieu hinner upplysa honom om att blodet är martyrernas. Röfvare hafva sökt taga skräppan från dem, men de hafva hellre velat låta slita sig i stycken än lämna den. Nu är det länge, sedan någon bloddroppe kom dit.

Stafven Esperance (v. 3673) har tvenne knappar: Jhesu-Crist och Marie virge-mere. Pilgrimen skulle hafva föredragit, att stafven varit skodd, så att han kunnat försvara sig

därmed, men han blir nöjd, då han erfar, att han skall få en hel rustning till sitt försvar.

Grace Dieu uppfyller genast sitt löfte (v. 3813). Hon ger sin skyddsling till att börja med vapenrocken[1] Pacience, hvilken, enligt hennes utsago, Kristus bar på korset. På ryggsidan är den försedd med ett städ; vid Kristi lidande och död smiddes därpå lösepenningen för mänskligheten, numera smides därpå åt de i pröfningen ståndaktige den himmelska ärones krona. Pilgrimmen ikläder sig det originella plagget och klagar öfver att det känns tungt och trångt, men Grace Dieu säger, att felet är hans eget; det är han, som är alltför välfödd. Han får vidare pansaret Force, som ger sin bärare mod mot döden, hjälmen Atrempence, som skyddar syn, hörsel och lukt mot frestelse, ringkragen Sobriete, som skyddar mot fråsseri och öfverdådigt tal, handskarne Continence, som skydda kyskheten, svärdet Justice — med skidan Humilite, gehänget Perseverance och spännet Constance — med hvilket dess bärare behärskar sin kropps olika förmögenheter, samt skölden Prudence.

Pilgrimen ikläder sig rustningen, men klagar öfver att den är hård, tung och trång, och ber att få aflägga den igen. Grace Dieu förespår honom, att han i farans stund kommer att önska sig vapnen tillbaka; men då tänker hon ej komma. Det oaktadt beslutar emellertid pilgrimen att försöka reda sig endast med staf och skräppa och återlämnar rustningen. Han är dock själf mycket betänksam öfver sitt beslut och tar tacksamt emot Grace Dieu's erbjudande att trots hans ohöfliga afslag på annat sätt hjälpa honom. Hon hämtar då Memoire, en jungfru med ögon i nacken i stället för i ansiktet, och ger denna i uppdrag att bära rustningen åt pilgrimen. Därpå mottager han af Moses det mycket omtalade brödet, som han stoppar i skräppan. Han beder Grace Dieu, att hon må följa honom på hans väg, och hon lofvar att göra detta, ehuru osynlig, emedan han eljes skulle kunna helt och hållet förlita sig på henne. — Därpå försvinner hon, och pilgrimen och Memoire ge sig i väg (v. 5031).

Författaren förklarar sig vilja unna både sig själf och sina åhörare en helt säkert rätt välbehöflig hvila och uppmanar dem att komma tillbaka en annan dag för att höra fortsättningen.

[1] gambeson = vadderad läderrock, som bars under en pansarskjorta. (*Nordisk Familjebok*, art. Rustning).

Andra boken (v. 5067—9054).

Efter ett par inledande rader fortsätter författaren berättelsen om sin dröm. Då han vandrar framåt, förvånad öfver att en kvinna kan bära den rustning, som är honom, en kraftig man, för tung, möter han Rude Entendement, en grof, simpel karl. Denne hejdar honom med sin knölpåk Obstination och påpekar, att "konungen" förbjudit sina undersåtar att bära skräppa och staf. Till författarens hjälp kommer i rätta stunden Raison, som upptager trätan med Rude Entendement. Den senare betviflar Raison's berättigande att taga sig någon ton, hvarpå hon tar fram sitt kreditbref. Detta innehåller, utom en hälsning från Grace Dieu, dennas uppmaning till Raison att befalla Rude Entendement att låta pilgrimerna i fred bära staf och skräppa och att, om denna befallning ej efterkommes, stämma honom till tinget.

Rude Entendement och Raison diskutera det berättigade uti pilgrimernas bruk att bära staf och skräppa; den förre stödjer sig på "konungens" ord Luc. IX: 3: "Tagen intet med på vägen, icke stafvar, icke renslar" och den senare på Luc. XXII: 36: "Men nu den, som har penningpung, han tage honom med sig". Rude Entendement låter emellertid icke öfvertyga sig af munkarnes och tiondens försvararinna och vägrar att åtlyda Grace Dieu's befallning, hvarpå Raison kallar honom till domen.

I sällskap med Raison fortsätter pilgrimen sin vandring (v. 5679). Han omtalar för henne sin fundering, huru det kan komma sig, att vapnen voro honom för tunga, medan en kvinna (Memoire) kan bära dem. Raison svarar, att det är hans värste fiende, hvilken han med omsorg närt i 36 år, som hindrar honom. När hon förklarat dessa gåtfulla ord, uttrycker pilgrimen sin förvåning öfver att hon skiljer mellan honom själf och hans kropp, men hon visar honom, att konflikter kunna uppkomma mellan bådas viljor. Själen har Gud till fader, men kroppen är aflad af Thomas de Deguileville; ty Gud har blott skapat de två första människornas kroppar, men han skapar allas själar. Kroppen är smuts, en mask, som själf skall blifva maskars föda; till själens pröfning har Gud förenat själen med kroppen. Själens ögon se klart, och kroppen är blind, men liksom solen kan lysa genom ett moln och

ljuset i en nedrökt lykta, så manifesterar sig ock själen trots kroppen. Om icke själen bure upp kroppen, skulle denna icke vara annat än en hög orenlighet. Pilgrimen invänder, att det väl snarast är den af kroppen omslutna själen, som bäres, men Raison påpekar, att ej kroppen bäres af de omslutande kläderna, utan tvärt om. Själ och kropp förhålla sig till hvarandra såsom styrman och fartyg.

Pilgrimen ber Raison skilja hans själ från kroppen, för att han må klart kunna fatta hennes ord, och hon medger detta, men blott för en kort stund. — Med förenade krafter lyckas de äfven utföra experimentet; Raison håller fast i kroppen, och själen stretar åt motsatt håll, till dess den verkligen skiljes från kroppen. Själen höjer sig såsom på vingar i luften, betraktar den usla kroppen, som ligger liflös på marken, och inser, att det var den, som hindrade henne att bära vapnen. På Raison's bud ikläder sig själen i mycket dyster sinnesstämning åter kroppen. Raison påpekar ytterligare motsättningen mellan själ och kropp och förmanar pilgrimen att ejförtröttas i striden mot köttet, ehuru denna försvåras däraf, att den föres på kroppens egen mark, på det sinnliga området; i bot och bön har han dock härliga vapen, som kunna gifva honom segern. — Pilgrimen ber om Raison's sällskap till staden, och hon lofvar att liksom Grace Dieu följa honom, men allt efter den väg, han går, skall han kunna se henne mer eller mindre tydligt.

Pilgrimen ger sig nu på allvar i väg (v. 6483). Han får se, att vägen delar sig i tvänne skenbart lika, af en törnehäck skilda stigar. Till vänster sitter en ung, sysslolös kvinna och till höger en man, som flätar mattor och själf rifver upp sitt färdiga arbete för att börja på nytt. Af den senare erfar han, att för dem, som sträfva till Jerusalem, vägen Innocence, där han sitter, är den rätta. Pilgrimen uttalar sitt tvifvel härom och sin förvåning öfver mannens egendomliga sysselsättning, men denne svarar, att ett ringa arbete är bättre än förnäm sysslolöshet. Just för att undvika overksamhet rifver han själf upp sitt arbete. Lysande stål, som icke brukas, rostar och förstöres, och samma öde träffar en människa, som icke är verksam. Pilgrimen förvånar sig öfver de vältaliga orden och frågar efter mannens namn. Han får till svar, att han heter Labour eller Occupation, att han gifvit människosläktet dess bröd sedan Adams dagar, och att Grace

Dieu ingifver honom hans ord. — Pilgrimen tänker bestämma sig för vägen till höger, men kroppen förmår honom att rådfråga äfven flickan till vänster: om pilgrimen går den väg, hon visar, och sedan vill vända in på den andra, finns det nog alltid någon öppning i häcken. — Flickan lofvar på sin väg lek och lust, blommor och sång; hon heter Huiseuse och är dotter till Paresse. Mot hennes och kroppens öfvertalningsförsök förmår pilgrimen ej hålla stånd, utan viker af åt vänster (v. 6891). — När han vandrat ett stycke väg, får han plötsligen från andra sidan af häcken höra Grace Dieu's röst, hvilken förmanar honom att så fort som möjligt gå öfver häcken, emedan den blir allt tätare. Pilgrimen begagnar tillfället att förkofra sitt vetande och erfar till svar på sina frågor af Grace Dieu, att Penitance planterat häcken för att däraf taga kvistar till sitt ris och sin kvast och för att straffa vandrare, som vikit af från den rätta vägen. På andra sidan häcken varseblifver han äfven Raison, som upprepar Grace Dieu's förebråelser och förmaningar. Pilgrimen tänker följa deras råd, men då han söker efter ett glesare ställe i häcken för att komma öfver med skinnet så litet rifvet som möjligt, fastnar han i en snara (v. 7017). Han varseblifver en ful käring, som fångat honom, och som i ena handen håller en yxa och i den andra snaran, samt vid halsen bär ett rep. "Släpp mig, vidriga käring", ropar pilgrimen, men hon svarar, att hon väl är gammal, men icke vidrig, ty hon har bott i de finaste gemak, hos käjsare, konungar, prelater o. s. v. Det är hon, som lockar barnen att bli liggande i sängen och styrmannen att somna vid rodret, som låter ogräset förstöra trädgården; Paresse eller Tristece är hennes namn. Hennes yxa heter Enui de vie, hennes snaror Negligence och Laschete eller Fetardie och repet, som hon bär, Desperation. Paresse hotar pilgrimen med döden och ger honom ett svårt hugg, som kommer honom att sakna pansaret, men han läker såret med salfva, som han fått af Grace Dieu. Då försöker Paresse strypa honom med repet, men stödd på sin underbara staf lyckas han rädda sig äfven ur denna fara. Hon håller honom dock bunden i snaran om foten och tvingar honom att vandra efter hennes befallning.

Då möter han två andra käringar, af hvilka den ena sitter på den andras rygg och därunder betraktar sitt ansikte i en spegel (v. 7339). Den, som bäres, berättar, att hon he-

ter Orgueil och är dotter till Lucifer, att hon störtat sin fader och föranledt Adams fall, och att hon fortfarande utöfvar en omfattande, föga välsignelsebringande verksamhet, som hon omständligt skildrar. I pannan bär hon hornen Fierte och Cruaute, och hon är lycklig ägarinna till pusten Vaine Gloire, hornet Vantance, sporrarne Inobedience och Rebellion, käppen Obstination och manteln Ypocrisie. Den andra gumman, som bär henne, är Flaterie, kusin till Trahison, dotter till Faussete och amma åt Iniquite och alla de öfriga käringarne, som pilgrimen mött eller skall möta; men hennes förnämsta uppgift är att bära Orgueil, ty denna skulle ej kunna reda sig utan henne.

Därpå möter pilgrimen Envie, som har ett spjut i hvarje öga, och som krälar på marken liksom en orm (v. 8191). På hennes rygg sitta Trahison med mask för ansiktet, en gömd dolk i ena handen och en ask med salfva i den andra, samt Detraction, som på sin tunga, som ser ut som ett svärd, bär en hel mängd människoöron och gnager på ett ben. De redogöra utförligt för sina förhållanden. Envie är dotter af Sathan och Orgueil och svuren fiende till Charite. Spjuten i hennes ögon heta Courrous de joie d'autrui och Joie d'autrui adversite. Trahison och Detraction äro döttrar till Envie och gå alltid hennes ärenden; den förra lockar med sin salfva (= inställsamma ord) sina offer till förtroende för att sedan stöta till med sitt dolda vapen, och den senare anfaller med sin farliga tunga alla, som hon kan komma åt, men särskildt dem, som "bära staf". — Trahison och Detraction göra sig redo att rycka ned pilgrimen från hans häst. Denne har som vanligt fyra ben, hvilka emellertid heta: godt namn och rykte, personlig frihet, äkta börd och normal sinnesbeskaffenhet. Detraction börjar att gnaga på hästens hofvar, där ryttaren minst märker det, och alla lasterna anfalla den arme pilgrimen hvar med sina vapen, men hejda sig vid Ire's ankomst (v. 8797). Denna är besatt med taggar som en igelkott, hennes ögon spruta eld, och hon bär i bältet skäran Homicide, i händerna stenarne Despit och Tencon och i munnen sågen Haine, som hon smidt med båda dessa stenar af järnet Impacience, och som af misstag filats af Justice med filen Correction. Sedan Ire redogjort för sina älsklingssysselsättningar, göra lasterna sig åter redo till anfall. Memoire frågar pilgrimen, hvarför han icke ikläder sig rustningen, men därtill får

han icke tid. Lasterna tvinga honom att gå vidare till en mörk, hemsk dal.

Författaren afbryter på kändt manér vid ett spännande ställe sin berättelse och lofvar att fortsätta nästa dag.

Tredje boken (v. 9055—11,406).

Pilgrimen möter Avarice eller Couvoitise och ber henne förklara sitt utseende och väsen, men hon för honom först upp på en höjd med vid utsikt öfver en slätt. Där ser han bredvid en kyrka ett schackspel, hvars brickor med konungen i spetsen ila till anfall mot kyrkan. En biskop låter konungen använda sin staf såsom vapen. Pilgrimen klagar öfver tidens ondska, att konungen söker rifva ned för kyrkan, hvad hans företrädare byggt upp, och att kyrkans främste genom att betala tionde o. d. uppmuntra honom i hans uselhet, men Avarice framhåller med stolthet, att om konungen antastar kyrkan, så är det hennes verk. Konungen hade en gång en käresta, Liberalite, som stod hans hjärta nära, men Avarice smög sig en afton i hennes ställe i konungens famn och förhäxade honom för att draga skam öfver honom. — Avarice har inga händer att gifva med, men sex att taga med: Rapine, det brutala röfveriet, med gripklor på fingrarne — Coupe-Bourse eller Larrecin, den smygande stölden och bedrägeriet, också försedd med gripklor — Usure, som njuter frukten af andras arbete, som magasinerar spannmål och säljer till dubbla priser, när tillgången blifvit mindre, som väger zodiaken och solen och säljer dem, d. v. s. utlånar pänningar mot ränta, och som tar mera betalt för en vara vid försäljning på kredit än vid kontant betalning[1] — Coquinerie eller Truanderie, det hycklande tiggeriet hos låga och höga, icke minst hos de senare i deras anspråk på lån och gåfvor från klostren — Simonie eller Gieziterie, köp och försäljning af embeten — och Barat eller Tricherie. Hennes tunga heter Parjurement, höften Menconge och puckeln på ryggen, som endast Poverte skulle kunna bota, Propriete. Avarice bär med sig sin afgud,

[1] Däremot framhåller Guillaume utförligt, att det icke är tadelvärdt, om priset för en vara, som i sig själf förbättras, t. ex. en skog på rot, sättes högre vid leverans om ett år, än vid omedelbar leverans.

penningen, om hvars verkningar tydligen hvarken hon själf eller författaren göra sig några illusioner (v. 10,175).

Medan Avarice söker förmå pilgrimen att tillbedja denna afgud, ser han två nya fiender komma: Glotonie och Venus. Glotonie är epikuréernas moder; hon har en lång näsa för att kunna spåra läckerheter, och två magar, Ivrece och Goufre. — Venus rider på ett svin; hon har för länge sedan drifvit Virginite bort ur denna världen och är svuren fiende till Chastete, särskildt för det denna gjort sig så hemmastadd hos munkarne. Hon är ful, men hon döljer sitt ansikte bakom masken Farderie, som föreställer en fager kvinna. Svinet, hvarpå hon rider, är hennes vilja, som älskar smuts. Under manteln bär hon sina verktyg, Raptus, Stuprum, Incestus, Adulterium och Fornicacion samt ännu ett, hvars namn hon icke ens vill nämna.

Alla dödssynderna störta sig öfver pilgrimen, som faller till marken och förlorar sin staf, men lyckas behålla skräppan (v. 10,685). Han ångrar nu bittert, både att han börjat färden, och att han ej genast gick öfver Penitance's törnehäck, när han märkte, att han kommit på orätt väg. Han tänker på sakramenten, som icke tyckas hjälpa honom, och på Jerusalem, som hägrade i fjärran. Då stannar ett moln öfver honom, och han hör därur Grace Dieu's röst. Hon säger honom några bittra sanningar om hans sätt att vandra, manar honom att fortsätta vandringen och räcker honom ur molnet den förlorade stafven. Han tackar henne och ber om hennes vidare hjälp, men hon uppmanar honom att först bedja Guds moder därom och kastar ur molnet till honom ett papper, som innehåller en lämplig bön. Han följer hennes råd och framsäger bönen (v. 10,894), som trots sin ganska betydliga längd endast innehåller ett prisande af den Heliga Jungfruns olika förtjänster, ett uttänjdt löfte om bot och bättring och en bön om hjälp.

Pilgrimen blir tydligen bönhörd, ty Grace Dieu räcker honom handen, och lasterna försvinna (v. 11,193). Därpå visar hon honom en klippa med ett gråtande öga och därunder ett kärl, i hvilket tårarne uppsamlas. Enligt Grace Dieu's förklaring är klippan en syndares hjärta, och ögat samme syndares öga, hvilken fäller tårar, då han genom Grace Dieu kommer till insikt om sitt eget hjärtas hårdhet. Grace Dieu brukar då i dessa tårar rentvå den ångerfulle, och hon uppmanar nu pilgrimen att finna sig i samma procedur. Be-

hållaren är emellertid icke mer än till hälften fylld, men då Grace Dieu slår på klippan med den staf, med hvilken Moses fick vattnet att välla fram ur berget, fylles den. Pilgrimen stiger ned i vattnet, men lagar, att han kommer upp igen så fort som möjligt. Harmsen öfver att hennes skyddsling så illa använder det tillfälle till rening, som hon beredt honom, går Grace Dieu sina färde, men lofvar att åter möta honom, om han i framtiden visar sig förtjänt däraf. Pilgrimen ber sorgsen ännu en bön och går vidare.

Fortsättningen af berättelsen uppskjutes till en annan dag.

Fjärde boken (v. 11,407—13,540).

Författaren påpekar, att han, för att icke trötta åhörarne eller sig själf, endast berättar en del af hvad han sett.

Pilgrimen kommer fram till ett stormigt haf, i hvars böljor människor simma omkring. Af några synas blott fötterna, andra simma i upprätt ställning, och en del hafva t. o. m. vingar. Det finnes äfven sådana, som snärjt fötterna i hafsväxter, som hafva ögonen förbundna o. s. v. På stranden sitter ett vidrigt djur och fiskar människor; för detaljer i utseendet hänvisar författaren till illustrationen. Detta djur lägger ut en snara för pilgrimen, och på dess signaler skyndar Heresie, en enögd käring, som bär en risknippa, mot honom (v. 11,503). Hon yttrar sitt ogillande öfver inskriptionerna på de klockor, som pryda hans skräppa, men han svarar, att felet är i hennes öga. Enligt sin egen utsago bär hon risknippan med sig för att använda den på sitt bål; det var äfven hon, som lät bränna tempelriddarne. Att hon vågat sig på Augustinus, beklagar hon för det dåliga resultatets skull, men hon tröstar sig med att hon lyckats vid många andra tillfällen.

Pilgrimen drifver emellertid med sin staf bort Heresie och prisas därför af Grace Dieu, som åter visar sig och lofvar att på grund af denna förtjänstfulla handling åter ledsaga honom. Under vandringen utmed stranden lämnar hon svar på hans frågor (v. 11,595). Hafvet är världen; stormen förorsakas af Vaine-Gloire, Orgueil's pust; de simmande, af hvilka man blott ser fötterna, äro nedtyngda af Avarice's säck; de med vingar försedda tillhöra blott fysiskt denna världen och

äro i andligt afseende verkligen hemma i ett högre element; de som insnärjt fötterna, äro sådana, som hängifvit sig åt världslig fåfänga o. d.; de som hafva förbundna ögon, äro människor, som, bländade af fåfänga och intresse för timlig välfärd, endast se till de yttre tingen, och det fiskande djuret är djäfvulen, som med allehanda snaror söker fånga människorna, skapar sig till ljusets ängel o. s. v.

Därpå möter pilgrimen Jeunece, en yr, obetänksam flicka med vingar på fötterna (v. 11,782). Sedan hon själf med mörka färger målat sin obetänksamhet och sitt intresse för all slags flärd, lofvar hon att föra honom mot — döden. Hon bär honom öfver hafvet, men handskas så vårdslöst med honom, att han emellanåt öfversköljes utaf böljorna och får göra en obehaglig bekantskap med hafvets faror: Cyrtes (människans egen vilja), Caribdis (världslig visdom och världsliga intressen), Scylla och Bitalassum (motgång och medgång), som drifva Fortunas hjul, och Syrena (världsliga förströelser).

Nere på vattnet varseblifver pilgrimen Tribulation, som ropar åt honom att komma ned till henne (v. 11,971); utrustad med hammaren Persecution, tängerna Destrece och Angoisse samt förskinnet Honte eller Confusion, smider hon paradiskronorna. När pilgrimen får höra, att hon såsom städ använder pilgrimerna själfva, ångrar han, att han ej tagit på sig den med ett städ försedda vapenrocken Pacience, som Grace Dieu erbjudit honom. Tribulation låter pilgrimen läsa tvenne bref, ställda till henne. I det första klagar Adonai[1] öfver att Prosperite afväpnat hans kämpar och bundit för deras ögon; han uppmanar Tribulation att hemsöka dem för att återgifva dem den gamla kraften och vaksamheten. I det andra brefvet befaller Sathan, att, eftersom Adonai's tjänare med staf och skräppa draga ut på pilgrimsfärd för att nå det ställe, från hvilket Sathan störtats, hon må plåga dem efter yttersta förmåga för att om möjligt drifva dem till förtviflan. Pilgrimen frågar, hvilken befallning hon nu tänker följa. Hon svarar, att ett och samma handlingssätt å hennes sida uppfyller båda, men att verkningarna däraf bero på honom själf. Därpå börjar hon hamra på honom, Jeunece släpper honom, och han faller ned i hafvet. De simmande röra händerna (= gifva allmosor) och fötterna (= göra pilgrimsfärder), men pilgrimen litar blott på sin staf, och den hindrar honom från att sjunka.

[1] hebr. = frälsare.

— Då han trots Tribulation's plågsamma slag icke släpper stafven, utan blott fromt vänder sig till Gud med löfte om bättring och bön om förskoning, för hon honom till Grace Dieu, som står kvar på stranden (v. 12,309). Denna föreslår honom att istället för att återvända till häcken, som skilde de båda vägarne, gå en genväg, där han äfven träffar Penitance, och den uttröttade pilgrimen antar med tacksamhet detta förslag.

Grace Dieu för honom då ombord på skeppet Religion[1] (v. 12,443). Författaren är icke riktigt nöjd med dess kondition. Grofvirket är i godt stånd, men föreningsbanden äro dåliga; detta förklarar han själf så, att försummandet af de "små" buden lossar på hela byggnaden. — Grace Dieu styr fartyget, masten är Kristi kors, och vinden, som drifver det fram, den Helige Ande. Många boningar finnas (t. ex. Clugni och Cysteaus), och pilgrimen får själf välja. När han vill gå in i ett af slotten, hejdas han af portvakten Paour de Dieu, som bär klubban Venjance Dieu eller Orreur des paines d'enfer, och som upplyser honom om att paradisets konung själf bor därinne; men Grace Dieu uppmanar honom att i stället för Penitance's tuktan fördraga portvaktens klubbslag. Detta sker äfven, och pilgrimen inträder. Han finner en förstklassig klosterinredning efter tidens fordringar, och Grace Dieu för honom omkring och visar honom allt. Obedience är priorinna; rep, som hon bär, förklaras vara olika befallningar, hvarmed hon binder Propre Volonte. Descepline upprätthåller hustukten; hon har i munnen filen Reprehension och bär skölden Prudence[2]. Volontaire Povrete sjunger ständigt af fröjd; hon har lagt af allt, som hon burit, utom vapenrocken Pacience[2] och kan därför, när hon vill, passera den trånga paradisporten. Chastete bäddar sängarne; hon bär handskarne Continence[2]. Lecon eller Estude bringar på pergament ljuflig föda åt själen; födan är den Heliga skrift. Abstenance har ledningen af refectoriet; hon bär ringkragen Sobriete[2]. I

[1] = munkorden, klosterlif. — GRÖBER öfversätter oriktigt (*Grundriss* II: 750) "das rettende Schiff der Religion", hvilket tvingar honom att tillägga "und des klösterlichen Lebens". Ordet "religion" har hos Guillaume, utom *Vie*[2] Fol. 85 v° A v. 27 samt Fol. 87 r° B v. 34 och v° B v. 18, där det är liktydigt med fromhet, endast betydelsen munkorden eller klosterlif (*Vie* v. 32, 117, 145, 9,773, 10,135, 10,549; *Vie*[2] Fol. 87 r° A. v. 46; *Ame* v. 481, 1,541, 2,104, 2,144, 2,166, 3,173, 4,542, 6,730, 6,751, 9,532; *Jesuscrist* Fol. 172 r° B. v. 46).

[2] som Grace Dieu förgäfves erbjöd pilgrimen.

refectoriet servera döda människor de lefvande, d. v. s. goda människor, som lämnat det jordiska, sörja för husets innebyggare. Däruti hafva de äfven gjort väl, ty Oroison eller Priere, som bor i kyrkan, gör med sitt borr Fervent Continuation hål på himlen och skaffar dem så genom den nedströmmande nåden hundrafaldig vedergällning, samt förkortar skärseldens plågor. Latria sköter om musiken; hon har särskildt till sin uppgift att med sina härliga toner väcka "konungen", om han sofver för länge. — Obedience närmar sig pilgrimen. Efter hans önskan binder hon hans händer och fötter, och med bandet Silence hans tunga.

Till pilgrimen komma Enfermete och Viellece (v. 13,042). Enfermete bär två kryckor och har fötter af bly, och Viellece bär en säng på nacken. De säga honom, att de äro dödens bud, och att de skola lämna honom, först sedan de gjort honom så svag, att han ej kan motstå deras härskarinna. De upplysa honom äfven om sin verksamhet i allmänhet. Enfermete för en ständig strid med Sante och Medicine, men hon bereder också i högre mening människorna till döden; Viellece förslappar själ och kropp. — De anfalla pilgrimen, och striden slutar med att de med våld lägga honom i sängen.

Misericorde kommer till honom (v. 13,275). Af sitt ena bröst, som kallas Pitie, ger hon honom mjölk. Därpå för hon honom till sjukhuset, dit äfven Enfermete och Viellece följa honom. Där får han plötsligen se döden i en gammal kvinnas gestalt sitta på hans säng (v. 13,417). Hon sätter redan ena foten på hans bröst, då Grace Dieu häjdar henne för att yttra ännu några ord till pilgrimen: han har nu kommit till den trånga porten, där själen måste skiljas från kroppen, och har därmed hunnit målet för sin jordevandring. — Döden brukar sin skära.

Därmed vaknar författaren, badande i svett, vid ljudet af klosterklockorna, som kalla till morgongudstjänsten, och går tankfull dit. Han slutar sin dikt om lifvets pilgrimsfärd med en bön, att de som äro kunnigare än han, må rätta möjligen förekommande fel, och försäkrar, att han berättat sin dröm, på det att någon vandrare må därur hämta varning och lärdom.

Pèlerinage de la Vie humaine.

(Andra redaktionen).

Den bearbetning, Guillaume i senare år företog af *Vie*, var ganska omfattande icke blott i formellt afseende, utan äfven med afseende på innehållet. Den viktigaste formella ändringen var borttagandet af bokindelningen; af förändringarna ur den senare synpunkten angifver jag här de viktigaste.

Författaren har ersatt sina inledande ord till åhörarne med en prolog (*Vie*² Fol. 1 v° A), i hvilken han beklagar, att den för 25 år sedan, år 1330, hastigt nedskrifna dikten mot hans vilja spridts genom afskrifter, innan hans penna fått gifva den en form, som tillfredsställt honom själf. — Prologen slutar med en uppmaning till boken att gå ut i världen och tala om, hvad dess författare upplefvat på sin drömda vandring.

Före dopet (*Vie* v. 475) håller Grace Dieu (*Vie*² Fol. 4 r° B) en diskurs öfver arfsynden; Adam och hans släkte hafva förlorat paradiset, liksom en riddare för sig och sina efterkommande förlorar sitt län, om han icke gentemot sin länsherre uppfyller sin förnämsta plikt, den obrottsliga lydnaden. — S. Guillaume infinner sig vid dopet, och "tjänaren" säger, innan han döper pilgrimen, några ord, som hafva den verkan, att en svart fågel flyger ut ur dennes mun.

Till berättelsen om prästernas svärd med dess olika användningar (*Vie* v. 1,152) har fogats en parabel (*Vie*² Fol. 9 v° A), som skall visa de goda verkningarna af kyrklig tuktan. En man har, då han klättrat upp i ett körsbärsträd för att plocka bären, rifvit sönder sina kläder och därför förbannat trädet. Det har förtorkats, men sedan han återtagit sin förbannelse, bär det rikare frukt än någonsin förut.

Innan Grace Dieu lämnar pilgrimen staf och skräppa (*Vie* v. 3,358), säger hon (*Vie*² Fol. 19 v° B) under hänvisning till sina ord, att af de fem sinnena hörseln är det enda, som icke bedrager människan, att han icke kan se sin nya pilgrimsutrustning, om hon ej först får flytta hans ögon till öronen. Han samtycker efter några invändningar härtill.

När Grace Dieu lämnat pilgrimen skräppan (*Vie* v. 3,672), ger hon honom (*Vie*² Fol. 21 v° B) äfven skriftligt en para-

fras på latinsk vers öfver den apostoliska trosbekännelsen. Strofernas begynnelseord bilda bekännelsen i dess vedertagna form („Credo in patrem omnipotentem" etc.).

På samma sätt får han (*Vie*[2] Fol. 25 r° A) samtidigt med stafven (*Vie* v. 3,748) tvenne latinska hymner till Jesu och Jungfru Marias ära. Begynnelseorden bilda „Pater noster" och „Ave Maria".

Sedan pilgrimen mottagit rustningen (*Vie* v. 4,492), ber han (*Vie*[2] Fol. 30, feltr. 40, v° B) att få äfven benharnesk, men Grace Dieu svarar honom, att han ibland har att vänta sin räddning blott af sin snabbhet, och att benharnesk skulle vara honom till hinders, särskildt när han flyr undan den mäktiga jägarinnan Venus[1].

När pilgrimen aflagt rustningen (*Vie* v. 4,770), ger Grace Dieu honom (*Vie*[2] Fol. 31 v° B), trots sin harm öfver hans veklighet, de fem stenar, som David före sin strid mot Goliath, sedan han aflagt Sauls alltför tunga vapen, samlade i sin skräppa. Stenarne, som den nye David skall använda mot sin Goliath, Temptation, heta Memoire de la mort Jhesu (rubin); Remembrance de Nostre Dame (pärla); Memoire de la saincte eternelle gloire (safir); Memoire du feu d'enfer (asbest); Sainte Escripture (smaragd). Slungan är pilgrimens tanke.

Sedan Memoire fått i uppdrag att bära vapnen (*Vie* v. 4,974), anträder pilgrimen vandringen (*Vie*[2] Fol. 33, feltr. 43, v° A), åtföljd ej blott af henne, utan äfven af Grace Dieu. *Vie* v. 4,975—5,686 förbigås, och utredningen af själens och kroppens förhållande till hvarandra vidtager omedelbart. Det är Grace Dieu, och ej Raison, som lämnar förklaringen häröfver.

Sedan pilgrimen hunnit till klarhet i denna fråga (*Vie* v. 6,436), visar Grace Dieu honom en myra, som söker klättra uppför en sandhög (*Vie*[2] Fol. 36, feltr. 46, v° A). Sanden rasar och är nära att begrafva det lilla djuret, men det förtröttas ej i sina ansträngningar. Sens moral: själen bör ej gifva vika för svårigheter, som kroppen lägger i dess väg.

Efter denna berättelse om myran fortsättes skildringen enligt *Vie* v. 4,975 ff., d. v. s. Grace Dieu försvinner, och pilgrimen ger sig iväg åtföljd af Memoire, samt möter Rude Entendement (*Vie*[2] Fol. 37, feltr. 47, r° A).

Efter mötet med Rude Entendement (*Vie* v. 5,686) för-

[1] Ordlek: Venus — vener, veneur, venoison.

svinner Raison, och pilgrimen möter Jeunece (*Vie*[2] Fol. 39, feltr. 49, r° A), hvilken i *Vie,* inkonsekvent nog, uppträder först i v. 11,782, alltså mot vandringens slut. I hennes sällskap kommer han till korsvägen (*Vie* v. 6,503). Jeunece och kroppen komma naturligtvis mycket väl öfverens, men trots deras gemensamma öfvertalningsförsök börjar pilgrimen sin vandring på vägen till höger.

När han vandrat ett stycke på denna, stöter han på en mur med trenne dörrar, och framför den mellersta träffar han en höfvisk kvinna, Vertu moral, som uppmanar honom att fortsätta sin vandring genom hennes dörr, där den gyllne medelvägen går fram (*Vie*[2] Fol. 41, feltr. 51, r° A). Till dörrarne på sidorna har hon förvisat Couhardise och Trop hardie entreprise, Prodigalite och Avarice o. s. v.

Trots förmaningarna slarfvar emellertid pilgrimen till vägs, så att han icke själf vet, genom hvilken af dörrarne han vandrar (*Vie*[2] Fol. 41, feltr. 51, r° B). — På vägen får han se en ande, som står och talar med en kropp, som är uppfäst på ett kors vid häcken, och som är försedd med kors öfver ögon, mun, öron o. s. v. Anden upplyser honom om att det är andens egen kropp, och att han med Penitance's tillhjälp tuktar den för att drifva den till hörsamhet inför själens bud. — Enligt andens förklaring är kroppen ett slott, som själen fått till sitt beskydd under det vanskliga jordelifvet, men fönstren äro bristfälliga och insläppa fiender, hvarför människan bör skydda dem med galler i korsform, till åminnelse af den korsfäste frälsaren. Andens namn är Mortification de chair. — Kroppen lofvar emellertid bot och bättring och blir lössläppt; anden vandrar vidare, och kroppen får traska efter, bärande korset.

Därpå sätter pilgrimen sig ned och öfverraskas under hvilan af Grace Dieu, som förebrår honom hans bekvämlighet (*Vie*[2] Fol. 42, feltr. 52, v° A). Hon visar honom ett stort svängande hjul, i hvilket ett annat mindre rör sig i motsatt riktning, och tar denna syn till utgångspunkt för en demonstration dels om själens sträfvan mot sinnligheten tillbaka till Gud, från hvilken hon stammar — hon representeras af en fjäril, som rör sig på hjulet i motsatt riktning mot dettas rörelse — och dels, samtidigt härmed, om världsalltets byggnad.

Därpå försvinner Grace Dieu, och Jeunece lyfter med tillhjälp af sina vingar pilgrimen öfver (*Vie*[2] Fol. 44, feltr.

54, r° B) till den andra sidan af häcken. Där möter han lasterna, som emellertid ej komma i samma ordning som i *Vie*. Först komma Glotonie och Venus (*Vie* v. 10,219. — *Vie*² Fol. 44, feltr. 54, v° A). Vid Venus inlägger författaren ett mycket häftigt anfall på Roman de la Rose[1]. De båda lasterna binda fast pilgrimen vid svansen på Venus' svin, som släpar honom utefter vägen, och tömma hans börs, men släppa honom, då de få se en förnäm herre, som kommer på vägen. Denne behandla de på samma sätt, utan att han får hjälp af sin talrika tjänareskara, hvilket ger författaren anledning till en lamentation öfver otrogna tjänare i allmänhet. (*Vie*² Fol. 47, feltr. 57, r° A).

Därpå kommer Paresse (*Vie* v. 7,033 — *Vie*² Fol. 47, feltr. 57, v° A). Hon bär fem rep, hvilka heta Esperance esmoellee / quon a de viure longuement, Fole peur / quaucuns ont de leur confesseur, Honte daucuns laidz pechez nee / Qui rien ne permet hors yssir, Papelardie och Desperation. (*Vie*² Fol. 48, feltr. 58, r° B).

En hvit dufva, sänd af Grace Dieu, befriar honom från Paresse's snaror (*Vie*² Fol. 49, feltr. 59, v° B), men när han söker fly öfver häcken, hejdas han af Orgueil och Flaterie (*Vie* v. 7,339 — *Vie*² Fol. 49, feltr. 59, v° B) och möter vidare Envie med Trahison och Detraction (*Vie* v. 8,191 — *Vie*² Fol. 52 r° B); han räddas åter af dufvan. På sin fortsatta vandring möter han därpå Ire (*Vie* v. 8,797 — *Vie*² Fol. 55, feltr. 65, r° A) och Tribulation (*Vie* v. 11,971 — *Vie*² Fol. 56, feltr. 66, v° B). Ansatt af den senare, vänder pilgrimen sig till Jungfru Maria med en lofsång och bön (*Vie*² Fol. 57 r° B — v° B), hvarpå Tribulation lämnar honom.

Därpå möter han Avarice (*Vie* v. 9,059 — *Vie*² Fol. 58 r° A). Mot hennes anfall försvaras han af Jeunece, men Avarice hotar att återkomma, när han icke längre har denna beskyddarinna vid sin sida.

Pilgrimen vandrar därpå vidare in i en skog och träffar där en trollkarl, som just är i färd med att uttala sina besvärjelser för att frammana tjänande andar (*Vie*² Fol. 63 v° B). Pilgrimen erfar, att Nigromance väntar honom i ett svart tält strax bredvid, på hvars tak en djäfvul sitter i form af en skrikande och flaxande korp, men han förmanar i stället trollkarlen att upphöra med sina svarta konster. Denne

[1] Se afd. II, under Roman de la Rose.

hänvisar på sina illustra föregångare Salomon, Vergilius, Cyprianus och Abelard. När pilgrimen det oaktadt flyr, skyndar Nigromance ut ur tältet, bärande ett svärd och en bok med titeln "Hic incipit mors animæ". Den hvita dufvan befriar åter pilgrimen ur faran.

Därpå möter han Heresie (*Vie* v. 11,503—*Vie*[2] Fol. 64 v° A) och kommer fram till hafvet, där djäfvulen sitter och fiskar (*Vie* v. 11,411—11,502; 11,581—11,781—*Vie*[2] Fol. 65 r° A). Det är emellertid djäfvulen, och ej Grace Dieu, som förklarar innebörden af hafvet med de simmande, samt djäfvulens väsen. — Genom att göra korstecknet befriar pilgrimen sig från honom och går ut i vattnet (*Vie*[2] Fol. 65 v° A).

Han börjar där sträfva mot ett träd, som han ser på afstånd, men då han kommer fram, gripes han till sin förvåning af ett hjul, som svänger rundt om trädet (*Vie*[2] Fol. 65 v° B). Bland trädets grenar finnas fågelbon, på stammens öfre del finnes ett hål, från hvilket en hand med en hake sträckes ut och söker rycka ned fåglarne, och längre ned finnes ett större hål, genom hvilket flera människor sticka fram hufvudena och armarne under försök att nå trädgrenarne och klättra upp. Där ser han äfven en kvinna i till hälften svart, till hälften hvit dräkt, leende och vresig, fager och ful, som på axeln bär en staf. Kvinnan förklarar, att hon är Fortune; fogelbona äro kungatroner, furste-säten, prelat-stolar o. d., människorna, som försöka klättra upp, äro sådana, som vilja rycka ned fåglarna för att själfva intaga deras platser; hjulet heter Caribdis eller Adventure; med stafven lyfter Fortune upp och flyttar ned människorna i trädet. Öfver de högsta platserna, såsom konungatronerna, har hon ingen makt, men dem når handen med haken — dödens hand.

Pilgrimen faller ned från hjulet och utbrister i klagan öfver sina motgångar (*Vie* v. 10,703—*Vie*[2] Fol. 68 r° A), hvarpå dufvan — ej Grace Dieu — lämnar honom böneformuläret (*Vie* v. 10,894—*Vie*[2] Fol. 68 r° B). Hafvets böljor lugna sig något, och han simmar vidare.

På ett sandref finner han Astrologie, som håller en himlaglob i sin hand och betraktar himlen (*Vie*[2] Fol. 69 v° B). Han diskuterar med henne frågan om stjärnornas ingripande i människornas öden, hvilket han naturligtvis bestrider; enligt hans åsikt har Gud satt dem, ej att verka i sitt ställe, utan såsom en bild af sin verksamhet, liksom krogvärden till skylt

hänger ut sin tunna. Astrologie har endast half kropp; den andra hälften af hela väsendet, Astronomie, är skild från henne. Astrologie har fyra lärjungar: Piromancie, Aeromancie, Ydromancie och Geomancie, hvilka spå i eld, luft, vatten och jord. Pilgrimen ser endast Geomancie, som är sysselsatt med att rita i sanden, och med hvilken han växlar några ord om hennes speciella metod.

När pilgrimen erfar, att sandrefvet, där han hejdat sin simning, är Sirtes, som brukar uppehålla de sjöfarande, simmar han vidare *(Vie*[2] Fol. 73 v° A). Han kommer till en ö, på hvilken han träffar Ydolatrie, hvilken för honom in i sitt hus och visar honom en man, som ligger på knä framför en smutsig afgudabild. Pilgrimen uppmanar afgudadyrkaren att stiga upp och "taga skräppa och staf", men denne invänder, att ju äfven de kristne tillbedja bilder. Pilgrimen svarar, att kyrkan tillbeder ej bilderna, utan helgonen, och att bilderna för de icke läskunniga ersätta böcker.

Då pilgrimen går ut ur Ydolatrie's hus, får han ej långt från ön på ett gyttjigt ställe se Bithalassus eller Sorcerie *(Vie*[2] Fol. 74 r° B), hvilken fångar honom. På hufvudet bär hon i en korg bilder, örter plockade under vissa konstellationer o. d., och hon betraktar ifrigt en afhuggen hand, som hon bär i handen. Hon säger honom, att människan med skäl kallas microcosmos, ty i hennes ansikte och händer kan man läsa framtiden lika väl som på himlen.

Pilgrimen frigör sig och vandrar vidare *(Vie*[2] Fol. 75 r° B). Han kommer till en klippa, på hvilken han klättrar upp för att se utöfver hafvet. Böljorna slå emot den, och med böljorna kommer Conspiration eller Scilla, åtföljd af en stor skara skällande hundar. Hon anfaller helst höge herrar, men hetsar dock sina hundar på pilgrimen, som emellertid, illa biten, lyckas undkomma.

Då han fortsätter vandringen, får han från hafvet höra de härligaste toner *(Vie*[2] Fol. 76 r° A). Han närmar sig åter stranden och ser ett brinnande slott flyta omkring på vattnet och bredvid detta en varelse, hälften kvinna, hälften fågel, hvilken spelar och sjunger. Hennes namn är Sirene eller Esbatement mondain; det nämnda slottet är Sathans boning, från hvilket han öfvar en del af sina vanliga konster. — Medan pilgrimen lyssnar till tonerna, fångar Sirene honom och för honom ut på hafvet. Emellertid räddas han genom Jeunece's mellan-

komst, emedan denna och Sirene äro så goda vänner, att den senare alldeles glömmer bort pilgrimen. Han simmar vidare och når åter land.

Han sjunker utmattad ned på stranden och beder en kort bön till Gud och jungfru Maria, hvarpå han omedelbart får se skeppet Religion med svällande segel styra in mot stranden och landsätta Grace Dieu. Denna visar honom klippan med det gråtande ögat (*Vie* v. 11,239—*Vie*² Fol. 77 v° A) och för honom till skeppet (*Vie* v. 12,443—*Vie*² Fol. 78 r° B); af de olika slotten väljer han Cisteaux, och portvakten släpper honom in (utan det kuriösa klubbslaget *Vie* v. 12,623), emedan han kommer för att tjäna konungen.

I klostret träffar han (*Vie*² Fol. 79 r° B) först Lecon (*Vie* v. 12,675) och sedan Agiographe eller Saincte Escripture, en kvinna, som till hälften är höljd i klarhet och till hälften i mörker — det gamla testamentet, som skrefs, innan solen Jesus gick upp, är dunkelt; det nya testamentet är klart. Hon är krämerska och bjuder ut speglar, kammar, olika redskap för att utrota syndens ogräs o. s. v. Pilgrimen försöker speglarne. Den första, Parole d'adulation, visar honom hans ansikte otroligt förskönadt, och han inser, att det är en farlig spegel; den andra, Conscience, kastar han, full af fasa, från sig, när han ser sin verkliga bild.

Därpå möter han de öfriga dygderna i klostret, Obedience, Descepline, Abstinence och Pourete Voluntaire (*Vie* v. 12,643 ff.). Den sistnämnda för honom till Pourete qui ne lest pas degre (*Vie*² Fol. 81 v° B). Denna sjunger ingalunda af glädje, utan är misslynt och vresig. — Han träffar vidare Chastete, Oraison och Latria. Obedience binder honom (*Vie* v. 12,973—*Vie*² Fol. 82 v° B).

När pilgrimen varit 39 år i klostret, händer det vid fastetiden, att portvakten är borta, emedan konungen är ute (*Vie*² Fol. 83 r° A). Envie, Trahison, Detraction och Scilla, åtföljd af sina hundar, begagna tillfället att tränga in och förjaga klostrets beskyddarinnor. Pilgrimen, mot hvilken deras anfall tyckes hufvudsakligen vara riktadt, stiger upp på sin häst med de fyra egendomliga benen (*Vie* v. 8677—*Vie*² Fol. 83 r° B) för att fly, men misslyckas och lämnas, mycket illa misshandlad af lasterna, såsom död på platsen.

När han hunnit hämta sig något och göra i ordning åt sig ett träben, får han framför sig se en gammal klerk

(*Vie*[2] Fol. 84 r° A), som presenterar sig såsom Ovidius och genast uttalar en latinsk förbannelse öfver den, som bragt pilgrimen i detta olyckliga läge. Pilgrimen tackar för hans medlidande, men afböjer förbannelsen under hänvisning till den stora uppgörelsen vid domen. Ovidius går.

Pilgrimen brister ut i en klagan (*Vie*[2] Fol. 84 r° B), i hvilken han upprepar berättelsen om sin just skildrade motgång.

Emellertid återvänder konungen till klostret, låter genom klockringning samla dess beskyddarinnor och ger portvakten en sträng instruktion att aldrig vidare släppa in lasterna (*Vie*[2] Fol. 85 r° B).

När pilgrimen nu, som det tyckes, hunnit den räddande hamnen, är det hans nyfikenhet, som åter drifver honom ut på vandring; han vill ut och se andra "slott" (*Vie*[2] Fol. 86 v° A). Han finner många, hvilka, hvart i sin art, väcka hans beundran, men han gör äfven andra rön. Utanför porten till ett hus finner han lastade packhästar, förda af änglar, och erfar på sin förfrågan, att de tillhöra Grace Dieu, och att hon just står i begrepp att själf stiga i sin vagn för att gifva sig iväg. Hon för emellertid pilgrimen omkring i det fallfärdiga huset, och därvid träffar han husets härskarinna Abusion, en ful käring, som med ena handen leker med en "regle" [1] och i den andra bär en slef. Grace Dieu berättar, att huset efter S. Pierre's anvisning byggts af S. Benoit af lefvande stenar, och att han lämnat kvar sin "regle" att användas för husets vidmakthållande, men att detta dock försummats. Pilgrimen uttalar en förmodan, att felet kan ha legat hos murbruket, men Grace Dieu förklarar, att de fastor, böner o. s. v., som representera detta, varit af allra bästa sort. Nu är emellertid huset nära nog en ruin, och dess innevånare lefva regellöst med tankarna på världens fåfänglighet. Med slefven Singularite, som Abusion bär, undervisar hon i fråsseri. — Af dessa olika skäl har nu Grace Dieu kommit för att föra bort de öfverflödiga ägodelarne och lämna dem åt verkligt fromma. Pilgrimen finner detta nog så rimligt, men menar, att det icke alltid går så till i världen; helt nyligen har han sett utomordentligt fromma män, som haft hvarken kläder eller föda. — Resonnemanget afbrytes af Sterilite's ankomst; hon är

[1] Ordlek med måttstock och (kloster)-regel.

dvärginna och har just af samma skäl förstört grödan på stället. — Grace Dieu hänvisar pilgrimen för upplysningar om det andra "slottet", han nämnt, till dess husföreståndarska, Pourveance, och fortsätter själf sin väg.

När han hunnit sitt nya mål, öppnar Pourveance en stor kista och låter honom se ned i den (*Vie*[2] Fol. 87 v° B). Till sin förvåning finner han, att dess väggar äro fulla af hål, och att genom hvarje hål en hand stickes in och roffar åt sig det, som lägges i kistan; de stackars fromma munkarne — författaren har visst glömt sin bild om slotten och talar rent ut — få ingenting. Där finns särskildt en hand, som Pourveance gärna skulle vilja hugga af, men det går icke för sig. Pilgrimen föreslår henne att stoppa igen hålet, men äfven detta förslag kan icke utföras. Handen tillhör röfvarne. Äfven de andra händerna göra djupa grepp i kassan: konungen tar "dixiesme", påfven "trentiesme", orden kräfver sitt, penningvärdet förändras oupphörligt, och detta medför förluster. En hand är försedd med ett öga; den tillhör visitatorn, som tvärt emot alla förordningar kräfver sin del af klostrets inkomster.

Pilgrimen beger sig på hemvägen, hvarvid han träffar Apostasie (*Vie*[2] Fol. 88 v° A). Hon har svårt för att tala, emedan hon har klufven tunga, men hon omtalar dock, att den enformiga klostertjänsten jagat henne bort från den plats, där hon bort uppfylla de löften, hon aflagt. Hon har nog ibland lust att återvända, men då hindras hon därifrån af sin korp — den gamla, från Noaks dagar bekanta korpen, som, just på Apostasie's tillskyndan, ej brydde sig om att återvända till arken.

När pilgrimen hunnit hem, träffar han Enfermete och Vieillesse (*Vie* v. 13,042—*Vie*[2] Fol. 89 r° A), och senare Misericorde (*Vie* v. 13,275—*Vie*[2] Fol 90 r° A). Portvakten Crainte de dieu infinner sig äfven vid sjuksängen jämte Priere och Aumosne (*Vie*[2] Fol. 90 v° B), hvilka pilgrimerna böra sända före sig till himlen.

Mort visar sig (*Vie* v. 13,416 — *Vie*[2] Fol. 91 v° B), Grace Dieu säger sina afskedsord, Mort utför sitt värf, och författaren vaknar.

Pèlerinage de l'Ame.

Författaren somnar åter, och i sömnen har han en ny dröm, som, efter hvad han inser, är en fortsättning utaf den förra.

Pilgrimen[1] betraktar sin kropp, som nu synes honom i högsta grad vidrig. Misericorde jordar den, och Priere ilar till himlen för att bedja om nåd för själen. Sathan, d. v. s. pilgrimens onda ängel, söker göra sina anspråk gällande, men pilgrimens goda ängel ställer sig vid sin skyddslings sida och tillbakavisar honom, såsom den där just föranledt en betydlig del af syndarens förseelser; afgörandet hänskjutes till S. Michel. Med ängeln på ena sidan och djäfvulen på den andra, föres pilgrimen upp genom rymden. Under sig ser han jorden förminskas, men å andra sidan tränger hans blick ända till dess mörka medelpunkt. Luft och jord äro uppfyllda af andar, som icke af något materiellt hindras i sin färd.

Pilgrimen och hans följeslagare stanna utanför ett lysande rum (v. 253), där förklarade gestalter sitta på glänsande troner, som dock plötsligen döljas för hans syn af ett svart förhänge. Därutanför vänta en stor skara själar, åtföljda af anklagande djäflar, på domen. Skyddsängeln försvinner på andra sidan förhänget, och pilgrimen ser ingenting af det, som försiggår där bakom, men han hör rösterna. Skyddsängeln och djäfvulen framställa inför S. Michel sina anspråk och anhålla om hans dom. — Då höres ljudet af en basun, och en stark röst kallar de anklagade till domen i den ordning, de anländt. Djäflarna knota och ropa, att det är obilligt mot dem, att äfven den allra ynkligaste pilgrim från den stund, då han döpes, får en skyddande ängel vid sin sida, att de såsom åklagare borde höras först i stället för att vägras tillträde inför domstolen, och att de alltid äro tillbakasatta och sedda öfver axeln. S. Michel kallar Cherubim att vid sin sida presidera i domstolen, och denne nämner de öfriga domarne: S. Pierre och hans ställföreträdare på jorden, Raison, Justice, Verite, Gregorius martyr för ädlingar, S. Nicholas för klerker, Antonius eremit för eremiter, de respektive ordnarnes

[1] Den konsekventa benämningen vore naturligtvis "själen", men jag har valt "pilgrimen" såsom mera motsvarande författarens egen åskådning och uttryckssätt.

skyddspatroner för munkar, aposteln Paulus för gifta, änkan Anna för änkor och jungfrun Katerine för jungfrur o. s. v. Cherubim framhåller, att det är af stor vikt, att det dömes med all omsorg, ty vid den yttersta domen skall Gud granska de domar, som nu fällas, och det vore naturligtvis en svår chikan för domarne, om något misstag då upptäcktes. Skyddsänglarne träda ut och ställa sig bredvid de anklagade själarne. — Åter ljuder basunen; domstolsförhandlingarna taga sin början (v. 536). När turen kommer till pilgrimen, talar ängeln till hans förmån och framhåller, att han hållit troget ut på sin färd. Djäfvulen är af annan mening. Enligt hans framställning har den anklagade så litet värderat tvagningen i dopet, att han sedan vältrat sig i all smuts och därigenom ökat den ursprungliga syndabördan; hos Orgueil, Envie, Venus, Gloutonie, Ire, Avarice och Paresse har han haft sin gång. Djäfvulen ber därför att få domen fälld till sin förmån, och så fort som möjligt, emedan han är upptagen på annat håll. Ängeln uppmanar sin skyddsling att tala till sitt försvar, och denne vänder sig i förtviflan med en skildring af sin prekära belägenhet och en bön om nåd och hjälp till Gud Fader, Kristus, Jungfru Maria, Johannes Döparen, eremiter, profeter, evangelister, helgon o. s. v. och slutligen till hela domstolen (v. 739). Men Justice vill ej höra på hans klagan, utan vill genast på sin våg mot hvarandra väga hans goda och onda gärningar; medan han lefde på jorden, hade han bort skaffa sig någon förespråkare i himlen — nu är det för sent. Då säger en röst såsom af en basun, att pilgrimen må till sitt försvar tala om huru han handlat och vandrat, men icke om något annat (v. 1117). Han börjar därpå sitt försvarstal med att försöka jäfva djäfvulen genom att hänvisa på gammal fiendskap och genom att framhålla, att djäfvulen efter den svåra dom, som fällts öfver honom, ej kan ställa borgen och följaktligen ej heller anses tingsgill. Djäfvulen åter framhåller, att jordiska rättsbruk vid denna domstol sakna sin giltighet, och kallar fram Synderesis eller Conscience att vittna. Denna har hufvud som en gammal kvinna och kropp som en mask; hon är också den mask i människohjärtat, hvarom Penitance förut talat[1]. Pilgrimen söker jäfva henne genom att framhålla maskens underlägsenhet under människan, men hon svarar, att han

[1] *Vie* v. 2,155—2,187. pag. 8.

handskats så ovårdsamt med Guds afbild, att han förlorat detta sitt företräde. — Hon omtalar ej blott pilgrimens handlingar och ord, utan äfven hans lönligaste tankar, och djäfvulen antecknar allt. Pilgrimen söker försvara sig genom att skylla på arfsynden, djäfvulen och världens frestelser. Justice är alltjämt mycket oblid; den anklagade har icke kunnat bestrida riktigheten af beskyllningarna, och hans ursäkter äro af intet värde, emedan han brutit mot bud, som han väl känt, emedan han ej hämtat lärdom af helgonens lif eller skrifter, emedan han försmått de vapen, Grace Dieu erbjudit honom, och emedan han icke beaktat hennes varningar. Till bevis därpå uppläser hon ett bref, innehållande allmänna förmaningar, som han mottagit från Grace Dieu, men lämnat obeaktadt, ehuru denna till yttermera visso däri inlagt ett akrostikon på adressatens namn (v. 1593). Justice tillfogar, att han visserligen läst etik, men dock ej följt dess bud att undvika både vägen till höger och till vänster och gå medelvägen. Raison instämmer och påpekar, att äfven hennes råd varit utan resultat. Verite påyrkar dödsstraff, emedan pilgrimen föga brytt sig om Penitance. Djäfvulen uppger glädjetjut, och pilgrimen svimmar (v. 1901).

S. Michel är just färdig att afkunna domen, då en ny personnage höres deltaga i förhandlingarna. Det är Misericorde. Hon framhåller till den anklagades försvar, att alla pilgrimer fara mer eller mindre vilse, och påpekar Jesu och Jungfru Marias godhet. Justice invänder, att Jesus ej dött för att uppmuntra syndare att fortsätta sitt gamla lif, utan för att från fördömelse rädda dem, som verkligen bättra sig. Misericorde framhåller såsom förmildrande omständighet, att den anklagade just för att visa ångern öfver sina synder såsom klosterbroder ägnat sitt lif åt Guds speciella tjänst. Justice svarar, att han illa fyllt de värf, han därigenom åtagit sig (v. 2131).

På Misericordes förslag beslutar man emellertid att höra S. Benoit, hvars orden pilgrimen tillhört, och denne lofvar att lämna sitt utlåtande skriftligt. Med basunröst tillsäger S. Michel Justice att värkställa vägningen, så att alla se det. Justice, Raison och Verite visa sig på en estrad öfver förhänget, som hittills dolt dem för pilgrimens blickar. I den högra vågskålen lägger pilgrimen staf och gördel; i den vänstra lägger djäfvulen anklagelseskriften, och Conscience kryper själf upp därpå. Den vänstra skålen sjunker, och djäfvulen jublar

redan, men Misericorde utverkar uppskof med domen, till dess S. Benoit fått sin skrifvelse färdig, och hon själf återkommit från himlen, dit hon just tänker begifva sig.

När Misericorde kommit tillbaka, visar hon sig, liksom äfven S. Benoit, på estraden, den senare aflämnar, hvad han skrifvit, och vågens ställning ändras något, men obetydligt, till pilgrimens förmån. Då tillkännager Misericorde, att hon från himlen medför benådning för pilgrimen, och uppläser ett bref från Jesus till S. Michel, hvari detta bekräftas. På förbön af Jungfru Maria och Misericorde medgifver Jesus, att syndare, som uppriktigt ångrat sig och biktat sina synder, må tillgodoräkna sig Jesu, Marias och helgonens förtjänster och alltså befrias från helvetets eviga eld; men de skola vistas i skärselden, till dess lågorna förtärt deras syndabörda, så att de kunna rena inträda i himlen. Justice menar, att den anklagade icke hör till dem, för hvilka Misericorde utverkat de nämnda förmånerna, och framhåller jämte Raison och Verite för S. Michel, att under sådana omständigheter vägningen förlorar all betydelse. Denne frågar domstolsbisittarne om deras mening, men pilgrimen hör icke deras svar, utan det är tyst bakom förhänget, såsom då det är natt på jorden. På S. Michel's bud fattar emellertid Justice åter vågen; Misericorde lägger ett skrin innehållande helgonens öfverloppsgärningar, hvilket hon medfört från himlen, i den lätta högra skålen, som därpå sjunker, och domaren afkunnar sin dom i enlighet med brefvets lydelse (v. 2557). Djäfvulen protesterar mot det öfvergående straffet och meddelar, att han kommer att i lagstadgad ordning öfverklaga domen.

Justice stiger ned och lämnar pilgrimen den vänstra skålens innehåll, på det att han enligt domen må bära det till purgatoriet. Emellertid ser han en skara pilgrimer komma från purgatoriet till himlen under växelsånger till Guds lof med skyddsänglarna, som ledsaga dem. Vid inträdet i himlen aflägga de skräppa och staf, som de ej längre behöfva. Han ser äfven, huru ett helgon under särskilda festligheter föres samma väg och försvinner bakom förhänget. Djäfvulen kan icke uthärda denna syn, utan faller omkull med ett tjut. — Öfver andra pilgrimer, de obotfärdiga syndarne, fäller Justice, sedan hon åter stigit upp på estraden, med all lagens stränghet domen, och djäflarne föra dem bort under glädjemusik (v. 2875). De dömda förändras till sitt yttre allt efter de

synder, de begått: de högmodiga få horn, de afundsjuka utstående ögon, de hämndgiriga och hätska, som mördat eller velat göra det, svinbetar, de giriga krökta klor, fråssarne stora magar, de vällustiga ruttnade ryggar, och de lata benen mossbelupna och spjälade, som om de vore brutna. När pilgrimen på sin skyddsängels bud öppnar packen, han bär, finner han till sin förtviflan däri alla dessa syndens olika attribut; skillnaden består endast däri, att hans kval taga slut, när elden förtärt dessa minnen från ett syndfullt jordelif.

Pilgrimen tar upp sin börda, och djäfvulen och skyddsängeln föra honom till purgatoriet (v. 3024). Han får där sin plats bland de öfriga själarna och plågas både utan och innan svårligen af elden, men ängeln tröstar honom genom hänvisning på de behagligare framtidsutsikterna och underhåller honom genom instruktiva och långa samtal. Enligt ängelns ord verka purgatoriets lågor endast på syndiga varelser, hvarför han själf, som åtföljer pilgrimen dit, är fri från plågor; pilgrimen kan ej få lämna skärselden, förrän Sainte Eglise sändt Priere med borret till Gud i himlen för hans räkning, och hans fränder på jorden genom mässor och allmosor verkat för honom; hvarje särskild hängifvelse åt en dödssynd kräfver sju års skärseld. Pilgrimen förmodar, att han redan där tillbragt tusen år, men erfar till sin bestörtning, att blott ett enda ögonblick förgått.

När han redan varit där länge, och syndabördan långsamt förminskats, kommer Priere, som uträttat sitt nyss nämnda uppdrag och nu bringar själarna askar fyllda af en salfva, som lindrar kvalen och förkortar deras plågotid. Denna salfva har förvärfvats dels genom kyrkans allmänna förböner för purgatoriets själar och dels genom af enskilda föranstaltade och bekostade själamässor och förböner. Beklagligt nog hafva icke alla själarnas jordiska anhöriga fyllt sin plikt i detta afseende, och de arma själarna få umgälla detta. Vår pilgrim har emellertid icke något skäl att beklaga sig. — På djäflarne har salfvan den verkan, att de, så ofta Priere kommer med sina askar, försvinna för att öfva sina bästa konster på de fördömda i helvetet. Ängeln berättar, att djäflarne själfva plågas i branden, men att de pina själarna för att hämnas på människorna, som fått den himmelska boning, från hvilken de själfva fördrifvits. Djäfvulen har själfmant störtat sig i synden, och därför upprättas han icke

heller af någon annan, medan däremot människorna förförts af djäfvulen och återupprättas af Kristus; men å andra sidan saknade djäfvulen all ledning till ett lif i det goda, medan däremot människorna hafva den förmånen att kunna få höra goda predikningar, förmaningar o. d. Därför äro de obotfärdiga människorna ännu mera fördömliga än djäfvulen och icke värda något medlidande.

Pilgrimens blick skärpes allt mer för företeelserna i den eviga världen (v. 3595). Han ser, att purgatoriet har form af en sfär af eld, och att denna sfär omslutes af en annan, som ej visar lågor eller rök, utan närmast liknar det klara ljusmoln, som ibland bildas omkring månen. Ängeln upplyser pilgrimen om att den senare kretsen är Abrahams sköte, hvaruti det gamla testamentets fromma förvarats, till dess Kristus för dem öppnade himlen. Pilgrimen påpekar, att kyrkan lärer, att Kristus förde dem ur helvetet, och menar, att ängelns upplysningar ej öfverensstämma härmed. Han finner det äfven egendomligt, att ej Adam och Eva skulle hafva straffats för sitt brott. Detta ger ängeln anledning att skildra helvetets konstruktion. Det liknar en nöt, hvars kärna motsvaras af det egentliga helvetet. Detta omslutes, liksom nötkärnan af ett tunt skal, af en krets, där de odöpta, blott af arfsynden fläckade barnen förvaras; de lida inga egentliga plågor, men få icke se Gud. Själfva nötskalet motsvaras af purgatoriet, och dess yttersta del, eller bark, af Abrahams sköte. Men liksom alla nötens delar tillsammans bilda nöten, så är ock Abrahams sköte en del af helvetet. Äfven gamla testamentets fromma män och kvinnor hafva varit i skärselden, innan de fördes till Abrahams sköte. Sedan himlen öppnades af Kristus, är det senare tomt.

Ängeln ledsagar pilgrimen längs efter randen af purgatoriet, så att han kan se jorden och vandra därpå; ty purgatoriet omsluter jorden. Intet materiellt hindrar själens vandring, och ängeln för henne omkring att plågas på de ställen, där hon syndat. Pilgrimen ser, att detsamma sker med många andra, och att på hvarje särskild ort plågorna stå i förhållande till den där begångna syndens beskaffenhet. Han ser en människa, som under jordelifvet varit alltför förtjust i varma bad, plågas i is och köld. En annan, som på jorden varit hans granne, och som efter allas mening varit en stor syndare och dött utan bikt, piskar sig själf utanför sitt hus och ber dem, han

förorättat, om förlåtelse. Pilgrimen erfar, att denne funnit nåd, emedan han ångrat sig i dödsstunden; alltså böra människorna akta sig för att obetänksamt döma någon. En tredje har i skärselden försonat sina synder och borde därför få lämna den, men hindras däraf, att hans efterlefvande icke uppfyllt hans testamentariska dispositioner (v. 3977).

Ängeln för pilgrimen ned i jorden, men purgatorieplågorna lämna honom ej. De båda vandrarne komma till en kyrkogård, där pilgrimen varseblir sin kropp, nu endast en stinkande benhög. Själen hånar kroppen för dess förändrade utseende och stanken, samt uttrycker sin glädje öfver att den nu får lida för den förtret, den tillskyndat henne, men kroppen invänder, att han snarast förtjänar medlidande, ty det är själen, som härjat honom från hans födelsestund; elden bör ej tadla träet, för det att det låter förvandla sig till aska. Själen svarar, att i hvarje fall elden i sig själf är ren, och att det är det, som förbrännes, som alstrar rök och kvalm. Kroppen framhåller, att han gent emot själen varit passiv, och att det är mera förlåtligt, om kroppen, som är af jord, bundits af stoftet, än att själen, Guds afbild, sänkt sig från sin medfödda höjd. Kroppen uppmanar själen att betänka, att vaxet osar, först sedan ljuset varit tändt och åter släckts, och frågar, hvarifrån enligt hennes mening oset-förruttnelsen kommer. Själen svarar, att det är det förbrända ämnets klagan öfver den skada, elden anställt, och att det ädlare ämnet osar mer än det sämre — vaxljuset mer än talgljuset. Kroppen påpekar, att alltså själen, enligt hvad hon nu själf medgifvit, är orsak till förruttnelsen; därför ligga ock många kroppar sedan dödsdagen oförändrade i grafvarne, emedan själarna varit heliga. Själen liknar sig vid en person, som är instängd i en säck, och som därför icke kan kallas fri, men kroppen svarar, att detta ännu mindre kan sägas om säcken, som måste gifva efter för den instängdas alla rörelser. — Ängeln afbryter trätan, som han finner olämplig, emedan de äro bestämda ej till fördömelse, utan till återförening och salighet. Kroppen sjunker tyst och orörlig samman, och själen följer ängeln.

Vägen går vidare ned genom jorden (v. 4353), och en förfärlig stank bådar, att vandrarne närma sig helvetet. De skåda först dess mörka yttre krets, som genljuder af de odöpta barnens klagan, och sedan äfven det egentliga helvetet.

Detta är fylldt af eld och rök, och stora skaror af djäflar ila omkring med pinoredskap, sysselsatta med att plåga de fördömda, som redan äro där, eller med att hämta nya. På en stol af eld sitter djäflarnes herre, Lucifer, fjättrad med tunga kedjor. Orgueil håller fast kedjorna, hon sjunger en hånande sång om huru djupt han fallit, och han förbannar henne, som varit orsaken därtill; hvilka kval som helst skulle han gärna underkasta sig för utsikten att få återkomma till himlen. Djäflarne anfalla först Lucifer och sedan Orgueil. Den senare kasta de på marken, de trampa henne under fötterna, och Lucifer sätter sig på hennes hufvud. Hennes anhängare bestraffas på liknande sätt och kastas i elden. Pilgrimen förvånar sig särskildt öfver att några personer, som han under jordelifvet ansett för ödmjuka, behandlas såsom högmodiga, men ängeln upplyser honom om att de varit hycklare. Sådana användas i helvetet såsom trappsteg, så att alla, som passera, måste trampa på dem.

De fördömda bestraffas olika allt efter de synder, som vållat deras ofärd (v. 4565). Pilgrimen ser dem i skaror upphängda vid långa ställningar, under hvilka den eviga elden brinner. De afundsjuka äro upphängda vid ögonen, förtalarne vid tungan och förrädarne vid sin dubbla tunga; bland de sistnämnda lägger pilgrimen särskildt märke till Judas. Bödeln, som sköter om elden, förehåller de fördömda deras brott. Två andar, som båda hålla knifvar i händerna och båda äro sårade, stämma upp en förbannelse-sång mot Trahison; det är två vänner, som hon väpnat mot hvarandra, och som gifvit hvarandra döden (v. 4695). Två fördömda, som vid halsen bära stora penningpåsar, sönderslitas af ett med järntaggar försedt hjul. Deras konung åser denna bestraffning och förebrår dem, att de hafva missbrukat hans förtroende: under förevändning af att skydda riket hafva de utfärdat nya förordningar, hvarigenom de skrapat samman skatter, som dock hamnat i deras egna fickor; konungen har lämnat åt dem hela omsorgen om riket och dess skyddande, men aldrig har det varit värre hemsökt af fejder; de hafva förrådt konungens hemligheter till fienden — men nu skall konungen taga bättre rådgifvare, och de otrogna tjänarne skola lida sitt straff i evighet. Processmakare, menedare, bedrägliga sakförare, mutade domare o. s. v. äro upphängda vid tungan, människor, som trott bakdantares ord, vid öronen, och tjufvar vid händerna.

Pilgrimen är utom sig af fasa, men han har ännu ej sett nog (v. 5157). Han får se, huru de, som under jordelifvet utplundrat sina medmänniskor, nu själfva sönderslitas af vargar, och huru djäflarne gjuta smält koppar i de girigas och ockrarnes munnar. De stridslystna och hämndgiriga bindas samman i knippen och kastas i en brinnande ugn. De lata äro fästade vid ett väldigt hjul, som tvenne djäflar ständigt hålla i svindlande fart; allt efter som hjulet går rundt, slås deras hufvuden mot en pelare, för att de må hålla sig vakna. På fråssarne slita plågoandarne upp halsen och bröstet, och de läggas på glödande kol och svafvel. De otuktiga sitta på trefötter öfver flammande eld, och paddor och giftiga ormar pina dem. I en särskild afgrund, fylld med ohyra, plåga djäflarne judar, hedningar, kyrkans fiender, tyranner o. s. v.

Pilgrimen yttrar sin förvåning öfver att en enda dödssynd medför evig fördömelse, men ängeln svarar, att dels är den evig, mot hvilken synden begås, och dels skulle syndaren gärna vilja, att den njutning, han erfar, vore evig; för öfrigt för ju äfven ett sår, som människan får på ett ögonblick, med sig död för alltid, och den, som ett ögonblick snafvar vid afgrunden, synes aldrig mer o. s. v.

Pilgrimen tackar Gud, att han undsluppit helvetets kval, och ängeln för att han har fått se helvetet, utan att själf träda in däri.

Omärkligt aflägsna pilgrimen och helvetet sig från hvarandra. Han befinner sig åter på jorden, på en jämn plats, där flera pilgrimer leka med ett äpple under tvenne träd, af hvilka det ena står i härlig grönska, medan det andra är förtorkadt (v. 5591). Ängeln berättar:

Detta äpple hafva vandrarne fått till tröst och glädje i sorgens stunder, och det har från det grönskande trädet flyttats öfver på det torra för att försona Adams skuld.

Om man planterar en äpplekärna, blir trädet ej ett ädelt äppleträd, utan det bär dålig frukt, om ej ympning verkställes. Så har det ock gått med detta grönskande träd. Under uppehållet i Adams mage smittades kärnorna i det historiska äpplet af olydnad och arfsynd, och det däraf uppväxande trädet fick deras art, hvarför trädgårdsmästaren kastade dess frukter till svinen i helvetet. Men Gud beslöt att inympa en ädlare kvist. Han tog den från Jesse rot, och ympningen skedde på S. Anne, jungfru Marias moder. Den nya grenen

bar den härligaste frukt. Trädet står i folkens midt, under dess grenar bo djuren, d. v. s. de, som lefva såsom djur, och i dess grenar himmelens fåglar, d. v. s. "les gens esperiteux". Dess blad äro ord. Med dess frukt böra pilgrimerna leka för att få tröst i sina sorger.

Det torra trädet har kommit till på annat sätt (v. 5781). En gång, när Adam låg sjuk, sände han sin son Seth till paradisporten för att bedja om ett läkemedel, och ängeln gaf denne en kvist af kunskapens träd med löfte, att den, när den vuxit upp, skulle skänka Adam hälsa. Men när Seth kom hem, fann han sin fader död och planterade då i stället kvisten på hans graf. Den blef ett stort träd, som fälldes af Salomo för tempelbyggnaden, men icke kunde användas där, och som af konungen gömdes undan, emedan drottningen af Saba förutsade, att den skulle hängas därpå, genom hvilken den gamla lagen skulle förlora sin kraft. — Visserligen hafva, säger ängeln, olika åsikter yttrats om denna sak, men på förnuftsskäl bör man anse denna åsikt såsom den rätta. Korset borde huggas af det träd, Adam plundrade, och Guds son borde bli äpple och hängas på det torra trädet i det stulna äpplets ställe. — Bland det grönskande trädets blad bodde en jungfru, Virginite. Hon var hvitare än snö, och hon var trädets vårdarinna och blomma. Till henne kom Justice och sade, att Adams släkt måste lida den eviga fördömelsen, om ej det grönskande trädet ersatte det stulna äpplet, och hon bad därför Virginite, att denna skulle låta spika fast sitt äpple på det torra trädet. Virginite svarade, att hon ville höra de båda trädens mening om saken; sedan finge Justice döma mellan dem.

Det torra trädet beklagade sig öfver äpplestölden och kräfde restitution på det andras bekostnad. Det gröna trädet skakade sina blad och sade, att det icke vore smittadt af det gift, som genom Adam kom till kärnan; kärnan till det enda äpple, det bar, hade kommit från himlen och varit nio månader "midt i trädets kropp"; där hade den betäckts med bark genom den himmelska solens inverkan, och denna bark vore allt, hvad äpplet hade af Adam och hans släkt; äpplet hade ingenting förbrutit och vore därför ej heller skyldigt att ersätta något. Det torra trädet erkände, att det egentligen tillkom Adam och hans släkt att lämna ersättning, betala böter till Gud och betala återlösningen för dem, som voro fångna i helvetet; men eftersom de vore oförmögna därtill, stode det det

grönskande trädet och dess äpple närmast att uppfylla förbindelsen. Det grönskande trädet invände, att dess äpple hade mycket större värde än det stulna, och att det vore obilligt, att den brottslige ginge fri och den oskyldige finge lida för honom. Det torra trädet svarade, att det grönskande trädet skulle få sitt stora värde just därigenom, att äpplet spikades fast på det torra trädet, och att saften, som då skulle rinna af det, skulle försona människorna med Gud och återlösa människosläktet. Det grönskande trädet svarade, att Gud skulle blifva blidkad, om han blott finge äpplet i sin hand att leka med, och att spikandet på det torra trädet ej behöfdes. Båda öfverlämnade afgörandet åt Justice.

Justice sade (v. 6165), att Gud Fader en gång sagt till sin son, att människorna för att undgå den eviga fördömelsen obestridligen borde lämna ersättning för äpplet, men att han ej rätt visste, huru det skulle gå till. Guds Son föreslog, att "man" skulle hjälpa människorna till det goda, liksom ormen hjälpte dem vid syndafallet, och påpekade, att detta måste ske genom en skuldlös människa; för öfrigt vore det bäst att rådfråga den Helige Ande, som vore närvarande. Denne sade, att han icke såge någon annan utväg, än att någon af gudomspersonerna blefve människa. Gud Fader sade, att icke heller han såge någon annan utväg, än att någon af gudomspersonerna finge umgälla människornas galenskap, och Sonen instämde, men tillfogade, att det skulle vara ett mycket tungt uppdrag. Vid Faderns ord: "Tu dis voir, fils, ce seras tu", sade han, att han nära nog ångrade, att han varit med om skapelsen, men att han emellertid skulle utföra Faderns vilja. Gudomspersonerna beslöto dock, att det skulle anstå med återlösningsverket i femtusen år "ou environ", på det att människorna skulle få pröfva på alla de lidanden, de dragit öfver sig genom syndafallet; under tiden skulle Gud Fader utvälja ett träd, som den Helige Ande skulle skydda, och som skulle bära blomman Virginite, i hvilken Sonen skulle stiga ned för att blifva äpple. Då skulle Fadern enligt sin egen utsago blifva glad såsom ett barn, så framt Sonen läte piska sig, så att äpplesaften sprutade ut. — I enlighet med gudomspersonernas beslut fällde Justice domen mellan träden.

När tiden kom, skildes äpplet från trädet, Envie hängde upp det på det torra trädet, och det gröna trädet brast ut i klagan.

Det frågade Gud Fader, hvem han skulle skona, när han icke skonat sin egen son, den Helige Ande, hvarför han icke nu öfverskyggade det med sin nåd, och Gabriel, hvarför det nu förlorat den nådens fullhet, som han utlofvat (v. 6353). Det klagade öfver, att Elisabets och kvinnans i hopen (Luk. XI: 27) välsignelse hade vändts till tårar, samt att Simeons ord om svärdet, som skulle gå genom dess själ, uppfyllts, och det vände sig till sina föräldrar Joachim och Anna med en önskan, att det aldrig blifvit födt. Det beklagade sin lidande son och bad döden låta det dela hans öde. Det uppmanade sol, måne och stjärnor att slockna, jorden och hufvudskalleplatsen att remna och Johannes och änglarne att deltaga i sorgen. Det slutade sina klagande ord med att uppmana Adams söner att suga på det söta äpplet och berusa sig af dess kärlek till människorna och med att uppmana det torra trädet att, sedan det nu fuktats af äpplets saft, återlämna äpplet. — Det torra trädet svarade, att det skulle behålla äpplet i sina lador tre dagar; sedan kunde det grönskande trädet låta sina vänner få det "a leur disner".

Ängeln tystnar, och vandringen fortsättes (v. 6703). Pilgrimen varseblifver ett stort antal grafvar, på hvars stenar bilder af åsnor äro inristade. Det ser ut, som om hela landets åsnor vore begrafna där, men han anser det omöjligt på denna plats, emedan ett heligt kloster ligger strax bredvid. Han erfar af ängeln, att, såsom S. Bernard sagt, åsnan, som nöjer sig med den enklaste föda och utan att knota bär de tyngsta bördor, är den lämpligaste bilden för att beteckna verkligt fromma Guds tjänare.

Pilgrimen möter bekanta män och kvinnor, som ännu äro kvar i jordelifvet, och försöker tilltala dem, men de hvarken se eller höra honom. Ängeln upplyser honom om att Gud endast i undantagsfall tillåter själarna att meddela sig med de ännu lefvande människorna.

Pilgrimen uttalar sin förvåning öfver att icke de lefvande känna något af skärselden, då ju purgatoriets själar plågas däraf, äfven då de vistas på jorden. Ängeln svarar, att detta icke är mer än billigt; ty kroppen får sitt straff till rening genom förruttnelsen efter döden, och det skulle vara orättvist, om själen plågades, innan Michel fällt sin dom.

Författaren får se en kvinna, som sitter på en stol och med tungan slickar en pilgrim (v. 6841). Ängeln upplyser

honom om att det är Doctrine, och att först hon gör människan till hvad denna bör vara, liksom björnhonan med munnen formar sina ungar, som födas såsom oformliga köttklumpar. Doctrine inleder sitt samtal med pilgrimen med att omtala, att hon genom bref från hans kropp erfarit, att han ej känner sig själf; hon vill därför undervisa honom. Kroppen är fullkomligt beroende af själen; kroppen är materia, själen form; själen har af Gud skapats och fått de olika förmögenheterna för att styra kroppen. Hon är till treenighetens afbild skapad med minne, förstånd och vilja; hon fattar det fysiska med kroppens tillhjälp, det andliga omedelbart. — Pilgrimen menar, att själen bör vara ganska stor för att förmå allt detta, men Doctrine svarar, att den har samma egenskap som en spegel, nämligen att i sig kunna afspegla större föremål än hon själf. För öfrigt saknar den fysisk kvantitet, hvilket bevisas däraf, att icke kroppsstorleken inverkar på själens egenskaper och ej heller dessa förändras genom kroppens växt. Pilgrimen invänder, att under sådana omständigheter fattningsgåfvan borde vara lika hos alla själar, hvilket ju dock icke är fallet. Doctrine svarar, att detta beror ej på olika storlek, utan på en olika inre kraft hos själarna; liksom en klar spegel bättre återger en bild, har äfven en själ, hvars kropp är ren, klarare uppfattning än en annan. Själen befinner sig öfverallt i kroppen, liksom Gud i världsalltet. Pilgrimen invänder, att detta icke stämmer med påståendet, att själen saknar kvantitet. Doctrine svarar, att om själen vore gjord af materia, så skulle den vara kvantitativt begränsad, men Gud har skapat den af intet och gifvit den dess olika förmögenheter, fantasi, förnuft, minne och vegetativ, generativ, nutritiv, augmentativ o. s. v. kraft. — Själens klagomål öfver kroppen äro därför oberättigade, och skärseldens plågor äro välförtjänta.

Författaren får se en hög ställning, som bär tvenne bildstoder (v. 7205). Den ena föreställer en fullt väpnad riddare; den andra, som föreställer en man med hufvud af guld, bröst och armar af silfver, mage och lår af koppar, ben af järn och fötter af järn och lera, blandade med hvarandra, påminner honom om den bild, som Nebukadnesar en gång såg i sin dröm, och hvars betydelse konungen erfor af Daniel. Ängeln berättar för honom, att Nebukadnesar låtit resa denna stod till nyttig undervisning för kejsare, konungar och ståthål-

lare. — Sin varaktigaste och bästa minnesvård reser emellertid en furste genom en god regering och genom kloka och rättvisa lagar.

Bildstoden betecknar enligt ängelns förklaring en idealstat, sådan Raison, Justice, Verite, Nature, Droit och Equite tänkt sig den. — Hufvudet bör vara af guld, emedan detta är dels den ädlaste metallen och dels den, som lättast låter forma sig; d. v. s. konungen skall å ena sidan vara den förnämste i staten, men å andra sidan vara mer än någon annan tillgänglig för goda råd och böja sig för dem: han bör i sina rådgifvares händer vara, hvad guldet är i guldsmedens. — Halsen bör vara af samma metall; det är konungens närmaste fränder, som böra stödja honom och medla mellan honom och folket. — Armarna af silfver representera de höge herrarne och fältöfverstarne. Liksom en arm ofta åderlåtes för hufvudet eller kroppen i allmänhet, böra dessa offra sitt blod, ja, helt och hållet gå under för konungen och staten. — Bröstet af silfver betecknar konungens närmaste rådgifvare; den främste af dem alla är naturligtvis under alla förhållanden biktfadern. — Magen af koppar betecknar i allmänhet dem, som hafva att skaffa med penningar och ädla metaller: skattmästare, växlare, guldsmeder o. s. v. (v. 7931). — Låren af koppar beteckna domarne, hvilka böra skydda oförvitliga borgare, men med all stränghet förfara mot missdådare, både sådana, som stå under, och sådana, som stå öfver dem själfva.— Benen af järn betyda borgare och riddare, och knäna dessas ledare. Ett rike bör begagna sig af dessa egna ben, om de äro friska, och icke använda kryckor, d. v. s. lita till främmande hjälp. — Fötterna äro af stor betydelse för kroppen, och det är själfva fotsulorna, de oansenligaste yrkenas utöfvare, som äro viktigast; en bildhuggare kan man lättare undvara än en krukomakare. Den del, som är af jord, betecknar dem, som syssla med jorden, landtmän, tegelmakare o. s. v., den andra delen åter dels dem, som bearbeta järnet, särskildt smeder, och dels dem, som använda det till landets försvar, d. v. s. soldater.

Författaren ber ängeln förklara betydelsen af den andra bildstoden (v. 8345). Ängeln svarar:

Det var en gång en frejdad konung vid namn Poeticus. Till hans hof drog från främmande land en riddare, lockad af ryktet om konungens ära. Men när han kom till hofvet, träffade han icke en enda människa utom en fager jungfru vid namn Liberalite, som han fann gråtande i en trädgård, och

som förde honom till slottet. Där såg han konungen omgifven af endast ett litet följe, och vid hans sida satt Avarice och tycktes vara härskarinna på stället. Häpen häröfver vände riddaren om och bad jungfrun om en förklaring. Hon sade, att konungens glans hade försvunnit, sedan han tagit andra rådgifvare, som gifvit honom Avarice till väninna. De hade pålagt folket exempellösa bördor, och konungen hade följt deras råd, men till sin egen skada, ty alla ädla människor hade öfvergifvit hans hof. Allt hade förändrats sedan den tid, då Liberalite var konungens älskade. — Riddaren gick till konungen och sade, att han funnit mycket i hans rike i ypperligt skick, men att han till sin sorg erfarit, att konungen tagit Avarice till käresta och kört Liberalite på porten. När konungen svarade, att han följt sina rådgifvares råd, anklagade riddaren för förräderi och utmanade till strid eho, som gifvit konungen detta råd. På den för striden utsatta dagen väntade riddaren i konungens och folkets närvaro förgäfves inom skrankorna på en motståndare; ingen trädde fram. Då tog konungen riddaren till rådgifvare och Liberalite till käresta och återfick därmed sin gamla ära. För att visa sin tacksamhet, och till lärdom för andra lät han uppresa riddarens bildstod.

Författaren fortsätter berättelsen om hvad han har sett i den andra världen (v. 8709).

Känslan af eld har så småningom minskats och slutligen alldeles försvunnit tillika med syndabördan. Himlen synes öppen, och skyddsängeln ledsagar själen upp mot det himmelska Jerusalem. På vägen omgifvas de af lärkor, som sjunga det enda ordet Jesus, Jesus. Ängeln önskar, att människan också bittida och sent liknade lärkan[1].

Det ljuder den härligaste musik, framkallad af sfärernas rörelser. I hvar och en af de sju större sfärerna rör sig en mindre, och i hvar och en af dessa går en planet sin oberäkneliga bana. På firmamentet äro fixstjärnorna fastsatta såsom stora spikar.

Allt högre stiger pilgrimen, förd af sin ängel. Han ser uppe på himlen ett klart, hastigt flytande vatten, som omsluter den, och under dem krympa jorden och helvetet samman till en liten boll. Ännu högre uppe ser han, nu obehindrad

[1] Ordlek med alouette och louer.

af det svarta förhänget, i bländande klarhet S. Michel och den himmelska skaran, som deltog vid domen. Af ängeln erfar han, att det var på grund af hans syndfullhet, som firmamentet då hindrade hans syn, att det före domen beviljas syndarne en enda blick in i himlen för att stegra deras längtan efter dess salighet, och att domarne, som ännu äro långt borta från honom, då tycktes honom så nära på grund af hans fruktan för dem.

Ännu högre bär färden, upp öfver kristallhimlen, in i en klarhet, många gånger mera bländande än solens — det är den andra himlen (v. 9035). Där äro många boningar, alla genomskinliga och strålande, och de omgifva jorden, som ligger såsom en oändligt liten prick i medelpunkten.

Författaren ber ängeln om en förklaring öfver förhållandet mellan computistens ord, att ett "siecle" är en tidrymd af ungefär hundra år, och ängelns användande af samma ord för att beteckna värld. Ängeln svarar, att computisten aldrig sett dessa himmelska "siecles", att han dömt efter det jordiska "siecle", som han känt, och att han fördelat hundra år på jorden på ett "siecle" för att förklara den mångfald af "siecles", som bibeln omtalar, o. s. v.

Därpå berättar ängeln för honom om de olika världarne eller regionerna i den tredje himlen (v. 9365). I en af dem dväljas kyrkolärarne, prydda med kransar af ringblommor, under Pauli, i en annan martyrerna, klädda i purpurkläder och bekransade med rosor, under Stefani presidium. I jungfrurnas värld, hvilkas kransar äro bundna af gullvifvor och liljor, är den Heliga Jungfrun härskarinna. I apostlarnes och evangelisternas boning, som är smyckad med karbunklar, har Petrus främsta platsen. Världen öfver denna är prydd med safirer; där bo de olika änglaskarorna. Hvar och en af de nio ordnarne eller rangklasserna räknar 6,666 legioner och hvarje legion 6,666 änglar. En sådan orden var det, som afföll med Sathan. — I profeternas med smaragder prydda region är Johannes Döparen den främste, och i eremiternas och confessorernas, krysolit-himlen, Paulus eremiten. De saliga vandra dock ofta från den ena regionen till den andra.

Den öfversta himlen är guldhimlen, och i den bor Gud. Han sitter på en tron, som är rund och glänsande som solen, men som strålar med mera rosigt sken, och därifrån utdelar han välsignelser åt alla håll. Denna himmel omgifves af

härlighetens krona, som är öfversållad med ädelstenar, med stjärnor och med flammande bloss. Så ofta himladrottningen vill, träder hon dit in och sätter sig på en tron af kristall vid konungens sida för att bedja för syndare.

Författaren iakttager en safirfärgad krets, som under sin rörelse skär guldhimlen (v. 9630). Den är besatt med stjärnor, och vid hvar trettionde stjärna sitter en sol. Därofvanför spela och sjunga änglaskarorna. Änglar föra tre saliga, klädda i rödaste purpur och med gördlar af guld, in hos Gud, och därvid samlas under lofsånger alla de heliga omkring guldhimlen. — Skyddsängeln förklarar, att de himmelska festerna äro ursprunget till de jordiska. Den egendomliga kretsen är himlens kalender, stjärnorna beteckna dagarne och solarna månaderna. Dagen före hvarje helgons fest faller en särskild stråle från den dagens stjärna öfver honom till tecken, att han må träda in i guldhimlen.

Festerna äro emellertid af olika omfattning och betydelse. Stora festdagar äro S. Michel's och änglarnes dag och Alla Helgons dag. Då äro konungens trädgårdar öppnade, det är sång och spel, alla plocka blommor och frukter och förlusta sig på ängarna.

Drottningen har fem festdagar, af hvilka den första, som är ursprunget till de öfriga, är Aflelsens fest. Då den första gången firades, gjordes stora förberedelser. Änglarne skyndade till musikskolorna för att lära "armonique, rhetmique et l'art organique" och anskaffade ur helvetet från David musikinstrument; himlen gungade och bäfvade vid musiken. — När det nya skottet på Davids stam sköt upp ur jorden, stucko änglarne, och främst Cherubim, sina svärd i skidan, prydde himlarne med blommor och stämde upp fröjdesånger. — När "solen", som efter Gabriels ord skulle stiga ned, sänkte sig från Virgo, där den varit nio månader, till Gemini för att blifva gud och människa i en person, dröpo sfärerna af honung, och fröjdesångerna skallade. Vid den tiden för Guds giftermål med människosläktet manas på jorden dygderna till strid mot lasterna. — Dagen, då Jesus frambars i templet, firas genom en procession, i hvilken Simeon och Anna gå främst. — Jungfru Marias himmelsfärd firas på liknande sätt som Jesu, om ock med något mindre festlighet.

Men om det är fest, när solen står i Virgo och Gemini, är det tvärt om, när den står i Aries, Taurus, Scorpio, Capri-

cornus, Libra, Leo och Sagictarius (v. 10,163). Taurus sammanställes med Herodes' förföljelse, Aries med djäfvulens frestelse, Scorpio med Judas' förräderi, Capricornus med Pilati dom, Libra med korsfästelsen, Sagictarius med judarnes hån vid foten af korset och Leo med nedstigandet till helvetet. När solen står i dessa tecken, är det gråt och förböner för syndarne, i stället för musik. Däremot firas glädjefester, liksom vid de först nämnda, när solen står i Aquarius, som betecknar dopet, och Cancer, som hänvisar på de gånger, Jesus liksom kräftan gick baklänges, d. v. s. då han återvände från helvetet till jorden, från döden till lifvet och från jorden till himlen.

När uppståndelsen firas, bära de saliga hattar af guld och bälten af guld och safirer. Det dukas bord framför Gud i guldhimlen, och han utdelar egenhändigt sitt kött och sitt blod i bröd och vin, under det att de saliga sjunga hans lof.

I en värld, som är belägen ej långt ifrån pilgrimen, ser han en stor skara människor samlade omkring ett träd, prydt med blad och frukter, men hvars öfversta gren är torr och försedd med en tvärslå (v. 10,501). Skyddsängeln säger honom, att det är kunskapens träd från paradiset, och att människorna äro Adam och Eva och deras släkt; de finna en outsäglig lycka i att betrakta denna torra gren. — Änglarne föra bordet ur guldhimlen dit ned. Petrus utdelar, såsom Guds ställföreträdare, brödet och vinet åt människorna, samt frågar Adam och Eva, om icke detta smakar bättre än det förbjudna äpplet. Efter måltiden fatta de saliga i denna värld hvarandras händer och uppstämma en lofsång.

Ängeln berättar, att det var en härlig fest, när Kristus uppfor till himlen. Änglaskarorna stodo uppställda hela vägen mellan himlen och Oljoberget. När Kristus passerat dem, träffade han den botfärdige röfvaren och dem, som han befriat ur helvetet, hvarpå han förde dem alla till det paradis, han utvalt åt dem, och där gaf dem platser efter hvars och ens förtjänst. Musiken ljöd fullare än någonsin, änglar flögo omkring under sång och vid ljudet af trumpeter, och det föreföll, som om himlen skulle störta samman.

I Pisces firas den Helige Andes utgjutelse genom en procession af apostlarne inför Gud, och med instrumental- och vokal-musik i oändlighet.

Pilgrimen ber om en förklaring öfver treenigheten, och

ängeln söker lösa problemet genom en jämförelse med färgerna på changerande siden eller på en påfågelstjärt — rödt, guld och grönt (v. 10,731). Guldet, kungsfärgen, betecknar Gud Fader, den röda blodfärgen Sonen och tröstens gröna färg den Helige Ande.

Ängeln ger ännu en förklaring af treenighetens art. Om en man ser sig i en spegel, skapar han af sig själf och sin spegelbild, som äro hvarandra lika, en tvåenighet, och om han däraf gör ännu en bild, i hvilken verkligheten och den första spegelbilden hvardera utgöra hälften, åstadkommer han en treenighet. Det ursprungliga ansiktet motsvarar Fadern, det andra Sonen, som aflas af denne, och det tredje, som leder sitt ursprung af dem båda, den Helige Ande. — För öfrigt betonar ängeln det mänskliga förståndets otillräcklighet inför Guds oändlighet och varnar sin skyddsling för att spörja mera, än det är tillåtet.

Ängeln lämnar nu den honom anförtrodda själen och tar afsked, men lofvar att återkomma och i afvaktan på den stora domen, då kropp och själ återförenas, föra sin skyddsling omkring och visa honom andra himlens under.

Därmed vaknar författaren och beder till Gud om uppfyllandet af den härliga drömmen.

I sin epilog till dikten säger han, att han inser, att tiden att säga farväl till all jordisk fröjd snart är inne för honom, och att han af sin dröm hämtat den nyttiga undervisningen, att ångern kommer för sent, om den icke visar sig förrän vid domen. Han skall därför nu — och därmed kommer han in på sina diktarplaner för framtiden — på latin skrifva följande[1]: en parafras öfver psaltaren, en hymn till Treenigheten, en hymn till Dionysius, Rusticus och Eleutherius, en parafras öfver Höga Visan, en hymn till Jesus och en till Maria, ännu en dikt till deras ära, två parafraser öfver "Ave Maria" samt en bön till Mikael, en till skyddsängeln,

---

[1] I tvenne mss. (Paris, Bibl. Nat., f. frc. 376 och 1648) följa latinska dikter öfver dessa ämnen. De äro otvifvelaktigt författade af Guillaume de Deguileville, ty deras författare hänvisar i den femte till den af honom själf författade bönen: A toi du monde refui (*Vie* v. 10,983). De äro affattade på 8-stafvig rimmad vers och med undantag af bönen till skyddsängeln (18 8-radiga strofer; a b a b a b a b) i 12-radiga strofer; a a b a a b b b a b b a. Begynnelsestroferna, som aftryckts af Stürzinger i *Ame*, Appendix II, sid 382—386, förete intet af intresse. — Sammanlagda versantalet är 8040.

en till Benedictus och en till Andreas, emedan författaren på dennes dag vaknade från sin dröm.

Pèlerinage de Jesuscrist.

Dikten inledes af en prolog, hvari författaren nämner, att det är S. Gregoire's ord, att mannen, som enligt Kristi parabel reste bort till främmande land [1], betecknar Frälsaren själf, som närmast drifvit honom att skildra denna nya "pilgrimsfärd".

En morgon år 1358 går författaren, försjunken i funderingar öfver att han under sin långa, drömda pilgrimsfärd icke sett denne andre pilgrim, in i en ljuflig trädgård, uppfylld af dofter och sjungande fåglar. Han sätter sig ned i det blomsterfyllda gräset under ett äppleträd, sluter ögonen för att mera ostördt kunna njuta af fågelsången — och somnar.

I drömmen ser han en gammal man klättra upp i ett äppleträd och äta af äpplena, men därpå halka och störta ned på jorden, som öppnar sig och uppslukar honom. Författaren, som i honom ser en anförvant, känner sig dyster till sinnes, men alla fåglarne i lustgården samlas omkring honom, lyfta honom upp och föra honom till ett högt berg, hvarifrån han kan skåda hela jordens vidder. Öfver honom sväfva fåglarne, sjungande de ljufligaste melodier, och locka honom att rikta blicken uppåt; himlen är öppen, och en rikedom af ljus, som strömmar ut därifrån, tvingar honom att sluta ögonen. Han hör änglarne tala med hvarandra.

Adams skyddsängel tillfrågas af en kamrat (Fol. 149 v° B), hvarför han återvänder till himlen utan den skyddsling, Gud anförtrott åt honom. Adams ängel svarar, att Orgueil, som tillika med Lucifer af S. Michel störtades från himlen, lockat Adam att klättra upp i det förbjudna trädet under förespegling, att han därigenom skulle blifva lik Gud, och att han störtat därifrån ända ned i helvetet; ängeln har därför måst öfvergifva honom och skall nu inberätta sakförhållandet för konungen.

---

[1] Matth. XXV: 14—30.

För att kunna se mot det bländande ljuset, lägger författaren öfver ögonen en flik af ett tunt skapular, som han bär, och lyckas då skönja det, som försiggår i himlen. Han ser tio stora kretsar, den ena inuti den andra, af hvilka de nio äro i ständig rörelse; i den tionde, som icke rör sig, är Guds boning, hvars glans hans ögon, ej ens på detta sätt skyddade, kunna uthärda. Dessa kretsar stråla klarare än guld och hvila på andra kretsar af asur. Det är väldiga afstånd mellan dem; den största kretsen ligger lägst, och kretsarnes storlek aftager i förhållande till deras plats i systemet. I alla kretsarne ljuda de eviga lofsångerna, men när Adams ängel nalkas, tystna änglarne och samlas i den öfversta kretsen för att erfara, hvad underrättelser han medför. Adams ängel böjer knä inför konungen och omtalar sin skyddslings brott. — När han tystnat, visa sig Justice, Verite och Misericorde (Fol. 150 v° A). Justice säger till ängeln, att felet är Adams eget, och att han skall få lida därför i evighet.

Författaren ber om ursäkt för det han, till tjänst för dem, som ej känna hans föregående dikter, upprepar sig själf, "mot a mot ou peu autrement", och upplyser läsaren om att han för denna dikt och för *Ame* lånat, hvad han skrifvit om de tre just nämnda figurerna, från S. Bernard.

När Justice talat med ängeln, och denne aflägsnat sig, öfverlägga Justice, Verite och Misericorde om Adams brott. Verite anser, att det förtjänar långvarigt straff, och Justice, att straffet bör vara evigt. Misericorde instämmer med den senare under förutsättning, att icke konungen skulle vilja benåda den brottslige. Justice tillbakavisar tanken på benådning utan straff, och Verite konstaterar, att Adams återlösning kan vinnas, endast så framt Justice och Misericorde enas om en plan, enligt hvilken Adam både kan straffas och vinna nåd. Misericorde tror, att en sådan proposition skall vinna konungens bifall, om Justice går in därpå, och Justice lofvar att göra detta, om icke lagens stränghet därigenom blir åsidosatt; men hon anser detta omöjligt, emedan Adam icke är i stånd att försona, hvad han förbrutit, och ingen annan kan göra det i hans ställe. Verite föreslår Sapience's tillkallande, Justice anser det onödigt att spilla flere ord på denne Adam, som får lof att bära följderna af sitt brott, och Misericorde tycker, att det är så godt, att Sapience rådfrågas, så att ett beslut fattas, och pratet och funderingarna i frågan taga slut. — Sapience

tillkallas. Hon förklarar, att enda utvägen är, att konungen själf blir människa och försonar Adams skuld, men att detta skulle vara en allt för djup förnedring; det är därför bäst, att Adam lider för sina synder. Å den Helige Andes vägnar, som gjort henne till sitt ombud och gifvit henne rätt att mildra stränghet, hvarhelst hon finner den, ber Misericorde Justice att icke motsätta sig konungens vilja att lida för människorna, hvilken enligt hennes mening framgår ur Genesis VI: 6, jämförd med Psalm CV: 44, 45, och Justice svarar å Faderns vägnar, att hon visst icke tänker lägga något hinder i vägen, om blott Adam vederbörligen straffas, men att å andra sidan den Helige Ande, som gifvit Misericorde ett sådant löfte, och ej Fadern, som icke bundit sig, må utföra återlösningsverket. Misericorde svarar, att det var olydnad, som föranledde synden, och att endast lydnad kan upphäfva dess följder, men att den Helige Ande icke kan anses vara de öfriga gudomspersonerna skyldig lydnad, utan endast instämmande i deras beslut. Justice finner, att Sonen däremot är skyldig Fadern lydnad, och vänder sig till Sonens ombud, Verite. Denna säger, att hon icke har sig något bekant i denna fråga, men att hon skall begifva sig till konungen och skaffa besked.

När Verite kommer tillbaka, meddelar hon (Fol. 152 r° B), att Sonen tack vare Charite's föreställningar har mottagit konungens uppdrag att utföra en pilgrimsfärd på jorden, hvarpå hon redogör för det samtal mellan gudomspersonerna, som föregått deras beslut [1], samt för deras planer. Fadern sade, att det vore viktigt, att en förfaren budbärare sändes i förväg att anskaffa bostad, och frågade Sonen, hvar han ville taga in. Sonen svarade, att han ville blifva "hostele" i en kvinna, men att han icke kunde se någon, som vore lämplig; emellertid borde icke Fadern skapa någon, utan därtill bereda en, som härstammade från Adam. Fadern tillkallade därpå Gabriel och sände honom till Joachim och Anna i Nazaret för att förkunna Marias födelse.

Under afvaktan på hennes uppväxt utrustades Sonen för sin trettioåriga pilgrimsfärd. Till staf fick han Faderns makt, som han emellertid ofta skulle bära dold under "de kläder, han skulle få af jungfrun", och till skräppa den Helige Andes

---

[1] En upprepning af ... e v. 6,189—6,268; se pag. 40.

blida nåd. Därpå sändes Gabriel åter till jorden för att erfara, huru förberedelserna där framskridit, och berättade vid sin återkomst, att jorden genom Marias födelse höljts i en aldrig förr skådad klarhet. Sonen såg ned på jorden, betraktade jungfrun och fann, att Gabriel talat sanning, samt bad Fadern sända Gabriel att förbereda henne, för att hon icke skulle blifva alltför öfverraskad af de kommande händelserna.

Författaren ser Justice, Misericorde och Sapience uppe i himlen lyssna till dessa Verite's ord, och huru kort därefter en lysande ängel stiger ned på jorden och träder in till Maria med orden:

aue
Veez cy le filz de dieu quen toy
Vient du ciel pour heberger soy

o. s. v. efter den evangeliska framställningen (Fol. 154 v° A). På Marias begäran lämnar Gabriel henne vidlyftigare upplysningar om den obefläckade aflelsen, som han bl. a. liknar vid solstrålens gång genom ett färgadt glas: den tager glasets färg och lämnar det dock oskadadt. När Gabriel citerar Esaias' ord om jungfrun, som skall föda, frågar Maria, om han är säker på att dessa ord syfta på henne, och han försäkrar detta. — Maria lofvar att uppfylla Guds bud.

Gabriel återvänder till himlen, och kort därpå öppnas denna igen (Fol. 155 v° A). Föregången af Gabriel och ledsagad af änglaskaror, stiger Sonen ned på jorden. Gabriel uppmanar honom att stiga in i jungfruns "rum" och taga plats på den doftande blomsterbädd, där han skall tillbringa de nio första månaderna af sin pilgrimsfärd, och änglarne häpna öfver jungfru Marias skönhet. — Författaren får se ett stort under: den Heliga Jungfrun synes honom såsom af kristall, och konungen tager i skepnad af en sol plats i henne; författaren har aldrig sett någon mera klart skinande lykta. Därpå betäcker solen sig med ett hvitt hölje, och författaren ser till sin förvåning, att den tager gestalt af ett barn, och hör, att detta barn till änglarne riktar en uppmaning att taga väl vård om jungfrun.

Därpå ser författaren jungfrun omedelbart gå upp på ett högt berg, där hon träffar en annan hafvande kvinna, Elisabet, som hälsar henne med evangeliets ord (Fol. 156 v° B). — Johannes Döparen, ännu ofödd, tilltalar Marias äfvenledes

ofödda barn och uttrycker sin förvåning öfver att den, som är alla pilgrimers slutliga mål, själf blifvit pilgrim. Efter Jesu svar, att han vandrar för att visa andra vägen, säger Johannes Döparen, att världen är så ond, att Jesus väl utom profeterna kan behöfva sända före sig en trogen tjänare, och Jesus svarar, att därtill är just Johannes utsedd, hvarpå han välsignar honom.

Därpå beder Jesus sin moder sjunga (Fol. 157 r° A). — Hon sjunger Magnificat[1]; den första satsen om sin ringhet sjunger hon i djupa alt-toner, men sedan stiger rösten efter textens ordalydelse, och hennes glädje stegras slutligen till jubel. Författaren konstaterar enligt Cantic. II: 14, att Sonen tycker om sången[2].

Josef, en gammal vördig man, kommer, stödd på en käpp, till jungfrun och prisar hennes sång. Han vill emellertid skiljas från henne på grund af hennes tillstånd. När de ingingo trolofningen, betingade Maria sig fortsättningen af sitt jungfruliga lif, och Josef gick in därpå, därtill förmådd af kyskhet och hög ålder, samt just för att skydda Marias jungfrulighet och för att för djäfvulen dölja den obefläckade afelsens under; nu vill han dock lämna henne, ej emedan han misstänker henne, utan emedan han ej längre är värdig att tjäna henne. — Gabriel nalkas och lugnar honom med en försäkran, att han är värdig att fortsätta sin tjänst, hvarpå han faller på knä för Maria, lofvar att ödmjukt tjäna henne och meddelar henne, att de måste på kejsar Cesars befallning begifva sig till skattskrifningen i Betlehem. Maria gör Josef uppmärksam på att detta påbud har en djup innebörd, ty Cesar måste hafva utfärdat det på hennes ofödde sons befallning, och denne vill alltså komma till sin af Fadern utsedda födelsestad för att födas.

Josef för Maria till Betlehem (Fol. 158 r° A), hvarest de icke kunna finna husrum, förrän Povrete för dem till ett stall, där främlingar ställt in sina djur. Författaren kan icke hejda sina utrop af förvåning öfver att himmelens konung och drottning ödmjuka sig i sådan grad. — I detta stall försiggår med den Helige Andes hjälp det stora undret. Vid midnattstiden lyser en bländande klarhet upp i natten, och ett töcken,

---

[1] "Magnificat anima mea Dominum", Marias lofsång efter Luc. I: 46—55, ofta satt i musik.

[2] Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis.

fylldt af vällukter, utbreder sig. Icke desto mindre ser författaren, huru barnet födes ur jungfruns bröst, och huru hon omfamnar den nyfödde.

Nature infinner sig (Fol. 159 r° A). Hon försöker först göra intryck på Josefs fåfänga genom att påpeka den egendomliga roll, han spelar. Han svarar henne, att det nyss timade ligger utom hennes område. För att förklara undret vid födelsen, griper äfven han till jämförelsen med solstrålens gång genom en färgad glasskifva: den himmelska solen har vid sin passage genom jungfrun fått mänsklig färg. Nature invänder, att Gud därvid tagit mänskligt väsende och fört detta ut på onaturligt sätt; som solen på nämndt sätt tar glasets färg, när den går in, lämnar den åter denna färg, när den går ut. Josef svarar, att *denna* sol genom den Helige Andes tillskyndan behåller färgen. — Nature flyr. Maria lägger det nyfödda barnet på sitt knä, vecklar in det i lindor, som hon får af Povrete, och lägger det i krubban.

Gabriel kommer till Josef (Fol. 160 r° A). Den senare menar, att Maria, som födt utan smärta, genast skulle kunna lämna denna ringa plats, där hon och barnet frysa, men Gabriel svarar, att det skulle tilldraga sig uppmärksamhet, och att Josef, när främlingarne tagit sina djur ur stallet, i stället bör bereda jungfrun en bättre plats och stanna där med henne i fyratio dagar. Med Povrete's hjälp utföres ängelns bud.

Därpå omtalar författaren herdarnes syn, ängelns ord och de himmelska lofsångerna (Fol. 160 v° A). Han ser äfven den nya stjärnan och hör Fadern bjuda ett väsen, som författaren icke ser, att föra den till Kaldeen, på det att den därifrån må ledsaga de tre konungarne till platsen för deras tillbedjan. — Innan de hinna fram, ser författaren emellertid, huru Jesusbarnet omskäres af Vieille Loy, en gammal skrumpen gumma, som under ena armen bär lagens taflor (Fol. 161 r° A). På jungfruns fråga om hennes rätt därtill förklarar hon, att omskärelsen symboliserar ett tuktande af det emot anden upproriska köttet. Maria invänder, att barnet är syndfritt; ingen man har aflat det, och hon själf, dess moder, som visserligen födts af syndiga människor, har genom Guds speciella nåd skyddats för all synd. Vieille Loy svarar, att konungens son bör lyda sin faders allmänna lagar, om icke denne befriat honom därifrån; men Jesu Fader har velat, att Sonen i allt skall vara människa.

Därpå visa sig de tre konungarne. Den förste bringar guld att läggas i barnets pilgrimsskräppa, den andre rökelse, som fördrifver stanken från världens syndfullhet — en symbol för bön och åkallan, som hafva samma verkan — och den tredje myrrha, som skyddar människokroppen mot förruttnelse.

Josef får befallning att fly med modern och barnet till Egypten undan Herodes' förföljelse (Fol. 162 r° B), och han står i begrepp att göra detta, då han hejdas af Vieille Loy, som för honom påpekar Guds bud, att den med ett gossebarn förlösta kvinnan skall offra i templet på den fyrtionde dagen. Josef svarar, att lagen uttryckligen säger, att detta bud gäller endast kvinna, som "undfår säd", och att alltså den Heliga Jungfrun är fritagen därifrån. Maria säger, att hon icke vill motsätta sig Vieille Loy's fordran, eftersom hennes son funnit sig i omskärelsen. — Josef, Maria och Vieille Loy begifva sig till templet; på vägen dit sjuknar den senare. Vid framkomsten påyrkar hon under hänvisning till Matthei evangelium (!), att barnet såsom förstfödd son skall bäras fram inför Gud. Josef tillbakavisar detta anspråk genom en spetsfundig utläggning af "ainsne" [1], hvarpå Vieille Loy uppger striden och lägger sig sjuk i en vrå med sina taflor till hufvudgärd. Jesus säger själf till sin moder, att han vill bäras fram i templet för att gifva ett föredöme i ödmjukhet.

Vid offret vänder Josef sig (Fol. 164 r° A) till de närvarande, redogör för sitt förhållande till Maria och för den obefläckade aflelsen och uppmanar dem att tillbedja modern och barnet. Han jämför sitt förhållande till Maria med månens till solen, när vid en solförmörkelse de båda himlakropparna stå i "conjunction"; för ett jordiskt öga tyckas de vara i "union", och månen döljer solens glans. Maria förkunnar världens frälsning genom barnet, uppmanar alla hjälpbehöfvande att utan fruktan förlita sig på hennes förmedling och råder alla att så fort som möjligt komma till Jesus o. s. v. Simeon träder fram, lofvar Gud och profeterar för Maria.

Därpå företages färden till Egypten (Fol. 166 r° A). Den heliga familjen sammanträffar med Ignorance, en gammal surögd käring. Hon tadlar, att Jesus, som kommit i världen för att strida mot döden, nu flyr undan den, medan för hans skull så många oskyldiga dödas af Herodes. — Barnet rör

[1] "Född före" och "förstfödd".

härlighetens krona, som är öfversållad med ädelstenar, med stjärnor och med flammande bloss. Så ofta himladrottningen vill, träder hon dit in och sätter sig på en tron af kristall vid konungens sida för att bedja för syndare.

Författaren iakttager en safirfärgad krets, som under sin rörelse skär guldhimlen (v. 9630). Den är besatt med stjärnor, och vid hvar trettionde stjärna sitter en sol. Därofvanför spela och sjunga änglaskarorna. Änglar föra tre saliga, klädda i rödaste purpur och med gördlar af guld, in hos Gud, och därvid samlas under lofsånger alla de heliga omkring guldhimlen. — Skyddsängeln förklarar, att de himmelska festerna äro ursprunget till de jordiska. Den egendomliga kretsen är himlens kalender, stjärnorna beteckna dagarne och solarna månaderna. Dagen före hvarje helgons fest faller en särskild stråle från den dagens stjärna öfver honom till tecken, att han må träda in i guldhimlen.

Festerna äro emellertid af olika omfattning och betydelse. Stora festdagar äro S. Michel's och änglarnes dag och Alla Helgons dag. Då äro konungens trädgårdar öppnade, det är sång och spel, alla plocka blommor och frukter och förlusta sig på ängarna.

Drottningen har fem festdagar, af hvilka den första, som är ursprunget till de öfriga, är Aflelsens fest. Då den första gången firades, gjordes stora förberedelser. Änglarne skyndade till musikskolorna för att lära "armonique, rhetmique et l'art organique" och anskaffade ur helvetet från David musikinstrument; himlen gungade och bäfvade vid musiken. — När det nya skottet på Davids stam sköt upp ur jorden, stucko änglarne, och främst Cherubim, sina svärd i skidan, prydde himlarne med blommor och stämde upp fröjdesånger. — När "solen", som efter Gabriels ord skulle stiga ned, sänkte sig från Virgo, där den varit nio månader, till Gemini för att blifva gud och människa i en person, dröpo sfärerna af honung, och fröjdesångerna skallade. Vid den tiden för Guds giftermål med människosläktet manas på jorden dygderna till strid mot lasterna. — Dagen, då Jesus frambars i templet, firas genom en procession, i hvilken Simeon och Anna gå främst. — Jungfru Marias himmelsfärd firas på liknande sätt som Jesu, om ock med något mindre festlighet.

Men om det är fest, när solen står i Virgo och Gemini, är det tvärt om, när den står i Aries, Taurus, Scorpio, Capri-

cornus, Libra, Leo och Sagictarius (v. 10,163). Taurus sammanställes med Herodes' förföljelse, Aries med djäfvulens frestelse, Scorpio med Judas' förräderi, Capricornus med Pilati dom, Libra med korsfästelsen, Sagictarius med judarnes hån vid foten af korset och Leo med nedstigandet till helvetet. När solen står i dessa tecken, är det gråt och förböner för syndarne, i stället för musik. Däremot firas glädjefester, liksom vid de först nämnda, när solen står i Aquarius, som betecknar dopet, och Cancer, som hänvisar på de gånger, Jesus liksom kräftan gick baklänges, d. v. s. då han återvände från helvetet till jorden, från döden till lifvet och från jorden till himlen.

När uppståndelsen firas, bära de saliga hattar af guld och bälten af guld och safirer. Det dukas bord framför Gud i guldhimlen, och han utdelar egenhändigt sitt kött och sitt blod i bröd och vin, under det att de saliga sjunga hans lof.

I en värld, som är belägen ej långt ifrån pilgrimen, ser han en stor skara människor samlade omkring ett träd, prydt med blad och frukter, men hvars öfversta gren är torr och försedd med en tvärslå (v. 10,501). Skyddsängeln säger honom, att det är kunskapens träd från paradiset, och att människorna äro Adam och Eva och deras släkt; de finna en outsäglig lycka i att betrakta denna torra gren. — Änglarne föra bordet ur guldhimlen dit ned. Petrus utdelar, såsom Guds ställföreträdare, brödet och vinet åt människorna, samt frågar Adam och Eva, om icke detta smakar bättre än det förbjudna äpplet. Efter måltiden fatta de saliga i denna värld hvarandras händer och uppstämma en lofsång.

Ängeln berättar, att det var en härlig fest, när Kristus uppfor till himlen. Änglaskarorna stodo uppställda hela vägen mellan himlen och Oljoberget. När Kristus passerat dem, träffade han den botfärdige röfvaren och dem, som han befriat ur helvetet, hvarpå han förde dem alla till det paradis, han utvalt åt dem, och där gaf dem platser efter hvars och ens förtjänst. Musiken ljöd fullare än någonsin, änglar flögo omkring under sång och vid ljudet af trumpeter, och det föreföll, som om himlen skulle störta samman.

I Pisces firas den Helige Andes utgjutelse genom en procession af apostlarne inför Gud, och med instrumental- och vokal-musik i oändlighet.

Pilgrimen ber om en förklaring öfver treenigheten, och

från dess djup (Fol. 174 r° A), himlen öppnas, och den Helige Ande sväfvar ned i dufvogestalt. Författaren uppmanar den Heliga Jungfrun att glädja sig, emedan alla nu kunna erfara, att hennes son är Guds son, och för det att hon är den Helige Andes dufslag. Gud Fader höres uppmana den Helige Ande att föra Sonen ut i öknen för att bereda honom till hans strid. Detta sker genom djäfvulens frestelse, som författaren skildrar i nära anslutning till den evangeliska berättelsen.

Därefter (Fol. 175 r:o B) berättar Guillaume, tydligen fullt medvetet[1], återstoden af berättelsen om Jesu lif på jorden i annan stil; de allegoriska gestalterna försvinna, hans egna funderingar få endast föga rum, och han inskränker sig till att lämna en öfverraskande väl hopträngd versifiering af ett antal episoder ur den evangeliska berättelsen. De anföras i iöljande ordning:

Johannes och Jakob kallas — Jesus visar i Galileen den staf, han fått af Fadern, d. v. s. gör underverk — Jesus utlägger Esaias' ord i synagogan i Nazaret — Jesus botar besatta i Kapernaum — Petri fiskafänge — Mattheus kallas — Lärjungarne utsändas — Sjuka röra vid Jesu kläder och botas — Bergspredikan (Fol. 175 r° B) — Jesus botar en spetälsk, höfvidsmannens son i Kapernaum och en kvinna, som lider af blodgång (Fol. 177 r°A) — Jesus uppväcker änkans son i Nain — Johannes sänder sina lärjungar till Jesus — Jesu moder och bröder — Jesus äter i fariseens hus; synderskan — Liknelser om himmelriket (Fol. 177 v° B): sådden på olika jordmån; mannen, som sådde god säd i sin åker, men fick den förstörd af sin ovän (hvartill författaren knyter en betraktelse öfver förtalet och dess straff); fröet i jorden, som växer, medan såningsmannen sofver (sens moral: goda gärningar få sin belöning); senapskornet; surdegen; skatten i jorden; köpmannen, som fann den kostbara pärlan; fisknoten; arbetarne i vingården; bröllopskläderna (som böra hafva tvättats af Penitance); de tio jungfrurna (med utläggning: människans fem sinnen gå i två skolor, Sensualite's och Raison's; allt efter den lärdom, de där hämta, kunna äfven de

---

[1] Or est mon entente de dire
Dores en auant et escripre
Mains faiz et mains diz quen chemin
Puis fist et dist ce pelerin
Des plus notables mesmement
Le plus que pourray briefuement.

kallas visa eller fåvitska) — Jesus utsänder de tolf (med utläggning af Matth. XI: 12, att våldsamme rycka himmelriket till sig; detta våld utföres med verktygen Penitance och Priere; den börda Jesus pålägger de sina, hans bud, tynger icke ned dem, utan lyfter dem såsom ett par vingar) (Fol. 179 v° A) — Jesus erfar Johannes död, far i båt öfver sjön, går upp på ett berg för att bedja och bestraffar fariséernas skrymteri — Jesus botar den kananeiska kvinnans dotter — Petrus får himmelrikets nycklar — Jesus undervisar en lagklok; liknelsen om den barmhärtige samariten — Jesus förkunnar sitt lidande; Petri djärfhet och bestraffning[1] (Fol. 180 v° B) — Jesu förklaring (med utläggning[2]) — Jesus botar en månadsrasande — Skattepenningen betalas — Om den störste i himmelriket; liknelserna om det förlorade fåret och den borttappade penningen — Om förhållandet till felande bröder[3] — Jesus talar med fariséerna om äktenskapet — Jesus välsignar barnen (Fol. 182 v° A) — Den rike ynglingen undervisas om lifvets väg och lärjungarne om försakelsens lön — Zebedei söners bön, och deras tillrättavisning — Liknelsen om platserna vid bröllopsmåltiden — Jesus hos Marta och Maria — Jesus utdrifver en ond ande, och fariséerna beskylla honom för att göra det med Beelsebuls hjälp — En kvinna ur hopen prisar hans moder salig — Om ögat såsom själens ljus[4] — Jesu verop öfver de skriftlärda och fariséerna — Jesus lärer om sin tillkommelse[5] — Liknelsen om fikonträdet — Jesus botar en kvinna och en vattusiktig man på sabbaten — Jesus uppmanar de sina att bjuda ej rika, utan fattiga till gästabud — Liknelsen om den stora måltiden (Fol. 183 v° B) — Jesus bjuder sina lärjungar att försaka allt[6] — Jesus talar om glädjen i himlen vid en syndares omvändelse; liknelsen om den förlorade sonen — Liknelsen om den otrogne förvaltaren — Liknelsen om den rike mannen och Lazarus — Om fariséen

---

[1] Marc. VIII: 31—34.

[2] Författaren jämför Kristi "figuration" i brödet, som Elias mottog (III Reg. XIX: 6), och mannan i öknen (Exod. XVI: 15) med denna "transfigurarion", hvarpå han öfvergår till att tala om Kristi kropp i nattvarden, som åter i sin tur förebildas af denna "transfiguration" o. s. v.

[3] Matth. XVIII: 15—17; 20—22.

[4] Matth. VI: 22, 23.

[5] Matth. XXIV: 42, 43.

[6] Luc. XIV: 1 .. 13

och publikanen — Jesus gästar Zacheus — Månglarne utdrifvas ur templet; liknelsen om uppståndelsen[1] — Nikodemus — Den samaritiska kvinnan — Jesus botar en sjuk vid Betesda — Jesus bespisar fem tusen män (Fol. 185 r° B) — Jesus undervisar om lifvets bröd; judarnes harm däröfver; Petri bekännelse[2] — Om en äktenskapsbryterska; Jesus vittnar om sig själf och bestraffar judarne[3] — Jesus botar en man, som var född blind — Om den gode herden — Lazari uppväckelse; det stora rådet i Jerusalem rådslår om Jesu död[4] — Jesus begjutes af Maria, Lazari syster, med smörjelse; Judas ogillar detta slöseri — Jesus rider in i Jesusalem (Fol. 187 r° B)— Jesus förbannar fikonträdet — Jesus ängslas — Judas aftalar förräderiet med judarne — Jesus sänder lärjungarne att tillreda påskalammet — Nattvarden[5] — Jesus förutsäger Judas förräderi, förmanar till ståndaktighet och förutsäger Petri förnekelse — Jesus tvår lärjungarnes fötter (Fol. 189 r° A) — Judas aflägsnar sig; Jesus talar till lärjungarne[6] — Jesu afskedsord — Jesus i Getsemane — Jesus förrådes och gripes; Petrus försöker försvara honom[7] — Jesus föres inför öfversteprästerna; Petri förnekelse[8] — Jesus misshandlas och hånas[9]—

[1] Joh. II: 13—21.

[2] Joh. VI: 22—70.

[3] Joh. VIII.

[4] Guillaume inskjuter här en berättelse om en syn, han haft. En stor skara hökar och falkar förföljde och öfverväldigade en ensam örn; det är Kristus, som bands af judarne.

[5] Med en berättelse om ett samtal mellan Petrus, Jakob och Johannes. Petrus jämför Jesu "transfiguration" med denna ännu betydelsefullare "transsubstantiation" och framhåller nattvardsmysteriets fullkomliga obegriplighet för mänskligt förstånd.

[6] Joh. XIII: 30—35.

[7] Författaren tillägger, att Jesus så gärna uppehöll sig i örtagården, emedan han där brukade fundera på Adams äpple. Han utbreder sig öfver förräderi i allmänhet och berättar vidare, att Judas gaf Jesus sin förrädarekyss, enligt ett antagande, emedan Jacobus minor var så lik Jesus, att obekanta hade kunnat förväxla dem i mörkret, och enligt ett annat, emedan Judas var rädd, att Jesus skulle kunna genom trolldom förändra sitt ansikte liksom vid förklaringen.

[8] Med ett utrop till Petrus och hänvisning till Joh. XVIII. 10; Matth. X: 33; XXVI: 41; Luc. XXII: 31.

[9] Matth. XXVI: 67, 68. — Guillaume uppställer problemet, hvarför icke Jesus, då han fick kindpusten af öfverseprästens tjänare, vände det andra kindbenet till (Matth. V: 39). Han kommer till det resultatet, att Kristi ord därom voro en uppmaning och icke en befallning för alla fall, samt att Kristus icke genom ett sådant handlingssätt ville framkalla ånger hos en man, som icke var predestinerad till ånger och salighet.

Jesus rannsakas af Pilatus; Judas dödar sig[1] (Fol. 192 r° A) — Jesus misshandlas — Jesus sändes till Herodes — Jesus dömes — Korsfästelsen; judarnes hån; den botfärdige röfvaren[2] — Kvinnorna och Johannes vid korset.

I den Heliga Jungfruns mun, när hon står vid foten af korset, lägger författaren med ytterst obetydliga ändringar den Maria-klagan, som i *Ame* anförts såsom "det gröna trädets klagan" (Fol. 195 r° B).

Underverken i naturen (Fol. 196 v° A) — "Fader, hvi har du öfvergifvit mig" — "Mig törstar" — "Fader, i dina händer befaller jag min anda".

Omedelbart efter de sist anförda orden kallar Jesus på Johannes och uppmanar honom att uppläsa Jesu testamente[3]. Testamentet är detsamma som i *Vie*[2] Fol. 15 v° A, men innehåller icke på detta ställe skildringen af Jesu leksak i paradiset, snickare-vinkeln.

Därpå böjer Jesus ned hufvudet. Enligt Guillaume ser hvarje köpman efter ett köp på den vara, han valt; så gör ock Jesus: han betraktar människosläktet i helvetet, som han återlöser just i det ögonblick, då han uppger sin anda.

Författaren ser åter Adams skyddsängel, som nu för Adam förkunnar återlösningsverkets fullbordan och lofvar att åter stanna hos sin skyddsling och föra honom upp i himlen. Förlåten i templet remnar o. s. v., änglar flyga gråtande och klagande omkring i luften. — "För visso var denne Guds son" — Lansstöten — Jesus nedtages från korset och begrafves af Josef från Arimathia och Nikodemus — Kvinnorna vid grafven — Jesus uppenbarar sig vid Emaus.

Jesus uppenbarar sig för den Heliga Jungfrun i örtagården, där han blifvit begrafven (Fol. 199 r° A). Han lofvar henne himmelrikets härlighet och uppmanar henne att vara vid godt mod. Hon ber honom förklara Simeons ord i temp-

---

[1] Enligt Guillaume "remnade Judas midt itu och hans inälfvor föllo ut" (Act. Ap. I: 18), emedan själen hade så brådt om att komma ned till helvetet.

[2] Med jemförelse mellan å ena sidan den korta bönen och det stora resultatet, och å den andra senapskornet och det stora trädet, som växer upp därur.

[3] Et mon testament vous lira
Jehan qui la escript et qui la
Or vien auant iehan et le ly

let[1]. Jesus säger, att verkningarne af en och samma orsak bero på föremålets art, och att därför människorna genom hans död och lidande kunna allt efter sin egen art vinna salighet eller fördömelse; Simeons ord om motsägelsen har vunnit sin bekräftelse genom de olika meningarne om Jesu lif och person; svärdet betydde Marias sorg; mångas tankar skola i bikten uppenbaras, liksom Jesu hjärta blottades genom lansstöten.

Jesus uppenbarar sig för lärjungarne inom lyckta dörrar (Fol. 200 r° B), vid Tiberias haf och på Oljoberget.

Sedan Jesus på det sistnämnda stället välsignat lärjungarne, ser författaren, huru himlen öppnas, och änglarne under lofsånger komma ned i rangklasser och legioner. I deras midt uppstiger Jesus till himmelen under jubel och fröjdemusik. Han träffar de ur helvetet befriade samt den botfärdige röfvaren och för dem till det åt dem utsedda paradiset. Därpå sätter han sig på Faderns högra sida och omtalar, att han, liksom andra pilgrimer bruka göra, från sin vandring medfört skådepenningar af det främmande landets mynt, som präglats af den Helige Ande[2]. Därpå återlämnar Jesus pilgrimsstafven och skräppan, som skola förvaras till minne af färden. — En ängel tillkallar Justice, Verite och Misericorde. Fadern meddelar dem i korthet det, som händt, förklarar, att han för sin del är nöjd med godtgörelsen för Adams brott, och frågar, om de äro tillfredsställda. De falla på knä och försäkra detta. Konungen bjuder dem att hädanefter vara ett med hvarandra, hvarpå de omfamna och kyssa hvarandra.

Därpå bjuder konungen änglarne fira glädjefest (Fol. 202 r° A). Festen börjar i alla kretsarne, som författaren förut omtalat, och dessas antal har ökats med ännu en ny, som ligger under de öfriga, och i hvilken de nykomna församlats. — Justice, Misericorde och Verite inleda lofsångerna, och hela himlen stämmer in. Adam och hans släkt sjunga andra stämman, änglarne första.

Jesus låter en ängel hämta Johannes Döparen och före-

---

[1] Luc. II: 34: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel et in signum cui contradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

[2] = de ur helvetet befriade människorna.

ställer honom för Fadern[1] jämte andra sina stridsmän och de oskyldiga barnen, som dräptes af Herodes. Fadern säger, att det finns härliga platser tillredda åt dem alla, och frågar, om Sonen vill säga något mera. Denne svarar med att rekommendera sin moder och lärjungarne åt Faderns beskydd, emedan han före sin himmelsfärd lofvat dem sitt skydd i de pröfningar, som vänta dem. Fadern svarar, att Sonens förpliktelser äro hans egna, att det icke finnes någon bättre tröstare än den Helige Ande, och att därför denne bör åtaga sig saken. Vid gudomspersonernas rådplägning om det lämpligaste sättet, hänvisar den Helige Ande på språkförbistringen i Babel och anser, att den bästa hjälp, apostlarne kunna få, är, att antingen hela världen åter får samma språk, eller också apostlarne få förmågan att tala alla tungomål. Fadern förkastar för Justice's skull den förra eventualiteten och bestämmer sig, under förutsättning af Sonens och den Helige Andes samtycke, för den senare. Han beder den Helige Ande taga formen af tungor, och Sonen tillägger, att dessa tungor böra vara af eld, för att lärjungarne må värmas och härdas. Den Helige Ande antager dessa förslag.

Därpå är författaren vittne till den Helige Andes utgjutelse (Fol. 203 v° B).

Fadern frågar Sonen, om denne har ännu någon förpliktelse att uppfylla. Sonen svarar, att han icke nog visat sin tacksamhet mot sin jordiska moder, och anbefaller henne i Faderns åtanke. Fadern säger, att Maria skall dö på vanligt sätt, men att därefter hennes kropp omedelbart skall förenas med själen i himlen.

Ej långt därefter kallar Jesus flere änglar och befaller dem att, eftersom det är den Heliga Jungfruns dödsdag, stiga ned på jorden och föra henne till himlen, så snart hon dött. De utföra Sonens bud och föra Maria till himlen, där hon hälsas af lofsånger. Hon föres inför Guds tron, och Sonen gifver henne plats på sin högra sida. Han sätter en krona på hennes hufvud, hälsar henne såsom himmelens drottning och gifver henne makt att genast uppfylla människornas böner. Maria tackar Sonen, Fadren och den Helige Ande för den

---

[1] Et iesus a son pere dist
Veez cy iehan lequel tuer fist
Herode pour ce quil maymoit

heder, som vederfares henne, uppmanar Sonen att tänka efter, om han verkligen utfört allt, som människorna väntat sig af hans vandring, och beder honom i anslutning därtill, att Adam och hans släkt må liksom hon själf återförenas med sina kroppar. Jesus svarar, att detta skall ske vid den yttersta domen, men att kropparne dessförinnan genom förruttnelsen skola befrias från synden.

Gabriel träder fram, hälsar sin härskarinna och stämmer upp en lofsång, i hvilken änglaskarorna falla in. Himmel och jord äro uppfyllda af musik och sång, och hymnernas ljud stegras slutligen i sådan grad, att — författaren vaknar.

Han finner, att han fortfarande ligger under äppleträdet i trädgården, där fåglarne kvittrande flyga omkring, och märker till sin förvåning, att alltsammans varit en dröm.

Guillaume rekapitulerar i korthet sin berättelse om Jesu vandring och slutar därpå äfven denna dikt med en from betraktelse: snart är hans tid ute, och han hoppas blifva delaktig af samma nåd, som Jesus visade den botfärdige röfvaren.

II.

När Guillaume skref sina dikter, var grundmotivet i de två första, den drömda färden genom personifikationernas land till himlen och helvetet, långt ifrån någon nyhet inom Frankrikes litteratur. Tvärtom hade under det föregående århundradet en hel rad af dikter med detta motiv skrifvits, beundrats och plagierats; den första af dem var "Songe d'Enfer" [1] af Raoul de Houdenc, och denna dikt följdes af "Songe de Paradis" [2] af en Raoul, hvars identitet med den föregående så lifligt diskuterats [3], af "Voie de Paradis" [4] af Rustebuef och af ännu en "Voie de Paradis" [5] af Baudouin de Condé. Det bör redan från början påpekas, att intet direkt inflytande från någon af dessa dikter kan spåras hos Guillaume. Detta är ej heller så öfverraskande, om man betänker, att — hvilket jag i fortsättningen skall visa — mer än 25 år förflöto mellan författandet af *Vie* och *Ame*, och att Guillaume alltså aldrig koncipierat någon "Voie de Paradis", utan endast hvar för sig en allegorisk skildring af jordelifvet och en själens vandring efter döden. Det var däremot, såsom han för öfrigt själf angifver och min detaljerade jämförelse mellan *Vie* och Roman de la Rose bekräftar, Guillaume de Lorris' och Jean de Meung's dikt, som gaf honom det första uppslaget till den stora trilogien, och som blef förebild för dess första del.

När Guillaume påbörjade *Vie,* ville han alltså dikta en

---

1 AUG. SCHELER, *Trouvères belges.* (Nouvelle Série) Louvain 1879, pag. 176.

2 Ib. pag. 200.

3 Senast i *Gröber's Zeitschrift für Rom. Phil.* XXV: 748.

4 A. KRESSNER, *Rustebuef's Gedichte.* Wolffenbüttel 1885, pag. 144.

5 AUG. SCHELER, *Dits et contes de Baudouin de Condé et de son fils Jean de Condé.* T. I. Bruxelles 1866, pag. 205.

religiös Roman de la Rose. Vi finna också, om vi granska planerna för de båda dikterna, i båda en man, som drömmer om öfvervinnandet af vissa svårigheter, som resa sig framför hans sträfvanden — hvilka i ena fallet äro riktade på kärestans famn och i det andra på den himmelska ärones krona — och som, bekämpad af ett antal allegoriska gestalter och skyddad af andra, slutligen med de senares tillhjälp vinner seger och därmed i ena fallet får sin belöning och i det andra visshet om att den ej skall undanhållas honom. Utöfver dessa allmänna drag förefinnes ett antal mer eller mindre betydande detaljer, som visa Guillaume's beroende af författarne till Roman de la Rose, och den jämna förekomsten i hela *Vie* af sådana från de olika partierna af Roman de la Rose hämtade smådrag ådagalägger fullt öfvertygande, att denna är ej blott Guillaume's förebild, utan äfven det direkta mönster, han under utarbetandet af sin dikt hade för ögonen.

För *Ame* saknade vår författare ännu mindre än för *Vie* föregångare. Visioner och drömmar om den andra världens kval och salighet tillhöra väl hvarje religiös åskådning, som kommit till medvetande om en personlig fortsättning af jordelifvet, men alldeles speciellt tillhörde de kristendomen i dess medeltida former. Ofta nog tyckas de hafva haft karaktären af ett bevis för tillvaron af denna andra värld[1], men i allmänhet torde de blott hafva varit en yttring af intresset för denna nya tillvaro, som skulle rättvist kompensera jordelifvets plus och minus. Anledningen till deras popularitet är lätt förklarlig: den gamla solbelysta världen hade förvandlats till en mörk förgård till evigheten, och de mänskliga intressenas tyngdpunkt hade därmed undergått en viktig förskjutning; när ljuset på åskådareplatsen dämpas, dragas ju allas blickar mot scenen bakom ljusrampen. Skälet till populariteten må nu hafva varit hvilken som helst, säkert är, att den alltjämt ökades, liksom ock tonen i drömmarna och visionerna samtidigt förändrades. Å ena sidan förvärldsligades de, så att de t. o. m. blefvo ram åt tendentiösa, politiska eller satiriska skildringar, och å andra sidan demokratiserades de allt mer: det blir ej längre endast Guds utvalda, som af särskild nåd få skåda de eviga världarna, utan nära nog hvilken munk som helst får företaga den färd, om hvilken

[1] Kanske skarpast uttaladt i Gregorii Dialoger (I Migne, *Patres latini*, LXXXVII: col. 149).

Paulus vördnadsfullt tiger [1]; ja, små parflar vandra på egen hand i nattliga drömmar den redan breda och trampade vägen och återvända med brännmärken efter den eviga elden på ett finger, eller med en berättelse, som just genom sin öfverensstämmelse med kyrkans lära visar sin obestridliga tillförlitlighet. Och — det tydligaste tecknet på deras popularitet — deras motiv användas af de världsliga diktarne i verk, sådana som "Songe d'Enfer", "Salut d'Enfer" [2] o. s. v.

Det är gifvet, att ett ämne af sådan rikedom som den medeltida visionslitteraturen måste locka litteraturhistoriska författare till ingående undersökningar. Detta har också skett. TH. WRIGHT, OZANAM och C. FRITSCHE hafva utgifvit omfattande och intressanta arbeten däröfver, som möjliggöra en undersökning af originaliteten af en sådan dikt som Guillaume de Deguileville's andra "pèlerinage" [3]. Resultatet af mitt studium af deras arbeten och vår författares "Jenseits"-föreställningar är, att jag kan tillerkänna honom originalitet för kompositionen såsom sådan, men knappast för någon af dess detaljer. Det föreligger med andra ord icke någon som helst anledning att antaga, att han, såsom i *Vie,* arbetat efter någon bestämd förebild, utan han har helt säkert skildrat den andra världen, sådan den vuxit fram i hans egen föreställning, ur barndomens berättelser och ungdomsårens fantasier, med de modifikationer, mannaålderns studier kunna hafva inlagt däri.

I *Jesuscrist* är det endast diktens ram och användandet af den allegoriska apparaten, som kunna antagas vara originella. Guillaume säger visserligen själf, att ett yttrande af Gregorius gifvit honom uppslaget till dikten [4], men detta påstående är fullkomligt ohållbart redan af det skäl, att Gregorius icke talar om någon Kristi pilgrimsfärd på jorden, utan endast om Kristi uppfarande till himlen, hvarifrån han, liksom mannen i parabeln [5], en gång skall återvända för att kräfva

---

[1] II Cor. XII: 1—4.

[2] A. JUBINAL, *Jongleurs et Trouvères,* Paris 1835, pag. 43.

[3] TH. WRIGHT, *St. Patrick's Purgatory: An Essay on the Legends of Purgatory, Hell and Paradise, current during the Middle ages.* London 1844. (Kgl. Bibl. i Berlin) — A. F. OZANAM, *Dante et la philosophie catholique au XIIIe siècle,* Paris 1845, IV: 4. (Kgl. Bibl. i Kbhvn) — C. FRITSCHE, *Die lateinischen Visionen des Mittelalters bis zur Mitte des 12 Jahrh:s* i *Romanische Forschungen,* II: 2, pag. 247 och III: 2, pag. 337.

[4] Se pag. 101.

[5] Matth. XXV: 14—30.

redovisning af sina tjänare. Dikten har ingenting af "pèlerinage" uti sig mer än de svaga hänsyftningarna på pilgrimernas utrustning med staf och skräppa: den är endast skrifven af en diktare, som förut gjort lycka med skildringen af tvenne pilgrimsfärder, och som ville inpressa i en ram, som skaffat honom framgång, ännu en dikt, till hvilken emellertid denna ram icke passade; Guillaume kände också med sig, att en ursäkt därför behöfdes.

Detta om inspirationen och källorna i stort för Guillaume's dikter; jag öfvergår nu till en undersökning af detaljernas förhållande till möjliga förebilder.

Guillaume de Deguileville är ingen plagiator, men han är äfven långt ifrån någon diktare, som intresserar genom tankarnes eller stilens originalitet; hans känsla för mitt och ditt på diktens mark var, såsom det synes af hans ställning till Bernard och Roman de la Rose [1], ganska uppdrifven, men å andra sidan rör han sig till endast obetydlig del med egna tankar och bilder. Detta innebär dock icke någon motsägelse; skillnaden mellan honom och många andra osjälfständiga medeltidsdiktare — t. ex. Jean de Meung, hvars plagiering han tadlar [2] — torde kunna uttryckas så, att de från främmande blomsterrabatter i smyg plockade samman sina mer eller mindre konstnärliga buketter, medan han däremot på allmänningsmarken samlade sin enkla blomsterskörd och med godt samvete förfogade däröfver såsom öfver sin egendom.

En undersökning af detaljerna i Guillaume's dikter kan därför ej heller företagas på samma sätt, som t. ex. af detaljerna i Roman de la Rose [3]. Man kan icke hos honom välja ut tankar, som bära prägeln af att icke vara originella, och söka deras ursprung hos någon föregående författare, ty de hafva ofta passerat så många hjärnor och pennor, att den ursprunglige ägarens märke utplånats och den senaste ej brytt sig om att förse dem med sitt. Äfven om man vid en sådan undersökning ville nöja sig med sannolikheter, vore

---

[1] Se pag. 105 och 119.
[2] Se pag. 138.
[3] E. Langlois, *Origines et sources du Roman de la Rose.* Paris 1890.

uppgiften knappast utförbar, ty i de flesta fall äro antingen spåren flera och lämna ingen säker ledning, eller ock leder det enda spår, som erbjuder sig, till en utgångspunkt, där man icke kan våga antaga, att Guillaume någonsin varit. Med andra ord — en sådan undersökning skulle förvandlas till ett studium af en större grupp af medeltidens allmänna bilder och tankar och väl vara af ganska stort intresse, men föga bidraga till en karaktäristik af Guillaume de Deguileville.

Jag har därför endast i undantagsfall vågat lämna stödet af de namn, Guillaume själf infogat i sina vers, och äfven af de författare, hvilkas namn han nämner, utom de egentliga citaten endast upptagit sådana drag, som jag haft ganska starka skäl att icke förbigå. Endast för öfverensstämmelserna mellan å ena sidan Guillaume's dikter och å andra sidan bibeln och Roman de la Rose lämnar jag en fullständig redogörelse.

Helgon-"vitæ" anför jag under helgonens och ej under de ofta okända eller åtminstone obskura författarnes namn.

Till *Vie*[2] tar jag hänsyn, endast då däri förekomma drag, som saknas i *Vie*.

Citaten ur *Vie* och *Ame* äro, utan de möjligen af STÜRZINGER afsedda ändringarna, återgifna efter dennes text; beträffande de däri förekommande tecknen hänvisar jag till *Vie*, pag. V och *Ame*, pag. V[1].

För öfverskådlighetens skull anför jag författare-namnen i kronologisk följd.

---

[1] *Vie*, pag. V. "The text is printed from MS. *t*, a fourteenth century manuscript preserved in the Bibliothèque Nationale at Paris, marked: *Fonds franc. n:o* 1818, which offered the best text, and is in a spelling that differs but slightly from that of the author. — This manuscript has therefore been literally followed, any deviation from it being indicated by one of the following three signs: [1] By ( ) enclosing letters or words in text *t* which should be omitted, as inconsistent with the meaning, grammar or metre; [2] By [ ] enclosing letters or words in text *t* which for a like reason should be added from other MSS. or as conjectural emendations; [3] By Italics where other words have been substituted from other MSS. or by conjecture for those in text *t*. — If only part of a word is in Italics, the italicized letters stand for an abbreviation in MS. *t*. — The ¨ is over that vowel which in Modern French has disappeared from the pronunciation or spelling or has changed its sound. The ' is used with qui, si, li, ce, ne (Latin nec), whenever their vowel must be elided before another one for the sake of meter."

Ame, pag. V. "In addition to the two diacritical marks (¨ and ') made use of in the first volume the acute and grave accents are used as in modern French from line 9401 on to help the understanding in cases of need."

Homeros.

I Astrologie's mun lägger Guillaume följande försvar för hennes konst:

Vie[2] Fol. 70 v° A.

Et ainsi est la destinee
De chascun tele que liuree
Luy est des corps celestieux
Pour estre bien ou mal eureux
Et si stoiciens estoient
Ycy bien scey que mauouroient
Et mathesis par celle voye
Diroit que bien vray ie diroye
Homere aussi si consenty
Quant dist que chascun a en luy
Tele volente quamener
Luy veult se soleil au leuer

Har då Guillaume direkt eller på omvägar känt Homeros? — Han har själf gifvit oss ett klart, om ock för honom själf föga smickrande bevis för oriktigheten af ett sådant antagande, när han i smädesången mot Trahison låter ett par af de fördömda säga:

Ame v. 4,797.

Par ta queue d'escorpion
Destruisis le fort Ylion.
Aussi, se bien y vison,
Par toi fu Troie gastee.

Tydligen sväfvade han i den ledsamma villfarelsen, att *två* gamla städer vid namn Troja och Ilion båda gått under genom förräderiets svarta konster. Det är alltså tydligt, att den trojanska sagokretsen och därmed äfven Homeros varit honom främmande, och att han för de ofvan anförda raderna haft till källa ett lösryckt citat.

Frågan, hvar han kan hafva funnit detta, är naturligtvis svår att besvara, men jag tror dock, att jag vid min granskning för detta ändamål af de författare, hvilkas namn Guillaume nämnt, kommit på rätt spår.

Augustinus säger i *De Civitate Dei,* Lib. V. Cap. VIII[1]: — — Illi quoque versus Homerici huic sententiæ suffragantur, quos Cicero in latinum vertit:

Tales sunt hominum mentes, quali pater ipse
Juppiter auctiferas lustravit lumine terras[2].

---

[1] Migne, *Patres latini* XLI: col. 148.
[2] *Odyss. XVIII* v. 186, 137.

Nec in hac quæstione auctoritatem haberet poetica sententia: sed quoniam Stoicos dicit, vim fati asserentes, istos ex Homero versus solere usurpare, non de illius poetæ, sed de istorum philosophorum opinione tractatur.

Synnerligen anmärkningsvärdt är, att Guillaume liksom Augustinus bredvid Homeros äfven nämner stoikerna, och å andra sidan vore det snarast förvånande, om Guillaume med sin ganska ingående bekantskap med andra verk af Augustinus[1] skulle hafva förbigått dennes mest skattade arbete. Allt synes mig sålunda tala för ett antagande, att Guillaume här funnit de ord af Homeros, som efter en fri tolkning af en fri öfversättning fått den anförda lydelsen.

Aristoteles.

Gröber säger i sin redogörelse för *Vie, Grundriss* II: 1 pag. 752, att Aristoteles hör till de auktoriteter, som Guillaume ofta citerar, och i redogörelsen för *Ame*, ib. pag. 753, att "der wegen der Tabula rasa erwähnte Aristoteles, dem er ein Buch über den Apfel beilegt", ej torde höra till de författare, han närmare känt.

Guillaume nämner emellertid icke Aristoteles' namn i samband med "tabula rasa", men väl på flere andra ställen, i *Ame* likaväl som i *Vie*, och hans yttrande om boken om äpplet är ett reserveradt återgifvande af en uppgift, han funnit någonstädes[2].

Jag kan icke heller finna något skäl, hvarför icke Guillaume skulle hafva känt Aristoteles' verk. Förekomsten af skolastiska termer i dikterna och hans smak för hårklyfverier visa, att han bedrifvit filosofiska studier i tidens smak, hans citat äro alla korrekta, och han har vid sidan af dem gjort tydliga lån ur andra Aristoteles' arbeten. Utom ur Ethica, som han själf nämner (*Vie* v. 4705 och *Ame* v. 1795), har han lånat ur Categoriæ, Physica, De Generatione Animalium, De

---

[1] Se pag. 94.

[2] *Ame* v. 5,617.

Et dois savoir que ce n'est pas
Pommë ou il n'ait grant soulas,
Et n'est pas celle dont on dist
Que Aristote I livre fist.

Historia Animalium och De Anima, och detta tyder ju snarare på en omfattande kännedom om Aristoteles' skrifter.

Förklaringen af "predicament ad aliquid", *Vie* v. 1,307 —1,346, är hämtad ur *Categoriæ,* Cap. VIII, De Relatis[1].

Märk särskildt:

Vie v. 1,337.

Seignourie si fu nee
Es subjez et engendree,
Et se les subjez n'estoient,
Seignouries periroient.
L'une et l'autrē ad aliquid
Si est dite, ce m'est avis,
Quar l'une si'a sa naissance
De l'autre et sa dependance.
Quant l'une est, aussi est l'autre,
(Et) quant faut l'une, aussi faut l'autre.

17. Videntur autem, quæ sunt ad aliquid, simul natura esse, quod sane in plerisque verum est. Simul enim est duplum & dimidium, & cum est dimidium, est *etiam* duplum. & cum est dominus, est seruus, & cum est seruus, est dominus. Similis *est* aliorum ratio. Mutuo quoque hæc se tollunt. nisi enim duplum sit, non est dimidium, nisi dimidium sit, non est duplum. Eadem est cæterorum ratio, quæ *sunt* eiusmodi.

Jämför vidare:

Vie v. 1,757.

Aristote, qui fu paiens,
Qui verite par argumens
Bien connut, fas mon advocat
Encontre vous en ce debat.
Il dit et preuve par raison
Que faite est generation
Par mon soleil, dont j'ai parle.

Physica. L. II. Cap. II[2].

Homo namque generat hominem, atque Sol.

Vie v. 4,705.

Quar ce qui est bon a *mulon*,
Si n'est pas bon a *estalon*,
C'est ce quē Aristote dit
En Ethiques, ou est escrit.

[1] *Aristotelis Opera*, ed. CASAUBONI, I, II. Aureliæ Allobrogum 1605. T. I: 19 B.

[2] Ib. I: 264 H.

De Moribus. L. X. Cap. V[1].

Alia enim equi voluptas est, alia canis, alia hominis: quemadmodum ait Heraclitus, asino culmos et paleas auro esse optabiliores.

Vie v. 13,334.

Aristote si dit que lait
N'est nulle autre chose que sanc
Qui est mue et tout fait blanc
Par decoction de chaleur,
Qui li anulle sa rougeur.

De Generatione Animalium. L. IV. Cap. VIII[2].

Lac enim sanguis concoctus est.

Ame v. 4,220.

Mes bien est voirs, quant retraite
Est la lumiere par souffler,
Et [que] la chandele fumer
Faut, la fumee put forment,
Si que, sẽ une prains jument
Celle punaisie sentoit,
Incontinent avorteroit,
Si com Aristote m'aprist;

De Historia Animalium. L. VIII. Cap. XXIV[3].

Abortum etia*m* facit equa, odorem sentiens fungi fumigantis lucernæ extinctæ.

Ame v. 6,885.

C'est la maistresse de fourmer
Science en homme et imprimer,
De bonnes vertus planter y
En ostant les vices de li,
De parer son entendement
Qui tout est au commancement
Com table rese ou rien escript
N'a, com le philosophe dit.

De Anima L. III. Cap. IV[4].

— — perinde atque in tabula nihil est actu scriptum, antea quam in ipsa scribatur. hoc enim in ipso fit atque accidit intellectu.

[1] Ib. II: 100 G.
[2] Ib. I: 861 A.
[3] Ib. I: 699 H.
[4] Ib. I: 504 E.

Ame v. 6,921.

Fors en tant qu'il s'est accorde
Com ton instrument a ton gre,
Car li qui point vie n'avoit,
Quant y entras, fors qu'il estoit
Organise naturelment
Et en potence seulement
De toi dedens li recepvoir
Et par toi mouvement avoir.
Tu fus sa premiere action,
Son premier fait et mocion,
Et onques ne fist rien sens toi.

De Anima. L. II. Cap. I[1].

Quapropter anima, primus est actus, perfectioque corporis naturalis potentia vitam habentis: & talis plane, vt partes ipsius sint instrumenta.

Ame v. 6,936.

Sens toi ton corps n'eust nul pouoir.
Matiere fu dont fourme fus,
Dont maintenant il est tous nus.
S'autre forme a, accidentel
Ell' est, non pas substanciel.

De Anima. L. II. Cap. I[2].

— — corpus nanque non subit rationem eorum quæ sunt in subiecto, sed vt subiectum potius est, & materies. Necesse est igitur animam, substantiam esse perinde atque formam corporis naturalis, potentia vitam habentis.

Ame v. 6,941.

Pour li donner gouvernement
Te crea Dieux tant seulement,
Et en toi vegetative
Mist potence et sensitive
Avec raison pour parfaire
Toi et a l'image faire
Et similitude de luy.

De Anima. L. II. Cap. II[3].

— — nunc eo vsque tantum dicatur, animam inquam principium esse eorum quæ dicta sunt, & his esse definitam, vegetatiuo, sensitiuo, intellectiuo, etiam motu.

[1] Ib. I: 486 F.
[2] Ib. I: 486 E.
[3] Ib. I: 487 G.

Andra ställen i Guillaume's dikter låta icke föra sig tillbaka på ett bestämdt yttrande hos Aristoteles, men äro en kort sammanfattning af innehållet i flera kapitel; så

Vie v. 3,147—3,154 af *Physica* Lib. IV. Cap. VI—IX[1].

Vie^2 Fol. 41 (feltr. 51) r^o A — v^o B af *De Moribus* Lib. II. Cap. V ff.[2]

Ame v. 1,795—1,802 af *De Moribus* Lib. II. Cap. V—VI[2].

„ v. 7,151—7,156 af *De Anima* Lib. II. Cap. II—IV[3].

Ovidius.

När pilgrimen efter Envie's o. s. v. anfall på klostret ligger hjälplös på marken, uttalar Ovidius följande förbannelse:

Vie^2 Fol. 84 r° A.

Terra sibi[4] fruges a*m*nis sibi[4] deneget vndas
Deneget afflatus ventus et aura suos
Nec sibi[4] sol calid*us*[5] nec sit sibi[4] lucida phebe
Destituant oculos sidera clara[6] suos[7]
Non[8] sibi[8] vulcanus: nec se sibi[4] prebeat aer
Nec sibi[4] det tellus: nec sibi[4] ponthus iter
Exul inops erret[9]: alienaq*ue* lumina[10] lustret[10]
Exiguumq*ue* petat[11]: ore tremente cibum
Nec corp*us* q*ue*rulo: nec me*n*s vacet egra dolore
Noxq*ue* die grauior: sit sibi[4] nocte dies
Sitq*ue*[12] miser semper: nec sit[13] miserabilis vlli
Gaudeat aduersis femina virq*ue* suis[14]
Causaq*ue* non desit: desit sibi[4] copia mortis
Qui mala co*n*tulerit plurima: plura ferat[15]
Luctatusq*ue* diu cruciatus[16] spiritus artus
Deserat et longa torqueat ante mora

Den är med några förändringar, som jag nedan anger i noter, hämtad från Ovidii *Ibis,* v. 107—118, 123, 120, 125, 126.

Det är antagligen denna passus, som gifvit upphof åt den litteraturhistoriska sagan, att Ovidius skulle hafva ledsagat Guillaume de Deguileville till helvetet, skärselden och himlen, liksom Vergilius ledsagade Dante[17].

---

[1] Ib. I: 285.

[2] Ib. II: 17.

[3] Ib. I: 487.

[4] tibi. [5] clarus. [6] cuncta. [7] tuos. [8] nec se. [9] erres. [10] limina lustres. [11] petas. [12] sisque. [13] sis. [14] tuis. [15] qui mala cum tuleris plurima, plura feras. [16] cruciatos. — *Publii Ovidii Nasonis Opera* — — studiis societatis Bipontinæ, Argentorati 1807. Vol. III. Pag. 412, 413.

[17] Th. Grässe, *Die grossen Sagenkreise des Mittelalters,* Dresden & Leipzig 1842. Pag. 464.

Bibeln.

Guillaume de Deguileville's lefnadskall, hans dikters syfte och innehåll, allt hänvisade honom till bibeln, ej blott då han sökte stöd för sina uttalanden, utan äfven då det gällde själfva handlingens utveckling och uttryckssättet. Bibelcitaten och de tydliga hänsyftningarna på bestämda bibelställen äro därför i alla dikterna mycket talrika. Minst har han användt bibeln i de episoder, som tillagts i *Vie*[2], och mest i *Jesuscrist*.

Det torde förtjäna att anmärkas, att det gamla tryck af *Vie*[2], *Ame* och *Jesuscrist*, som jag användt, lämnar marginal-hänvisningar till bibeln för *Jesuscrist*, men ej för de öfriga dikterna — i de flesta fall endast till ett af evangelierna, men stundom till två eller tre[1]. Dessa hänvisningar äro emellertid efter all sannolikhet, liksom anmärkningarna »Pulchra Comparatio» (Fol. 173 v° A), »Notabile» (Fol. 184 r° A) o. s. v., tillagda i ett ms. af någon läsare och hafva möjligen vid tryckningen eller vid förfärdigandet af någon afskrift, som medelbart eller omedelbart legat till grund för denna, medtagits såsom härrörande från författaren själf. De kunna svårligen hafva nedskrifvits samtidigt med versifieringen af den evangeliska berättelsen, ty de äro ofta felaktiga[2] och bära allt sken af att hafva antecknats ur minnet. Så förekommer det upprepade gånger, att kommentatorn uti en passage, som utgör en versifiering af ett helt kapitel ur något af evangelierna eller åtminstone af en väsentlig del däraf, fullkomligt omotiveradt inkastar en hänvisning till något af de öfriga evangelierna för att bestyrka en skildring, som med större skäl kunde anses hämtad ur det evangelium, från hvilket de omgifvande episoderna förskrifva sig.

Jag skall endast anföra ett par exempel på de begångna misstagen. Fol. 180 v° A berättar Guillaume om den lagkloke, som af Jesus undervisas genom liknelsen om den barmhärtige samariten (Luc. X: 25—37), men marginal-anmärkningen hänvisar till Matth. XIX; kommentatorn har förväxlat den anförda episoden med berättelsen om den rike ynglingen, i hvilket sammanhang den nämnda parabeln emellertid icke berättas. — Fol. 175 v° A berättas, att Jesus i Kapernaum utdref djäflar, som ropade med hög röst, när de lämnade de besatta, och det hänvisas till Matth. IV. Det bör emellertid vara Marc. I: 23—26, ty i Matth. IV: 24 och XII: 22 nämnes icke, hvar detta underverk utfördes, i Matth. VIII: 28—33, Marc. V: 2—15 och Luc. VIII: 6—34 angifves Gadarenernas land såsom orten, och i Matth. VIII: 16 och XI: 32, 33 nämnes ingenting om de höga ropen. — Från Fol. 184

---

[1] T. ex. Fol. 170 v° A.

[2] Så citeras t. ex. ett par gånger genom någon besynnerlig begreppsförvirring Osea i stället för Leviticus. (Fol. 162 v° A och 163 r° B).

v° B v. 50 till Fol. 168 v° B v. 13 följer Guillaume Johannes' evangelium (Jesus utdrifver månglarne ur templet, II: 13—21; Jesu samtal med Nikodemus, III: 1—17; den samaritiska kvinnan, IV: 4—42; Jesus botar en sjuk vid Betesda, V: 1—16; Jesus bespisar femtusen män, VI: 1—15; Jesus talar om lifvets bröd, VI: 32—71; berättelsen om äktenskapsbryterskan; Jesus vittnar om sig själf och bestraffar judarne, VIII; Jesus botar en man, som var född blind, IX; om den gode herden, X: 1—21; Lazari uppväckelse; det stora rådet i Jerusalem rådslår om Jesu död, XI: 1—54). Marginal-anmärkningarna hänvisa ock alla till Johannes' evangelium, med undantag af berättelsen om bespisandet af fem tusen män, hvilken hänföres till Matth. XIV. Det är emellertid ej endast detta anmärkningsvärda afbrott, som visar, att anteckningen är oriktig, ty denna episod afslutas af Guillaume med följande rader (Fol. 185 r° B):

Et pour ceste merueille grant
Le voult le peuple honnorer tant
Que le voulrent faire leur roy
Mais luy qui tel honneur a soy
Lors ne vouloit pas accepter
Incontinent sans arrester
Senfuy pour faire priere
Dessus vne montaigne arriere

Dessa ord motsvara ganska noga Johannes-evangeliets VI: 15, som saknar motsvarighet i de öfriga evangelierna[1].

Jag anser det icke vara af intresse att upprepa innehållet af min analys af *Jesuscrist* med hänvisning till något af evangelierna, där de olika episoderna förekomma, och ännu mindre att i detalj ådagalägga, hvilket evangelium, Guillaume i hvarje fall måste hafva följt, utan inskränker mig till att anföra de bibelcitat, som ligga utom själfva handlingens gång. Däremot anför jag alla, som förekomma i *Vie* och *Ame*, samt de, som tillagts i *Vie*[2].

Då en episod förekommer mer än en gång i bibeln, anger jag endast det ställe, som företer största likheten med Guillaume's ord. När jag citerar flera ställen, har han förenat flera passager därur[2].

Vie.

v.	1—3	—	Ebr. XI: 13; XIII: 14.
v.	45—46	—	Apoc. XXI: 21.
v.	49	—	I Petr. II: 5.
v.	50	—	Apoc. XXI: 12.

[1] "Jesus ergo, cum cognovisset quia venturi essent, ut raperent eum & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus."

[2] Jag citerar efter *Biblia sacra vulgatæ editionis.* Coloniæ Agrippinæ 1634.

v.	51—52	—	Joh. XIV: 2.
v.	53—54	—	Apoc. XXI: 4.
v.	59—66	—	Gen. III: 24.
v.	77—80	—	Matth. XX: 23.
v.	164—168	—	Matth. VII: 13.
v.	169—170	—	Matth. XVI: 19.
v.	172—177	—	Matth. XIX: 23—24; Tit. I: 2.
v.	403—406	—	Apoc. XXI: 10.
v.	503—522	—	Exod. XII: 21—23; XXXIV: 29; Ezech. IX: 2—4; Apoc. VII: 3.
v.	619—620	—	Deuter. XXXII: 35.
v.	671—674	—	Exod. XIV: 21—22.
v.	809	—	Gen. II: 24.
v.	816	—	Joh. XIII: 34.
v.	834—835	—	Num. XVIII: 20.
v.	899—904	—	Matth. VI: 24.
v.	905—907	—	Num. XVIII: 20.
v.	913—914	—	Luc. X: 42.
v.	1,001—1,002	—	Ecclesiastic. XLV: 18.
v.	1,003—1,010	—	Gen. III: 24.
v.	1,129—1,132	—	II Cor. IV: 16.
v.	1,439—1,442	—	Gen. IX: 4.
v.	1,579—1,580	—	Luc. XII: 27.
v.	1,619—1,622	—	Exod. III: 2.
v.	1,623—1,626	—	Exod. IV: 3; Num. XVII: 8.
v.	1,629—1,630	—	Joh. II: 1—10[1].
v.	1,781—1,784	—	Is. X: 15.
v.	1,785—1,786	—	Is. XXIX: 16.
v.	2,069—2,078	—	Luc. XXII: 55—62.
v.	2,205—2,210	—	II Esdr. XII: 39; II Paralip. XXXIII: 14; Gen. XXVIII: 17; Is. XXXVIII: 10; Ps. CVI: 16.
v.	2,213—2,217	—	II Esdr. II: 13; XII: 31.
v.	2,289—2,292	—	Is. LXV: 20.
v.	2,367—2,370	—	Matth. XXVI: 26.
v.	2,459—2,460	—	Joh. XIV: 6.
v.	2,463—2,467	—	Joh. XIV: 27; Ps. LXXXIII: 7.

[1] Se A. de Montaiglon, *Recueil de poésies françaises du XV:e et XVI:e siècle.* T. II. Paris 1855. Pag. 113 not[1]. "Presque toujours à propos de ce miracle le mot architreclinus, qui dans la version latine de l'évangile selon S. Jean (cap. 2) signifie simplement l'amphitryon, est changé en nom propre". — Se äfven *Ame* v. 10,359 och *Jesuscrist* Fol. 171 v^0 A och 172 v^0 B.

v. 2,763—2,774 — Gen. XXVII: 1—29.
v. 2,793—2,800 — Joh. VI: 35, 51.
v. 3,433—3,438 — Exod. XXVI: 15.
v. 3,473—3,484 — Rom. I: 17.
v. 3,541—3,544 — Rom. X: 9.
v. 3,691—3,696 — Sap. VII: 26.
v. 3,961—3,966 — Apoc. II: 10.
v. 4,112—4,116 — Ephes. VI: 17.
v. 4,213—4,224 — I Reg. XXI: 1—6.
v. 4,365—4,374 — Luc. XVIII: 10—14.
v. 4,453—4,476 — II Paralip. I: 10; III Reg. III: 12 —28; IV: 31; X: 16, 17; XI: 4—13.
v. 4,557—4,564 — I Reg. XVII: 38—40.
v. 4,689—4,692 — I Reg. XVII: 33.
v. 4,693—4,704 — I Reg. IX: 1—2; XVII: 40.
v. 4,724—4,726 — I Reg. XVII: 40—51.
v. 5,407—5,414 — Luc. IX: 3.
v. 5,449—5,454 — Luc. X: 7.
v. 5,459—5,466 — Luc. XXII: 35.
v. 5,471—5,480 — Luc. XXII: 36.
v. 5,605—5,608 — I Reg. XXV: 3—38; Exod. VIII: 19; XIV: 28.
v. 5,638—5,644 — Prov. XXVI: 4, 5.
v. 5,947—5,950 — Gen. I: 27.
v. 5,973—5,976 — Luc. VI: 44.
v. 5,985—5,988 — Gen. I: 27, 28.
v. 5,993—5,994 — Gen. II: 7.
v. 6,009—6,022 — Judic. XVI: 4—21.
v. 6,087—6,092 — Tob. II: 11; IV: 1—23; XI: 15.
v. 6,325—6,330 — Sap. IX: 15.
v. 7,047—7,050 — Judic. XVI: 6—9.
v. 7,184—7,190 — III Reg. XIX: 5—8.
v. 7,229—7,232 — Matth. XXVII: 5.
v. 7,444—7,445 — Apoc. I: 16.
v. 7,473—7,476 — Gen. III: 5, 24.
v. 7,637—7,642 — Is. XXVIII: 1.
v. 7,681—7,684 — Dan. IV: 27.
v. 7,737—7,738 — Ecclesiastic. X: 9; Os. XIII: 3.
v. 7,899—7,900 — Gen. III: 1—6.
v. 7,919—7,932 — Exod. XII: 31, 33; XIV: 28.
v. 7,961—7,964 — I Reg. XV: 9—35.

v. 8,001—8,003 — Matth. XXIII: 27—28.
v. 8,067—8,074 — Luc. XVIII: 11—13.
v. 8,251—8,254 — Gen. XXXVII: 33.
v. 8,303—8,306 — I Reg. XVIII: 7—11.
v. 8,307—8,312 — Luc. XXIII: 35; Joh. XIX: 34.
v. 8,405—8,406 — II Reg. III: 27; XX: 9, 10.
v. 8,407—8,408 — Luc. XXII: 3—5.
v. 8,409—8,410 — I Macchab. XI: 39, 40; XIII: 31.
v. 8,423—8,424 — Ps. LIV: 22.
v. 8,631 — Prov. XXII: 1.
v. 8,728—8,752 — Gen. XLIX: 17.
v. 8,842—8,844 — Deuter. XXXII: 35.
v. 8,879—8,880 — Judic. IX: 14—15.
v. 8,891—8,894 — III Reg. III: 16—27.
v. 8,921—8,928 — Gen. XXVII: 41; XXVIII: 5.
v. 8,949—8,954 — Marc. XV: 7.
v. 9,247—9,258 — Lament. Ierem. I: 1.
v. 9,271—9,276 — Proph. Ierem. VI: 13.
v. 9,301—9,308 — III Esdr. IV: 29—31.
v. 9,421—9,424 — Luc. XXII: 3—5; 48; Joh. XII: 6.
v. 9,551—9,552 — Matth. XXVII: 5.
v. 9,817—9,820 — Act. Ap. VIII: 18—20; IV Reg. V: 20—27.
v. 9,839—9,844 — Matth. VII: 15.
v. 9,872—9,880 — Luc. XXII: 3—5; Matth. XXVII: 3—5.
v. 9,923—9,926 — Prov. XX: 10.
v. 10,124—10,127 — Matth. XIX: 23—24.
v. 10,357 — Dan. XIV: 2—21.
v. 10,555—10,558 — Gen. XXXIV: 1, 2.
v. 10,569—10,570 — Gen. XXXIX: 12.
v. 10,709—10,710 — Job. III: 11.
v. 11,025—11,030 — Exod. III: 2.
v. 11,133—11,135 — Joh. XIX: 34.
v. 11,145—11,148 — Gen XXII: 1—19.
v. 11,157—11,161 — Zach. XIII: 1.
v. 11,315—11,318 — Num. XX: 11.
v. 11,339—11,342 — Ps. VI: 7.
v. 11,747—11,750 — II Cor. XI: 14.
v. 11,769—11,772 — I Petr. V: 8.
v. 11,821—11,824 — II Reg. II: 18—23.

v. 11,889—11,890 — Act. Ap. XXVII: 41 [1].
v. 11,926—11,936 — Ecclesiastes I: 14.
v. 12,011—12,014 — Apoc. II: 10.
v. 12,195—12,196 — Job. I: 13—19.
v. 12,200—12,202 — Act. Ap. I: 18; Matth. XXVII: 5.
v. 12,204—12,206 — Luc. XXIII: 38, 43.
v. 12,297—12,300 — Gen. VI: 13, 14.
v. 12,580—12,582 — Prov. I: 7.
v. 12,847—12,848 — Matth. III: 16.
v. 12,937—12,940 — Luc. XXIII: 42, 43.
v. 13,213—13,222 — Is. LXV: 20.
v. 13,305—13,306 — Gen. IX: 13.
v. 13,354—13,356 — Joh. XIX: 34.
v. 13,451—13,454 — Ps. CII: 15.

Vie[2].

Fol. 5 r° A. v. 42—48 — Gen. II: 15; Exod. XX: 9.
„ „ „ „ v. 50—B. v. 3 — Gen. II: 16.
„ „ „ B. v. 19—20 — Marc. XII: 30.
„ „ „ „ v. 26—33 — Deuteron. XI: 13; Luc. XIX: 18.
„ 10 r° B. v. 26—32 — Marc. X: 35—40.
„ 13 v° B. v. 17—21 — Luc. VII: 37, 38.
„ 15 r° B. v. 30—38 — I Cor. XIII: 1—3.
„ „ v° B. v. 1—4 — Matth. XXVII: 59, 60.
„ „ „ „ v. 13—20 — Joh. XIX: 25—27.
„ 21 r° B. v. 2—6 — Habac. II: 4.
„ „ „ „ v. 25—34 — Is. XI: 5.
„ 31 v° B. v. 22—33 — I Reg. XVII: 40—51.
„ 36 (feltr. 46) v° B. v. 5—12 — Prov. VI: 6.
„ 41 (feltr. 51) v° B. v. 7—10 — Is. XXIX: 13; Matth. VI: 5.
„ 42 (feltr. 52) r° A. v. 50—B. v. 4 — Matth. X: 38.
„ „ „ „ v° A. v. 3—10 — Exod. XII: 3—13; Ez. IX: 4—6.
„ „ „ „ „ B. v. 27—38 — Ez. I: 15—21.
„ 44 (feltr. 54) r° A. v. 10—17 — Apoc. VIII: 10, 11.
„ 71 v° A. v. 1—15 — Gen. I: 14, 15.
„ 72 v° A. v. 5—10 — Joh. IX: 1—3.

[1] Se Du Cange, *Glossarium mediæ et infimæ latinitatis*. Niort 1883—1887, art. Bithalassium.

Fol. 72 v° B. v. 13—16 — Gen. I: 11, 12.
„ 85 v° B. v. 47—49 — I Petr. II: 5.
„ 86 v° A. v. 33—36 — Ez. XVI: 49.
„ „ „ B. v. 28—36 — Ez. XXXIV: 2, 3.
„ 87 r° A. v. 10—15 — Exod. III: 21, 22; XII: 35, 36.
„ „ „ B. v. 14—18 — Gen. XLI: 45—57.
„ 88 v° B. v. 16—21 — Gen. VIII: 6, 7.
„ 89 r° A. v. 2—5 — Act. Ap. XXVII: 30, 31.

Ame.

v. 15—18 — Ps. CII: 15.
v. 182—184 — Apoc. XII: 7—9.
v. 281—298 — Apoc. IV: 4.
v. 333—335 — Matth. XXIV: 31.
v. 409—415 — Gen. III: 24.
v. 438—439 — Matth. XVI: 19.
v. 457—458 — Gen. III: 24.
v. 505—512 — I Cor. VII.
v. 513 — Luc. II: 36, 37.
v. 537—539 — Matth. XXIV: 31.
v. 578—588 — Apoc. II: 10.
v. 660—664 — I Joh. II: 3, 4.
v. 668—669 — Gen. I: 27.
v. 734—737 — Job. V: 1.
v. 739—740 — Ps. CXXXVIII: 7.
v. 832—834 — Rom. V: 20.
v. 955—958 — Apoc. XII: 7—9.
v. 970—972 — Dan. X: 21.
v. 1,006—1,008 — Is. XXVI: 17.
v. 1,117—1,118 — Apoc. I: 10.
v. 1,144—1,146 — Apoc. XII: 7—9.
v. 1,299—1,308 — Gen. I: 27.
v. 1,419—1,422 — Gen. VIII: 21.
v. 1,520—1,525 — Exod. XX: 1—17; Matth. V: 17—37.
v. 2,019—2,022 — Luc. I: 28.
v. 2,211—2,214 — Apoc. I: 10.
v. 2,243—2,244 — Apoc. I: 14.
v. 2,499—2,501 — Apoc. I: 10.
v. 2,646—2,647 — Apoc. I: 16.
v. 3,304—3,306 — Matth. XXV: 1—13.

v.	3,615—3,618	—	Luc. XVI: 19—31.
v.	3,637—3,638	—	Matth. VIII: 12.
v.	3,715—3,716	—	Os. XIII: 14.
v.	4,105—4,116	—	Ez. XXXVII: 1—14.
v.	4,541—4,546	—	Matth. VII: 15.
v.	4,673—4,678	—	Luc. XXII: 47; Matth. XXVII: 5.
v.	4,793—4,794	—	Gen. XLIX: 17.
v.	4,821--4,825	—	Luc. XXII: 4—6.
v.	5,341—5,344	—	Gen. IV: 13—16.
v.	5,479—5,481	—	Apoc. IX: 1.
v.	5,649—5,652	—	Gen. III: 6.
v.	5,674—5,678	—	Is. XI: 1.
v.	5,701—5,704	—	Dan. IV: 7.
v.	5,713—5,716	—	Ez. V: 5
v.	5,749—5,766	—	Dan. IV: 9.
v.	6,272	—	Luc. XXII: 42.
v.	6,301—6,302	—	I Tim. II: 5.
v.	6,367—6,378	—	Luc. I: 35.
v.	6,379—6,386	—	Luc. I: 28.
v.	6,387—6,394	—	Luc. I: 39—45.
v.	6,395—6,402	—	Luc. XI: 27.
v.	6,403—6,412	—	Luc. II: 35.
v.	6,439—6,442	—	Marc. XV: 24.
v.	6,443—6,444	—	Joh. XIX: 34.
v.	6,445—6,446	—	Marc. XV: 25; Luc. XXIII: 35.
v.	6,447—6,448	—	Marc. XV: 27, 28.
v.	6,449—6,454	—	Joh. XIX: 19.
v.	6,483—6,485	—	Luc. XXII: 47, 48.
v.	6,488—6,490	—	Joh. XIX: 28; Matth. XXVII: 34.
v.	6,511—6,515	—	Gen. IX: 21—23.
v.	6,533—6,566	—	Joh. XIX: 25—27.
v.	6,600—6,602	—	Matth. XXVII: 26.
v.	6,753—6,754	—	Matth. XVI: 24.
v.	6,757—6,768	—	Gen. XLIX: 14.
v.	6,867—6,870	—	I Cor. XV: 8.
v.	6,979—6,985	—	Sap. VII: 26.
v.	7,215—7,228	—	Dan. II: 31—45.
v.	7,291—7,300	—	Ecclesiastic. X: 1—3.
v.	7,757—7,764	—	Judic. III: 15.

v. 7,858—7,866 — Apoc. XV: 6.
v. 7,887—7,895 — Exod. XXVIII: 30.
v. 7,913—7,918 — Gen. III: 14.
v. 7,997—8,001 — Cant. VII: 2.
v. 8,002—8,004 — Job. XL: 11.
v. 8,031—8,032 — Cant. V: 15.
v. 8,055—8,058 — Ps. LXXXVIII: 15.
v. 8,107—8,112 — I Cor. XIII: 1.
v. 8,113—8,116 — Proph. Ierem. XLVI: 22.
v. 8,275—8,280 — Joh. III: 31.
v. 8,443—8,444 — III Reg. IV: 31.
v. 8,464—8,466 — Apoc. IV: 6.
v. 8,480—8,484 — Exod. I: 11; V: 6.
v. 8,491—8,496 — III Reg. IX: 21, 22.
v. 8,829—8,840 — Dan. III: 57—90; Ps. CXLVIII.
v. 8,851—8,854 — I Cor. II: 2; Gal. VI: 14.
v. 9,047—9,050 — Joh. XIV: 2.
v. 9,137—9,179 — II Cor. XII: 2—4.
v. 9,197—9,205 — I Tim. I: 17.
v. 9,211—9,215 — Ps. CXLIV: 13.
v. 9,307—9,316 — Ecclesiastic. I: 2.
v. 9,523—9,524 — Joh. XIX: 25—27.
v. 9,721—9,724 — Apoc. XXI: 2.
v. 9,929—9,934 — Gen. IV: 21.
v. 9,997—9,999 — Is. XI: 1.
v. 10,029—10,032 — Luc. I: 35.
v. 10,101—10,102 — II Tim. II: 5.
v. 10,221—10,224 — Luc. XXII: 48.
v. 10,247—10,254 — Luc. XXIII: 35.
v. 10,265—10,272 — Judic. XIV: 5—14.
v. 10,283—10,286 — Ps. XXI: 22.
v. 10,309—10,311 — Matth. II: 18.
v. 10,341—10,344 — Marc. I: 9.
v. 10,357—10,360 — Joh. II: 1—10[1].
v. 10,362—10,364 — Marc. I: 10.
v. 10,365—10,366 — Gen. I: 2.
v. 10,656—10,658 — Luc. XXIII: 42, 43.
v. 10,701—10,708 — Act. Ap. II: 2—4; Matth. IV: 19.

[1] Se anm. till *Vie* v. 1629—1630!

v. 10,745—10,748 — Rom. XII: 3.
v. 10,913—10,918 — Is. X: 15.

Jesuscrist.

Fol. 149 r° A. v. 1—8 — Matth. XXV: 14—30.
„ „ v° B. v. 32—41 — Gen. III: 5.
„ 150 v° B. v. 38—39 — Gen. III: 5.
„ 151 v° A. v. 17—19 — Gen. I: 27.
„ „ „ B. v. 13—15 — Gen. VI: 18.
„ „ „ „ v. 35—39 — Gen. VI: 7.
„ „ „ „ v. 40—47 — Ps. CV: 44, 45.
„ 152 v° B. v. 30—32 — Gen. VI: 5.
„ 153 r° A. v. 19—25 — Gen. I: 22.
„ 155 r° A. v. 14—21 — Is. VII: 14.
„ 156 r° A. v. 4—9 — Apoc. XII: 1.
„ „ „ „ v. 30—32 — Ps. XVIII: 6.
„ „ „ B. v. 4—15 — Apoc. XII: 1.
„ 157 r° B. v. 49—v° A. v. 3. — Cant. II: 14.
„ 158 v° A. v. 38—41 — I Reg. XVI: 11.
„ „ „ B. v. 6—7 — I Reg. IX: 1—3.
„ „ „ „ v. 8—9 — III Reg. XI: 26[1].
„ 160 v° B. v. 30—41 — Num. XXIV: 17.
„ 162 v° A. v. 5—12 — Lev. XII: 2—4.
„ „ „ „ v. 29—37 — Lev. XII: 2.
„ 163 r° B. v. 1—10 — Exod. XIII: 1, 2; XII: 29.
„ 166 r° B. v. 45—49 — Apoc. XII: 7—9.
„ „ v° B. v. 6—13 — Gen. XLI: 45.
„ 167 v° A. v. 6—9 — Exod. I: 11—16.
„ 174 r° B. v. 29—35 — Gen. I: 2.
„ 181 r° B. v. 5—8 — III Reg. XIX: 6.
„ „ „ „ v. 9—10 — Exod. VII: 15.
„ 191 v° A. v. 26—31 — Matth. V: 39.
„ 192 r° A. v. 28—31 — Act. Ap. I: 18.
„ 193 r° A. v. 28—33 — Exod. III: 8; XVII: 6.
„ 194 r° A. v. 24—28 — Exod. XIV: 21, 22.
„ 202 r° B. v. 12—17 — Matth. XII: 31.
„ 203 r° B v. 43—v° A. v. 10 — Gen. XI: 1—9.

GRÖBER hänvisar[2] ett par gånger till bibelställen, men jag måste erkänna, att jag ej känner mig öfvertygad om riktig-

[1] Misstag af Guillaume; i bibeln kallas Jerobeam väl Salomos, men icke Rehabeams tjänare.

[2] *Grundriss* II: 1 pag. 753.

heten af hans påståenden. Så inser jag ej rätt, hvad "das Reiterbild des Kgs. Poeticus" har med Apocalypsen att göra[1], eller den allegoriska tolkningen af zodiaken med Apoc. XII[2].

Dionysius Areopagita.

Dionysius Areopagita nämnes två gånger af Guillaume. För *Ame* v. 9,471.

Premiers y sont li seraphin
Et puis apres li cherubin
Et les ordres qui apres vont,
Qui sont VII et par tout IX sont,
Qui en III iherarchies mis
Sont si com monstre Saint Denis.

har han användt *Coelestis Hierarchia,* Cap. VI ff.[3]

I *Ame* v. 10,259.

Lors fu ce souleil eclipsé
Si com a Denis fu monstré.

syftar han åter tydligen på *Epistola ad Polycarpum Antistitem*[4]. — — Sed dic illi: quid sentis de illa solis defectione, quæ accidit in cruce salutari? Tunc enim ambo iuxta Heliopolim

[1] Bör vara: den af konung P. åt riddaren resta ryttarestoden. — I beskrifningen af de båda bildstoderna heter det om denna endast:

Ame v. 7,211. L'une d'un chevalier estoit,
Arme a cheval qui monstroit
A son maintieng que fust moult fier
Et prest du tout *pour* bataillier.

Ame v. 8,695. Or te di que cil roy vaillant
Pour l'ouneur et le bien tresgrant
Que li ot fait ce chevalier
Son ymage fist entaillier,
Et la fist mectre ci endroit
Pour ce que tresbien li sembloit
Quë avoir en remembrance
On devoit et souvenance,

[2] Se pag. 46.

[3] *S. Dionysii Areopagitæ Operum Omnia quæ exstant*, ed. Bart. Corderius, Lutetiæ Parisiorum 1644. Tomus I: 63.

[4] Ib. I: 775.

præsentes simul & adstantes, mirabili ratione soli lunam coincidere cernebamus (neque tamen tempus coniunctionis erat) ipsamque rursus sub horam nonam vespertinam diametro soli opposito supernaturaliter restitui. Quin etiam in memoriam illi reuoca quiddam aliud: scit enim, quomodo viderimus illum lunæ occursum ab Oriente coepisse, & vsque ad solis extremitatem peruenisse, ac tum demum resiliisse, & rursum, non ex eadem parte occursum illum & recessum extitisse, sed ex aduerso diametri. Ista sunt, quæ tunc supra naturam omnino contigerunt & a solo rerum omnium conditore Christo fieri possunt, qui facit magna ac stupenda, quorum non est numerus.

Flavius Josephus.

Det ställe hos Josephus, på hvilket Guillaume syftar i

Jesuscrist, Fol. 166 v° B.

Abraham comme bien le scay
Par iosephus qui le maprist
Et en son vieil liure lescript
Enseingna les egiptiens
Lart dastrologie en son temps

finnes i

Antiquitates Judaicæ, Lib. I. Cap. VIII[1]: 2, hvarest det heter om Abraham:

Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus tanquam vir sapientissimus, et qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos et in arithmetica instituit et quæ ad astrologiam spectant iisdem tradidit.

Emellertid är det mycket ovisst, om Guillaume verkligen hämtat den anförda notisen ur Josephi verk, enär han hade denna upplysning till hands på mycket närmare håll. Isidorus Hispalensis säger nämligen i sina *Etymologiæ,* som Guillaume alldeles säkert väl känt[2], Lib. III. Cap. XXV[3]:

---

1 *Flavii Josephi Opera,* rec. G. Dindorfius, T. I, Parisiis 1845. Pag. 19: 31
2 Se pag. 102.
3 Migne *Patrologiæ cursus completus; Patres latini,* T. LXXXII: col. 169.

Astronomiam primi Ægyptii invenerunt. Astrologiam vero et nativitatis observantiam Chaldæi primi docuerunt. Abraham autem instituisse Ægyptios astrologiam Josephus auctor asseverat.

Ptolemæus.

Under medeltiden utgjorde Ptolemæi Almagest den hufvudsakliga grundvalen för tidens astronomiska vetande, ty man ansåg — för att begagna Guillaume's egna ord, *Jesuscrist* Fol. 166 v° B — att

par ptolomee
Fut astronomie amendee
Et corrigee fut sit tresbien
Quamender on ny sauoit rien

Det är äfven därur, som Guillaume hämtat det mesta af hvad han har att säga om himlakropparnes rörelser o. d.

Han säger, *Vie*[2] Fol. 70 r° A:

— le feu bon roy ptolomee
Le cours des estoilles trouua
Comment chascune tourne et va
Et ou sen retourne chascune
Et comment par terre ou par lune
Sont les eclipses par raison
Causees en la queue du dragon
Ou en chef ou en zodiaque
Par la mutation de place

Det är i *Almagest*, Lib. VI[1], som Ptolemæus behandlar solens och månens förmörkelser.

För *Ame* v. 8,907.

A ces mervelleus mouvemens
Aïdoit moult li firmamens,
Ou sont estoiles fichiees
Com gros clous et atachiees,
Et non pas si *quë* I degre
Ne soit d'icelles aqueste
En cent ans devers orient,
Contre le premier mouvement,

---

[1] *Claudii Ptolemæi opera omnia,* Basileæ 1551. Pag. 128.

Si com[me] Ptolemee di[s]t
Qui diligemment en enquist.

har han användt *Almagest,* Lib. VII. Cap. II[1].

Qvod igitur unus & idem respectus inter se motusq*ue* omniu*m* stellarum simpliciter sit, quæ non erraticæ uocantur, ab his & similibus perspicuum est. Quod autem sphera etiam istarum proprium habeat motum ad contraria primi motus, hoc est, ad successionem circuli qui per utrosq*ue* polos est, tum æquinoctialis, tum eius qui maximus per medium signoru*m* describit*ur.* — — — cum a te*m*poribus obseruationis Hipparchi usque ad principatum Antonini, in quo maxime plurimos non erraticarum progressus stellarum nos obseruauimus, 265 anni ferme colliguntur, ut ex istis unius gradus ad successionem progressus, in 100 proxime annis factus fuisse inueniatur, sicut etiam Hipparchus suspicatus fuisse uidetur, sic enim in tractatu de magnitudine anni scribit.

Emellertid är det på ett ställe, där Guillaume icke nämner Ptolemæi namn, som han ådagalägger den mest ingående kännedomen om hans verk. I skildringen *Vie*[2] Fol. 42 (feltr. 52) v° B — Fol. 43 (feltr. 53) v° A, som samtidigt gäller tvenne i motsatt riktning svängande hjul, af hvilka det ena rör sig inuti det andra, en fjäril, som kraflar på den yttre hjulringen, planeternas banor samt människans sträfvan emot sinnligheten och till Gud, har han fått plats för en så rent astronomisk passus som den följande:

Et si te dy quempeschement
Aultre encor ont et aultrement
Car quant cuident auant aler
Et au mobile resister
Les epiticles ou ilz sont
Souuent retrograder les font
Ou ilz les font stationnaires
Ou hors de leur voyes ordinaires
Ilz les mettent et excentriques
Pour quoy celles voyes erratiques
Sont dictes et non retournans
A leurs lieux fors apres long temps

Det torde svårligen kunna betviflas, att Guillaume, när han skref dessa rader, tänkt på *Almagest,* Lib. XII. Cap. I—VI[2], hvarest Ptolemæus redogör för planeternas retrogradation.

[1] Ib. Pag. 158.
[2] Ib. Pag. 280.

I *Vie*[2], Fol. 72 v° A, citerar vår författare ytterligare den samling astrologiska satser, som går under namn af *Ptolemæi Centiloquium*. Han säger:

Et encor plus il est escript
Ou centiloge qui est dit
De ptholomee que saige hom
Sur le ciel a dominion

Något sådant uttalande har jag ej kunnat finna i *Centiloquium*[1], men dels afvika bearbetningarna däraf högst betydligt från hvarandra, och dels är det väl icke uteslutet, att Guillaume, när han ville använda ett astrologiskt arbete såsom bevis *mot* astrologien, något väl fritt tolkat någon af dess satser. De, som kunna komma ifråga, äro:

Verbum V. Potest qui sciens est, multos stellarum effectus auertere, quando natura*m* earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum præparare.

Verbum VIII. Sapiens anima confert cœlesti operationi quemadmodu*m* optimus agricola arando, expurgandoq*ue* confert naturæ.

Origenes.

Guillaume låter Josef säga till Maria:

Jesuscrist Fol. 157 v° A.

Pour ce vous pleuy seulement
Que ne vous blasmassent la gent
Se comme autres vous ne faisiez
Et la loy vous nacomplissiez
Et qua vous fusse comme abry
Et esconsail et ung tapy
Fut vostre desir et propos
De virginite et enclos
Et a celle fin fut aussi
Que fust cele a lennemi
Le mistere que dieu feroit
En vous quant faire luy plairoit
Comme maintenant il a fait
Qui tousiours fait comme luy plaist
Si que dame certainement
Je noseroye bonnement
Estre plus longtemps auec vous
Non pas que souspesson de vous
Jaye mais pour ce que voy bien

[1] Ib. Pag. 438.

Que ne suis souffisant de rien
De compaignie vous tenir
Ne de vous dignement seruir
Et selon ceste present glose
Origene le texte expose

Guillaume's källa var tydligen en af de *Homiliæ in Matthæum,* som af medeltiden tillskrefvos Origenes, men senare af kritiken utmönstrats såsom oäkta[1]. Den saknas därför i MIGNE, *Patres græci,* T. XI—XVII, men finnes kvar bl. a. i en Pariser-upplaga af år 1512[2].

Origenis In Diversos Homilia I. Matth. Cap. I.

Qve fuit necessitas vt desponsata e*ss*et Maria Joseph: nisi p*r*opterea q*ua*ten*us* hoc sacramentum diabolo celaret*ur*: & ille malign*us* fraudis com*men*ta adversus despo*n*satam virginem nulla penit*us* i*n*ueniret: Vel ideo fuerat desponsata Joseph: vt nato infanti: vel ipsi Mariæ cura*m* videretur gerere Joseph. — —

Occulte a se dimittere volebat: sicut ma*n*suet*us:* sicut pi*us:* sicut misericors. Talis ergo cu*m* esset Joseph, cogitabat eam occulte dimittere. Hæc inquit eo cogitante. Quærend*um* est nobis: nunq*ui*d cogitauerit vt occulte ea*m* dimitteret: & si cogitabat vt ea*m* dimitteret: & si ita suspitione*m* in ea*m* habebat: quomo*do* iustus erat. Si ergo non est suspicatus: vel tale aliquid cogitauit: cur ea*m* dimittere volebat: vt immaculatam & sancta*m* vellet dimittere. Iniustum e*ni*m & hoc erat. Sed simplicitatem sensus audi hui*us* orationis. Iust*us* erat Joseph: & illa virgo im*m*aculata erat. Sed ideo ea*m* dimittere volebat: q*uu*m virtutem mysterii & sacramentu*m* quodda*m* magnificu*m* in eade*m* cognoscebat: cui approximare se indignu*m* estimabat. Ergo humilians se ante ta*n*tam et ta*m* ineffabile*m* rem, quærebat se lo*n*ge facere.

Constantinus.

Ett yttrande af kejsar Constantinus anföres af Guillaume:

Ame v. 7,343.

Chascun y a les yex souvent,
Car en tel lieu publiquement
Est mise que chascun la voit,
Dont Constantin jadis disoit:

[1] HARNACK, *Geschichte der Altchristlichen Litteratur bis Eusebius.* I. Leipzig, 1893. Pag. 367.

[2] *Opera Origenis Adamantii.* T. III [Paris] 1512. Fol. CXV v⁰ A.

De tant com plus haut lieu tenons
Entre les hommes et avons,
De tant sommes nous miex vëus
De chascun et apercëus.
Et pour ce quanque nous faisons,
Ou quanque faire nous voulons,
Doit estre en tous temps *louable*
Et ou rien n'ait reprenable.

Det är taget ur en *Epistola responsoria Constantini ad Helenam* [1]:

— — Quanto igitur sublimiorem locum inter homines obtinemus, tantum humana in nos intenditur spes. Itaque omnium hominum oculi, omnium animi, omnium voluntates, quod nobis visum, fieri volunt, quodque nobis non arridet, evitant. Propterea, domina, æterna, augusta, non solum irreprehensibilem, verum etiam commendabilem oportet esse voluntatem nostram, ac revera nihil esse honestum, quod non velimus.

Ambrosius.

Guillaume citerar Ambrosius en gång:

Vie v. 767.

De saint Ambroise aussi te di
Que sa meson si deffendy
Contre emperris et empereur
Que tout seul il en fu seigneur.
Vos palais, disoit il, avez,
Vos tours, vos chastiaus, vos citez,
Les revenues (de) l'empire,
Bien vous doit ce ci souffire.
De ma maison ne vous meslez,
Laissiez la moi, riens n'i avez.

Citatet återfinnes i *Ambrosii Epistolarum Cl. I. Ep. XX.* 19 [2].

Mandatur denique: Trade basilicam. Respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere, Imperator, expedit. Domum privati nullo potes jure temerare, domum Dei existimas auferendam? Allegatur imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Respondeo: Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, que divina sunt, imperiali aliquod jus habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scrip-

[1] Migne, *Patres latini* VIII: col. 529.
[2] Migne, *Patres latini* XVI: col. 999.

tum est: Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum.

Hieronymus.

Hieronymi namn anföres af Guillaume endast en gång. Denne låter Grace Dieu säga om djäfvulen:

Vie v. 11,735.

Ses las ne sont que yrainnïes,
Rompues (sont) et despecïes
[Sont] au vol de (une) grosse mouche,
Dont S. Jeroime dist pour ce
Que nul, s'il ne veut, n'est vaincu
De li n'en ses las retenu;
Quar floibe sont li et ses las.

Det åsyftade stället är antagligen följande passus ur S. Eusebii Hieronymi *Comment. in epistolam ad Ephesios* L. II. Cap. IV[1].

Potestas quippe diaboli, non in temeritate illius atque jactantia, sed in tua est voluntate.

Johannes Chrysostomus.

Enligt Gröber (i *Grundriss* II: 1 p. 752) hänvisar Guillaume upprepade gånger till Chrysostomus. — Emellertid förekommer dennes namn endast en enda gång i Guillaume's dikter, och det under sådana omständigheter, att det är mycket osannolikt, att Guillaume hämtat sitt citat direkt ur något af hans arbeten. Det heter om skeppet Religion:

Vie v. 12,535.

Li mas est la crois Jhesucrist,
Et li vens est li Sains Esp(e)rit,
Les quiex, si com dit Bouche d'or,
Pueent la nef mener a port.

Uttrycket är otydligt; man vore vid första anblicken benägen att tro, att Guillaume velat tillskrifva den grekiske kyrkofadern hela bilden, som dock snarast visar tillbaka på

[1] Migne, *Patres latini* XXVI: col. 512.

Guillaume's egen tid. Denne tycks ej heller själf hafva varit tillfredsställd med sina ord, ty af alla citaten i *Vie* är detta det enda, som han i *Vie*[2] gifver en annan form. Det heter där:

Vie[2] Fol. 78 v° B.

Et tant que le mast hault drecie
A tout le tref par moy croysie
Et le bon vent a les mener
Maideront et a gouuerner
Car telz choses meinent a port
La nef ce dit iehen bouche dor

En jämförelse med den möjliga förebilden kan endast öka tviflet om vår författares bekantskap med Chrysostomus. Det enda ställe hos denne som kan komma i fråga, är följande passus ur hans *Homilia II In inscriptionem actorum*[1]:

Sic gubernatorem quoque laudamus, non cum secundis ventis navigans, neque cum a puppi flantibus auris incolumem navim servat; sed cum mari procellis agitato, ac fluctibus effervescentibus ac tempestate commota suam artem adversus impetum ventorum opponit, et navigium ex mediis procellis salvum educit. Ita fecit et Christus. Dum tamquam navigium in mari Ecclesiam rursus in mundo ferri permisit, neque fluctus sedavit, sed ex fluctibus eripuit, etc.

Sannolikast är väl, att Chrysostomi bild på omvägar nått Guillaume.

Augustinus.

Guillaume nämner endast få gånger Augustini namn, men han har känt vissa af hans skrifter mycket bättre, än man däraf skulle kunna förmoda. Åtminstone Augustini psykologiska arbeten De quantitate animæ och De spiritu et anima — hvilket senare dock icke författats af honom[2] — har Guillaume noggrant studerat, och de bilda jämte Aristoteles' De Anima den grundval, på hvilken han bygger upp så väl sina psykologiska funderingar i allmänhet, som särskildt samtalen mellan diktens

---

[1] Migne, *Patres græci* LI,LII: col. 78.
[2] Se härom Migne, *Patres latini* XL: col. 779.

Aristote och Sapience (*Vie* v. 2921—3306), mellan själen och kroppen (*Ame* v. 4063—4330) och mellan pilgrimen och Doctrine (*Ame* v. 6913—7200).

Vie v. 3,175.

Romme et Athenes as vëu
Et maintes fois y as gëu,
Or me di voir, s'il te souvient
Combien l'une et l'autre contient. — — —
v. 3,195. En la prunelle de mon eul
Ce ci aussi monstrer te veul:
Regarde (la) com est petite,
(Et) toutevoies ens habite
Toute ta face entierement,
Si com pues voier apertement.
Aussi regarde en un mirour,
Ta face y verras et son tour.

De Quantitate animæ. Cap. V [1].

8. Meministine tandem urbis Mediolanensis? — — recordaris quanta et qualis sit? — — — — — — — — — —

9. Nunquamne intuitus es parva specilla, aut nunquam in pupilla oculi alieni faciem tuam vidisti?

Ame v. 6,913.

Quant pres de li fu, tost me dist:
»Tu ne te cognois *pas*, ce cuit,
Et n'es cogneu on temps passe.

De Spiritu et anima. Præfatio [2].

Quoniam dictum est mihi, ut me ipsum cognoscam, sustinere non possum, ut me habeam incognitum.

Ame v. 6,948.

De la quel chose je te di
Selon quë Augustin m'aprist,
Qu'en trinite Dieu homme fist
En li sa semblance donnant
Par *convenancë* afferant:

---

[1] Ib. XXXII: col. 1040.

[2] Märk, att begynnelseorden af samtalet mellan pilgrimen och Doctrine noga motsvaras af de första orden i företalet till *De Spiritu et anima.* — Migne, *Patres latini* XL: col. 779.

Car memoire qui appertient
Au pere a qui de tout souvient,
Et entendement qui au fil
Et vouloir qui au Saint Esprit
Apertient, a homme donna
Quant a l'ame et l'entrinita.

De Spiritu et Anima. Cap. XXXV [1].

— — Est quoque et alia trinitas in ea — — — Et licet unius sit naturæ anima, tres tamen in se vires habet, id est intellectum, voluntatem et memoriam. — — Nam sicut ex Patre generatur Filius, et ex Patre Filioque procedit Spiritus sanctus; ita ex intellectu generatur voluntas, et ex his ambobus procedit memoria. — — Et sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus; non tamen tres Dii, sed unus Deus et tres personæ; ita anima intellectus, anima voluntas, anima memoria; non tamen tres animæ in uno corpore, sed anima una et tres vires.

Ame v. 6,959.

Par quoi puissance ell'a en soi
De comprendre tout a *par* soi
Sens nul corporel instrument
Toutes semblances droitement
Des choses intelligibles,
Espiriteux et soutiles.
Mes les corporelles comprent
Par le corporel instrument.

De Spiritu et Anima. Cap. II [2].
Visibilia per corpus videt, invisibilia per se etc.

Ame v. 6,996.

Car petit mirouour recoit
Plus grans semblances quë il n'est.

De Quantitate animæ. Cap. V. 9. (se ofvan till *Vie* v. 3195).

Ame v. 7,000.

Qui te doit bien garder d'erreur
Que *ne croies l'ame* estre grant

---

[1] Ib. col. 805.
[2] Ib. col. 781.

N'avoir quantite tant ne quant,
Fors en vertu et potence(s).

De quantitate animæ. Cap. III. 4[1].

Solemus enim quærere quantus fuerit Hercules, id est, in quot pedes statura ejus porrecta fuerit. Et item quantus vir fuerit, id est, quantæ potentiæ atque virtutis.

De quantitate animæ. Cap. XXXII. 69[2].

Nunc accipe a me, si voles, vel potius recognosce per me, quanta sit anima non spatio loci ac temporis, sed vi ac potentia.

Ame v. 7,004.

Corporel n'est pas, (et) y pense(s),
Car se corps et grandeur avoit,
L'une de l'autre plus seroit
Grant, selon qu'est grans ou petis
. Le corps qui est a li commis.

De Quantitate animæ. Cap. XVI. 28[3].

Quod si membrorum id faceret magnitudo; eo quisque prudentior esset, quo longior aut validior.

Ame v. 7,071.

Certes, dist elle, mes par tout
Va et vient, et de bout en bout
Veult tout cercher, et si n'est rien
Que ne vousist cognoistre bien,
Pour la quel chose nul repos
N'a, et tost mue son propos
Pour aler ailleurs visiter
Et loing et pres sens arrester.
N'est rien ou habitacion
Ne face sens grant stacion.
Ou son vouloir va, elle va.
La habite ou son amour a.

De spiritu et anima. Cap. II[4].

Non talis est animus: sed deficit et proficit, novit et ignorat, meminit et obliviscitur; modo vult, modo non vult. Diffusis cogitationibus atque consiliis, huc atque illuc vagatur: considerat, spectat omnia. Videt absentia; transmarina visu

---

1 MIGNE, *Patres latini* XXXII: col. 1037.
2 Ib. col. 1073.
3 Ib. col. 1051.
4 MIGNE, *Patres latini* XL: col. 781.

ambit, et percurrit aspectu, abdita scrutatur: et uno momento sensus suos per totius orbis fines et mundi secreta circumfert.

Ame v. 7,083.

Et si te puis dire autrement,
Si com Augustin le m'aprent:
Ainsi com en son monde est Dieu
Par tout, et sens li n'y a lieu,
Ainsi en son corps l'ame maint
Com en son monde, et ne remaint
Quelque lieu, ou toute ne soit.
Et pour prendre l'exemple adroit:
Ainsi com plus principaument
Dieu est ou ciel, së on ne ment,
Aussi plus intense(ment) [mise]
Est l'ame ou cervel assise,
Et ou cueur aussi sens mentir
Sens nul des autres liex guerpir.

De spiritu et anima. Cap. XVIII [1].

Per omnes siquidem particulas corporis tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major. Sed alicubi intensius, alicubi remissius, et in omnibus tota et in singulis tota est. Sicut enim Deus ubique est totus in toto mundo, et in omni creatura sua: sic anima ubique tota in toto corpore suo, tanquam in quodam mundo suo, intensius tamen in corde et in cerebro, quemadmodum Deus præcipue dicitur esse in cœlo.

Ame v. 7,123.

Se l'ame de matiere fust
Ou aucune matiere ëust,
Quantite la determinast
Ou aucuns termes li donnast.

De Quantitate animæ. Cap. VI—XII [2].

Ame v. 7,159.

Forces a aussi sensibles
Et par les .V. sens partibles,
Qui a .I. commun sens quë ont
Toutes cinq ramenees sont,
Aussi com cinq dois a la main,

[1] Ib. col. 794.

[2] Migne, *Patres latini* XXXII: col. 1041 ff.; en utförlig bevisföring med geometriens tillhjälp.

Qui en juge comme souvrain.
De celle qui irascible
Et l'autre concupiscible
Et *la* racionnel me tais.

De Spiritu et anima. Cap. IV [1].

Est siquidem rationalis, concupiscibilis et israscibilis.

De Spiritu et anima. Cap. XIII [2].

Potentiæ animæ sunt, rationalitas, concupiscibilitas, et irascibilitas. Vires sunt, sensus, imaginatio, ratio, memoria, intellectus, intelligentia. Potentiæ tamen possunt dici vires, et vires potentiæ.

Under Homeros har jag anfört en passage ur *Vie* [2], Fol. 70 v° A, och dess antagliga källa i *De Civitate Dei,* Lib. V. Cap. VIII [3].

Benedictus [4].

S. Benoit nämnes i egenskap af klosterlifvets specielle beskyddare upprepade gånger i Guillaume's dikter, och vid domen, *Ame* v. 2169, deltager han t. o. m. i handlingen. De enda ställen, som gifva anledning att antaga, att Guillaume haft för ögonen någon bestämd passage ur hans skrifter eller "Vitæ", äro emellertid följande.

Vie v. 133.

Premier i vi Saint *Benëoit*
Qui contre mont les murs avoit
Une grant eschiele drecie(e),
En la quelle estoi[en]t fichie
Douze degrez d'umilite,
Par les quieux en celle cite
Montoient mont isnelement
Ceuz qui estoient de sa gent,
(Mains) moines noirs et blans et gris
Sans estre de nulli repris.

Jag tvekar ej att i dessa rader se ett direkt inflytande af *Benedicti Regula,* Cap. VII. De Humilitate [5].

[1] MIGNE, *Patres latini* XL: col. 781.
[2] Ib. col. 789.
[3] Se pag. 70.
[4] "Monachorum omnium occidentalium caput et sospitator".
[5] MIGNE, *Patres latini* LXVI: col. 371.

Unde, fratres, si summæ humilitatis volumus culmen attingere, et ad exaltationem illam cœlestem, ad quam per præsentis vitæ humilitatem ascenditur, volumus velociter pervenire: actibus nostris ascendentibus, scala illa erigenda est quæ in somnio Jacob apparuit.

Hela kapitlet utgöres af en regogörelse för hvar och en af de tolf stegpinnarnes namn och betydelse.

Guillaume låter vidare Raison säga till pilgrimen om svärdet Justice:

Vie v. 4,279.

Exemple en as en Saint Benoit,
Qui de l'espee caint estoit.
Caint l'en avoit jadis le roi,
Quant fait l'avoit seigneur de loi;
Quar quant il vit comme empereur
Et commë [un] bon gouverneur
Que son corps qui tempte estoit
A li obeir ne vouloit,
De ceste espee le feri
Si cruelment et le puni,
Qu'a bien pres quë ocis ne fu,
Pour quoi apres onques ne fu
A li n'a son commandement
Rebelles n'inobedient.

Guillaume har här följt *Vita Benedicti* i Gregorii Magni *Dialogi,* Cap. II[1]:

Quamdam namque aliquando feminam viderat, quam malignus spiritus ante ejus mentis oculos reduxit: tantoque igne servi Dei animum in specie illius accendit, ut se in ejus pectore amoris flamma vix caperet, et jam etiam pene deserere eremum voluptate victus deliberaret. Cum subito superna gratia respectus ad semetipsum reversus est, atque urticarum et veprium juxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in illis spinarum aculeis et urticarum incendiis projecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, et per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis; quia voluptatem traxit in dolorem. — — Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, ut tale aliquid in se minime sentiret.

[1] Migne, *Patres latini* LXVI: col. 132.

Passagen om S. Benoit, som i motsats mot fariséen (Luc. XVIII: 10—14) bar sitt svärd Justice i skidan Humilite (*Vie* v. 4325), visar äfven hän mot Cap. VII af klosterregeln [1].

Å andra sidan tyckes en reminiscens från det ofvan citerade stället ur Benedicti vita föreligga i följande rader:

Vie v. 11,346.

Se en espines t'ëusses mis
Tout nu et (en) poignans orties,
Que *avoies bien* desservies,
Comment souffertes les eusses?

Gregorius Magnus.

Att döma efter inledningsorden till *Jesuscrist,* skulle ett yttrande af Gregorius hafva gifvit Guillaume uppslaget till den sista af hans dikter. Han säger:

Jesuscrist Fol. 149 r° A.

Entre diuerses paraboles
Que iesucrist en ses escoles
A ses disciples enseignoit
Et a qui oyr les vouloit
Ung homme disoit il iadis
Fut qui ala hors du pais
En pelerinaige loingtain
Ou par longtemps il fist remain
Et de ce sainct gregoire dit
En lhomelie quil en fist
Que de luy mesme ce disoit
Jesus qui pelerin estoit
Qui la chair humaine quil prist
Hault ou ciel peleriner fist
Quant de luy elle y fust montee
Ainsi quen estrange contree

Gregorius har yttrat de af Guillaume anförda orden i *Homiliarum XL in Evangelia Lib. I. Homil. IX* 1 [2].

Quis itaque iste homo est qui peregre proficiscitur [3], nisi Redemptor noster, qui in ea carne quam assumpserat abiit

[1] Om det allmänna värderandet af just detta kapitel, se MIGNE, ib. col. 875.
[2] MIGNE, *Patres latini* LXXVI: col. 1106.
[3] Matth. XXV: 14—30.

in cœlum? Carnis enim locus proprius terra est, quæ quasi ad peregrina ducitur, dum per Redemptorem nostrum in cœlo collocatur.

Isidorus Hispalensis.

Guillaume anför en enda gång Isidori namn:

Ame v. 8,093.

Ces juges cy sont fais d'arain,
Dont Ysodoire dit a plain
Que n'est nul metal si puissant
Et que c'est le plus haut sonnant.

Citatet är hämtadt ur Isidori Hispalensis *Etymologiæ*, Lib. XVI. Cap. XX. 11[1].

Inter omnia metalla æs vocalissimum est, et maximæ potestatis.

Detta torde dock icke vara Guillaume's enda lån ur Isidori nämnda arbete. Emellertid är det på grund af dettas opersonliga karaktär i många fall fullkomligt omöjligt att fastställa, om en tankegång verkligen härleder sig därifrån eller ej. I följande fall synes det mig dock otvifvelaktigt, hvarifrån Guillaume's visdom stammar.

Vie v. 1,105.

Glaive, si com truis en escript,
Guele devisant si est dit.

Lib. XVIII. Cap. VI. 1[2].

Gladius generaliter dicitur ensis in prælio, sed ensis ferrum tantum, gladius vero totus. Proprie autem appellatus *gladius,* quod *gulam* dividit, id est, cervicem secat.

Vie v. 10,679.

Je t'en ferrai, se ne t'en fuis
Ou plus tost ne vas que Tigris.

---

[1] MIGNE, *Patres latini* LXXXII: col. 587.
[2] Ib. col. 644.

Lib. XIII. Cap. XX. 9[1].

Tigris, fluvius Mesopotamiæ, de paradiso exsurgens, et pergens contra Assyrios, et post multos circuitus in mare Mortuum influens. Vocatur autem hoc nomine propter velocitatem, instar bestiæ nimia pernicitate currentis.

Vie v. 11,947.

Adversite fait com Scilla,
Quar quant aucun par li s'en va,
Il est hurte et tempeste
Et au[s] flos de mer expose.
Abaiant le vont dens de chien
En murmurant de son maintien.

Lib. XIII. Cap. XVIII. 4[2].

Scyllam, accolæ saxum mari imminens appellant simile celebratæ formæ procul visentibus. Unde et monstrosam speciem fabulæ illi dederunt, quasi formam hominis capitibus succinctam caninis, quia collisi ibi fluctus latratus videntur exprimere.

Vie[2] Fol. 70 r° A.

Astronomie a elle dit
Qui souuent scet veiller de nuyt
Pieca fu appellee et dicte
Mesmes des le temps quen egypte
Elle fut nourrie et esleuee
Par le feu ben roy ptolomee
Le cours des estoilles trouua
Comment chascune tourne et va

Lib. III. Cap. XXVI. 1[3]

In utraq*ue* autem lingua diuersorum quidem sunt de astronomia scripta volumina: inter quos tamen Ptholomeus, rex alexandriæ, apud græcos habetur præcipuus: hic etiam & canones instituit quibus cursus astroru*m* inveniatur.

[1] Ib. col. 491.

[2] Ib. col. 487.

[3] Jag anför detta citat efter *Opus Isidori Hispalensis,* Parisiis 1509. Fol. 18 v° A. Äfven 1691 års Pariser-upplaga af Isidori skrifter (se WEIDLERI *Historia astronomiæ,* Vitembergæ 1741, pag. 201) har denna lydelse af Cap. XXVI. Orden "rex Alexandriæ" hafva uteslutits i MIGNE, *Patres latini* LXXXII: col. 169, men anföras bland varianterna, ib. col. 776.

Vie[2] Fol. 70 r° B.

Je suis nommee astrologie
Lautre partie dastronomie
Qui supersticieuse suy

Lib. III. Cap. XXVII[1].

1. Inter astronomiam et astrologiam aliquid differt. Nam astronomia conversionem coeli, ortus, obitus, motusque siderum continet, vel qua ex causa ita vocentur. Astrologia[2] vero partim naturalis, partim superstitiosa est. 2. Naturalis, dum exsequitur solis et lunæ cursus, vel stellarum, certasque temporum stationes. Superstitiosa vero est illa quam mathematici sequuntur, qui in stellis augurantur etc.

Ame v. 7,979.

D'arain aussi est apelle
Gardant le nom du temps passe,
Car d'arain au commancement
Fu la monnoie seulement,
Et estoient dis aranniers
Les tresors, ou tous les deniers
Metoient les roys de piec'a.

Lib. XV Cap. V. 3[3].

Aerarium vocatum, quia prius æs signatum ibi recondebatur. Hoc enim olim in usu erat auro argentoque nondum signato, ex quorum metallis, quamvis postea facta fuisset pecunia, nomen tamen *ærarii* permansit ab eo metallo unde pecunia initium sumpsit.

Under Flavius Josephus[4] har jag jämfört en passage i *Jesuscrist*, Fol. 165 v° B, med ett yttrande i *Etymologiæ*, Lib. III. Cap. XXV.

Andra ställen, som äfven äga sin motsvarighet hos Isidorus, kunna med lika stort skäl antagas vara hämtade från annat håll. Jämför emellertid:

Vie v. 8,135—8,138 — Lib. XI. Cap. III. 30[5].
v. 8,321—8,324 — Lib. XII. Cap. IV. 6[6].

---

[1] Migne, ib. col. 170.
[2] Sammanhanget tyckes mot traditionen fordra "astronomia".
[3] Migne, *Patres latini* LXXXII: col. 546.
[4] Pag. 87.
[5] Migne, ib. col. 423.
[6] Ib. col. 443.

v. 11,897—11,901 — Lib. XIII. Cap. XIX. 6[1].
v. 11,913—11,925 — Lib. XIII. Cap. XIX. 5[2].
v. 11,963—11,966 — Lib. XI. Cap. III. 30[3].
Ame v. 913—918 — Lib. XI. Cap. II. 6[4].
v. 6,855—6,859 — Lib. XII. Cap. II. 22[5].

Bernardus.

Frågan, huru mycket Guillaume hämtat från Bernard af Clairvaux, torde icke kunna få ett tillfredsställande svar. Om Guillaume's förhållande till dennes verk gäller alldeles särkildt, hvad jag förut sagt om hans förhållande till sina källor i allmänhet: beröringspunkterna äro onekligen många, men föga karakteristiska. De passager, Guillaume själf betecknar som citat ur Bernardus, äro emellertid så talrika, så utförliga och så noga återgifna, att det står utom allt tvifvel, att vår författare mycket väl känt till dennes skrifter och "vitæ".

De viktigaste raderna, som i Guillaume's dikter äro knutna till Bernardi namn, äro följande:

Jesuscrist Fol. 150 v° A.

Et aussi fault il bien entendre
Afin quil ny ait que reprendre
Quaucunes choses ci trouuees
Ou present euure et recitees
Comme est en latercation
Faicte pour lincarnation
De iesucrist deuotement
Par les vertuz et doulcement
Ou autres teles et semblables
Combien que ne soient mye pour fables
Touteffoiz ne fault pas penser
Que ie les aye volu poser
A ce quon croye que iaye este
Cest altercaz fait ne traicte

---

[1] Ib. col. 487.
[2] Ib. col. 487.
[3] Ib. col. 423.
[4] Ib. col. 434.
[5] Ib. col. 437.

Ains lay fait pour deuotion
Et saincte edification
En ensuiuant bernard mon pere
Qui men a monstre la maniere
En son tresbel premier sermon
Faict de lannunciation

Guillaume lämnar alltså en bekräftelse på det nära till hands liggande antagandet, att han skulle hafva hämtat idén till en grupp af sina personifikationer, nämligen Justice, Verite och Misericorde, till deras förhandlingar vid domen och till deras ord såväl vid planläggningen af återlösningsverket som efter dettas fullbordande, ur Bernardi *In annuntiatione B. Mariæ Sermo I*[1], hvilken såsom bekant på dessa figurers utveckling inom medeltidslitteraturen utöfvat så stort inflytande[2]. Ytterst anmärkningsvärd är Guillaume's oro att blifva ansedd som plagiator.

Jämför vidare:

Vie v. 4,225.

Ces Gaaignepains jadis avoit
Saint Bernart, quant la fame estoit
(De)lez li en son lit couchiee,
Toute nue et despoulliee,
Quar comment qu'elle le tastast
Et semonsist et excitast,
Ouques ne s'en tourna vers li,
Ne de son tast ne se senti.
Ses mains si armees trouva
Quë homme de fer le cuida;
Pour quoi confuse s'en parti
Et sans li blecier s'en issi.

S. Bernardi Vita Prima Auctore Guillelmo. Lib. I. Cap. III. 7[3].

Circa idem tempus instinctu dæmonis in lectum dormientis injecta est puella nuda. Quam ille sentiens, cum omni pace et silentio partem ei lectuli quam occupaverat, cessit, et in latus alterum se convertit, atque dormivit. Misera vero illa aliquandiu jacuit sustinens et exspectans, deinde palpans et stimulans: novissime cum immobilis ille persisteret, illa, licet impudentissima esset, erubuit; et horrore ingenti atque admiratione perfusa, relicto eo surgens aufugit.

---

[1] Migne, *Patres latini* CLXXXIII: col. 383.
[2] Gröber, *Grundriss* II: 1 pag. 690.
[3] Migne, ib. CLXXXV: col. 230.

Vie v. 6,918.

Pour nient marrastre de vertu
Saint Bernart pas ne l'apella,
Quant la connut et l'avisa[1].

De consideratione. Lib. II. Cap. XIII[2].

Fugienda proinde otiositas, mater nugarum, noverca virtutum.

Vie[2] Fol. 57 r° B.

O Royne de misericorde
De paix de doulceur et concorde
Apres de mes maulx le deluge
Je men viens a toy a refuge
En ma tresgrant necessite
Selon que ien suis excite
Par sainct bernard mon deuot pere
Qui me dit que ie te requiere
En tout ce que iauray mestier
Et besoing sans rien excepter
Se les vens de temptation
Dit il ou tribulation
Tassaillent regarde lestelle
Et apelle marie la belle
Se dorgueil ou dambition
Denuie ou de detraction
Tu es infeste noblie mye
De tantost inouquer marie
Se paresce ire ou auarice
Luxure ou quelconque autre vice
Hurte la nef de ta pensee
A celle qui oncques lassee
Ne fut de benefices faire
La doulce marie de bonnaire
Ten fuy et la prie quelle ait soing
De taider a ce grant besoing
Se par multiplication
Ou par reiteration
De tes peches es inuolue
De tous poinctz et enuelope
En trop dure obstination
Et es en desperation
De iamais point ne tamender
Ne a bonne vie retourner
Rue toy plorant deuant marie

---

[1] Paresse.
[2] MIGNE, *Patres latini* CLXXXII: col. 756.

Et quelle tayde la supplie
Lui disant par bonne fiance
Bon amour et bonne esperance

De Laudibus B. Virginis Mariæ Homilia II. 17.[1]

Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis; respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia aut carnis illecebra naviculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ foeditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso; cogita Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat a corde; et ut impetres ejus orationis suffragium, non deseras conversationis exemplum. Ipsam sequens non devias: ipsam rogans non desperas: ipsam cogitans non erras.

Vie[2] Fol. 57 v° A.

Ce que le deuot sainct benard
Lui disoit en vne autre part
Cele et nye ta misericorde
(Disoit il) dame de concorde
Cil qui du cueur tinuoquera
En toutes affaire quaura
Se tu ne lui es gracieuse
Doulce et misericordieuse

In assumptione B. Mariæ Virginis Sermo IV. 8[2].

Sileat misericordiam tuam, Virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse.

Ame v. 5,719.

Dout Saint Bernart, son clerc, disoit:
A li com ou milieu tout droit
A fichie chascun son regart,
En quel que lieu soit ou quel part,
Qui en terre et qui ou ciel sont,
Et ceux qui furent et seront,
Affin quë il puissent avoir
Sa grant grace et son bon vouloir.

---

[1] MIGNE, *Patres latini* CLXXXIII: col. 70.
[2] Ib. col. 428.

In festo Pentecostes Sermo II. 4[1].

Et tunc jam operabatur salutem nostram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ, quæ, mirabili proprietate, terræ medium appellatur. Ad illam enim, sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum, respiciunt et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis.

Jesuscrist Fol. 156 r° B.

Car nest pas le ciel cler luisant
Au mieulx que puisse estre pare
Et de planetes aourne
Si bel si cointe si plaisant
Si de noblesse estincelant
Comme celle est consideree
De douze estoilles bien paree
Et de toutes honneurs tres digne
Et coronnee royne benigne
A la quel chose sainct bernard
Adressa si bien son regard
En prerogatiues disant
Ces douze estoilles et nommant

In dominica infra octavam assumptionis B. Mariæ Virginis Sermo. 7[2].

Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis, abstinentes a periculoso scrutinio secretorum, non incongrue forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogativas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur etc.

Förebilden för följande passage har jag icke lyckats återfinna i den för mig tillgängliga Bernardus-litteraturen.

Ame v. 6,727.

A saint Bernart vint une fois
Un clerc, fil d'un riche bourgois,
Demandant que faire il failloit
Qui en religion entroit,
Au quel saint Bernart respondi
Qu'il failloit quë asnes fust, qui
Les fais quë on li chargeroit
Soustenist tous, fust tort ou droit,
Et qui nulle fois ne groncast
De viande qu'on li donnast.

[1] MIGNE, *Patres latini* CLXXXIII: col 327.
[2] Ib. col. 433.

Thomas Cantuariensis.

Den bekante ärkebiskopen af Canterbury framställes af Guillaume såsom idealet för en kyrkans tjänare i förhållande till den världsliga maktens innehafvare.

Vie v. 759.

Telz cornes n'ot pas saint Thomas
Qui au roy l'entree et le pas
De sa maison deffendi fort,
Pour ce que sans cause et a tort
Par force asservir la vouloit
Qui tous jours franche estre devoit;
Miex ama li preudons mourir
Qu'il la laissast point asservir.

Yttrandet om hans "horn" kan anses tillräckligt motiveradt af det föregående i dikten [1], men jag vill dock påpeka ett uttryck i *S. Thomæ vita prima, auctore Edvardo Grim* [2], som kan tänkas hafva utöfvat något inflytande på Guillaume's bild. Det säges där om de svagare biskoparne, som utan strid fogade sig efter Henrik II:s vilja:

Tres statim de numero episcoporum absque arcu vel gladio, sine grandi ac gravi congressu capiuntur inermes, imo quod verius est, ipsi projectis in terram armis bellicis hosti dedere manus, et quod improperando scribit dominus papa [3], quasi arietes non habentes cornua, abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Guilielmus Bituricensis.

Guillaume de Deguileville nämner upprepade gånger utförligare eller i förbigående ett helgon med namnet Guillaume. Utaf *Ame* v. 1039 erfara vi, att vår författare fått sitt namn efter detta helgon, och att hans "gudfader" varit abbot i Chaalis. Helgonförteckningarna känna ingen Guillaume, som haft sin lifsgärning därstädes; den rätta personen är utan tvifvel S. Guilielmus Bituricensis, död den 10 januari 1209, hvilken före sitt val till archiepiscopus Bituricensis var abbot i Chaalis [4].

[1] Se *Vie* v. 703 ff.

[2] Migne, *Patres latini* CXC: col. 16.

[3] Det åsyftade brefvet är Alexandri III Epistola DCCLXIV. — Migne, ib. CC: col. 704.

[4] *Gallia Christiana*, opera et studio Monachorum Congregationis S. Mauri, T. X., Parisiis 1751. Col. 1509. — *Bibliotheca Hagiographica Latina* II. Bruxelles 1900—1901. Pag. 1283.

Prisandet af helgonets återhållsamhet i mat och dryck förskrifver sig från en "vita" af okänd författare[1].

Vie v. 4,156.

Quar s'il n'eust ëu que eaue et pain,
Aussi bien agree en fust,
Com s'autres mes assez ëust,
Dont en sa vie puez trouver
Que bien il savoit gëuner
Entre grans mes et soif avoir,

Inter delicatas epulas celebri et sumptuoso apparatu fruentes noverat esurire, inter exquisita vina sitire.

Fortsättningen åter är hämtad ur en annan "vita", äfvenledes af okänd författare, Cap. III[2].

Vie v. 4,163.

Et si i puez aussi vëoir
Que de parler a toute gent
Ne fu il pas tant seulement
Attrempes, *ainciez* attrempoit
Les mesdisans, quant les ooit.
"Dites, dist (il), a cil qui tremble
Qui' est en fievre qu'il ne tremble,
Et vous verres, s'il cessera."
Aussi dist il: "Certes cil la,
Dont vous parles, se cesseroit
Mont volentiers, së il pouoit.

Verum cum vitam & pollutos mores alicujus, quem carnis lubricum infamabat, aliquis tamquam improperans & insultans deducebat in medium, ipse hoc vitium patienti benigne compatiens excusabat, hoc modo dicens: Frater dic ei qui cum membrorum tremore febricitat, quod a tremore hujusmodi se compescat; & probare sic poteris si propter hoc tremere vel febricitare destistat. Nolens facit forsitan id quod facit, & vellet cessare si posset.

Franciscus af Assisi.

S. Francisci namn förekommer i Guillaume's dikter endast i följande passage:

[1] Tryckt i *Analecta Bollandiana* III. Bruxelles 1884. Pag. 283.
[2] Tryckt i *Acta SS. Bolland.* Jan. I. Pag. 637.

Vie v. 143.

Apres Saint Francois (i) revi,
Qui bien se moustroit estre ami
A ceus de sa religion,
Quar si com j'o en vision,
Une corde bien cordee
Qui par lieux estoit noee
Contre val les murs mise avoit,
Par la quelle chascun rampoit
Qui bien estoit son acointe.
Ja nul n'eust la main si ointe
Qu'assez tost en haut ne rampast,
Se forment aus neuz s'agrapast.

Det torde vara riktigast att häri se helt enkelt en hänsyftning på det till franciskanernas dräkt hörande repet, som Franciscus först anlade till munkdräkten, och som förskaffade medlemmarne af hans orden namnet Cordeliers. Jag har ej i litteraturen kunnat finna någon förebild för Guillaume's ofvan anförda ord.

Jacobus a Voragine.

Det vill synas, som om Guillaume, ehuru han icke en enda gång citerar Jacobus a Voragine, dock känt till dennes *Legenda aurea*, hvilket i betraktande af denna skrifts oerhörda spridning ingalunda vore öfverraskande. Det är i legenden om korsets förhistoria, hvilken Guillaume inlagt i sin dikt, som ett inflytande från Jacobus kan konstateras. — Guillaume berättar:

Ame v. 5,781.

Oppinions en ont este,
Et ont aucuns enregistre
Que, quant Adame malade estoit
[Et au lit de la mort gesoit,]
Seth qui estoit I de ses fils
Ala a l'uis de paradis
Pour medicine demander
Par quoi sante peust recouvrer,
A cui I raim l'ange bailla
De l'arbre dont Adam menga,
En li disant qu'il le plantast
Et que, combien qu'il demourast,
Grant arbre portant fruit seroit
Par qui sante Adam aroit.
Et avint que, quant retourna,

Adam son pere mort trouva;
Et li dit raim planta sus li,
Qui puis devint arbre espa(r)ni
Et fu coupe pour estre mis
Ou temple Salomon depuis,
Mais n'y peust estre et fu gete
En un lieu repost est secre
Pour la royne de Sabba,
Qui au roy Salomon (de)manda
Quë en cel arbre *tel* pendroit
Par qui la vielle loy faudroit,

Det är i Cap. LXVIII af *Legenda aurea,* som Jacobus a Voragine behandlar samma ämne:

Inventio sanctæ crucis post annos CC et amplius a resurrectione domini facta est, legitur enim in evangelio Nicodemi, quod cum Adam infirmaretur, Seth filius ejus portas paradisi adiit et oleum ligni misericordiæ, quo corpus patris perungeret et sanitatem reciperet, postulavit. Cui apparens Michael archangelus ait: noli laborare neque flere pro oleo ligni misericordiæ obtinendo, quia nullatenus illud assequi poteris, nisi quando completi fuerint quinque millia quingenti anni, licet ab Adam usque ad passionem Christi anni tantum quinque millia centum nonaginta novem fluxisse credantur. Legitur quoque alibi, quod angelus eidem ramusculum quendam obtulit et jussit, quod in monte Libani plantaretur. In quadam vero hystoria Græcorum licet apocrypha legitur, quod angelus de ligno, in quo peccavit Adam, eidem tradidit discens, quod, quando faceret fructum, pater sanaretur. Qui rediens et patrem mortuum inveniens ipsum ramum super tumulum patris plantavit, qui plantatus in arborem magnam crevit et usque ad Salomonis tempora perduravit. Utrum autem hæc vera sint, lectoris judicio relinquatur, cum in nulla chronica vel hystoria authentica hæc legantur. Salomon autem arborem tam pulchram considerans ipsam præcepit incidi et in domo saltus locari. Nusquam tamen, ut ait Johannes Beleth, locari poterat nec alicui loco apta reperiri valebat, sed modo aut excedebat longitudinem aut deficiebat nimia brevitate, si quando vero secundum loci exigentiam ipsam rationabiliter decurtassent, adeo brevis videbatur, quod omnino incongrua habebatur. Ob hoc indignati artifices ipsam reprobaverunt et super quendam lacum, ut esset pons transeuntibus, projecerunt. Regina autem

[1] *Jacobi a Voragine Legenda aurea,* rec. Th. Grässe, Dresdæ & Lipsiæ 1846. Pag. 303.

Saba cum venisset audire sapientiam Salomonis et prædictum lacum transire vellet, vidit in spiritu, quod salvator mundi in ligno suspendendus fuerat, et ideo super illud lignum transire noluit, sed ipsum protinus adoravit. In hystoria tamen scholastica legitur, quod prædictum lignum regina Saba in domo saltus vidit, cumque ad domum suam rediisset, intimavit Salomoni, quod in illo ligno quidam suspendendus esset, per cujus mortem Judæorum regnum deleri deberet. Salomon igitur prædictum lignum inde sustulit et in profundissimis terræ visceribus illud demergi fecit.

Det kan förefalla djärft att våga försöket, icke att visa öfverensstämmelsen mellan de båda citerade ställena, ty denna är tydlig nog, men att påvisa sannolikheten af att Guillaume användt såsom sin förebild just denna version af alla de många, som han kan hafva känt. Med tillhjälp af WILH. MEYER's förträffliga arbete "*Die Geschichte des Kreuzholzes vor Christus*" [1] tror jag dock, att detta är möjligt.

Hos både Guillaume och Jacobus saknas flera viktiga drag i sagan, sådan den eljest berättas. De förbigå under tystnad såväl historien om de tre olika arterna blad på trädet, med dess tillämpning på treenigheten, som allt, som gäller David och hans och Salomos tillbedjan af trädet. Men icke nog härmed: Guillaume's version företer just det drag, som skarpast begränsar Jacobi mot de öfriga — hvilket enligt WILH. MEYER Jacobus ur obekant källa tillfört legenden — nämligen berättelsen, att Seth vid återkomsten från paradiset fann Adam död, och att han planterade den medförda kvisten på faderns graf. Det kan därför svårligen betviflas, att Guillaume's förebild varit skildringen i *Legenda aurea* eller någon bearbetning däraf. Det finnes en latinsk sådan, *Sermones Peregrini* från 13:de århundradet, men denna

[1] I *Abhandlungen der philosophisch-philologischen Classe der königlich bayerischen Akademie der Wissenschaften.* Band XVI. Abth. II. München 1882. Pag. 101.

Se äfven:

MUSSAFIA, *Sulla leggenda del legno della croce* i *Sitzungsberichte der phil. hist. Classe der kaiserl. Akademie der Wissenschaften* LXIII. Wien 1870. Pag. 165.

Revue critique I: 221.

Romania XV: 326 och XVI: 252.

SUCHIER, *Denkmäler provenzalischer Litteratur und Sprache I.* Halle 1883. Pag. 166—200 och 525—528.

BERGER, *La bible française au moyen âge.* Paris 1884. Pag. 182.

P. PARIS, *Manuscrits françois* I. Paris 1836. Pag. 124.

förbigår fullkomligt drottningens af Saba ingripande i historien och kan alltså icke hafva varit Guillaume's förebild. De franska bearbetningarna åter, som förekomma i historiebiblarne, upptaga endast sagans första del, d. v. s. berättelsen om Adam och Seth[1]. Sålunda kan ej heller någon af dessa hafva varit Guillaume's källa.

Det skulle emellertid kunna antagas, att det varit ur någon nu okänd dikt eller ur muntlig berättelse, som Guillaume hämtat sitt vetande om korset. Jag tror dock icke detta; jag vill fästa uppmärksamheten på de två första ofvan citerade verserna, *Ame* v. 5781—82

Oppinions en ont este,
Et ont aucuns enregistre

samt äfven på fortsättningen v. 5809—5814

Or di(t) que, s'aucun souspecon
Il a en ceste oppinion,
Si puet on asses maintenir
Que le fust de la croix venir
Convint de l'arbre dont menga
Adam et quë il despouilla;

Detta tycks mig vara ett genljud från Jacobus. Såsom det framgår af det ofvan citerade stället, anför denne olika åsikter om Seths vandring till paradiset och öfverlämnar afgörandet åt läsaren; Guillaume har tagit detta ad notam: han har bestämt sig för en af dem, och han anför sina skäl därför.

Så vida man icke vill antaga förekomsten af ännu en, nu förlorad, resonnerande framställning af olika versioner af korshistorien, som varit lika spridd som skildringen i *Legenda aurea* och företett just de för denna karakteristiska dragen, synes det mig vara riktigast att antaga, att Guillaume för *Ame* v. 5781—5807 användt Jacobi arbete.

National-épopéen.

Sin bekantskap med national-épopéen visar Guillaume på följande tvenne ställen:

Vie v. 4,255.

Onques ne fu l'espee Ogier,
Ne la Roulant, ne l'Olivier
Si vertueuse ne puissant.

[1] Wilh. Meyer, anf. arb. Pag. 127.

Vie v. 7,877.

Ce cornet n'est pas le Roulant
Dont il corna en soi mourant.

Alexander-sagan.

Guillaume har följande trenne hänsyftningar på Alexander-sagan:

Ame v. 5,901.

Alixandre, qui fu jadis
Loing en un sauvage païs,
Trouva deux arbres qui nommes
Estoient lors et appelles
Du soleil et de la lune,
Qui de li et sa fortune
Dirent aucunes nouvelles
Qui li [ne] furent pas belles.

Vie[2] Fol. 73 r° A.

La tierce est de moult grant renom
Et a bien grant nauire en mer
Que neptunus veult gouuerner
Par laquele neptanabus
Se souloit gouuerner le plus
Si comme en alexandre est dit
Vers le commancement ce cuit
Et est nommee ydromancie
Laquelle par moy augurie
Et de par neptun en la mer

Vie[2] Fol. 85 r° A.

Arbores solis et lune
Se meussent dit quant ie fuz ne
Cui casui vel fortune
Je seroye ioinct et adune

Det föreligger ingen anledning att icke antaga, att Guillaume med "Alexandre" menar den mest populära Alexander-dikten, "*Roman d'Alixandre*",[1] om ock detta icke kan

[1] *Li Romans d'Alixandre* . . . ed H. Michelant. Stuttgart 1846. I *Bibliothek des litt. Vereins in Stuttgart* XIII. Se pag. 9 och 351 ff.

bevisas, särskildt då ännu icke alla Alexander-dikterna utgifvits[1]. — Om den i *Vie*[2] Fol. 73 r° A anförda passagens plats i Alexanders historia har vår författare icke misstagit sig. Neptanabus i st. f. Nectanabus är tydligen bildadt efter Neptunus; om af Guillaume eller af någon annan, är mig obekant[2].

Fableau-diktningen.

I smädesången mot Trahison heter det:

Ame v. 4,773.

Querons tesmoings par pecune,
Et faison tant qu'aions une,
Soit Harsant ou Alison
Qui a ce soit appellee.

Det är tydligt, att det är en litteratur-reminiscens, som ligger bakom dessa rader, ehuru de naturligtvis icke medgifva någon slutsats om en bestämd källa. Det torde emellertid vara riktigast att ställa det anförda stället hos Guillaume i samband med fableau-diktningen, där de båda namnen ytterst ofta förekomma såsom beteckning för fala kvinnor, o. s. v.[3]

Djurfabeln och räfromanen.

Guillaume har följande lån ur djurfabeln och räfromanen:

Vie v. 7,699.

Së onques parler tu ouis
Du corbel qui tenoit jadis
Un fromage, a qui le regnart
Dist: »O, corbel, se Diex te gart,
Que me dies une chancon,
Desir ai d'ouir le douz son
De ta *gorgete* polie
Qui miex vaut (que) de simphonie,
Plus volentiers l'orrai que son
D'orgue ne de psalterion;

---

[1] Gröber, *Grundriss* II: 1 pag. 581 och 818.

[2] *Julii Valerii Res Gestæ Alexandri*, rec. B. Kuebler, Lipsiæ 1888, pag. 1 ff.

[3] Se A. de Montaiglon et G. Rainaud, *Recueil général des Fabliaux des XIII:e et XIV:e siècles* I—VI. Paris 1872—1890; I: 266 ff.; II: 12 ff.; V: 157 ff.; VI: 11 ff.; VI: 57 ff.

Si ne m'en fail pas, je t'en pri,
Quar pour ce sui je venu ci.»
Le quel, quant il senti tel vent
Et tel enforcie souflement,
Le fromage plus soustenir
Ne peut, ains le laissa chaïr;
A chanter se prist sans delai
Com cil qui avoit le cuer gai,
Quar il cuidoit que le goupil
Dëist a certes, mais nennil.
De son chanter ne li chaloit,
Le fromage sans plus vouloit,
Il l'en porta si com li plut,
Et ainsi le corbel decut.

Vie v. 8,053.

Je fait aussi com Renart fist,
Qui en la voie mort se fist,
A fin qu'en la charrete fust
Gete et des harens ëust.

Vie v. 8,075.

Le singe qui se fist piec'a
Cauetier le senefia;
Quar tant se mesla du mestier
Qu'il s'en coupa au derrenier
La gorge.

Vie v. 8,53?

La gueule ensanglautee en ai
Ausi com li leus qui ou tai
A estranglees les brebis
Et en a ses guernons fourbis.

Barlaam och Josaphat-legenden.

Guillaume anspelar[1] tvenne gånger på den, som bekant, mycket gouterade legenden om Barlaam och Josaphat.

Vie[2] Fol. 91 r° B.

A Josaphat filz daucun roy
Monstra balaam ceste loy
Aucun pais fut comme disoit
Ou le roy qui mis y estoit
Regnoit vng an tant seulement
Et apres tout despourueuement
En vne ysle enuoyey estoit

Ou nulle garnison nauoit
Et le failloit mourir de faim
Sil ne mangeoit ou herbe ou feyn
Or aduint il que ung roy y fut
Qui afin que deceu ne fust
Fist faire a bonne diligence
En ceste ysle a grant pourueance
Qu'il y trouua quant y fu mis
Dont il fu tenu a subtilz
Ainsi balaam dist te dy
Se peu de temps es roy icy
Garde que quant seras mis hors
De ton regne et tu seras mors
Quen la cite de paradis
Ayes ta pourueance mys
Envoyee premierement
Si ten tenront saige la gent

Ame v. 7,657.

Et saches que gemme appella
Balaam conseil et nomma,
Quant assëoir il la vouloit
En Josaphat que d'or sentoit.

Jag har måst inskränka mig till att konstatera, att båda episoderna finnas hos Joannes Damascenus[1] och Gui de Cambrai[2] samt i Legenda aurea[3], men att den första saknas hos Chardry[4], och att det för öfrigt icke är möjligt att draga någon slutsats om hvilken affattning af legenden, Guillaume känt.

Roman de la Rose.

I inledningen till *Vie* upplyser Guillaume sina läsare eller åhörare om att han står i stor skuld till författarne af Roman de la Rose.

Vie v. 9.

En veillant avoie lëu
Considere et bien vëu
Le biau roumans de la Rose,

[1] *Joannis Damasceni Vita Barlaam et Joasaph.* Cap. VI och XIV, i MIGNE *Patres Græci* XCVI: col. 982 och 895.

[2] *Barlaam und Josaphat von Gui de Cambrai*, ed. H. Zotenberg und P. Meyer (*Bibliothek des litt. Vereins Stuttgart* LXXV). Stuttgart 1864. Pag. 70 och 31.

[3] *Jacobi a Voragine Legenda aurea*, rec. Th. Grässe. Dresdæ et Lipsiæ 1846. Cap. CLXXX. Pag. 817 och 811.

[4] W. FOERSTER. *Altfranzösiche Bibliothek* I. Heilbronn 1879. Pag. 19.

Bien croi que ce fu la chose
Qui plus m'esmut a ce songier
Que ci apres vous vueil nuncier.

Detta är helt visst ännu ett utslag af Guillaume's anmärkningsvärda aktning för den litterära äganderätten, men det ligger nog ännu något mera bakom hans berömmande ord. Det är nämligen ytterst öfverraskande, att han i fortsättningen af sin produktion intar en helt annan ståndpunkt till Roman de la Rose; i *Vie*[2] gör han med häftighet, ja, med hätskhet front mot samma dikt, som han prisat i *Vie:* den är ej längre blott och bart "le beau rommant de la Rose", hvars undervisning han prisar[1], utan *Otuktens* "beau rommant de la Rose". Nu är det visserligen sant, att 25 år i en mans lif kunna förvandla den i teorien evigt ungdomliga gudinnan till ett i hans ögon föga tilldragande väsen; men om ock Guillaume inom klostrets murar får tänkas hafva genomgått en sådan själslig utveckling, motiveras ej hans skärpa tillräckligt däraf. Han torde tvärtom år 1330 hafva sett med samma ögon som år 1355 på Jean de Meung's cynismer, på hans utfall mot munkarne och på hans lifsuppfattning i allmänhet. Det synes mig därför sannolikast, att Guillaume hoppats kunna tilldraga sig större uppmärksamhet genom att antyda ett samband mellan sin dikt och den populära Roman de la Rose, och att han därför ej vägrat ett berömmande ord. Helt säkert är det äfven berättigadt att däri se ett uttryck för Guillaume's diktarepretentioner: han ville skapa ett religiöst motstycke till den profana Roman de la Rose.

Det måste i hvarje fall erkännas, att Guillaume icke kan beskyllas för att hafva slafviskt följt den förebild, han valt, om ock en detaljerad jämförelse mellan denna och hans dikter visar, att ett ganska betydligt antal passager i dessa visst icke kunna göra anspråk på originalitet[2]. Jag har antecknat följande beröringspunkter:

---

[1] Jfr. pag. 124, *Vie* v. 879.

[2] Gröber har icke företagit någon sådan undersökning, och det är till en stor del därför, som hans kritik af Guillaume så misslyckats. Han har alldeles förbisett, att denne icke själf skapat flera af sina personifikationer, och att de alltså icke tillkommit för att uttrycka någon djupsinnig tanke. Så säger han: "Die sie (die Seele) zur Religion führende Vernunft ist kein Theil von ihr, sondern ausser ihr". Han hade svårligen kunnat uttrycka sig olyckligare: det är *pilgrimen*, alltså själ och kropp i förening, som af *Grace*

Vie v. 50.

Et haut mur entour la clooit.

Rose v. 131.

Tot clos d'un haut mur bataillié[1],

Vie v. 75.

Son sanc (i) laissa *en* paiage[2]

Rose v. 22.

Amors prend le paage
Des jones gens,

Vie v. 166.

Vi un petit huis et estroit

Rose v. 516.

Tant que un guichet bien barré
Trovai, petitet et estroit[3];

Vie v. 215.

Si com[me] j'o ce ci pense,
Tantost apres me pourpense
Qu' escherpe et bourdon me failloit
Et qu' avoir les me convenoit,
C'est chose mont bien avenant
A chascun pelerin errant.

Rose v. 22,344.

Ge qui l'en rens mercis cent mile,
Tantost comme bons pélerins,
Hastis, fervens et enterins
De cuer, comme fins amoreus,
Après cest otroi savoreus,

Dieu föres till *klosterlifvet;* och anmärkningen, som tydligen vill vara skarpsinnig, blir fullkomligt meningslös. Vidare tadlar han lasternas anfall på pilgrimen under hugg och slag, och Penitance, "die Kammerdienerin Gottes", samt gillar Rude Entendement o. s. v. I allt detta instämmer jag gärna, men erkännas måste, att både loforden och tadlet adresseras till orätt person, och att det verkar något öfverraskande, att GRÖBER samtidigt jämför Guillaume's personifikationer med rosenromanens. — F. MICHEL, *Le Roman de la Rose,* I, II. Paris 1864.

[1] Det himmelska Jerusalem och Déduit's lustgård. — Jfr emellertid pag. 77: *Vie* v. 50.

[2] Kristus vid inträdet i det himmelska Jerusalem.

[3] I muren på det himmelska Jerusalem och vid Déduit's lustgård.

Vers l'archière acueil mon voiage
Por fornir mon pèlerinage;
Et port o moi par grant esfort
Escherpe et bordon grant et fort[1],

Vie v. 227.

Ainsi com(me) querant aloie,
Et (en) plourant me dementoie
Ou peusse trouver un mercier
Qui de ce la me peust aidier,
Vi une dame en ma voie,
(Qui) de sa biaute me fist joie.

Rose v. 4,832.

Tant cum ainsinc me dómentoie
Des grans dolors que ge sentoie,
Ne ne savoie où querre mire
De ma tristece ne de m'ire,
Lors vi droit à moi revenant
Raison la bele, l'avenant[2],

Vie v. 235.

Un chainse avoit a or batu
Et cainte estoit d'un vert tissu,
Qui tout au lonc, se me sembloit,
D'escharboucles seme estoit.
U pis avoit d'or un fermail,
Et u milieu ot un esmail,
En ce milieu rout (une) esteile
Dont j'o certes grant merveille.
Son chief d'or coronne estoit,
Et tout entour l'avironnoit
Grant foison d'estoiles luisans.

---

[1] Jag behöfver väl knappast påpeka, att det är föga sannolikt, att Guillaume tänkt på Jean de Meung's cyniska kvickhet, när han förság sin pilgrim med skräppa och staf. Helt säkert kunde hvarken Guillaume eller hans samtid tänka sig en pilgrim utan dessa attribut. GRÖBER tycks vara af annan mening (*Grundriss* II: 1 p. 750), enär han för att förklara detta svåra ställe särskildt hänvisar till Rustebuef's "Voie de Paradis", med hvilken emellertid Guillaume's dikt ej står i något samband. — Några rader längre ned begår GRÖBER ett annat misstag. Han säger nämligen: "Als Pilger schreitet die Seele schon in Baudouins von Condé "Voie de Paradis" einher", — men dels är det i denna dikt icke tal om någon själens vandring, och dels har Baudouin jämte mycket annat lånat det antydda draget från Rustebuef's dikt med samma titel.

[2] Pilgrimens och älskarens nöd, jämmer och räddning genom Grace Dieu's och Raison's mellankomst.

Rose v. 1,069.

Si i avoit trestout à taille
De riches pierres grant plenté,
Qui moult rendoient grant clarté.
Richece ot un moult riche ceint
Par desus cele porpre ceint;
La boucle d'une pierre fu
Qui ot grant force et grant vertu: . . .
Richece ot sus ses treces sores
Un cercle d'or; . . .
Mès cis seroit bon devisierres
Qui vous sauroit toutes les pierres,
Qui i estoient, devisier [1],

Vie v. 297.

Fille sui de l'emper[ë]eur
Qui sur tous autres est seigneur.

Rose v. 6,552.

Fille sui Dieu le sovrain père [2],

Vie v. 305.

Vois tu comment sui paree
Et cointement (sui) atournee
D'escharboucles et d'esteles?
Onques ne vëis plus belles,
C'est pour tous ceuz enluminer
Qui de nuit veulent cheminer,
C'est pour ce que chascun me truist
Aussi bien de jour com de nuit.

Rose v. 1,105.

Mais devant ot, par grant mestrise,
Une escharboucle ou cercle assise,
Et la pierre si clère estoit,
Que maintenant qu'il anuitoit,
L'en s'en véist bien au besoing
Conduire d'une liue loing.
Tel clarté de la pierre yssoit
Que Richece en resplendissoit
Durement le vis et la face,
Et entour li toute la place [3].

---

[1] Grace Dieu och Richece.
[2] Grace Dieu och Raison.
[3] Grace Dieu och Richece.

Vie v. 317.

Tant com m'(ar)as en compaignie
N'aras ja meilleur amie.

Rose v. 6,537.

Si veil t'amie devenir;
Et se te vués à moi tenir,
Sés-tu que m'amor te vaudra [1]?

Vie v. 573.

Une pucelle
Descendit d'une tournelle;
Raison apeler se faisoit.

Rose v. 2,987.

Raison fu la dame apelée.
Lors est de sa tour dévalée,

Vie v. 846.

Quar pour ce la je me presens
D'estre tous jours vostre amie . . .
Ceste amour pas ne refuses.

Rose v. 6,531.

Neporquant si ne voil-ge mie
Que tu demores sans amie; . . .
Si veil t'amie devenir; . . .
Por Dieu, gar que ne me refuses [2].

Vie v. 879.

Amour charnel (tout) hors m'enchace
Et me fait (tost) vuidier la place;
Ce verrez vous *tout* sans glose
Ou roumans qui'est de la Rose [2].

Rose v. 4,910—5,017.

Vie v. 2,097.

Et pour ce que sai bien laver,
Bien essangier et bien buer,
M'a Dieu fait sa chamberiere
Et (sa) principal lavandiere.

---

[1] Grace Dieu och Raison.
[2] Raison i båda dikterna.

Rose v. 17,716.

Il, si grant sire, tant me prise,
Qu'il m'a por chamberière prise [1].

Vie v. 2,433.

(Quar) je le fiz du ciel descendre,
(Et) char humain li fiz prendre,
A l'estache le fis lier
Et li d'espines couronner,
Les bras li (fiz) en crois estendre
(Li) despoullier, le coste fendre [2].

Rose v. 5,051.

Amors fist Diex nostre char prendre,
Amors le fist en la crois pendre,
Amors le fist ilec estendre,
Amors li fist le costé fendre;

Vie v. 3,735.

Quar par li seras maintenu
En tous maus pas et soustenu.

Rose v. 2,649.

Iceste te garantira,
Ne jà de toi ne partira
Qu'el ne te secore au besoing [3];

Vie v. 3,755.

Dame, dis jë a Grace Dieu,
Je ne me puis tenir, par Dieu,
Que ne vous die mon pense
De ce bourdon qu'il n'est ferre.

Rose v. 22,379.

Ele-méismes le bordon
M'avoit apareillié por don, . . .
Mès du ferrer ne li chalut,
N'onques por ce mains n'en valut [4];

Vie v. 3,803.

Et se tu dis que (toi) deffendre
[Te] veuz sans plus, (sans) point offendre,

---

[1] Penitance och Nature.

[2] Charite.

[3] Grace Dieu's och Amors' ord om Esperance.

[4] Nature i *Rose*.

Armes dont bien te deffendras
Et dont tes ennemis vaincras
Assez tost je te baillerai,
Quar bien sai ou les trouverai [1].

Rose v. 22,423.

Mès jamais issir n'en péusse,
Se les arméures n'éusse
Que Nature m'avoit donées.

Vie v. 4,013.

Mes qui est de ce haubergon
Vestu, ne la prise un bouton [2].

Rose v. 16,476.

Ses escus ert moult renomés,
Despit de mort estoit només;

Vie v. 4,903.

Quar peu vaut chose aquestee
Se *apres l'aquest n'est* gardee.

Rose v. 9,012.

Car la vertu n'est mie mendre
De bieu garder et de desfendre
Les choses, quant el sunt aquises,
Que del aquerre en quelques guises.

Vie v. 5,031.

Ausi tost com elle ot ce dit,
Pluc ne la vit, dont pas ne rit
Mon cuer, qui dolent en estoit,
Mes faire plus il n'en pouoit;

Rose v. 2,777.

Tout maintenant que Amors m'ot
Dit son plaisir, ge ne soi mot
Que il se fu esvanouis,
Et ge remés essabouis,
Quant ge ne vi lez moi nului [3];

---

[1] Grace Dieu.

[2] Döden.

[3] Grace Dieu ger pilgrimen Foi, Esperance o. s. v. (*Vie* v. 3359—5030), liksom Amors ger älskaren Esperance, Dous—Pensers, Dous—Parlers och Dous—Regars (*Rose* v. 2609—2776); därpå följa de citerade raderna.

Vie v. 5,093.

Ainsi com (a) ce ci pensoie
Et (qu'en) pensant tous jours aloie,
Un grant villain mal faconne,
Ensourcillie et reboule,
Qui un baston de cornoullier
Portoit et bien mal pautonnier
Sembloit estre et mal pelerin,
Ai encontre en mon chemin.
»Et qu' est ce, dist il, ou ira
Ce pelerin, Diex, ou ira?
Mont est or bien apareillie,
Ce li semble, et assemillie,
Mes assez tost a moi l'ara
Et de question respondra.

Rose v. 2,837.

Mès uns vilains qui grant honte ait,
Près d'ilecques repost s'estoit.

v. 3,168.

En sa main un baston d'espine.

v. 2,932.

Atant saut Dangiers li vilains
De là où il estoit muciés.
Grans fu, et noirs et hériciés, . . .
Et s'escrie cum forcenés . . .
Fuiés, vassaus, fuiés de ci,
A poi que ge ne vous oci [1].

Vie v. 5,107.

Quant parler ainsi je l'oui,
Graudement deving esbahi,
Quar je cuidai que courre sus
Me vousist sans attendre plus.

Rose v. 2,955.

Plus n'osai ilec remanoir,
Por le vilain hidous et noir
Qui me menace à assaillir [2].

Vie v. 5,111.

Toutevoies courtoisement
Parlai a li et humblement:

---

[1] Rude Entendement och Dangier; jfr. för öfrigt Rude Entendement's anfall på munkväsendet, *Vie* v. 5092—5632, med *Rose* v. 11,772—12,882.

[2] Rude Entendement och Dangier.

»Sire, dis je, je vous requier
Que moi nuire ne empeschier
Ne veuilliez[1].

Rose v. 3,162.

A Dangier sui venu honteus,
De ma pès faire convoiteus; . . .
Ge tins vers lui la chière encline,
Et li dis: »Sire, je sui ci
Venus pour vous crier merci;

Vie v. 5,147.

Toutevois (si) com pensoie
Comment eschapper (me) pourroie,
Les iex levai et vi venir
Ce dont avoie grant desir:
C'ert dame Raison la saige.

Rose v. 2,983.

En ce point ai grant pièce esté,
Tant que me vit ainsinc maté
La dame de la haute garde,
Qui de sa tour aval esgarde:
Raison fu la dame apelée[2].

Vie v. 5,229.

Qui par son *non* se fait clamer
Rude Entendement et nommer
S'est fait espieur de chemins
Et agaiteur de pelerins.

Rose v. 2,839.

Dangiers ot non, si fu closiers
Et garde de tous les rosiers.
En un destor fu li cuvers,
D'erbes et de fuelles couvers
Pour ceus espier et sorprendre
Qu'il voit as roses la main tendre.

Vie v. 5,283.

Mesdire n'est (pas) vasselage.

---

[1] Pilgrimen till Rude Entendement. — Märk, att Rude Entendement är den enda af de obehagliga figurer, pilgrimen möter på sin väg, som han tilltalar utan okvädinsord, och att detta är en följd af den respekt, älskaren känner för Dangier.

[2] Raison bringar både pilgrimen och älskaren hjälp i den fara, som hotar från Rude Entendement och Dangier.

Rose v. 7,731.

Folie n'est pas vasselage,

Vie v. 6,510.

Une haie dont merveilleus
Fu, vy qui misë y estoit,
Qui par semblant loing s'estendoit.
Il y cressoit *hous* et fresgons,
Bos espineus plain d'aguillons,
Espessement par mi plantes
Et druement entremelles.

Rose v. 1,805.

Et m'esforçai moult de marchier
(Onques n'el lessai por l'archier)
Vers le rosier où mes cuers tent;
Mès espines i avoit tant,
Chardons et ronces, c'onques n'oi
Pooir de passer l'espinoi,
Si qu'au bouton poïsse ataindre.
Lez la haie m'estut remaindre
Qui as rosiers estoit joignant,
Fete d'espines moult poignant.

Vie v. 6,521.

Pilgrimen får anvisningar om vägen af Labour och Huiseuse (*Vie* v. 6521—6890), liksom älskaren af Richesce (*Rose* v. 10,797—10,816).

Vie v. 6,745.

Huiseuse lofvar pilgrimen (*Vie* v. 6745—6764) just de fröjder, som älskaren finner i Déduit's lustgård (*Rose* v. 635 ff).

Vie v. 6,847.

Miex aime mes gans enformer
Et moi pignier et moi graver,
Moy regarder en un mirour
Que je ne fais autre labour.

Rose v. 559.

En sa main tint un miroer, . . .
Et por garder que ses mains blanches
Ne halaissent, ot uns blans gans. . . .

Il paroit bien à son atour
Qu'ele iere poi embesoignie.
Quant ele s'iere bien pignie,
Et bien parée et atornée,
Ele avoit faite sa jornée[1].

Vie v. 6,909.

Que fais tu la et ou vas tu?
Pour quoi as le conseil crëu
(De) la baveuse menteresse,
Huiseuse la (grant) gengleresse...
En pou de temps t'a decëu.

Rose v. 3,014.

Mar alas onques umbroier
Ou vergier dont Oiseuse porte
La clef dont el t'ovrit la porte...
El t'a traï et decëu.

Vie v, 6,989.

Je la te lo tost a passer[2].

Rose v. 3,030.

Or te voil dire et conseillier
Que l'amors metes en obli[3],

Vie v. 7,000.

Comment, dis je, dame tressage,
M'avez vous por deca laissie,
Qui cuidoie que pie a pie
Avec moi tous jours venissiez
Et nul temps ne me lessissiez[4]?

Rose v. 4,675.

Qu' Amors, por miex mes maus porter,
Me dist qu'il me garantiroit
Et qu'avec moi partout iroit.

Vie v. 7,035.

Ainsi com(m en) musant alaie,
(En) querant pertuis en la haie,

---

[1] Huiseuse — Oiseuse.

[2] Häcken.

[3] Sedan pilgrimen gifvit sig in på Huiseuse's väg och älskaren aflägsnats från rosen, varnas de båda, den ene af Grace-Dieu (*Vie* v. 6969—6992) och den andre af Raison (*Rose* v. 2910—3084). Uppmaningarna kulminera i de ofvanstående radernas "vänd om!"

[4] Till Raison.

En mon chemin cordes et las
Avoit que ne vëoie pas[1].

Rose v. 1,596.

Car Cupido, li fils Vénus,
Sema ici d'Amors la graine,
Qui toute a çainte la fontaine;
Et fist ses las environ tendre,
Et ses engins i mist por prendre
Damoiseles et damoisiaus,
Qu' Amors ne velt autres oisiaus.

v. 1,617.

Cis miréors m'a décéu;
Si j'éusse avant cognéu
Quex sa force ert et sa vertu,
Ne m'i fusse jà embatu:
Car meintenant ou las chaï
Qui meint homme ont pris et traï.

Vie v. 7,059.

Quar (je) la vi toute moussue
(Et) de mousse toute pellue,
Orde et noire et vile et sale.

v. 7,073.

Qu'est ce, dis-je, vielle puant?

Rose v. 4,718.

L'orde veille, puant, mossue,

Vie v. 7,143.

Je sui celle qui dormir fas
Enmi la nef dessouz le mas
Le gouverneur, quant a perdu
Son gouvernail ou l'a rompu,
Combien que soit enmi la mer
Et que le[s] vens voie lever;

Rose v. 14,409.

De Palinurus li soviengne,
Qui governoit la nef Énée.
Veillant l'avoit bien governée;
Mès quant dormirs l'ot envaï,
Du governail en mer chaï,

[1] Paresse's snaror.

Et des compaignons noia près,
Qui moult le plorèrent après.

Vie v. 7,256.

Adonc la coignïe elle traist
Dessouz l'aisselle et m'en feri
Si grant coup que jus m'abati.

Rose v. 1,708.

A terre fui tantost versés[1];

Vie v. 7,413.

S'en vint a moi tout droit poignant
Sur l'autre vielle esperonnant,
Son cornet prist et en corna
Et puis me dist: »Attent moi la!
Mal i venis, rent toi tantost,
Ou a un coup voiz te la mort[2]!»

Rose v. 1,891.

Lors est tout maintenant venus
Li diex d'Amors les saus menus;
Enciez qu'il vinst, si m'escria:
»Vassal, pris ies, noient n'i a
Du contredire ne du défendre,
Ne fai pas dangier de toi rendre;

Vie v. 7,999.

Aussi com la noif enbelist
Un fumier de hors et blanchist,

Rose v. 9,657.

Qui vodroit un femier covrir
De dras de soie ou de floretes

Vie v. 8,415.

De l'oignement ceuz tu oindras
Que du coutel ferir voudras.

Rose v. 7,481.

Quant ceus qu'el seult par devant oindre,
Seult ausinc par derrière poindre[3].

---

[1] Paresse's och Amors' anfall.

[2] Orgueil.

[3] Oindre—poindre i liknande sammanställning förekomma mycket ofta hos Guillaume; se *Vie* v. 8341, 8402, 8423 o. s. v.

Vie v. 8,603.

Mon glaive ma langue j'apel
Pour sa plaie qui est cruel.

Rose v. 16,426.

En sa main une coie espée
Ainsinc cum de langue copée[1]

Vie v. 8,665.

Neent plus ne me grieve a geter
Mon glaive tout oultre la mer
Qu'il fait ou une liue ou deuz.

Rose v. 269.

Je cuit que s'ele cognoissoit
Tot le plus prodome qui soit
Ne deçà mer, ne delà mer,
Si le vorroit-ele blasmer[2];

Vie v. 8,895.

De ces caillous jadis forgai
La scie que en ma bouchẽ ai[3].

Rose v. 16,398.

Honte porte une grant espée
Clère, bien faite et bien trempée.
Qu'ele forgea douteusement
De soussi, d'aparçoivement.

Vie v. 9,169.

Passagen om Avarice's schackspel (*Vie* v. 8276—9169) har sin förebild i *Rose* v. 7388—7462.

Vie v. 10,263.

Un dart avoit, dont me feri,
Tout avant que parlasse a li.
Par l'eul entra, ou cuer me vint

Rose v. 1,702.

Que parmi l'oel m'a ou cuer mise
La sajete par grant roidor:

---

[1] Detraction och Bien-Celer.

[2] Detraction och Envie.

[3] Ire.

v. 1,751.

Si que par l'oel ou cors m'entra
La sajete qui n'en istra[1],

Vie v. 10,547.

Par tout je parsui Chastete
Sans cessier iver et este[2]

Rose v. 2,860.

Iert assaillie des gloutons,
Si qu'ele avoit mestiers d'aïe:
Car Vénus l'avoit envaïe[3],

v. 4,030.

Mès Vénus qui tous dis guerroie
Chasteé, me vint au secors:

Vie v. 10,549.

Se en religion muciee
Ne (se) fust piec'a et logiee,
Piec'a je l'eusse mise a mort;
Mais je truis le chastel si fort
Que la mal faire ne li puis[4].

Rose v. 4,215.

Car Luxure règne partout;
Son pooir ne fine de croistre.
En abaïe ne en cloistre
N'est mès Chasteé asséur:

Vie v. 10,685.

Adonc la vieille me feri
Du dart ou cuer et m'abati.
Gloutonnie mont li aida,
Par la gorge jus me sacha.
Avarice et *elles* toutes
(Pas) ne monstrerent qu'eussent goutes,
Chascune a son tour me feroit
De tele armeure qu'elle avoit.

---

[1] Se äfven *Vie* v. 4093—4096, 4099—5001, 5051—5054, 8757—8758 10,685—10,686 o. s. v. Utgångspunkten för talet om spjut och pilar är både i *Vie* och i *Rose* skildringen af Amors' pilar (*Rose* v. 927 ff.).

[2] Venus.

[3] Chasteé.

[4] Venus om Chastete.

Rose v. 15,870.

Lors le prenent et tant le batent,
Que fuiant en la tor l'embatent,

v. 15,884.

Si me r'assaillent et tormentent:

v. 16,006.

Lors m'assaillent tuit de rechief;
Chascun à hors bouter me tent[1]:

Vie v. 10,693.

Toulu me fu lors mon bourdon,
Mais m'escherpe me laissa on.

Rose v. 11,169.

Amours:
N'as tu mes trois confors?
L'amant:
Nennin.

v. 11,175.

Amours:
N'as tu Esperance?
L'amant:
Oïl, sire,
Cele ne me lest desconfire:

Vie v. 10,706.

Pour quoi fu onques pelerin?

Rose v. 4,738.

Ge n'ai, ce croi, de sens demie,
Ains fis grant folie et grant rage
Quant au diex d'Amors fis homage[2].

Vie v. 11,576.

Adonc s'apparut Grace Dieu
A moi et me dist qu'avoie
Bien fait, quant *garde* m'estoie,
Et que pour ce me monsterroit
Ma voie et avec moi venroit[3].

---

[1] Dangier, Paour och Honte anfalla först Bel-Acueil och sedan älskaren.

[2] Efter syndernas anfall och Bel-Acueil's inspärrande, när pilgrimen förlorat Grace Dieu's och älskaren Amors' gåfvor, ångra båda hela företaget.

[3] Sedan pilgrimen drifvit bort Heresie.

Rose v. 11,057.

Quant Amors m'ot bien esprouvé,
Et vit q'uil mot loial trouvé,
De tel loiauté toutevoie
Comme vers li porter devoie,
Si s'aparust, et sor mon chief,
En sozriant de mon meschief,
Me mist sa main, et demanda
Se j'ai fait quanqu'il comanda;

Vie v. 13,213.

Toutevoies souvent avient,
Et pas taire ne le convient,
Que comment qu'aie assez vëu,
Assez esprouve et scëu,
Et combien qu'aie bien C ans,
Que sui mise u renc des enfans
Et que radote au derrenier
Et n'ai nul sens pour conseillier.

Rose v. 390.

El ne se pooit mès aidier,
Ains retornoit jà en enfance,
Car certes el n'avoit poissance,
Ce cuit-ge, ne force ne sens
Ne plus c'un enfés de deus ans[1].

Vie[2] Fol. 37 (feltr. 47) v° B.

Es tu rauy en alemaigne
Ou se faiz chasteaulx en espaigne

Rose v. 2,454.

Lors feras chastiaus en Espaigne,

Vie[2] Fol. 45 (feltr. 55) v° B.

Par quoy quant ie scay que nul iour
Je ne pourroie auoir samour
Je mesdy de luy mien souuant
Et faiz mesdire par ma gent
Ainsi com il appert sans glose
En mon beau rommant de la rose
O faulx semblant le faiz nommer
Par mon vicaire et appeller

---

[1] Om Vieillesse i båda dikterna.

Pour ce quaproucher ne me laisse
Delle et me contrarie sans cesse[1]

Rose v. 11,226—11,251; v. 11,669—12,915 m. fl. ställen.

Vie[2] Fol. 46 (feltr. 56) v° A.

Combien que mon clerc dessusdit
Ait comme il veult autrement dit
En parlant oultrageusement
Et en donnant enseignement
De deshonnestement parler
Mais ce fist il pour mexciter
Qui craignoit que ie ne dormisse[2]

Rose v. 7,688—7,901.

Ame v. 2,139.

C'est un tournement de roe
Qui prestement de la boe
Se gecte hors par derriere
Et devant s'i met arrière,

Rose v. 4,595.

Ele a une roe qui torne,
Et quant ele veut, ele met
Le plus bas amont ou sommet,
Et celi qui est sor la roe
Reverse à un tor en la boe.

v. 5,616.

Et les tumbe autor de sa roe
Du sommet envers en la boe,

Ame v. 7,082.

La habite ou son amour a.

Rose v. 13,225.

Tuit amant volentiers visitent
Les leus où lor amor habitent;

Såsom häraf framgår, har Guillaume, i stort sedt, begagnat Roman de la Rose såsom källa endast för *Vie* och — i polemiskt syfte — för *Vie*[2].

Till sammanfattning och komplettering af anförda detaljuppgifter, må följande allmänna likheter mellan diktverken anföras:

Dröm-ramen är [illegible] — Raison i början af *Vie* motsvaras i de ytter[illegible]ua af Raison i början af

[1] Venne om Chastete [illegible]

[2] Venne om författar[illegible] Rose.

Rose, och på samma sätt Grace Dieu i *Vie* af le dieu d'Amors i *Rose*. Emellertid har Raison, som i *Rose* är fiende till le dieu d'Amours, i *Vie* blifvit endast en mindre betydande figur vid sidan af Grace Dieu, från hvilken hon i sina idéer föga skiljer sig; så har författaren t. ex. kunnat utan vidare i *Vie*[2] flytta öfver en längre passage (*Vie* v. 5687—6436) från Grace-Dieu's till Raison's roll. — Grace Dieu utrustar pilgrimen för hans färd, han förlorar hennes gåfvor, och efter pröfningens slut återvänder hon till honom — allt efter *Rose*. — Rude Entendement i *Vie* är i det yttre nära nog kalkerad på Dangier i *Rose*. — Skildringen af det himmelska Jerusalem och Huiseuse's löften ega drag gemensamma med beskrifningen på Déduit's lustgård. — Häcken intar i båda dikterna en central plats. — Lasterna prygla pilgrimen och anfalla honom med sina spjut och pilar; älskaren i *Rose* är lika illa ute. — Budskickningarna och de långa brefven, som spela så stor roll i Guillaume's diktning, äfvensom lasternas långa föredrag om sin egen uselhet gå tillbaka till *Rose*; se t. ex. *Rose* v. 20,267—21,601 och v. 11,717—12,914.

Jean de Meung tyckte icke om normanderna; han beskyller dem särskildt för benägenhet att förtala och gör dem till Male-Bouche's soldater (*Rose* v. 11,484 ff., v. 13,312 ff. och v. 22,392 ff.). Guillaume de Deguileville riposterar häftigt och lämnar därvid en upplysning, som synes mig vara af mycket stort intresse, emedan den lämnar antydan om en litterär strid angående originaliteten af Jean de Meung's dikt.

I *Vie*[2] Fol. 45 (feltr. 55) v° B. gifva Venus' ord om *sin* "beau rommant de la Rose" anledning till följande dialog:

Pour quoy (dis ie) reputes tien
Le rommant quas dit que scay bien
Qui le fist et comment ot nom
Au dire dist elle ay raison
Car ie le feiz et il est myen
Et ce puis ie prouuer tresbien
Car du premier iusques au bout
Sans discontinuer par tout
Il nya que de moy parle
Fors tant seulement excepte
Ce que mon escriuain embla
Et en autruy champ le seya
De quoy maintes gens ont cuydé

Que de sa terre leust seye
Mais voir non fist ains partie grant
Il desroba en autruy champ
Dont il aduint que quant seoit
Et quen vng sac le tout boutoit
Pour ce que le vouloit celer
Et droit nauoit de lemporter
Dun normant hault escrie fu
Qui de loing lauoit apperceu
Ha ha dist il nest pas raison
De faire faix dautruy moisson
Celuy tantost sen affouy
Mais ne fut pas tant esbahy
Que le larrecin nemportast
Et en mon rommant ne lentast
Ce que grandement me despleut
Car ie voulsisse bien quil neust
Fors seulement de moy escript
Ainsi que ie luy avoie dit
Ou au moins que ny eust mis rien
D'autruy mes seulement du sien
Or aduint pour ce quescriey
Fut de ce quil avoit embley
Oncques puis normant il nayma
Ainsi quau rommant bien monstra
En disant que de normandie
Estoit male bouche partie
Dont il mentoit ainsi quil fist
Quant des religieux mesdist
En ma faueur pour ce que he
Et poursuy tousiours chastete

Legender och Anekdoter.

Jag har förut anfört Guillaume's utförligare berättelser ur helgon-"vitæ" och de anspelningar på profana anekdoter, hvilka jag vågat föra tillbaka på någon bestämd källa; jag skall nu komplettera mina uppgifter, dock med förbigående af det blotta uppräknandet af helgonnamn och dessas förekomst i bedyranden. Jag ingår ej heller på Guillaume's korta notiser, att S. Martin afklädde sig själf för att kläda en fattig (*Vie* v. 2405), att S. Nicholas uppväckte några klerker från de döda (*Vie* v. 8490), eller att S. Lorens stektes, emedan han ej ville utlämna kyrkans egendom (*Vie* v. 10,202), och lika litet på anspelningarna på A[illegible] 7775, *Vie*[2] Fol. 20 r°A.

och *Ame* v. 8462) eller på Echo (*Vie* v. 8187), hvilka han kan hafva hämtat på så nära håll som i Roman de la Rose (v. 13,731 och 15,328 resp. v. 1452 och 6574).

Utförligare och intressantare äro följande ställen:

Vie v. 3,043.

Bien deussiez en memoire avoir
Du champion qui son savoir
A un povre homme avoit apris
Et qui du sien rien n'avoit pris;
Quar quant en champ furent venus
A la requeste de deux dus
Qui' a eus deffendre voloient
Le leur dont (grant) contens avoient,
Le mestre, qui' encor plus estoit
Sage que l'apprentis n'estoit,
Son apprentis a arresner
Commenca et a li parler:
»Qu' est ce, dist il, venes vous II
Encontre moi qui sui tous ceus?
Onques ce de (grant) vasselage
Ne fu ne de *bon* couraige».
Adonc, quant çil si regardoit
Derrieres li qui y estoit,
Le mestre tel cop li donna
Que mort a terre l'envoia.
»Encor, dist il, n'ai pas apris
Tout mon sens a mes aprentis.
A toy est hui mal avenu
Quant contre moy tu es venu.»

Vie v. 11,751.

Souviengne toi comment decut[1]
Un hermite a cui s'aparut
En faus visage et (en) semblance
De bon message et (de) bon angre.
»Le dyable, dist il, est soutis;
Garde que ne soies souspris
De li! A toi demain venra
Et ton pere estre semblera.
Je le te lo a devancier
Et que tu le fieres premier».
L'endemain son pere a li vint,
Dont grandement le mesavint.
Son fil le vit, il le feri

[1] Djäfvulen.

Et mort a terre l'abati.
Soutilment Sathan le deceut,
Mes trop a tart s'en *aper*cut.

Vie v. 12,224.

Mes se (tu) mues ta maniere
En Dieu et les sains maugriant
Et en t'escherpe descherpant
Et en getant ton bourdon jus
Aussi *com* fist Theofilus,
Lors pourras tu savoir aussi
Que je le fais par l'anemi[1].

Vie[2] Fol. 57 v° B.

Auec ce tant onc ne meffiz
Enuers vous nenuers vostre filz
Comme fist iadis theofile
Car se iay fait des maulx cent mille
Toutefois nay ie pas nye
Vostre bonte ne renye
Le doulx iesus ainsi quil fist
Pardon apres vous en requist
Et doulcement luy perdonnastes
Et vers vostre filz impetrastes
Pour luy grace et reunion
Et pleniere remission[2]

Vie[2] Fol. 64 r° B.

Et nas mie souffisant raison
Se sen vont a perdition
Pluseurs quaussi y doies aler
Au duc de frize ressembler
Vouldroies tu qui quant baptize
Deut estre et auoit ia vng pie
Dedens leau tantost hors le mist
Quant il ouyt quelque vng qui dist
Que plus grant nombre de dampnez
Estoit beaucop que de sauuez
Auec le plus dist il le [illegible]
Et compaygnie leur [illegible]
Et de vostre eaue ie nen ay cure
Ne dauoir telle baptizeon

[1] Tribulation's ord [illegible] grimen
[2] Pilgrimage [illegible] de [illegible]

Vie[2] Fol. 64 r° B.

De cyprian est verite
Que lart[1] du tout il delaissa
Et si grandement samenda
Que pour dieu fut martyrizie
Et est ou ciel glorifie

Vie[2] Fol. 66 v° A.

De iuliane fuz pressez
Et contraint de vray dire luy
Et touteffois ie luy menty
Daucunes choses que luy dis[2]

Vie[2] Fol. 75 r° B.

Ainsi que dypocras aduint
Quant son signe philemon tint
Qui le iugea incontinent
Et il estoit toit autrement[3]

Ame v. 5,083.

Bien vous deust estre souvenu
De Cambises, le roy cremu,
Qui un juge qui faussement
Avoit rendu son jugement
Fist devant li vif escorchier,
Et fist estendre et atachier
Sa pel entiere (et) a tout le sanc
Sus la chaere et sus le banc
Ou ses juges se sëoient,
Quant leurs jugemens faisoient,
Affin qu'a chascun souvenist
Que juste sentance rendist.

Ame v. 7,459.

Comodius empereur fu
De tel orgueil qu'estre vestu
D'une pel de lion vouloit
En signe que roys il estoit
Des hommes, comme le lion
Estoit des bestes environ.

---

[1] = svartkonsten.

[2] Djäfvulens ord.

[3] Anföres af pilgrimen såsom bevis för hans påstående om spådomskonstens otillförlitlighet.

Ame v. 9,951.

Së Orphëus eust la este,
Et di li ce fust verite
Que, quant il aloit herpoiant,
Les arbres l'aloient suiant
Et qu'enfer tant s'en esjoy
Que tost sa femme li rendi,
Si ne fust ce rien au regart
Ne quant au son ne quant a l'art.

Jesuscrist Fol. 188 r° A.

Bien se doit chascun pelerin
Garder au soir et au matin
Quaucun peche ne pense ou face
Car ny a lieu maison ne place
Ou par tout ne voie cler dedens[1]
Et ou ne soit par tout present
Ycy le peut on veoir assez
Ja soit ce quen vng temps passez
Ait este bien veu autrement
Chez ung barbier secretement
Faignant faire oster les cheueulx
En la teste duquel deux yeulx
Le barbier perceut par derriere
Qui tost fouyr len fist arriere
De grant paour a qui dist iesus
Garde ne te meffface plus
Et rends la truye de ton voisin
Que luy emblas hier matin
De ces yeulx derriere le vy
Dont toutes choses voy aussi

Jesuscrist Fol. 190 v° B.

Et mesmement quauoies tue[2]
Ainsi que aucuns ont registre
Pour ta larrecin le tien pere
Et puis tu espousas ta mere

Det möter ingen svårighet att i predikolitteraturen, legend- och exempel-samlingar, den romerska kejsarehistorien o. s. v. finna parallell-ställen till dessa passager. Däremot måste jag erkänna, att jag ej kan förklara den hänsyftning, som ligger i följande rader:

[1] Jesus.
[2] Till Judas.

Vie v. 11,672.

Toutevoies bendiaus se font
Les folz d'une biaute qu'il a,
De la quelle jadis parla
Salemon et dist qu'*ert* vaine
En l'epistre (de la) Magdalaine.

De äro af alla läsarter skyddade i *Vie*, men hafva af författaren uteslutits i *Vie*[2].

Computus.

Guillaume omnämner "le compost" med följande ord:

Ame v. 9,219.

Jadis dedens le compost vi
Estre du siecle escript ainsi:
Siecles est revolucion
De cent ans ou dë environ.

Det är gifvet, att en sanning af denna allmänna art ej medger någon slutsats om, ur hvilken afhandling "de computo" den hämtats.

Den allegoriska tydningen af djurkretsen, hvilken utgör grunden för *Ame* v. 10,027—10,750, synes mig visa inflytande från någon allegorisk computus-utläggning af liknande art som t. ex. Philippe de Thaün's "Cumpoz"[1].

Bestiaire-föreställningar.

Att söka föra en 1300-talsdiktares föreställningar om djurens natur och lif samt den allegoriska tillämpningen däraf tillbaka på en bestämd källa, är förspilld möda. Redan i slutet af 1100-talet och början af 1200-talet vinna dessa föreställningar en så stor utbredning inom konstpoesien — hvilket åter står i samband med tidens tilltagande smak för under och äfventyr — att de tillhöra alla och ingen, och vi möta dem i både andlig och världslig diktning med efter författarnes skap-

[1] *Der Computus des Philippe von Thaun*, ed. Mall, Strassburg 1873.

lynne och syfte blott föga växlande tillämpning[1]. — Jag anför emellertid de bilder af denna art, som Guillaume inlagt i sina dikter:

Vie v. 8,019.

Un oisel qui otruce a non
Porte signification
Du mantel que j'ai et de moi:
Eles et plumes entour soi
A, et toutevoies voler
Ne puet, ne soi en l'air lever . . .
Voler ne puis, voler ne sai;
Mantel et eles pour nient ai.
Ypocrisie ce mantel
Par son droit nom piec'a j'apel[2].

Vie v. 8,135.

Je sui la Seraine de mer
Qui par mon doucement chanter
Faiz souvent noyer et perir
Ceus qui mon chant veulent oir[3].

Vie v. 8,157.

Ouis, *dist elle, onques* parler
De l'unicorne et raconter,
Comment u mirour elle pert
Toute sa fierte du desert,
(Et) comment coie elle s'areste,
Quant a veu dedans sa teste[4]?

Vie v. 8,321.

Mes iex sont (iex) de basilique
Qui' ocient cil qui s'aniche,
Ou qui habite pres de moi
Mort est, aussi tost com le voi[5].

[1] LAUCHERT, *Geschichte des Physiologus*, Strassburg 1889. Pag. 155 ff.

[2] Jämförelsevis sen bild, som jag funnit endast i *Rabani Mauri De universo* Lib. VIII. Cap. VI. (i MIGNE, *Patres latini* CXI: col. 245) och i *Hugonis de Sancto Victore De bestiis et aliis rebus*. Lib. I. Cap. XXVII. (Ib. CLXXVII: col. 35).

[3] Mycket vanlig föreställning; finnes äfven i *Isidori Hispalensis* af Guillaume kända *Etymologiæ*, Lib. XI. Cap. III.30.[(Ib. LXXXII: col. 428).

[4] En föreställning, till hvilken jag icke kunnat finna någon motsvarighet.

[5] Mycket vanlig; finnes äfven i *Isidori Etymologiæ* Lib. XII. Cap. IV. 6. (Ib. LXXXII: col. 443).

Vie v. 8,391.

Mes il convient, (tres)chiere fille,
Qu'aies maniere (plus) soutille,
Que tu li monstres biau semblant
Et belle chiere par devant,
Que faces com l'escorpion
Qui fait par simulation
Biau semblant et belle chiere
Et point de (la) queue derriere [1].

Vie v. 11,639.

Tel gent resemblent .I. oisel
Quë ortigometra j'apel;
Quar quant il doit la mer passer
Et travaillie est de voler,
A noer en la mer se prent,
Mes en noant haut l'ele estent
Et en fait voile et gouvernail
A fin quë il n'afonde a val,
Et a fin que repuist voler
Comme devant dessus la mer [2].

Ame v. 913.

N'est liounesse ne lion,
Puis quë a li s'umilie on,
Qui refrain et atrempance
N'ait de son indignacion,
Et qui de faire lesion
Bien ne donne recreance [3].

Ame v. 3,247.

Salemandre qui ou feu vit,
Ja de vivre n'aroit respit [4].

Ame v. 4,365.

Ce est peche qui put ainsi,
Dont y ont fait pecheurs leur ni,

---

[1] Vanlig; finnes äfven i *Bernardi De consideratione*, som Guillaume känt, Lib. IV. Cap. IV. 9. (Ib. CLXXXII; col. 779).

[2] Utan af mig känd förebild för just denna föreställning om fågeln.

[3] Ganska vanlig föreställning; finnes äfven i *Isidori Etymologiæ* Lib. XI. Cap. II. 6. (Ib. LXXXII: col. 434).

[4] Sc. i skärselden. — Mycket vanlig föreställning: finnes äfven i *Isidori Etymologiæ* Lib. XII. Cap. IV. 36. (Ib. LXXXII: col. 434).

Qui com huppe mis ont cure
D'avoir ni en leur ordure[1].

Ame v. 6,855.

Comment sont ours imparfais nes,
Et comment apres son fourmes
Par la langue de leur pere
Et le lechier de leur mere,
Aussi est de tout pelerin[2]

Ame v. 10,216.

Escorpions se monstrerent
Qui bonne chiere par devant
Li firent et tost ensuiant
De la queue le ferirent
Et a mort livrer le firent[3].

Jesuscrist Fol. 194 v° A.

Ains doulx pellican nous seras
De ton sainct sang nous restaurant
Et de la mort resuscitant[4]

Liturgiskt.

Guillaume inlägger flera gånger i sina dikter i mer eller mindre fast sammanhang med handlingen reminiscenser från kyrkans böner, hymner, bekännelseformler o. d. De viktigaste ställena äro följande:

I *Vie* v. 3383—3432, skildringen af de tolf klockorna på skräppan Foi, har han uppdelat den apostoliska trosbekännelsen.

I *Vie* v. 8931—8940 syftar han på femte satsen af "Pater noster": "Et dimitte nobis debita nostra" etc.

---

[1] Utom i *Aristotelis De historia animalium* Lib. IX. Cap. XIII. (ed. Casaub. I: 711 F), har jag funnit denna föreställning endast i *Hildegardis Physica* Lib. VI. Cap. XLVII. (Migne, *Patres latini* CXCVII: col. 1316).

[2] Mycket vanlig föreställning, som kan följas tillbaka ända till *Aristotelis De animalium generatione*, Lib. IV. Cap. VI. (ed. Casaub. I: 858 C); finnes äfven i *Isidori Etymologiæ* Lib. XII. Cap. II. 22. (Migne, *Patres latini*, LXXXII: col. 437).

[3] Se pag. 146 not. 1.

[4] En af de vanligaste bilderna: Jesus jämföres med pelikanen. — Se Lauchert, anf. arb., pag. 8, 169, 2r

I *Vie*² Fol. 21 v° B — 24 v° A har han inlagt en parafras på latinsk vers öfver kyrkans "Credo", i *Vie*² Fol. 25 r° A — 27 r° A en annan öfver "Pater noster" och i *Vie*² Fol. 27 r° A — 28 r° A ännu en sådan öfver "Ave Maria".

I resonnemanget mellan skyddsängeln och pilgrimen, *Ame* v. 9156—9364, om antalet "siecles" i himlen, hänvisar den förre för att bevisa oriktigheten af computistens uppfattning af ordet "siecle" hufvudsakligen till de ordalag, hvarmed kyrkan plägar afsluta sina böner: per seculorum secula, per infinita secula o. s. v. Själfva citaten finnas i *Ame* v. 9206—9210, v. 9251—9256, v. 9275—9282 och v. 9283—9296.

Af *Vie* v. 971—974 erfara vi, att nattvardsvinet utspäddes med vatten, af *Ame* v. 9961—9972 att kyrkan ej allmänt gjorde den obefläckade afleisen till föremål för en särskild fest o. s. v.

"Magnificat"-hymnen omnämnes utförligt, särskildt i musikaliskt afseende, i *Jesuscrist* Fol. 157 r° A — B, och i förbigående omnämnas i *Vie* v. 13,035 ff. "Benedicite"; i *Ame* v. 4813 ff. "Christeleyson"; i *Ame* v. 9127 ff. "Sanctus"; i *Ame* v. 10,321 ff. "Ploremus", o. s. v.

Juridiskt.

Utom de processuella former, som Guillaume låter den himmelska domstolen iakttaga, har han följande tvänne hänsyftningar på lagbestämmelser:

Vie v. 8,709.

Li ·I· des piez a ce cheval
C'est que li homs n'ait en soi mal
Qui sente diffamation.
L'autre est que de condiction
D'aucun servitute ne soit.
Le tiers est quë engendre soit
En *bon*, *loial* mariage,
Et li quars est qu'il n'ait rage
Ou *autre* forsenerie
Ne n'ait en toute sa vie.
(Ce) sont ·IIII· piez convenables
(A) ceus qui portent tesmoignages.

Vie[2] Fol. 5 r° A.

Touteffoys lobligacion
De lentiere obseruation
Des commandemens de iustice
Contenuz en la loy escripte
Qui iadis faisoient leur repaire
Ou cueur dadam le premier pere
Nous demoure par la police
Et par vigueur de la iustice
Qui en hoirrie est maintenue
Ou toute personne est tenue
A payer les debtes son pere

Ordstäf o. d.

De franska ordstäfvens historia har ännu icke studerats så noga, att det vore mig möjligt att bevisa, att alla de uttryck, jag här anför, verkligen äro sådana, eller hafva sådana till utgångspunkt. Faran för att några rader skulle hafva kommit med, hvilka Guillaume mot sin vana skrifvit med sentens-stilens skärpa, torde dock uppvägas af det gagn, en sådan förteckning kan göra vid ett eventuellt studium af ordspråkens historia. Helt säkert hafva dessa sentenser ej obetydligt bidragit till dikternas popularitet. — Jag anför äfven några "Verblümte Ausdrücke" [1], af hvilka ett par, så vidt jag kunnat finna, ej förut beaktats.

Vie v. 201.

Et bon feroit un peu jeuner
Pour estre saoul au souper.

v. 259.

Que qui en soy a plus bonte,
Plus a en soi d'umilite.
Plus a le pommier de pommes,
Plus s'encline vers les hommes.
Humilite (si) est le signe
De tout bon cuer et (de) benigne.

v. 841.

Grant sens est, que que nul die,
D'(auc)unes fois faindre folie.

---

[1] Se TOBLER, *Vermischte Beiträge* II. Leipzig 1894. Pag. 192.

v. 927.

Tondre vous puet vostre berchier
A son besoing, mes descorchier
Ne li est pas donne congie,
Quar on ne li a pas baillie
Coustel, mes forces seulement
Pour vous tondre dëuement.

v. 1,034.

Tu dois savoir
Que bien commun est le meilleur.

v. 1,055.

Et plus aras de bons amis,
Miez t'en sera, ce m'est avis.

v. 1,075.

Or entendez quel glaive c'est,
Comment aus folz perilleus est.

v. 1,089.

Mont est cil de fol hardement,
D'oultrecuidie apensement
Qui par yre se veut vengier
Ou par soupecon veut jugier.

v. 1,093.

Mont est glaive mal assene
A homme borne ou avugle.

v. 1,171.

Sermonner souvent et preschier
Fait mainte foyz pechie laissier.

v. 1,691.

Vous semblez le porc sauvage
Qui mengut en son boscage
Le glan et point n'a le regart
Dont il li vient ne de quel part;
La teste en terre a et les yex,
Et point en haut ne vers les ciex
Ne regarde dont ce li vient,
Fors seulement qu'au glant se tient.

v. 1,735.

Quar n'est pas drois que (la) mestresse
N'ait (en) touz temps une baesse.

v. 1,970.

Quar n'est pas bon tous jours le bien
Qui d'une part va, ce saves.

v. 3,763.

O, dist elle, com tu ez fol;
Point ne te faut de cloche au col.

v. 3,883.

Pour estre aussi comme (une) enclume
Qui ne (se) muet pour cop de plume.

v. 4,625.

(Quar) du cuer vient la force d'omme
Aussi com du pommier (la) pomme.

v. 4,674.

Quar belement bien loing on va.

v. 4,903.

Quar peu vaut chose aquestee,
Se *apres l'aquest n'est* gardee.

v. 5,061.

Sans entreval (tres)tout ennuie,
(Et) le biau temps et cil de pluie.

v. 5,269.

Pensïez vous a voz amours
Ou a faire chastiaus ou tours?

v. 5,283.

Mesdire n'est (pas) vasselage.

v. 5,295.

Du non faire couverture
Puet on pour couvrir s'ordure.

v. 5,315.

Me retournez vous le billart?
Vous voulez estre loee
Dont (une) autre seroit blasmee?

v. 5,319.

Se mouche en lait ne *conneusse*,
A vostre dit grant tort *eusse*.

v. 5,321.

Ne cuidiez pas que sache bien,
Quant j'o nommer ou chat ou chien,
Que buef et vache ce n'est pas,
Ains est ·I· chien et est ·I· chas?
A leur no*ns* connois bien chascun.

v. 5,357.

Vous ressembles cil qui se siet
Sur son asne et par tout le quiert.

v. 5,537.

Plus a u pres diverses fleurs,
Plus gracieus en est li liex.

v. 5,578.

Plus le het que chievre coutel.

v. 5,585.

Je le te dirai, dist Raison,
Grossement a tout le hauton.

v. 5,653.

Aussi tost en une enclume
[Si] enterroit (une) mole plume,
Com (mes) paroles enterroient
En li, ne (ne) profiteroient;

v. 5,937.

Miex vaut assez connoistre soy
Qu'estre empereur, conte ne roy,
Que toutes sciences savoir
Et tout l'avoir du monde avoir.

v. 6,031.

Et mont d'autres (trop) grant merveilles
Qui me sont puces' es oreilles.

v. 6,295.

Plourer aus fames apartient,
Mes aus hommes pas bien n'avient.

v. 6,351.

Chascun et fort sur son fumier
Et en sa terre se fait fier.

v. 6,577.

Chascun ne puet mie forgier
Couronnes d'or ne or changier.

v. 6,634.

Pour quel cause et quel raison
Est ce que fer cler et fourby,
Et acier luisant et burny
Enröoullie et lait devient
Et sa biaute touz jours ne tient?

v. 6,921.

Plus est marrastre aus pelerins
Que l'escoufle n'est aus poucins.

v. 7,031.

Fol est qui ne fait quant il puet,
Quar il ne fait pas quant il veut.

v. 7,203.

Ne sont pas cordes de Clervaus,
Ains furent faites a Nervaus,
Toutes noires (et) denigrees [1].

v. 7,373.

Ne sai, (se) sui [je] en Feminie
Ou fames ont (la) seigneurie [2].

v. 7,539.

(Au)si com het roigneuse beste
Estrille, et teigneuse teste
Pigne, aussi he enseignement
Et conseil et avisement.

v. 7,588.

Jusqu(es)'a Bouloigne la crasse
N'a nul ne nulle qui scëust
Faire ainsi com vous ne pëust [3].

v. 7,619.

Je sui l'escume qui floter
Vueil sur la bonne eaue et noer.

v. 7,631.

Les defautes d'autri voi bien,
Mes de leur bien *ne voi je* rien;
Et pour ce sui (je) moquerresse
(De) touz et escharnisserresse.
Nulle telle a Chastiau Landon
Pour denier ne trouveroit on [4].

v. 7,753.

Se il est grain ou il est paille,
Chose qui valle ou (rien) ne valle,
Je l'espreuve a forment soufler.

---

[1] Clara-Vallis — Nigra-Vallis.

[2] Se TOBLER, anf. arb. pag. 199.

[3] LE ROUX DE LINCY, *Livre des proverbes français* I—II. Paris 1859. T. I: 321.

[4] Ib. T. I: 334.

v. 7,815.

Comme geline qui a post
A chascun je le di tantost.

v. 7,933.

Tel cuide autri bien envair
Qui a son coup se fait chaïr.

v. 7,935.

N'est pas bien sage, ce dit on,
Qui regibe contre aguillon.

v. 8,049.

Jel vest aussi, quant ostee
En sui (du) tout et desposee,
Et faiz le sanctificetur
Pour recouvrer aucun ëur[1].

v. 8,079.

Fol mesler se fait
De chose quë apris on nait.

v. 8,110.

Je sui la sote vieille qui
A chascun di son biau belet,
Qui de saluer m'entremet
Les grans seigneurs en ostant eus
Les plumes que n'ont pas sur eus [2].

v. 8,115.

A tort et a droit touz les lo
En eus servant de placebo [3].

v. 8,377.

Fille, dist il, qui veut oisiaus
Decevoir, les espouentaus
Ne doit (pas) mettre en la pesiere
Ou sont ne'en la chaneviere,
Quar s'espouentail i veoient,
(Tan)tost sans delai s'en fuiroient.

v. 8,415.

De l'oignement ceuz tu oindras
Que du coutel ferir voudras.

v. 8,432.

Oing les de cest douz oignement,
Et puis (les) fier apres l'ointure.

[1] Alltså: faire le sanctificetur = hyckla.

[2] *Kristian von Troyes, Cligés,* ed. W. Foerster, 2:te Aufl. Halle 1901. Pag. 186. (anm. till v. 4535.) — *Li proverbe au vilain*, ed. Ad. Tobler, Lpz. 1895. Pag. 141. (84,7).

[3] Se TOBLER, anf. arb. pag. 222.

v. 8,445.

Bien sai mordre sans abaier.

v. 8,447.

D(e l)'une part froter et oindre,
(Et) de l'autre ferir et poindre.

v. 8,455.

On ne connoist pas aus drapiaus
Les gens, ne les vins aus sarciaus.

v. 8,457.

La sauz est souvent foullue,
(Et) de belles fuelles vestue
Qui par dedens toute creuse est,
Ou toute plaine de vers est.

v. 8,577.

Mes sens matiere (nul) ne forge,
Combien qu'il sache de (la) forge.
Fevre sans fer et sans acier
Ne puet coigniee bien forgier.

v. 9,053.

quar du meschief d'autri
Chascun a un mirour pour li.

v. 9,361.

Li Sathanas m'i engendra,
Et dë illec il m'apporta
A Chaours ou en me nourri,
Dont Chaoursine dite sui[1].

v. 9,384.

En ce ressemble jë au chien
Qui se gist sus le tas de fain,
Au quel, së autrui met la main,
Il abaie et brait et crie,
Com(bien) qu'il n'en menguce mie.

v. 9,389.

Assez ai mains pour agraper,
Mes nulle n'en ai pour donner.
Les mains de (mon) donnait copees
Sont et *des* moingnons ostees[2].

---

[1] Se Du Cange, *Glossarium mediæ et infimæ latinitatis,* Niort 1883—1887. art. Caorcini.

[2] Se Tobler anf. arb. pag. 204.

v. 9,493.

C'est la main qui gans demander
N'ose ou gantier pour enganter [1].

v. 9,585.

Vaches qui ne pueent mourir
Fait et forge sans coup ferir,
Et par leur longuement durer
Vaches de fer les fait nommer.

v. 9,915.

A la grant aune mesurer
Veut ce qu'elle veut achater,
Et ce quë elle vendre veut
A la mendre mesurer seut.

v. 10,151.

Quar (aus)si com teigneuse teste
De nul (bon) pigne ne fait feste,

v. 11,169.

Ethiques s'avoie lëu,
Tout recorde et tout scëu,
Et apres rien n'en ouvrasse,
Du tout seroie decëu,
Aussi com cil qui est chëu
En sa rois et en sa nasse.

v. 11,363.

Bon chevalier, quant est navre
En l'estour et s'est eschaufe,
Assez en est plus courageus
Apres et plus chevalereus.

v. 11,825.

Trop) grant legierete n'est mie
Souvent bonnë a la vie.
Miex vaut ·I· saige a pies pesans
Que quatre folz a piez volans.

v. 12,071.

Plus a de vergoigne li hon,
Plus treuve persecution;

v. 12,077.

Se tu es vuit, tu briseras,
Ou hautement tu sonneras.

---

[1] Tjufhanden.

En vuidengë (u)a (que) murmure,
(Puis) c'on i fiert de chose dure.

v. 12,161.

se vuis il sont,
Quant i(l) ferras, il sonneront;
Se plain ne sont, murmure orras;
Signe est a quoi les connoistras.

v. 12,384.

Or voiz tu bien qu'ausi mal gist
Hons com chievre par trop grater.

v. 12,614.

Bien doit *ains* soufrir colee
Chevalier qu'il entre en estour,
Ne qu'il ait dignite d'onnour.

v. 13,186.

Piez ai de plonc et belement
Voiz, mes loing petit et petit
Va on bien; piec'a il fut dit.

v. 13,487.

Folie est d'atendre au besoing;
Quant on cuide que bien soit loing
La mort, elle atent au postis.

v. 13,523.

quar par songier
Ne se fait pas tout voir noncier.

v. 13,531.

Biau, se dit on, (il) se chastie
Qui par autri (si) se chastie.

***Vie*[2]** **Fol. 11 r° B.**

Ce n'est pas grant seurte ne paix
De riens se mesler daultruy faix

Fol. 37 (feltr. 47) v° B.

Es tu rauy en alemaigne
Ou se faiz chasteaulx en espaigne

Fol. 41 (feltr. 51) r° B.

Bon archier est qui point ne fault
A tousiours ferir le bersault

Et celluy nest pas a blasmer
Qui en approuche se assener
A chascune foiz ne le peut
Puis quil en fait au mieulx quil peut

Fol. 41 (feltr. 51) v° A.

Car nest mye geometrien
Chascun pour le centre moyen
Trouuer ou cercle compasse
Et en vne guise trouue
Il peut estre tant seulement
Mais y faillir diuersement
On y peult bien

Fol. 80 r° B.

Aucuns lappelent placebo
Pource que scet bien faire echo
En redisant ce quil oit dire
A cil qui est son maistre ou sire
Jamais ne le contrediroit [1]

Fol. 85 v° A.

Bon fait veoir le bien fait dautruy
Pour le bon exemple prendre y

Fol. 86 r° B.

qui na de quoy
Ne peut pas bien donner ce croy

Fol. 92 r° B.

Car iamais froment on ne voit
Croistre quentour paille ny aye
Jusques que dehors on len traye

Ame v. 3.

rien n'y vi
Ou aussi com en bon espi
N'ëust grain qui bien le querroit.

[1] Se pag. 154. not 3.

v. 603.

Ce fu la truie lavee
Qui tost refu embouee.

v. 611.

N'est nul contre sa voulente
Franchi ou previleg[i]e;

v. 645.

Bon fait estre en compaignie
Dont pis on ne vaille mie.

v. 715.

Qu'advocat n'est pas si nice
Que point plaide sens service.
Pour povre homme *nul* ne plaide,
Tousjours est sa cause laide
A plaideur qui a semblance
A languete de ballance:
Tousjours se trait au plus pesant
Et le mendre pese fuiant.

v. 973.

Dont faut il, se t'ai desplëu,
Que je commence avant hëu
Pour ma tresgrant mespreisure
Que placebo, qui est scëu
Devant aler comme t. u.
Va devant en apressure[1].

v. 1,293.

En lieu estroit par nature
Ne croist rien sus la mesure.

v. 1,773.

Pomme pointe tost empire.

v. 1,995.

Selon que plus pres estoient
Du feu, plus en eschaufoient,
Selon qu'il en sont eslongies,
Selon en sont il refroidies.

v. 2,173.

Des moynes doit savoir l'abbe,
Et de ses subges tout cure.

[1] Se pag. 154. not 3.

v. 3,789.

Et quant ainsi justifies
Je les ai bien consideres,
Et qu'est le grain hors de paille,
Justes les ai dit sens faille.

v. 4,714.

Le grain het et la paille aime.

v. 4,717.

Point n'a nouel en s'escaille,
Ne point de grain en sa paille.

v. 4,769.

Rien ne nous chaut, se nous menton,
A ce avons asses menton.

v. 5,026.

Tout ouvrage ensuit son maistre,
Et en nul temps il ne le laist,
Soit bien ou mal ce qui est fait.

v. 7,082.

La habite ou son amour a.

v. 7,287.

Tex est li homs, tel (est) sa terre.

v. 7,289.

Si comme chascun se maintient,
A sage ou a fol on le tient.

v. 8,157.

Et si dit on de *qui* que soit,
Quant bien jambu on l'appercoit,
Que moult bien devroit chevaucher.

v. 8,343.

Sans texte ne faut pas gloser
Ne sens matiere edifier.

Jesuscrist

Fol. 162 r° A.

Cependent ques en ceste estable
Qui sac a sofran ne sent pas

Fol. 166 r° B.

Nest si vieil qui doubtance nait
Quant deuers luy la mort se trait

Fol. 193 r° B.

Espine ne peut atoucher
Iune autre ne pres approucher
Qui incontinent accord ne facent
Et fermement ne sentrelacent

III.

Guillaume de Deguileville ville med sin första dikt skapa ett religiöst motstycke till Roman de la Rose, och han ville däri behandla den för honom själf och hans tid viktigaste frågan: om det rätta sättet för människan att under jordelifvet i någon mån göra sig förtjänt af evighetens belöningar.

Han tänkte sig först och främst människolifvet såsom en färd mot evigheten. När han sökte en mera utförd bild, i hvilken han kunde detaljera denna tanke, fann han trenne: världen är ett stormigt haf, hvars räddande strand ej alla människor nå; den är ett land, genom hvilket tvenne vägar föra, den breda vägen och den smala, vägen till vänster och vägen till höger; och den är slutligen — genom en sammansmältning af vandringstanken med antikens idé om "aurea mediocritas" — ett land, i hvilket människan mellan ytterligheternas faror bör vandra den gyllene medelvägen. Olyckligtvis kunde icke vår författare bestämma sig för endast ett af dessa hvar för sig mycket användbara motiv, utan valde dem alla och råkade därigenom ut för svårigheter, som han ej var rätte mannen att öfvervinna. Så inblandas bilden "världen ett haf" [1], redan långt innan den i detalj utföres [2], på ett mycket störande sätt i diktens första del med dess förhärskande vandringsmotiv, och med "den gyllne medelvägen" är författaren ännu olyckligare, ty då han i *Vie*² söker närmare utföra denna bild, måste han uppgifva försöket och låta vandraren erkänna, att han ej rätt vet, hur han bar sig åt vid alla dessa egendomliga vägskäl [3].

---

[1] *Vie* v. 427 ff., 467 ff., 694 ff. o. s. v.

[2] *Vie* v. 11,419 ff.

[3] *Vie*² Fol. 41 r⁰ A.

Medan dessa bilder med växlande utgång kämpa med hvarandra i Guillaume's hjärna, hör han i sina öron rosenromanens figurer hålla sina långa anföranden till Älskaren, och detta intryck blir mäktigare än de andra. Vi finna därför äfven, att pilgrimen, trots sin klagan öfver vägens längd och möda, ej talar om många lokaliteter, som han besökt under sin vandring: Grace Dieu's hus med det omgifvande dopvattnet, den från Roman de la Rose öfverflyttade häcken, som i Guillaume's dikt skiljer de båda aldrig närmare beskrifna vägarne, en mörk skog och klostret ombord på skeppet Religion — det är allt, och intet af detta göres till föremål för utförlig skildring. Det är tydligt, att författarens fantasi aldrig gifvit honom någon verklig bild af dessa ting.

I *Vie*[2] har Guillaume däremot rönt mindre inflytande af bristen på scen-beskrifning i förebilden, och i de tillagda episoderna har han på egen hand skapat en värld, i hvilken hans pilgrim verkligen vandrar och simmar omkring. Det är lätt att inse, hvad som försiggått: Guillaume har tillåtit sin fantasi ensam föra pennan; tanken på lifvets pilgrimsfärd och på dess stormiga haf har undanträngt tanken på Roman de la Rose.

I *Ame* finnes jämförelsevis föga af det stillastående resonnerande, som fyller *Vie* och delvis äfven *Vie*[2]. Visserligen äro skyddsängeln, djäflarne, dygderna och gudomspersonerna lika intresserade af en hårklyfvande diskussion eller ett skarpsinnigt föredrag som någonsin dygderna och lasterna i *Vie* och *Vie*[2], och visserligen upptagas långa passager af sådana episoder som trätan mellan själen och kroppen, ängelns berättelse om de båda träden och om bildstoderna, samtalet mellan pilgrimen och Doctrine o. s. v., men trots allt detta har Guillaume äfven funnit tillfälle att lämna utförliga och färgrika beskrifningar af ting, som hans fantasi visserligen icke skapat, men dock tydligen sett, och vi få med honom på närmare eller fjärmare håll skåda himlens och helvetets olika regioner, purgatoriet och trakten af Chaalis.

Af dessa olika rum, genom hvilka diktens handling föres framåt, skall jag, utöfver hvad som blifvit sagdt i min analys, påkalla uppmärksamhet endast för den scen, på hvilken domen utspelas; den synes mig mera vittna om en erfaren teaterregissörs praktiska blick för scenens resurser än om en färg-

glad diktares fantasi. Vi måste med Guillaume föreställa oss ett svart förhänge, bakom hvilket den himmelska domstolen fingeras församlad — såsom jag i analysen påpekat, ser icke pilgrimen domarne, men hör deras röster — och däröfver en hög ställning („echaffault“). På denna ställning uppträda Justice, Verite, Misericorde och S. Benoit; de tre dygderna stiga ned därifrån och försvinna för pilgrimens blickar, då de öfverlägga med S. Michel; Justice stiger ned, jag vore frestad att säga på scen-golfvet, när hon lämnar pilgrimen syndabördan, som han skall bära till purgatoriet, samt återvänder till sin upphöjda plats, innan hon fortsätter dömandet; och — en i författarens „Jenseits“-föreställning ytterst anmärkningsvärd inkonsekvens — Misericorde stiger *ned* från ställningen, när hon skall försvinna från skådeplatsen och begifva sig *upp* till himlen, och hon stiger åter *upp* därpå, när hon kommit *ned* från himlen. Äfven förhänget spelar en ännu större roll, än jag kunnat visa i min analys af dikten; särskildt anmärkningsvärd synes mig den enkla placeringen af de anklagade och af skyddsänglarne enligt kallelsen till domen:

Ame v. 545.

Vous aussi qui hors actendes,
Au jugement vous presentes
Et venes ordeneement
Sens faire nul empressement
Au trespas de la courtine.
Pelerin et pelerine
Venra en soi tenant de hors,
Et les gardians leur rapors
Feront en regardant dedens,
Car nos compaignons sont tous temps.

Allt detta synes mig medgifva endast en förklaring: Guillaume har sett en domscen i något skådespel, vid hvars uppförande han närvarit, och hans skildring ledes däraf. Detta antagande vinner ytterligare stöd af den vikt, vår författare lägger vid iakttagandet af de processuella formaliteterna: jäfspåståendena, protokollsförandet, öfverklagningstiden o. s. v. Lika väl som förhänget och ställningen tyder detta drag i dikten på användandet af någon dramatisk förebild för doms-episoden [1].

---

[1] GRÖBER, *Grundriss* II: 1, pag. 1200. — L. PETIT DE JULLEVILLE, *Les Mystères*, Paris 1880. T. I. Pag. 129.

I *Jesuscrist* finna vi det minsta möjliga af lif och rörelse. Författaren prisar den ljufliga trädgården, i hvilken han drömmer, samt i början och slutet af dikten den himmelska glansen och musiken; för öfrigt saknas alla ortsbeskrifningar och t. o. m. hvarje antydan om ett framåtskridande af "Jesu pilgrimsfärd", utom när författaren omskrifver en bibelvers, som innehåller någon orts- eller tidsbestämning.

Detta är i korthet de sceniska anordningarna; jag öfvergår till en karaktäristik af de uppträdande personerna.

Anmärkningsvärdt är först och främst, att det i deras teckning knappast finnes en enda ansats till individualisering, än mindre något drag af höghet i ondt eller godt. Både goda och onda gestalter hafva fått en solid genomsnittspräglel, och i grund och botten råder mellan dem alla den mest harmoniska öfverensstämmelse i religiösa och moraliska frågor; det enda, som skiljer pilgrimen, de goda och de onda figurerna från hvarandra, är de godas konstant goda och de ondas konstant onda viljeriktning, samt pilgrimens lika konstanta, formligen irriterande viljelöshet. Typiska uttryck för flackheten i teckningen af de olika personagernas karaktär äro t. ex. pilgrimens ord till Envie och dennas trohjärtade svar, samt likaså Glotonie's af dygdig fasa uppfyllda självkaraktäristik:

Vie v. 8,651.

»Il m'est avis, dis jë a li,
Quë en cest an mes je ne vi
Plus mauvese beste de toi.» —
»Certes, dist elle, bien le croi.
Plus mauvese sui quë enfer,

Vie v. 10,448.

»Tu ez donques, lui ai dit,
Chose qui nul gouvernement
N'as en toi n'endoctrinement?» —
»C'est voir, dist elle, se tresbien
Tu savoies tout mon maintien;
Quar quant mes vins ai entonne
Et mes viandes gourmande,
Lors diroie (je) vilennie
A Dieu et (a) Sainte Marie.
[Et] se Raison venoit a moi,

Tantost li diroie: fui toi!
Se Justice, së Equite,
Se Prudence, se Verite
(Y) venoient, *tost hors* boutees
Seroient (hors) et refutees.
Sobriete (et), Atemprance
N'i aroient (fors) que mescheance,
De elles je me moqueroie
Et chacier hors (je) les feroie.

Det framgår äfven af dessa rader, att lasterna ej äro alltför dåliga kristna, utan i allmänhet iakttaga en viss yttre anständighet mot Gud och helgonen; de svära äfven ganska flitigt vid dessa och försumma ej att här och hvar göra korstecknet.

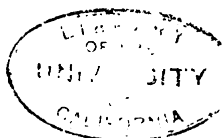
Vid sidan af sådana drag förvånar det mindre, att Guillaume ej heller genomför någon konsekvens i sin teckning. Detta gäller i främsta rummet skildringen af lasterna, hvilkas brottsliga vilja han naturligtvis lättast glömmer bort: Avarice gläder sig öfver konungens snikenhet, men harmas lika mycket som pilgrimen öfver de förnämes lån ur klostren; trollkarlen, som just är i färd med att till sin egen nytta frammana tjänande andar, omtalar för pilgrimen, att hela magien ej har annat syfte än att bedraga enfaldigt folk; Ydolatrie skrattar åt afgudadyrkaren o. s. v. Exemplen äro otaliga.

Jag har förut påpekat, att Guillaume's behandling af personifikationerna i flera fall visar ett omisskännligt inflytande af Roman de la Rose[1]; han har endast ännu mer slösat med guldet och ädelstenarne på Grace Dieu och Raison, med ännu bjärtare färger tecknat Rude Entendement och Huiseuse o. s. v. Emellertid kan man iakttaga inflytande äfven från andra håll.

En mycket viktig grupp af Guillaume's personifikationer utgöres af Justice, Verite och Misericorde med deras bifigurer. Enligt sin egen uppgift har författaren hämtat dem från en mycket känd predikan af S. Bernard[2]; antagligen är väl dock detta ej det enda ställe, på hvilket han mött dem[3]. Deras behag har naturligtvis till stor del förflyktigats under Guillaume's grofva händer, men de hafva dock fått behålla en viss okroppslig höghet, som frapperar genom motsättningen till det teaterglitter, som pryder Grace Dieu och Raison.

---

[1] Se pag. 119.
[2] Se pag. 105.
[3] L. Petit de Julleville, *Les Mystères* I: pag. 359, 425, 428 o. s. v.

Inflytande från ett tredje håll, nämligen från den föregående allegoriska, speciellt satiriska diktningen, kan iakttagas i abstraktionernas genealogiska förhållande till hvarandra[1] och i den stundom uttalade jämmern öfver lasternas framgångar på jorden och dygdernas motsvarande medtagna tillstånd. Särskildt det sista draget är intressant såsom belysande Guillaume's brist på tankeskärpa och konsekvens; det ena ögonblicket redogör han för Charite's inflytande vid gudomspersonernas rådslag, och det andra låter han Avarice berätta:

Vie v. 10,011.

Jadis, dist elle, Charite
En mon chemin et Equite
Trouvai qui leur pain queroient,
(Et) qui assez povres estoient.

eller ock utbrister han själf, med ännu mörkare syn på tingen:

Ame v. 772.

Charite morte
Est en terrienne sorte
Sens nul hoir de sa semence.

Härtill kommer nu den stora skaran af personifikationer, hvilkas yttre gestaltning, sådan den framträder i Guillaume's dikter, ej låter på samma sätt som de förut omnämndas föra sig tillbaka på någon bestämd förebild. Skapelser af Guillaume's fantasi äro de lika litet som de andra, men det är dock i dennes egen verkstad, de omgjutits, och det är äfven där, som flertalet af dem fått den mera invecklade än egentligen inventiösa mekanism, hvarmed han trodde sig förläna dem ett ökadt värde. Utförligheten i mina analyser torde befria mig från att här i en detaljerad redogörelse samla de enskilda dragen; det torde hafva tydligt nog framgått, att det endast är mycket sällan, som Guillaume afstått från att utstoffera sina personifikationer med de allegoriska appendices, hvarmed tiden sökte gifva färg och lif åt de fromma traktaternas och prediko-litteraturens analyser och systematiseringar. Nature och Jeunesse hafva jämte några andra undgått anbringandet af dylika bihang, dödssynderna företräda skarpast

---

[1] Se t. ex. pag. 11.

den motsatta behandlingen: det är ej svårt att se, att Guillaume med större intresse utarbetat de senare. Det synes äfven af analyserna, att han i sin sträfvan efter åskådlighet otaliga gånger gifvit sin teckning drag, som till karikatyr förvandlat den bild, han afsett; jag skall här endast exempelvis erinra om Penitance's renhållningsverksamhet[1] och Volontaire Povrete's otvifvelaktigt mot klosterreglerna stridande lätta dräkt[2]. Det torde äfven knappast behöfva påpekas, att det endast är ett obetydligt antal af de egenskaper, känslor o. s. v., hvilka Guillaume behandlar i sina dikter, som däri få form af uppträdande personer, och att det öfvervägande antalet på antydt sätt subsumeras under dessa såsom kroppsdelar, klädesplagg, vapen, diverse verktyg och redskap, länder, städer o. s. v.

Vid sidan af personifikationerna uppträda flera andra figurer, såsom djäflar, änglar o. s. v., hvilka icke genom något anmärkningsvärdt drag vinna en läsares uppmärksamhet. Efter hvad som förut sagts, torde det knappast vara af intresse att påpeka, att "lögnens furste" för pilgrimen håller ett längre, synnerligen uppbyggligt föredrag, hvilket han själf betecknar som en predikan[3]. Intressantare torde Guillaume's teckning af gudomspersonerna vara, om den ock är allt annat än originell. Inför Guillaume's groteska fantasi försvinner gudomsenheten fullkomligt, och vi se endast tre hvardagliga, föga imponerande gestalter, hvilkas samhörighet hufvudsakligen utgöres af en ytterlig höflighet och hänsynsfullhet mot hvarandra, närmast uttryckt genom en upprepning i olika tonarter af Faderns ord till den Helige Ande (*Vie*² Fol. 203 v° A):

Du vouloir mon filz et du tien

Jag har i analyserna framhållit det samtal mellan gudomspersonerna, som Guillaume låter föregå återlösningsverkets utförande[4], och likaså Justice's, Verite's och Misericorde's rådplägning om samma sak samt deras försök att, såsom ombud för hvar sin af gudomspersonerna, advocera bort sina hufvud-

---

[1] Se pag. 7.

[2] Se pag. 19.

[3] *Vie*² Fol. 66 r° A.

Que prescheur ie sui deuenu

*Vie*² Fol. 66 v° A.

Moult fuz meschant quant de prescher
Mentremis quant deuoie pescher

[4] Se pag. 40.

mäns skyldighet att uppfylla den treenige gudens löfte om människosläktets återlösning[1]. Det karaktäristiska för Guillaume's uppfattning af Gud och gudomspersonerna eller snarare för hans sätt att tala om dessa — för öfrigt ett vanligt medeltida maner — bör naturligtvis sökas på dessa ställen och ej i de passager, i hvilka han eftersäger den skolastiska teologiens subtila förklaringar eller kopierar dess bilder. Högst egendomliga förefalla oss de känslor och tankar, som Guillaume tillskrifver himlarnes och jordens herre. Så låter han t. ex. Sonen, då denne tvekar att åtaga sig återlösningsverket, eftertänksamt säga:

Jesuscrist Fol. 153 v° A.

Car nul profit ie ny voy mien

Senare, då Gabriel gör Fadern och Sonen uppmärksamma på Jungfru Marias skönhet, låter vår författare Sonen luta sig framåt för att kunna se ned på jorden och ifrigt utbrista:

Jesuscrist Fol. 154 r° B.

Bien ie voy la doulce pucelle
Dont as parle qui est si belle
Et du tout selon mon plaisir
Que nulle rien tant ne desir
Comme vers elle men aler

Ännu mera rakt på sak går Guillaume, då han senare i en af sina i *Jesuscrist* så vanliga parenteser, vänd till Jesus utropar:

Jesuscrist Fol. 155 v° B.

Et si ceste doulce pucelle
Neust este si bonne et si belle
Jamais a ce faire accordey
Tu ne te'fusses nencliney

De båda sista citaten visa tydligen en ofta beaktad sida af medeltidens Mariakult.

Vår författare tillhörde, såsom jag i fortsättningen skall visa, cistercienserorden, hvars alla kloster voro tillägnade den

---

[1] Se pag. 50.

Heliga Jungfrun[1]. Detta — likasom ock tidens allmänna riktning — gjorde honom till en särskildt ifrig anhängare af Maria-kulten, och häri samt i Bernardi föredöme torde anledningen böra sökas till vår författares ständiga hänvändelse till Guds moder i böner och hymner. I *Jesuscrist* har han fått tillfälle att äfven skildra hennes person, och det måste erkännas, att, om han ock ej kunnat helt och hållet afhålla sig från att låta henne deltaga i diskussionen med de allegoriska figurerna, han dock lyckats förläna hennes gestalt ett verkligt poetiskt behag. Det är en fin, blid madonnagestalt med den goda unga kvinnans glädje öfver barnet, som målas i de ord, med hvilka författaren låter henne uttrycka sina första tankar efter bebådelsen:

Jesuscrist Fol. 155 r° B.

Bien voy aussi quil conuiendra
Cy apres quant nasquy sera
Que le nourrisse doulcement
Que le couche et lieue souuent
Que ie lalaicte et que le paisse
Que lembrasse et que ie le baise
Bien souuent afin quil ne pleure
Et quen tous temps et a toute heure
Je le garde tres netement
Et sans faulte soningneusement

Men — Guillaume var medeltidsdiktare, och han kan därför tillåta sig att rifva stämningen i trasor med dessa rader:

Jesuscrist Fol. 155 r° B.

Ma chambrete est toute aprestee
Toute nete et toute paree
De virginite blancs draps ay
Ou netement le coucheray

Åter ett utslag af den ofta ganska jordiska kärleken till himlens drottning, ännu ett prof på det för en medeltidsdiktare konstnärligt tillåtna[2].

---

[1] Migne, *Patres latini* CLXXXII: col. 209.

[2] Jfr. t. ex. Bernardi hänförda utrop i *De Laudibus Virginis matris Homilia III*. 8: "Aperi, virgo, sinum, expande gremium, præpara uterum" etc. (Migne, *Patres latini* CLXXXIII: col. 75.)

Vid Marias sida står Josef, den mest hårdnackade resonnören och debattören i Guillaume's dikter; man nära nog beklagar, att denne Josef ej tidigt nog insett sin verkliga kallelse och utbytt hyfveln mot någon lämplig medeltida lärostol. Punkt för punkt vederlägger han omständligt, under åberopande af bibeln och kyrkofädernas mening, Ignorance's o. s. v. påståenden, stundom med ett uttryckligt framhäfvande utaf att han anser det som en skyldighet:

Jesuscrist Fol. 159 r° B.

Adonc ioseph luy respondy
Mais tu vieille fuy ten dicy
A toy si grant chose de rien
Point nappartient ce scez tu bien
Na toy respondre ie nen doy
Si non que pour confuter toy

Det återstår af de figurer, hvilka jag anser förtjäna ett omnämnande äfven utanför analyserna, endast en: pilgrimen själf. Jag har redan påpekat hans viljelöshet, och därmed är hjälten, så framt man kan tala om en sådan, i hufvudsak karaktäriserad. Rådlös, tanklös och hjälplös, mera sällan svarslös rör han sig meningslöst hit och dit, råkar ut för en dygd och får förmaningar, eller för en last och får stryk, lockar till löje de himmelska, jordiska och helvetiska personager, han möter på sin färd, befinner sig i ett tillstånd af permanent ånger, stundom öfver just fattade beslut, hvilkas följder han genom en egendomlig divinationsförmåga redan förutser, af ruelse inför sin egen syndfullhet och af vördnad inför sina interlokutörers lärdom. Det är för författarens räkning att hoppas, att han ej i pilgrimens figur lyckats teckna sig själf med större psykologisk sanning, än han för öfrigt uppnått; i sådant fall skulle han antagligen på sin färd genom det enkla, verkliga lifvet hafva stött på ännu mycket större vidrigheter, än hans pilgrim mötte i personifikationernas land[1]. — Det bör emellertid påpekas, att det

[1] GRÖBER förmodar (*Grundriss* II: 1 pag. 751), att Guillaume afsiktligt gör "die schwache Seele" löjlig, "da der Dichter sonst manchmal auch humoristisch (*Vie* v. 5265 ff.) oder ironisch (*Vie* v. 4834 ff., v. 5337 f.) von ihr spricht". — Det humoristiska uttrycket *Vie* v. 5265 ff. och det ironiska *Vie* v. 5337 f. finnas båda i samtalet mellan B [illegible] de Entendement och hafva ingenting

endast är i *Vie* (och *Vie*[2]), som författarens egen person i större utsträckning deltar i handlingen; i *Ame* inskränker han sig efter domen i allmänhet till att referera, och i *Jesuscrist* står han orörlig kvar på sin höga utsiktspunkt, hufvudsakligen sysselsatt med att inflicka parenteser i den evangeliska berättelsen.

Frågas det slutligen — efter denna redogörelse för scenen och de därpå uppträdande personerna — efter den allmänna karaktären af dessa personers långa anföranden, är svaret lätt gifvet; de äro predikningar eller didaktiska dialoger efter det kända mönstret: en okunnig person undervisas af sin lärare och underskrifver slutligen i alla punkter dennes mening — mera sällan disputationer, i hvilka båda de agerande, stödda hvar och en på sina skäl, hårdnackadt i det längsta försvara sina åsikter. Det är ej nog med att Guillaume själf använder orden "sermonner" och "preschier" för att beteckna samtalens natur[1]; självfva skrifsättet har i eminent grad karaktär af predikostilens textutläggning. Att Guillaume fullt medvetet valt detta maner, framgår bl. a. af de ord, med hvilka han låter ängeln afsluta berättelsen om bildstoden i Nebukadnesars dröm:

Ame v. 8,331.

Or t'ai dit de l'estatue
Selon ce que fu vëue,
Et que Daniel en escript

---

med själen att göra; Raison's både ironi och humor äro riktade mot Rude Entendement. Det återstående stället, som alltså ensamt skulle stödja GRÖBER's antagande, innehåller endast följande ord af Grace Dieu till pilgrimen:

"Or voi je bien, dist elle, or voi
Com vigureus es chevalier
Qui, quant devoies bateillier,
Tes armeures as mises jus
Et sans coup ferir es vaincus.
Un baing te faut pour toi baignier,
Un mire pour reconforter
Les ners froissiez et consouder." —

Något bättre bevis för GRÖBER's antagande har ej heller jag lyckats finna.

[1] *Vie* v. 797, 934, 1062, 1431, 1467, 2038, 2123, 2347, 2640, 2814 3674 o. s. v.

De pluseurs membres *rien* n'en dist,
Car aventure rien n'en fu
De Nabugodonasor veu,
Et aussi fourmee autrement
N'est point sus ce maconnement,
Pour la quel chose occasion
J'ay assez bonnë et raison
Que plus ne m'en doie meller,
Mes la laisse du tout ester.
Sans texte ne faut pas gloser
Ne sens matiere edifier.«

De sista raderna böra dock icke tolkas på ett för Guillaume mer än tillbörligt ofördelaktigt sätt; han önskade och behöfde väl en fast utgångspunkt för sina utläggningar, men i dessa var han nog i allmänhet icke så bunden, som man ibland kunde vara böjd att antaga.

För infogandet af alla dessa långa predikningar o. s. v. i berättelsens ram gör Guillaume sig, såsom det framgår af analyserna, icke mycket bekymmer. Självmant eller efter anhållan af pilgrimen, hvilken endast sällan försummar att framställa en sådan, meddela de i dikten förekommande figurerna allt, hvad de rimligtvis kunna veta, medan pilgrimen då och då infogar ett par ord, så att läsaren märker, att ej diktens hufvudfigur drunknat i ordsvallet. Lustigast är det sätt, som Guillaume, tydligen af önskan att så litet som möjligt störa den evangeliska berättelsens kontinuitet, valt i *Jesuscrist:* han kläder sina tillägg, oberoende af deras längd, i formen af parentetiska utrop, oftast inledda af en interjektion. Detta har blifvit ett formligt maner: "he doulx iesu", "ha faulx judas", "o saincts apostres", "he doulce vierge", "o mauuais iuge" o. s. v. blifva stereotypa vändningar, som återkomma med en för en kritisk läsare först tröttande, men sedan äfven roande regelbundenhet. Komiskt är äfven det naiva sätt, på hvilket i *Vie* (och *Vie*[2]) under lasternas defilering moraliserings-kvarnen hålles i gång. När en last och dess ledsagare hunnit tala till slut och de bereda sig att slå ihjäl sitt offer, visar sig gemenligen en ny skräckinjagande figur, och pilgrimen begär och får uppskof med exekutionen, till dess han fått förklaring på äfven den nya fiendens "signification"[1].

---

[1] Ordens "signification", "demonstration", "enseignement", "doctrine", "apensement" o. s. v. äro öfverallt det väsentliga för Guillaume.

Stundom varieras denna typ något därigenom, att det är en af fienderna, som utverkar uppskofvet:

Vie v. 8,493.

Adonc ainsi com m'aprochoit
Et qu'a mort ferir me vouloit,
L'autre qui se sëoit o li
L'arresna et li dist ainsi:
Suer, ne soies pas hastive!
Sueffre, je te pri, qu'il vive,
Jusqu'a tant qu'il savra mon *non*,
Et puis ensemble l'assaudron.
De dueil et (de) courous mourroie,
S'aussi com toi *nel* grevoie.» —
»Et je, dist elle, bien l'ottroi;
Mais je te pri, avance toi!
Tost vueil que nous aions l'onneur
De lui faire assez deshonneur.»

I allmänhet är pilgrimen ytterst höflig mot de mäktiga personager, med hvilka han i dikten umgås; någon gång vågar han sig dock på ett uppenbart skämt med dem. Såsom exempel skall jag anföra ett stycke ur Detraction's och pilgrimens samtal:

Vie v. 8,539.

J'aime charoinnes a mengier.
Plus sont puans, plus les ai chier.
Ja (mais) bon morsel ne mordroie
Tant com mauvais (je) trouveroie.
Se pommes avoie a garder,
Ja mais n'en vourroie gouter,
Devant qu'(auc)une pourreture
Y verroië ou (aucune) ordure . . . .
Ainsi *com me* contoit ce ci,
Comment que mont fusse esbahi,
Un pou commencai a (sous)rire.
»Vielle, dis (je), bonne a eslire
Fusses mes pommes et garder.
Se de moi mordre deporter
(Tu) me veus, assez de pourries
Te baillerai et (de) honnies.
Et se ce ci ne te soufist,
Bien sai ou mont d'ordure gist.

Detta är ett af de ytterst få ställen i dikterna, på hvilka vår författare visar någon humor.

Såsom ett motstycke i arten af pilgrimens inpass i de andra personernas anföranden, må anföras pilgrimens kurtis med Agiographe eller Saincte Escripture, hvari komiken är af mindre medvetet slag:

Vie[2] Fol. 79 v° B.

Or me dictes dis ie quel chose
Et ie vous promectz que une rose
La premiere que ie verray
En may prochain vous donneray

Innan jag öfvergår till en redogörelse för det rent tekniska i Guillaume's dikter, skall jag såsom exempel på huru bredt, släpigt, ointressant och självbelåtet han undfägnar läsaren, anföra en passage ur en af hans disputationer[1]:

Vie v. 1,903.

»Et je respont,
Dist Grace, ce qui vous confont:
C'est ce que pas vous n'entendez
Mes diz a droit, ne ne pesez,
Quar quant je diz que (la) mestresse
(En) touz temps doit avoir baiesse,
Ce fu bien dit, je le maintien,
Mes en ce ne gaaignies vous rien;
Quar pas ne diz quë en touz lieus,
Mais en touz temps qui n'est pas tieux;
Quar s'en touz liex baiesse avoit,
La mestresse plus tourneroit
A servitute et deshonneur
Qu'a sa franchise et a s'onneur,
Mes en touz temps avoir la doit,
Et c'est s'onneur qui bien i voit,
A fin que li puist ordener
Ce qu'elle veut et commander.
Ce ci si comme devïes
Pas bien entendu n'avïes.
Aussi n'entendistes pas bien
De la congnie le maintien.
(Quar) quant parlai de la congnie,
A *tel* fin ne fu ce mie
Qu'aussi de vous me deusse aidier
En touz temps, com le charpentier
De sa coignie a charpenter
S'aïde et a edefier,
Mes pour ce certes je en parlai

[1] För sammanhanget hänvisar jag till pag. 7 rad 14 nedifrån.

Pour ce qu'en vous fierte trouvai;
Si en pris similitude
Pour (en) fourmer vostre engin rude,
Quar se contre le charpentier
Ne se doit coignie esdrecier,
Encor(e) mains le devez faire,
Se n'estes de *mal* affaire,
(En)contre moi qui vous ai faite,
Forgie[e], dolee et pourtraite
Pour moi honnourer et servir,
Quant il me venra a plaisir;
Ce que dire ne puet mie
(Le) charpentier a sa coignie,
Quar autre maistre faite l'a
Et li sans plus l'usage en a.
Necessite garder li fait
Pour ce que de pain faute n'ait.
Mais de vous je n'ai nul mestier,
N'en aiez ja vostre cuer fier!
Sans coignie puis bien ouvrer,
Forgier, doler et charpenter,
Sans oustil et sans instrument
De tout puis faire a mon talent.
A moi comparer ne doit on
Nul charpentier ne nul charon,
Quar j'ai singuliere poste
De tout faire a ma volente.
Pour ce vous di assez briefment
Que mon pou vaut vostre argument.

Guillaume's dikter äro affattade i fortlöpande, parvis rimmade, 8-stafviga vers med oregelbundet växlande manliga och kvinnliga rimpar; verserna med kvinnligt slut förete samma egenhet som t. ex. i Brendan-sagans poetiska affattning, d. v. s. den sista obetonade stafvelsen medräknas, och de hafva sålunda enligt fransk uppfattning endast 7 stafvelser[1]. *Vie* omfattar 13,540, *Vie*[2] 18,112[2], *Ame* 11,161 och *Jesuscrist* 11,534 vers[3].

[1] Diez, *Altromanische Sprachdenkmale*, Bonn 1845. Pag. 110. — Paul Meyer i Turnivall, *Trial-Forewords*, pag. 101 och i *Notices et Extraits* XXXIV, pag. 172. — Vising, *Sur le dialecte anglo-normand*, Upsala 1882. Pag. 52. — Stengel, *Ausgaben und Abhandlungen* XLVII, Marburg 1886. Pag. 109. — Stürzinger, *Vie*, pag. VI.

[2] Däraf 16 orimmade latinska hexametrar. — Se pag. 75.

[3] Gröber uppger, tydligen efter Stürzinger, 11,416 vers.

Diktionens sedvanliga gång afbrytes dock åtskilliga gånger. Här och hvar har författaren, särskildt i böner och hymner, utbytt sitt eget språk mot latinet, än genomgående, än i växling mellan latinska och franska versrader. De passager, som så antingen helt och hållet eller delvis äro affattade på latin, äro alla uppdelade i strofer, hvilket äfven i andra fall ej är främmande för Guillaume's verk. En redogörelse för båda företeelserna kan alltså lämpligen lämnas samtidigt.

En sådan konstnärligt mera anspråksfull anordning af versen, åstadkommen genom en mera invecklad rimflätning, förekommer på följande ställen:

Vie v. 10,893 — 11,192.

25 12-radiga strofer — rim: aab aab bba bba — de 23 första strofernas begynnelsebokstäfver bilda alfabetet; de två sista strofernas begynnelsebokstäfver äro E och C — innehåll: bön till den Heliga Jungfrun.

Vie[2] Fol. 21 v° B v. 49 — Fol. 24 v° A v. 14.

43 12-radiga strofer — *latin* — rim: aab aab bba bba — strofernas begynnelseord bilda trosbekännelsen "Credo in patrem omnipotentem" etc. — innehåll: omskrifning af bekännelsen.

Vie[2] Fol. 25 r° A v. 1 — Fol. 28 r° A v. 12.

51 12-radiga strofer — *latin* — rim: aab aab bba bba — det eller de första orden af stroferna 1—37 bilda "Pater noster", af stroferna 38—51 "Ave Maria" — innehåll: Guds och Jungfru Marias lof.

Vie[2] Fol. 68 r° B v. 23 — Fol. 69 v° B v. 22.
= *Vie* v. 10,893 — 11,192.

Vie[2] Fol. 84 r° B v. 14 — Fol. 85 r° B v. 5.

24 8-radiga strofer — *hvarannan rad latin, hvarannan franska* — samma rim i alla versrader i strofen — strofernas begynnelsebokstäfver bilda författarens namn, Guillermus de Deguilevilla — innehåll: ett upprepande af berättelsen om Envie's o. s. v. anfall på klostret.

Ame v. 739—1,074.

28 12-radiga strofer — rim: aab aab bba bba — innehåll: bön till Gud, Jungfru Maria och helgonen.

Ame v. 1,593—1,784.

24 8-radiga strofer — *hvarannan rad franska, hvarannan latin* — samma rim i alla versrader i strofen — strofernas begynnelsebokstäfver bilda författarens namn, Guillermus de Deguilevilla — innehåll: bref från Grace Dieu till pilgrimen.

Ame v. 4,703—4,836.

1 6-radig strof (rim: ab cc ab) och 32 4-radiga strofer — rim i de senare, med anslutning till första strofen: ddab / eeab / ffab / o. s. v. — innehåll: smädesång mot Trahison.

Ame v. 10,751—10,981.

8 12-radiga, 1 15-radig, 10 12-radiga strofer — rim i de 12-radiga stroferna: aab aab bba bba; i den 15-radiga strofen tillkommer ytterligare bba — begynnelsebokstäfverna af stroferna 1—8 och 13—19 bilda orden Guillermus de Deg eller Meg[1] — innehåll: jämförelse mellan treenigheten och färgerna på en påfågelsstjärt o. s. v.

Ame v. 11,030—11,161.

11 12-radiga strofer — rim: aab aab bba bba — innehåll: afslutningen af *Ame*.

[1] *Ame*, pag. VI. "In this poem there occurs a set of acrostics (lines 1,593—1,784), which, according to lines 1,581—6, spells the author's name, Guillermus de Deguilevilla. This name or part of it seems to occur in the same way in another set of stanzas (lines 10,751—10,981), for the MSS. are at variance there, two only (P^1 and ρ) having the name in full, the great majority having but Guillermus de Deg (or Meg), a small minority Guillerm . . . . us de Meg (or Deg) with the four stanzas, 9—12. These four stanzas, I think, are genuine, but seem to have been inserted subsequently by the author in the margin. This fact would explain why the acrostic is interrupted by these four stanzas and why the first stanza (9) has fifteen lines instead of twelve, the first three lines (10,847—9) apparently serving as link and introduction. That on the other hand the nine stanzas of P^1 and ρ are spurious may readily be seen from their contents as well as their form. All this seems to prove that the author at first intended to spell his name in the form of acrostics, but before completing them changed his mind, and introduced changes accordingly."

Jesuscrist Fol. 167 v° A v. 34 — Fol. 169 r° A v. 21.

24 12-radiga strofer — rim: aab aab bba bba — strofernas begynnelsebokstäfver bilda författarens namn, Guillermus de Deguilevilla — innehåll: bön till Gud och Jungfru Maria.

För dikternas värde betyda dessa konststycken icke så mycket, som författaren antagligen lofvade sig däraf; hans aldrig smidiga tanke löper, då han vedervågar den i så smala passager som dessa, fara att ohjälpligt fastna.

En annan anordning, som här torde förtjäna ett omnämnande, är den af mig redan framhållna bokindelningen i *Vie*. Då man ser denna bokindelning och läser de böckerna inledande och afslutande raderna, frågar man sig gärna: föreligger här en konstform, eller har dikten varit afsedd att föredragas inför en åhörare-skara?

Jag börjar med att anföra de rader i inledningen och afslutningen af de tre första böckerna, som kunna vara af intresse för besvarandet af denna fråga.

Första bokens inledning:

Vie v. 15.

Or viengnent pres et se arroutent
Toute gent et bien escoutent,
Ne soit nul et ne soit nule
Qui arriere point recule;
Avant se doivent touz bouter,
Touz assëoir et *escouter*.
Grans et petis la vision
Touche sans point de excepcion.
En francois toute mise l'ai
A ce que l'entendent li lai . . .
Or entendez la vision
Qui m'avint en religion
A l'abbaye de Chaalit,
Si com j'estoie en *mon* lit.

Första bokens afslutning:

Vie v. 5,055.

Or vous ai dit tout (sens) mencongé
Une partie *du* songe,

Le remenant vous conterai
Ci apres, quant temps en arai,
Et vous plus volentiers l'orrez,
Quant un pou reposez serez . . .
Une autre fois vous revenres,
Se plus ouir vous en voulez,
Et tandis je m'aviserai
D'a point conter si com songei.

Andra bokens inledning:

Vie v. 5,067.

Apres ce que j'ai dit devant
De ce que je vi en dormant
Autres merveilles que vi puis,
Si com je le vous ai promis,
Vous veul nuncier et reciter,
Quar n'est pas raison du celer.

Andra bokens afslutning:

Vie v. 9,043.

Mais avant que plus (vous) en die,
Afin que il ne vous ennuie,
(Je) vous donrrai une vespree
Et [i]ci ferai (une) pausee.
Demain, se voules, revenez
Et puis le remenant orrez.

Tredje bokens inledning:

Vie v. 9,055.

Or escoutez tresdouce gent
Mes aventures et comment
Mal fu venu et mal mene
U boscage dont j'ai parle.

Tredje bokens afslutning:

Vie v. 11,401.

A chemin assez tost me mis,
Mes pas ma journee ne fis
Que je trouvai empeschement.
Se vous voules oir comment,
Revenez (une) autre journee,
Quar [i]ci ferai (une) pausee.

I skarp motsättning mot författarens hälsande och afskedstagande af sina — verkliga eller fingerade — åhörare, står den tvära begynnelsen af fjärde boken:

Vie v. 11,407.

Or vous dirai, seigneurs, comment
En ma voie ou *em*peschement.

Ännu mera anmärkningsvärdt är, att denna bok, och därmed dikten i sin helhet, slutar utan att författaren riktar ett enda ord till sina åhörare. Däremot heter det:

Vie v. 13,059.

Avis m'estoit et encor est
Que tel le pelerinage est
D'omme mortel en cest païs
Et qu'est souvent en tex peris,
Et pour ce en escript (*sic!*) mis je l'ai
En la guise que le songai,
Non pas que g'i aie tout mis,
Quar trop long seroit li escris (*sic!*).

Utaf de nu anförda citaten framgår, att författaren vid diktens början — frågan, om detta står i något samband med diktens tillkomstsätt eller ej, må tillsvidare lämnas åsido — hälsar sina åhörare och efter första dagens berättelse uppskjuter fortsättningen på obestämd tid, att han i andra och tredje böckerna, hvilka åtminstone fingeras föredragna på tvänne efter hvarandra följande dagar, fortfarande tar hänsyn till åhörarne och vid tredje bokens slut åter uppskjuter fortsättningen på obestämd tid, samt att han i fjärde boken tappar bort sitt uthålliga auditorium.

Om man i de olika böckernas innehåll söker någon motsvarighet till dessa drag, frapperar det, att den antydan, författaren ger om att någon tid förflyter mellan författandet af första och andra boken, har sin motsvarighet i tvänne tidsbestämningar i dessa böcker; den första boken är nämligen skrifven år 1330 och den andra år 1331[1]. Vidare stå andra och tredje böckerna i intimare samband med hvarandra än med de öfriga: lasternas defilering, som börjat i andra boken, får först i den tredje sin afslutning i Grace Dieu's återkomst och pilgrimens rening med hennes hjälp, medan däremot första bokens pre-

[1] Se pag. 194 och 195.

dikningar öfver sakramenten och öfver den kristna människans vapenrustning bilda ett helt för sig och fjärde boken medför delvis nya figurer och, genom utförandet af bilden "världen ett haf", en i hufvudsak ny allegorisk apparat. Slutligen visas den fjärde bokens rent litterära art af följande hänvisning till en illustration:

Vie v. 11,479.

Ordene ai (que) painturee
(Elle) soit [i]ci et figuree,
Pour que qui voudra la voie,
Autrement n'en cheviroie.

Man skulle möjligen på grund af dessa öfverensstämmelser vara benägen att antaga, att vid ett tillfälle första boken, och vid ett annat andra och tredje böckerna skrifvits för att föredragas, och att den fjärde kommit till för att komplettera dikten, men icke för att föredragas. Ett sådant antagande är emellertid af följande skäl ohållbart.

I andra boken hänvisar författaren på en episod i den fjärde — djäfvulen fiskar i hafvet-världen:

Vie v. 7,449.

En mer est devenu pescheur
Et d'oisiaus et bestes preneur.
Icy aprez bien le verras,
Quant selonc la mer t'en iras.

Vidare utropar Guillaume i fjärde boken till de för öfrigt ej alls omnämnda åhörarne:

Vie v. 11,469.

Que vi, douce gent, seigniez vous!
Une laide beste . . . .

Slutligen innehåller äfven första boken en om ock ytterst svag hänvisning till en illustration:

Vie v. 2,526.

Si comme ci est figure,

Så vida man icke vill antaga, att *Vie* är omarbetning af en äldre dikt — hvilket måste betecknas såsom en föga sannolik

gissning — synes det mig riktigast att i inlednings- och afslutningsorden till de tre första böckerna se ett ofta återkommande episkt maner, nedärfdt från dikter, som verkligen blifvit reciterade. Den konsekvens, med hvilken Guillaume genomfört detta maner, är anmärkningsvärd; för öfrigt torde hans sinne för bredd i framställningen väl hafva tillfredsställts däraf.

Jag har förut framhållit, att bokindelningen saknas i *Vie*[2]. Detta beror antagligen på en önskan hos författaren att gifva dikten större enhet, liksom man i hans omflyttning af ett antal episoder kan se en önskan att aflägsna en del löjliga orimligheter i handlingens utveckling, och därigenom förläna denna större sannolikhet [1].

Gröber karaktäriserar med följande ord Guillaume's stil: "Redefülle und Redefluss erstrebt er, ohne dem treffenden Worte geradezu aus dem Wege zu gehen, aber auch ohne Weitschweifigkeit zu meiden, und er reimt mit Leichtigkeit. Häufung, Antithese, grammatische Symmetrie sind Lieblingsmittel seiner Rhetorik" [2]. Jag tror icke, att Gröber härmed uttryckt det verkligen karaktäristiska hos vår författare. Efter min mening är det säflighet i temperamentet och brist på koncentration i tanke och uttryckssätt [3] samt saknad af sinne för skönhet i versbyggnad och rim och framför allt af fyndighet vid valet af rim och uttryck, som utgöra de mest iögonfallande dragen i Guillaume's diktarepersonlighet. Jag kan erkänna riktigheten af Gröber's anmärkning om vår författares böjelse att hopa liktydiga uttryck och röra sig med ordlekar, möjligen äfven om hans smak för antiteser och symmetri; men Guillaume's lätthet att rimma är endast skenbar och beror ej på någon rikedom på resurser utan endast på hans små anspråk.

Ett antal valda exempel torde bäst ådagalägga Guillaume's maner i så väl det ena som det andra afseendet.

Jag börjar med hans svaghet för synonymer:

---

[1] För öfrigt hänvisande till analyserna, skall jag endast påpeka, att t. ex. Jeunesse uppträder först i slutet af *Vie*, men i *Vie*[2] fått en mot figurens betydelse bättre svarande plats, att i *Vie* Venus och Glotonie äro de sista af dödssynderna, men i *Vie*[2] de första, o. s. v.

[2] *Grundriss* II: 1, pag. 751.

[3] Se pag. 175.

Vie v. 1,255.

C'est la signification
Du glaive et demonstration,
Des clefs aussi l'enseignement,
La doctrine et l'apensement.

Vie v. 2,507.

C'est un jouel qui fu forme,
Forgie et fait et charpente
De mon pere sans coup ferir.

Vie v. 8,845.

Poignant sui et haineuse,
Impacient, (et) desdaigneuse,
Plus aspre que n'est gletonnier,
Ronce, espine ne groseillier.

Ordlekarne inläggas mera sällan i en enda versrad, utan breda sig i de flesta fall öfver flera; ofta nog hafva de form af etymologiska funderingar:

Vie[2] Fol. 30 (feltr. 40) r° B.

Tous pleins de vent et grans venteurs.

Ame v. 4,877.

Et droitement a une tour
Isnelement faisoit son tour,
Si qu'au tour en la tour entroit.

Ame v. 6,593.

Amour me fait le cueur amer,
Comment qu'il soit douls sens amer,
Et n'est femme de mer a mer
Que miex de moi on doie amer.

Vie v. 696.

De ta verge le passaige
Doiz tenter, s'il est trop parfond,
Ou s'i faut faire planche ou pont;
Quar se pont ou planche il failloit,
A toy faire appartendroit,
Pour ce pontifex tu as non.

Vie v. 9,599.

Usure *est par nom* nommee;
(Quar) par li est la vie usee
De celi qui'en son usage
Use son temps et son aage.
Se si en usage ne fust,
De li chascun paour ëust.

Ame v. 7,265.

Estatue si est dite
De racine bien eslite
Qui ne doit estre mue[e]
D'un lieu ne desracinee.
Ell'est nee de statuo
Et d'un *estoc* quë on dit sto,
C'est a dire que [est] estable,
Establie permanable,
Ou que tousjours doit remanoir
Sens soi remuer ne mouvoir;
Dont on dit quë estatue
Est cil qui ne se remue.

Guillaume's antiteser äro ej särdeles talrika och för öfrigt föga energiska:

Vie v. 8,119.

Aus folz je di que sages sont,
Aus hastis quë atrempes sont,
Aus negligens que sont soingneus
Et aus tyrans que sont piteus.

Då vår författare var i rimnöd — och däri befann han sig ofta — vållade denna situation honom föga bryderi. Diktkonsten kände i detta fall flera med större eller mindre stränghet förbjudna vägar, och Guillaume trampade dem utan, efter hvad det vill synas, särdeles stora samvetsförebråelser.

Jag inskränker mig till att anföra några af de vanligast förekommande fallen.

I vissa fall nöjer han sig med assonansen:

Vie v. 2,803.

C'est le pain que doivent mectre
Les pelerins en *l*'escherpe.

Vie v. 7,747.

De ce souflet (je) soufle l'astre
A cil qui gastel au deable
Veut faire de l'ame de li.

Ame v. 7,293.

Le gouvernement du sage
Est tousjours ferme et estable.

Ame v. 9,363.

Et pour ce le compotiste
Petitement entendi ce.

Han låter lika ljudande ord af olika betydelse rimma:

Vie v. 199.

Et bon, certes, le fait estre
Pour entrer en si bel estre.

Vie v. 2,683.

Si biaus devindrent et si gens
Quë au regart d'eus toutes gens,
Ce me sembloit, estoient lais
Aussi bien les clers com les lais.

Ytterst ofta åsidosätter han det kända anspråket på olikhet i betydelsen hos lika ljudande rimord:

Vie v. 327.

Qui m'a o lui, riens ne li faut,
Et qui ne m'a, trestout li faut.

Vie v. 2,691.

Mes les merveilles sont plus grans,
Quant pluseurs choses qui sont grans
Peuent de ce qui n'est pas grant
Avoir remplage suffisant.

Vie v. 2,959.

Mais se tant fait vous ëussiez
Et vous faire le pëussiez
Que le manoir fust aussi grant,
Com la paisture si est grant,
Ou la paisture (aussi) petite,
Com la maison (si) est petite,
Assez je me souffrisse bien
Et Nature le vousist bien;

Följande siffror angifva, hvilket rum rim af sist nämnda slag fått i Guillaume's diktning: af samtliga rimparen i dikterna — obe-

räknadt de i strofer med särskild rimflätning samlade verserna — bildas i *Vie* 2,2 %, i *Vie*² 1,9 %, i *Ame* 0,9 % och i *Jesuscrist* 0,7 % på detta sätt. Dessa siffror visa äfven, att Guillaume under sin senare produktion allt mer öfvervann svårigheten att finna goda rim.

Rim af följande typ måste, äfven om de ej sakna paralleller, betecknas såsom allt annat än prydnader för versen:

Vie v. 11,871.

Et ou est, dis je, Viellece,
Et ou maint et quel chose est ce?

Ame v. 8,179.

Soustenir, se quiert potence
Pour soy soustenir, lasch'en ce
Sera dit....

Det samma gäller naturligtvis i ännu högre grad om sådana rim som det följande:

Ame v. 7,291.

De ce'en Ecclesiastique
Escript le sage disant que

Någon behaglig verkan uppnår ej heller Guillaume genom att tätt på hvartannat använda samma rimpar eller genom att låta samma ordstam ofta gå igen i rimbyggnaden eller annorstädes i versen. Äfven det s. k. grammatiska rimmet har hos honom en mera spaltfyllande än målerisk karaktär:

Vie v. 2,607.

Que sans li aler n'i devez,
Se meffaire ne vous voulez,
Aussi (vous) di que sans meffaire
Ne (vous) devez sans moi la traire;
Sans moi adeser n'i devez,
Se moi offendre ne voulez.

Vie v. 2,090.

Et (puis) en fas une buee
Pour metre dedens et buer
Toutes ordures et laver.

Celle lexive est si fort
Que n'est nul pechie, tant soit ort,
Tant vil, tant viez, tant diffame
Qui dedens mis ne soit lave.
Et pour ce que sai bien laver,
Bien essangier et bien buer
M'a Dieu fait sa chamberiere
Et (sa) principal lavandiere.

Vie v. 6,143.

Le gouverneur qui dedens est
La mainë et mene y est.
Si maine, que s'il ne menoit
Sa nef, point ne le meneroit.
T'ame si est meneresse
Du cors et governeresse,
Elle le maine *et* le porte
Et en menant (ain)si se porte.
Le cors la porte a son talent
Et selon qu'elle s'i consent.
Le cors point ne la porteroit,
S'elle le cors point ne portoit.

Ame v. 9,079.

Car se de chose fenie
A quelque chose infenie
Trouvee n'est proporcion,
N'est pas doubte que la maison
Qui en soi est infenie
Ne tiengne chose fenie
Par nombre qui est infeni;

Vie v. 2,501.

Par ces drois m'a a ce mene
Que ce biau jouel ai donne
A eus et encor leur donne
Franchement et abandonne,
Onques plus biau don ne donnai,
Se moi mëisme ne donnai.

Vie v. 3,579.

Et de ce qu'autre fois vëu
Ne l'avoie n'ap*er*cëu,
Et de ce que l'i vëoie
Encore et ap*er*cevoie

Sammanställas dessa och dylika drag, som kunna sägas vara representativa för Guillaume's ord- och rimval, med hans förut omnämnda behandling af verser med feminint slut, hvilken ju tyder på en föga odlad känsla för versens mått, är det tydligt, att Guillaume lika litet i detaljernas teknik som i kompositionen visar någon diktarebegåfning, som kunde intressera genom sina ljusa sidor.

Till samma slutsats kommer man genom en undersökning af vår författares bilder, om ock en sådan lämnar ganska litet resultat, enär de flesta af dem — t. ex. bilden af solstrålen och glasskifvan för den obefläckade aflelsen, af färgerna på påfågelsstjärten för treenigheten o. s. v. — icke äro hans egna skapelser utan litteraturlån, och sålunda icke bidraga till kännedomen om hans diktare-personlighet. Det är endast ett fåtal, som kunna hänföras till Guillaume's egen iakttagelse, och dessa inneslutas i allmänhet i några få rader, medan däremot de gamla bilderna af kyrkligt ursprung ofta bilda utgångspunkten för långa diskurser. Af de bilder, som kunna antagas hafva framgått ur författarens egen iakttagelse anför jag ett urval:

Vie v. 2,059.

Je l'amolïe et fas plourer,
Plaindre et gemir et doulouser;
Tout aussi com par bateure
Fait l'enfant de (la) pomme dure
Issir le jus et hors saillir
Et l'amolie par ferir,
Tout aussi par mon ferir fas
Lermes issir et crier: »Las,[1]

Vie v. 7,689.

Aussi *com*(me) le vent trebuche
Le fruit d(es)'arbres et desluche,
Aussi le vent de ce soufflet
Toutes vertus a terre met[2].

Vie v. 9,463.

Aussi fais *com* l'iraine fait,
Quar tant *com* sanc ou mouelle ait

[1] Penitance om syndaren.
[2] Orgueil om sin pust Vaine-Gloire.

En (la) mousche, toute la suce,
(Et) eviscere et espeluche [1].

Vie v. 9,891.

Fait est comme nasse a poisson [2].

Vie v. 10,047.

Que la langue traire me faut
Aussi comme .I. chien qui a chaut [3].

Vie v. 10,189.

Qui fait aus fols les iex baissier
En terre et la taupe gaitier [4].

Vie v. 10,647.

Lors me fas je (une) chambre coie
Pour (tous) ceus qui passent la voie.
Un droit fumier en carrefour
Ou chascun qui veut a son tour
Puet venir pour faire ordure [5].» —

Vie v. 12,235.

Aussi com[me] li chaut soulel
Endurcist la boe par bel,
(Et) amolïe cieu ou cire,
Aussi de moi (je) puis bien dire [6].

Vie v. 12,315.

»Je sui, dist elle, tout aussi
Com le vent qui maine a l'abri
Et au destour fuelles cheues [7].»

Vie[2] Fol. 41 (feltr. 51) r° B.

Elles sont comme saulx ou aulbier
Qui le cueur du fust dommagier
Peut moult sil nest hors separe [8]

[1] Avarice.
[2] Simonie. [3] Avarice. [4] D:o. [5] Venus.
[6] Tribulation. [7] D:o. [8] Vertu moral om ytterligheterna.

Vie[2] Fol. 47 (feltr. 57) r° A.

Et lors qui meust veu il eust dit
Cest vng veau si comme ie cuit
Quon veult mener vendre au marche [1]

Ame v. 1,894.

Plus va avant, plus recule
Comme la roe du moulin,
Qui tourne voulentiers, a fin
Que revoist dont est venue
Premierement et mëue [2].

Ame v. 2,152.

Que vaut avoir abit et non,
Et dessous n'a rien qui vaille?
N'est que le chapel sans faille
A l'enchanteur ou il n'a rien,
Et y *mescroit* on aucun bien.

Ame v. 3,381.

Et saches que pleïs de mer
A la rosee eux assembler,
Ou de l'eaue douce conches
Vëu[e]s ne furent onques,
Comme tost nous assemblasmes [3].

Ame v. 7,873.

Bien pueent estre hors parans
Aussi com vers de nuit luisans,
Sur les quiex qui sa main mectroit,
Seulement vilte trouveroit

Jesuscrist Fol. 150 r° A.

La grant lumiere qui venoit
Du ciel hault resortir faisoit
Ma veue ainsi que reboucher
Fait le souleil quant il luist cler
Les yeulx de la chauue sorix

---

[1] Pilgrimen, då han bundits vid Venus' svin.
[2] Ånger, som ej hindrar återfall i synd.
[3] De i skärselden församlade själarna vid Priere's ankomst dit.

Jesuscrist Fol. 190 v° A.

Cest ainsi comme acoiement
De fauleille qui asprement
Si see le ble a iacoler
Et le fait a terre tumber[1]

Jesuscrist Fol. 200 r° A.

Ce sont des contredictz assez
Pour lesquelz iay este leuez
Comme signe tres haultement
Pour estre veu de toute gent
Et pour estre signe et cerceau
Daforer mon corps com tonneau
Afin que le sang traict en fust[2]

Dessa bilder, såsom ofvan antyddes, valda bland dem, hvilka med större skäl kunna anses vara Guillaume's egna skapelser, höra afgjordt till hans bättre. De röja stundom ganska goda uppslag, men vid deras placering och utförande visar sig författaren kanske mer än eljest såsom en skald utan verklig begåfning: de framkallas sällan af själfva situationen, utan anbringas då och då pliktskyldigast såsom nödvändiga tillbehör till den poetiska apparaten, och de utföras utan energi. Författaren har tydligen en viss iakttagelseförmåga, men saknar den blickens skärpa och fantasiens intensitet, som skulle kunna gifva den ett afgörande inflytande på hans diktning.

---

[1] Om Judas-kyssen.
[2] Jesus om sig själf.

IV.

Guillaume de Deguileville har i sina dikter dragit försorg om att vi kunna lära känna åtminstone de yttersta konturerna af hans lif och verksamhet. Utöfver hvad han själf meddelat, veta vi i själfva verket ingenting.

Om hans verkliga namn sväfvade man länge i ovisshet; i äldre arbeten kallas han nästan genomgående Guillaume de Guileville. Man förbisåg, att han själf i dikterna infogat sitt namn i flere akrostika[1], och att det alltså, på detta sätt skyddadt, var bevaradt mot alla förvanskningar. Han kallar sig däri öfverallt Guillermus de Deguilevilla. Hans fader hette, enligt Raison's ord till pilgrimen, Thomas de Deguileville:

Vie v. 5,964.

Dieu est ton pere et tu son fil,
Ne cuides pas que soies fil
(A) Thomas de Deguileville, . . .
Ton cors qui est ton anemi,
Celi as tu ēu de li,
De li te vint, il l'engendra
Si com nature l'ordena.

Franska urkunder omtala, så vidt jag kunnat finna, endast ett Deguilevilla (ecclesia), beläget i dép. Manche, ar. Cherbourg, c:on Beaumont[2]. Dess moderna namn är Digulleville[3].

---

[1] Se pag. 177 ff.

[2] *Recueil des historiens des Gaules et de la France* T. XXIII, publié par MM. de Wailly, Delisle et Jourdain, Paris 1876. Pag. 871.

[3] *Romania* XXIV: 485.

Om sitt födelseår säger Guillaume ingenting direkt, men genom att sammanställa i dikterna förekommande tidsbestämningar med hans egna uppgifter om sin ålder vid affattningen af de olika dikterna, kunna vi vinna nära nog fullständig visshet därom.

När han skref andra boken af *Vie*, var han 36 år gammal, och när han skref *Ame*, hade han hunnit in på sextiotalet, hvilket med all önskvärd tydlighet framgår af några ord, som han låter i den förra dikten Raison och i den senare skyddsängeln rikta till pilgrimen. Raison tillägger nämligen, sedan hon förebrått denne, att han länge sysselsatt sig med att nära sin kropp:

Vie v. 5,781.

Se XXXVI ans disoie,
Je cuit que de pou mesprendroie.

och ängeln säger rent ut:

Ame v. 9,376.

Plus de soixante ans as vescu
En la region mundaine.

I prologen till *Vie*[2] uppgifver Guillaume 1330 som det år, då han haft den egendomliga dröm, han går att skildra för andra gången:

Vie[2] Fol. 1 v° B.

Pourtant le dy car une foiz
Lan mil troys cens dix *par* trois foiz
Ung songe vy bien merueilleux
Lequel ainsi com sommeilleux
Jescripz a mon reueillement

Denna uppgift bekräftas af ett par årtal i *Vie*, upprepade i *Vie*[2]. Första boken af *Vie* skrefs nämligen år 1330, ty det heter däri om det af Grace Dieu byggda huset (= kyrkan):

Vie v. 397.

Celle avoit elle fondee,
Com disoit, et maconnee
XIII^{C} et XXX ans avoit.

och författaren var sysselsatt med andra boken däraf år 1331, ty brefvet från Grace Dieu till Raison afslutas med orden:

Vie v. 5,255.

Donne en nostre an que chascun
Dit MCCC et XXXI.

Omarbetningen af *Vie* företogs 25 år efter det dikten först nedskrifvits, alltså år 1355, enligt författarens ord till sin bok i slutet af prologen till *Vie*²:

*Vie*² Fol. 2 r° A.

Et si soyes loyal messaige
De trestout mon pelerinaige
Disant a tous comment mauint
Passe a des ans vingt cinq

I *Ame* har författaren icke anfört något årtal, men väl ett datum; han omtalar nämligen i diktens afslutning, att det var på aposteln Andreas' dag, alltså den 30 november, som han nedlade pennan:

Ame v. 11,144.

Si requerrai finablement
L'appostre Andrieu devotement
Pour ce qu'a son jour m'esveillai
Du songe que premierement
Ai compté, qui tresgrandement
Sans fin m'a mis en grant effrai.

Emellertid möter det ingen svårighet att på ett ungefär bestämma affattningstiden för *Ame*, ty denna dikt måste vara skrifven å ena sidan efter *Vie*², emedan den innehåller en anspelning på en episod i denna dikt, som ej förekommer i *Vie* — *Ame* v. 3007 på Agiographe's speglar, *Vie*² Fol. 79 r° B — och å andra sidan före *Jesuscrist*, hvari författaren, Fol. 150 v° A, hänvisar till domen i *Ame*.

Jesuscrist åter påbörjades år 1358, ty Guillaume säger:

Jesuscrist Fol. 149 r° A.

Et mesmement quant une nuyt
Lan mil trois cens cinquante huit

Songey ie mestoye pelerin
Ou iauoye fait tresgrant chemin
Et que point ie ne lauoye veu
En mon chemin ne aperceu
Si men alay a ce pensant
Dedens ung iardin assez grant

Genom att sammanställa dessa uppgifter finna vi, att Guillaume var född år 1295, och att han dog först efter år 1358, samt att han var sysselsatt med första boken af *Vie* 1330 och med andra boken däraf 1331, att han påbörjade omarbetningen däraf 1355, att han skref *Ame* någon gång mellan 1355 och 1358, och att han påbörjade *Jesuscrist* 1358. — Det förtjänar måhända att påpekas, att de olika uppgifterna kontrollera hvarandra; så komma vi till samma resultat om födelseåret genom en jämförelse å ena sidan mellan *Vie* v. 5255 och *Vie* v. 5781 och å andra sidan mellan *Ame* v. 9376 och det med hänsyn till *Vie*[2] och *Jesuscrist* antagliga affattningsåret för *Ame*.

Om Guillaume's öfriga lif måste vi nöja oss med mycket knapphändiga upplysningar. Till det yttre var han storväxt och kraftigt byggd; Grace Dieu säger till pilgrimen:

Vie v. 4,619.

Force, dist elle, tu n'as pas,
Quar en toi point de cuer tu n'as;
N'est pas pour ce quë espaulus
Ne soies assez et ossus . . .
Que pourra dire uns petis hons,
Quant tu qui sembles champions
Porter *tes* armes (tu) refuses
Et par flebece t'(en) escuses?

Redan i inledningen till *Vie* omtalar han, att han var munk, och att hans kloster hette Chaalis:

Vie v. 31.

Or entendez la vision
Qui m'avint en religion
A l'abbaye de Chaalit,
Si com j'estoie en mon lit.

Detta Chaalis, på latin benämndt Karoli-locus, var en under den senare medeltiden mycket bekant och rik "abbatia",

som ligger i [illegible] dep. Oise, at Senlis, mot [illegible]meilles och Epagnes, och som tillhörde kyrkoprovinsen Silvanectensis[1].

Klostret tillhörde cistercienser-orden, åt hvilken äfven pilgrimen bestämmer sig, när han beslutar att blifva munk:

[illegible] v. [illegible].

> [illegible]
> [illegible]

Cistercienserna utgjorde såsom bekant en gren af benedictiner-orden, och Guillaume betecknar pilgrimen upprepade gånger såsom tillhörande denna; tydligast kanske med dessa ord:

Ame v. [illegible].

> Benoit, nous voulons ton [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

Hans speciella skyddspatron var S. Guillelmus (Bituricensis)[2], efter hvilken han fått sitt namn, och till hvilken pilgrimen brukar vända sig, när han råkar illa ut; så vid domen:

Ame v. 1069.

> Guillaume, qui es mon parrain,
> Comme filleul je te reclaim,
> Comment que ne m'aies mie
> Leve de fons . . .
> Tu sces que de l'abaie

---

[1] *Recueil des historiens des Gaules et de la France*, T. XXIII, publié par MM. de Wailly, Delisle et Jourdain, Paris 1876. Pag. 871. — Chaalis i *Bulletin monumental*, publié par M. de Caumont. T. VIII, p. 137.

"Chaaliz, ordinis S. Benedicti, prioratus olim erat, prioratui de Merloto ecclesiæ Wezeliacensis membro subjectus, cujus domum Albericus Vezeliaci abbas Pontiniaci abbati pro annuo decem solidorum censu concessit ad collocandos monachos suos, quibus Ludovicus VI fundator anno 1136 IV idus Februarii, pro anima fratris sui Caroli defuncti largitus est tres domus, seu grangias, *de Fay*, *de Comelles* & de Valle Laurentii, cum amplissimis libertatibus & privilegiis; unde Caroliloci Latinum nomen inditum loco, qui prius Calisium dicebatur." *(Gallia Christiana*, T. X; col. 1508 B.)

[2] Se pag. 110.

Je sui et de ta mesnie . . .
Et se ton nom ai pris en vain,
Je n'ai a cui moi adrecier.

Om tiden för sitt inträde i klostret säger Guillaume ingenting direkt, men han omtalar i *Vie*², Fol. 83 r° A, att svåra motgångar träffat honom, när han vistats där i 39 år. Han måste alltså hafva inträdt däri före år 1316.

Enligt *Vie*², Fol. 84 r° B, var det "grato messium tempore", som han fick Grace Dieu's kallelse, och som denna förde honom "en lung des chasteaux de son pere".

Om alldagslifvet i klostret berättar Guillaume oss just ingenting; det kändes i början påkostande, men han vande sig därvid:

*Vie*² Fol. 83 r° A.

Ainsi en ce chastel tenuz
Fuz par trenteneuf ans ou plus
Et les grans durtez tant apris
Jauoye que ia mestoit aduis
Que nulle durte ne sentoye
Et tout en bon gre ie prenoye

När han varit där i 39 år, drefvo honom Envie, Detraction o. s. v. under ledning af Scylla (Conspiracion), "alba circumtexta veste"[1] (*Vie*² Fol. 84 v° A), ut ur klostret, men lasterna, som tagit detta i besittning, fördrefvos åter, och med dygderna återvände äfven vår författare. Berättelsen om den klosterintrig, som tydligen ligger bakom episoden i dikten, är emellertid skrifven med så riklig användning af allegorien, att inga detaljer däri äro användbara för en undersökning öfver Guillaume's eget lif, utom möjligen upplysningen, att denna motgång träffade honom "en ung caresme" (*Vie*² Fol. 83 r° A). Det är lika svårt att inse, hvad som varit orsaken till klosterbrödernas afund och förtal med alla dess följder; i hvarje fall tyckas obehag af denna art eller åtminstone föreställningen därom hafva varit ett ärftligt drag i Guillaume's släkt. Redan i *Vie* låter han Detraction säga till pilgrimen:

Vie v. 8,523.

Envie, ma mere,
Onq(ues) n'ama toi ne ton pere.

[1] Cisterciensernas ordensdräkt.

Här och hvar möter en uppgift, att Guillaume de Deguileville skulle hafva varit prior i Chaalis. Goujet anför den utan att uttala sin mening om dess riktighet, men tyckes ej vara öfvertygad[1]; Gröber nämner kort och godt, att vår författare var "Cisterzienserprior in Chaalis"[2], men med min kännedom om Gröber's uppsats vågar jag icke antaga, att han för sitt påstående haft något skäl, som han icke brytt sig om att anföra. De Visch, som själf var cistercienserprior, uppger, att "Guillielmus cognomento de Guilavilla" var "natione Parisiensis, monachus & Prior Chalisii, seu Caroli loci"[3]; jag vågar dock icke tillägga hans ord en afgörande betydelse.

I själfva verket torde frågan, om Guillaume varit prior eller vanlig klosterbroder, kunna lösas, endast så framt någon urkund kommer i dagen, hvilken innehåller någon uppgift därom. Hos cisterciensema var priorn, som bekant, icke, såsom i vissa andra ordnar, klostrets styresman, utan endast abbotens närmaste man. Därför spela äfven priorerna en föga betydande roll i cistercienser-ordens historia, och någon förteckning öfver dem af samma art som abbotförteckningarna i *Gallia Christiana* existerar mig veterligt icke. Jag har hvarken haft tillfälle eller anledning att söka genom arkivforskning lösa frågan om Guillaume's ställning i sitt kloster[4].

Detta är allt, hvad vi kunna erfara om händelserna i Guillaume's lif. Om hans inre lif, hans begåfning, kunskaper och intressen kunna vi naturligtvis vinna någon upplysning ur hans diktning, ehuru dennas religiösa karaktär och opersonliga prägel ganska litet låta författarens individualitet komma till synes.

Det kloster, inom hvars murar Guillaume tillbragte den vida större delen af sitt lif, och hvars port måste hafva slutit

---

[1] Anf. arb. pag. 72.

[2] *Grundriss* II: 1 pag. 749.

[3] *Bibliotheca Scriptorum Sacri Ordinis Cisterciensis* . . . opere et studio Caroli de Visch. Coloniæ Agrippinæ 1661. Pag. 135. — Guillaume de Deguileville uppgifves sammastädes, enligt Philippus Seguinus, hafva skrifvit tre samlingar predikningar o. d.

[4] Efter hvad bibliotekarien Aksel Andersson godhetsfullt inhämtat vid en resa till Paris, torde upplysningar i frågan knappast kunna vinnas om icke i departements-arkivet i Beauvais.

sig om honom, medan han ännu var en helt ung man, var äfven för medeltida förhållanden mycket rikt och ansedt[1].

För cistercienserna trädde, som bekant, vetenskapen ej på samma sätt i förgrunden som t. ex. för de oreformerade benedictinerna, men det vill dock synas, som om i Chaalis de vetenskapliga intressena spelat en ganska stor roll. Abbotförteckningen för Guillaume's tid och för den föregående mansåldern upptager nämligen under ganska superlativa uttryck flera "doctores theologi", som vunnit vetenskaplig ära[2], och att dessa utöfvat ett betydligt inflytande på klosterbrödernas intressen och sträfvanden, torde vara uppenbart. Klostret hade väl äfven efter all sannolikhet ett välförsedt bibliotek, och en ung vetgirig man, som ej alldeles saknade begåfning, saknade sålunda ej heller ledning och material för studier. Att Guillaume med intresse bedrifvit sådana, och att de i hans lif spelat en betydande roll, kunna vi svårligen bestrida, om vi ock ej kunna tillerkänna honom epitetet lärd, hvilket helt säkert skulle mera motsvara hans egna pretentioner.

Om vi i detalj granska hans kunskaper, finna vi en icke föraktlig mångsidighet.

Matematiska och geometriska satser nämner han flera gånger: kärlet kan ej vara mindre än innehållet (*Vie* v. 2933); det hela måste vara större än hvar och en af sina delar (*Vie* v. 2975); cirkeln har blott en medelpunkt (*Vie*[2] Fol. 41 (feltr. 51) v° A.); en finit och en infinit storhet äro inkommensurabla (*Ame* v. 9079) o. s. v.

För astronomien hyser han ett lifligt intresse; hans auktoriteter äro Ptolemæus och Isidorus Hispalensis.

Äfven af språkliga frågor är han road. Af grammatikaliska termer innehålla hans dikter, så vidt jag kunnat finna, endast en, "interjection" (*Vie* v. 9165 och 9199), men etymologiska funderingar äro, såsom jag förut framhållit, hans förtjusning. Äfven häruti var Isidorus hans läromästare. — Bredvid hans rent latinska diktning är det af jämförelsevis liten betydelse, att han här och hvar i sin franska infogar latinska glosor.

Att han med stor säkerhet rör sig med musikaliska fackuttryck, är icke förvånande. Musiken var ju ett vanligt

---

[1] Chatel, anf. arb.

[2] *Gallia Christiana* X: col. 1510 ff.

skolämne, och dessutom fann hon, som bekant, vid sidan af arkitekturen hos cistercienserna en alldeles särskild omvårdnad. Anmärkningsvärdt är bl. a. ett ställe (*Jesuscrist* Fol. 157 r° B), hvarest Guillaume med användande af alla konsttermer (teneur, double, muances, bequarre, bemol, nature o. s. v.) skildrar, huru de olika satserna i Magnificat-hymnen röra sig i olika tonarter.

I filosofien var han, såsom jag visat, förtrogen med Aristoteles. Hos denne liksom hos Augustinus var det de psykologiska funderingarna, som mest tillvunno sig hans uppmärksamhet. — Han anför äfven i stor utsträckning och med synbart välbehag filosofiska termer och benämningar ur filosofiens historia; så talar han om sofister (*Vie* v. 3075), epikuréer (*Vie* v. 10,302) och stoiker (*Vie*[2] Fol. 70 v° A.), om "in abstracto" och "in concreto" (*Vie* v. 10,635), "necessairement" och "contingentement" (*Vie*[2] Fol. 72 r° A.), "actif" och "passif" (*Ame* v. 3132) o. s. v.

I Guillaume's förhållande till den teologiska vetenskapen är hans nyktra renlärighet det mest utmärkande draget. Särskildt beaktansvärdt är, att han i *Jesuscrist* afstått från att inlägga något som helst väsentligare drag ur de apocryfiska evangelierna: de religiösa auktoriteterna voro för honom bibeln och kyrkans store skriftställare. Hvilka af de senare han känt i första hand, är i betraktande af omständigheter, som jag förut framhållit, så godt som omöjligt att fastställa, men det torde i hvarje fall få anses som fullt ådagalagdt, att Bernardus var hans älsklingsförfattare. — Af kyrkohistoriska fakta nämner han räfsten med tempelriddarne (*Vie* v. 11,545), Arianerna och Pelagianerna samt det af kejsar Constantinus sammankallade kyrkomötet i Nicea (*Vie*[2] Fol. 64 v° B), vidare förföljelsen under Nero, Maximinus, Domitianus, (Marcus Aurelius) Antoninus och Diocletianus (*Ame* v. 1800).

Att Guillaume's uppmärksamhet varit riktad på juridiska frågor, har jag förut framhållit[1].

På sitt eget lands litteratur hänsyftar han, såsom jag visat, upprepade gånger. Förteckningen öfver de diktverk, han känt, kan säkert ökas åtminstone med någon "Débat du corps et de l'âme" och någon "Maria-klagan". Han har, så vidt jag kunnat finna, utfört ganska själfständiga

---

[1] Se pag. 148.

arbeten öfver dessa gamla motiv; öfver det förra i mera än vanligt filosofisk stämning, öfver det senare i närmare anslutning till bibeln. — Anmärkningsvärdt är, att han icke visar sig känna mer af antikens diktning än Ovidii Ibis.

Det är under alla förhållanden tydligt, att Guillaume de Deguileville var en ganska kunskapsrik man; det återstår att se, om dessa kunskaper motsvarades af någon personlighetens bildning. Det ser icke så ut. Vid sidan af passager, som vittna om vetenskaplig detaljkännedom, möta oss andra, som i häpnadsväckande oredighet söka sin motsvarighet, och hans filosofiska studier hafva mindre gifvit hans tanke kraft och klarhet, än de kommit honom att öfverflytta en del af sin aktning för vetenskapen på sig själf såsom dennas utöfvare. Till självständigt tänkande har han icke lockats af hvad han hört och läst: hans kunskaper och hans personlighet äro två strömmar, som, utan att blandas, grumliga och tröga glida fram i samma fåra.

För att lära känna Guillaume's intressen, hans sympatier och antipatier, äro vi tydligtvis i hufvudsak hänvisade till de spridda satiriska drag, som kunna framletas ur hans dikter.

Guillaume's uppväxtår och antagligen hela hans lif inföllo under påfvedömets Avignons-tid; det är därför föga öfverraskande, att det är kyrkans och den franska konungamaktens ställning till hvarandra, som af "tidens tecken" mest sysselsatte honom. Med sorg och med harm mot både den eftergifvande påfven och den befallande konungen åsåg han kyrkans förödmjukelser, och han visste knappast, hvilken af dem han skulle döma strängast[1]. Den helige fadern får af Guillaume uppbära bittra förebråelser, som t. o. m. gå öfver i bitande hån. Så heter det (*Vie* v. 739 ff.): "när kyrkan tynges af tionde, skatter och utpressningar, försvarar du henne icke, utan visar plundrarne nya utvägar; på gyckel bär du din staf och dina horn; dina horn likna snigelns: ett halmstrå i din väg är nog för att bryta deras kraft." Och vidare säges det om samma sak (*Vie* v. 9203 ff.), att konungen rifver ned kyrkan, som hans förfäder byggt, och att påfven räcker honom herdestafven till vapen och genom sin eftergifvenhet med afseende på tionden gör sig till hans med-

[1] *Vie* v. 9.239.

L'un est vilain et l'autre plus,
Mes pas ne di le quel l'est plus.

brottsling. — Denna tionde bekymrar tydligen mer än något annat munken i Chaalis, ty han återkommer flera gånger till konungens girighet. Det är Avarice, som drifver konungen och efter hans föredöme hela hans folk till anfall på kyrkan (*Vie* v. 9262 ff.). Liberalite, som var konungens käresta, och som åt hjälpbehöfvande i allmänhet och särskildt åt de fattiga munkarne utdelade rikliga gåfvor, vann ära och berömmelse åt honom, men Avarice, som intagit hennes plats och tydligen håller de stackars munkarne mera knappt, drager skam öfver honom (*Vie* v. 9309 ff.). Dock bär icke konungen ensam ansvaret för de orättfärdiga skatter, som påläggas folket och kyrkan, utan det faller äfven på hans falska rådgifvare, som låta en väsentlig del af de utpressade summorna försvinna i sina egna fickor (*Vie* v. 9503). Allt detta säger Guillaume i *Vie*, och han låter det oförändradt kvarstå i *Vie*², men när han skref *Ame*, hade förhållandena tydligen undergått någon förändring. Pilgrimen får se, hur ett par af dessa otrogna tjänare pinas i helvetet, och konungens ögon hafva öppnats: han inser, att deras mål varit deras egen och ej rikets fördel, att de slagit under sig hans egendom och förrådt hans hemligheter, och han lofvar att för framtiden välja bättre rådgifvare (*Ame* v. 4899 ff.). I berättelsen om riddaren, som fördref Avarice och återinsatte Liberalite i konungens gunst, behandlas ännu en gång denna omkastning i konungamaktens ställning till kyrkan, och Guillaume antyder, att en ny rådgifvare, som konungen valt, åstadkommit denna förändring (*Ame* v. 7205 ff.). I *Jesuscrist* återkommer däremot, i bilden om gladorna[1], den förra jämmern öfver kyrkans betryckta läge.

Guillaume är alltigenom demokrat. Mot "folket" har han icke ett enda hårdt ord, men mot de uppsatte äfven inom sitt eget stånd tar han inga hänsyn. Det är hos kejsare, konungar, biskopar, abbéer, prelater o. s. v., som Paresse hör hemma (*Vie* v. 7095 ff.). De ringa yrkenas utöfvare behöfvas bättre än mången, som anser sig stå öfver dem (*Ame* v. 8225 ff.). "Hvad är kunglig börd", utbrister han (*Jesuscrist* Fol. 158 v° A), "alla människor stamma ju från samma föräldrar. En kung eller annan hög herre är ädlare än andra, endast om han förvärfvat mera 'sens' eller af naturen fått större gåfvor" ; ty

---

[1] Se pag. 57.

Om sitt födelseår säger Guillaume ingenting direkt, men genom att sammanställa i dikterna förekommande tidsbestämningar med hans egna uppgifter om sin ålder vid affattningen af de olika dikterna, kunna vi vinna nära nog fullständig visshet därom.

När han skref andra boken af *Vie*, var han 36 år gammal, och när han skref *Ame*, hade han hunnit in på sextiotalet, hvilket med all önskvärd tydlighet framgår af några ord, som han låter i den förra dikten Raison och i den senare skyddsängeln rikta till pilgrimen. Raison tillägger nämligen, sedan hon förebrått denne, att han länge sysselsatt sig med att nära sin kropp:

Vie v. 5,781.

Se XXXVI ans disoie,
Je cuit que de pou mesprendroie.

och ängeln säger rent ut:

Ame v. 9,376.

Plus de soixante ans as vescu
En la region mundaine.

I prologen till *Vie*[2] uppgifver Guillaume 1330 som det år, då han haft den egendomliga dröm, han går att skildra för andra gången:

Vie[2] Fol. 1 v° B.

Pourtant le dy car une foiz
Lan mil troys cens dix *par* trois foiz
Ung songe vy bien merueilleux
Lequel ainsi com sommeilleux
Jescripz a mon reueillement

Denna uppgift bekräftas af ett par årtal i *Vie*, upprepade i *Vie*[2]. Första boken af *Vie* skrefs nämligen år 1330, ty det heter däri om det af Grace Dieu byggda huset (= kyrkan):

Vie v. 397.

Celle avoit elle fondee,
Com disoit, et maconnee
XIII^C et XXX ans avoit.

och författaren var sysselsatt med andra boken däraf år 1331, ty brefvet från Grace Dieu till Raison afslutas med orden:

Vie v. 5,255.

Donne en nostre an que chascun
Dit MCCC et XXXI.

Omarbetningen af *Vie* företogs 25 år efter det dikten först nedskrifvits, alltså år 1355, enligt författarens ord till sin bok i slutet af prologen till *Vie*[2]:

Vie[2] Fol. 2 r° A.

Et si soyes loyal messaige
De trestout mon pelerinaige
Disant a tous comment mauint
Passe a des ans vingt cinq

I *Ame* har författaren icke anfört något årtal, men väl ett datum; han omtalar nämligen i diktens afslutning, att det var på aposteln Andreas' dag, alltså den 30 november, som han nedlade pennan:

Ame v. 11,144.

Si requerrai finablement
L'appostre Andrieu devotement
Pour ce qu'a son jour m'esveillai
Du songe que premierement
Ai compté, qui tresgrandement
Sans fin m'a mis en grant effrai.

Emellertid möter det ingen svårighet att på ett ungefär bestämma affattningstiden för *Ame*, ty denna dikt måste vara skrifven å ena sidan efter *Vie*[2], emedan den innehåller en anspelning på en episod i denna dikt, som ej förekommer i *Vie* — *Ame* v. 3007 på Agiographe's speglar, *Vie*[2] Fol. 79 r° B — och å andra sidan före *Jesuscrist,* hvari författaren, Fol. 150 v° A, hänvisar till domen i *Ame.*

Jesuscrist åter påbörjades år 1358, ty Guillaume säger:

Jesuscrist Fol. 149 r° A.

Et mesmement quant une nuyt
Lan mil trois cens cinquante huit

döpa dem därpå; om liken redan förvandlats, gör dem detsamma: underverket har skett, och gåfvorna till kyrkan och prästen uteblifva icke (*Vie*[2] Fol. 61 v° B).

Att Guillaume skulle tala väl om klosterväsendet i allmänhet, ligger i sakens natur. Chastete har funnit sin sista och enda tillflykt i klostren (*Vie* v. 10,547 ff. och v. 10,573 ff.), och det är ett torftigt och pröfvande lefnadssätt, som föres däri, om det ock icke ser så ut[1] (*Vie* v. 12,987 ff.). Men redan i sin första dikt klagar han öfver att snikenhet och slöhet fått makt öfver många klosterbröder (*Vie* v. 10,516 ff. och v. 7191 ff.), och han ger uttryck åt sina bekymmer öfver det läge, klosterväsendet iråkat därigenom, att man ansett såsom mindre viktiga en del af stiftarnes bud (*Vie* v. 12,481 ff.). Emellertid äro ännu för honom alla munkordnar goda (*Vie* v. 12,545 f.). I *Vie*[2] se vi däremot, att hans bekymmer ökats, och att han direkt tar parti mot en orden, antagligen de oreformerade benedictinerna, som gåfvo tolf- och trettonhundratalens satiriker så mycket att skaffa (*Vie*[2] Fol. 85 v° A ff.)[2]. Öfver ekonomiska missförhållanden inom orden och öfver de afbränningar, för hvilka klostrens kassor voro utsatta, utbreder Guillaume sig utförligt (*Vie*[2] Fol. 87 v° B)[3].

Mot advokaterna riktar han ett ampert anfall, då han skildrar, huru Avarice ägnar sig åt deras yrke. När den unge juristen studerat sitt ämne, begifver han sig till konungens hof och aflägger ed att tala endast i rättvisa mål, men inför penningens makt glömmer han sin ed, och snart är hans tunga lika känslig för guldets tyngd som vågtungan, och hans omdöme bestämmes af de klingande skäl, klienten har att förebringa (*Vie* v. 10,049 ff).

Hos affärsmännen finner Guillaume ganska mycket att ogilla. Stundom hålla de spannmål ur marknaden i afvaktan på dyr tid och prisstegring (*Vie* v. 9589 ff.). Många mäta och väga falskt (*Vie* v. 9911 ff.). Klädeshandlare sätta upp förhängen i sina bodar, för att i halfdagern färgerna på deras tyger skola synas vackrare, och utlämna till köparen en sämre vara än den, han vid köpet verkligen valt (*Vie* v. 9927 ff.). Hästhandlare förstå sig på att gifva en dålig häst utseende

---

[1] Combien qu'il ne (le) semble mie.

[2] Se pag. 28.

[3] Se pag. 29.

af en god (*Vie* v. 9937 ff.). Mjölnare stjäla af den säd, som föres till kvarnen att malas (*Vie* v. 9533 ff.). Skräddare stjäla af tyget, som lämnas åt dem (*Vie* v. 9535 f.).

Guillaume klagar öfver osäkerheten i landet. Röfvare och mördare fara fram som vilddjur; konungen borde jaga dem med större ifver än skogarnes villebråd (*Vie* v. 8961 ff.). De främmande legotrupperna, som dragits in i landet, hafva kommit blott för att röfva och plundra (*Ame* v. 8196 ff.).

Tidens flärd tadlar Guillaume strängt. Aktningen för vetenskapen har sjunkit; fyrtio års studier vid de lärda skolorna i Paris gifva icke en klok man så mycket anseende, som en dåre får af en grann rock (*Vie*^{2} Fol. 40 (feltr. 50) r^o B). Moderna blifva allt löjligare, och människorna fästa allt större vikt vid dem (*Vie* v. 5757 ff. och v. 7489 ff.). Det är Orgueil's verk; författaren låter henne bl. a. berätta:

Vie v. 7,503.

Nouveletez se font par moi,
Plus en fais assez que li roi.
Je fais chaperons pourfilez
De soie et or entour listez,
Chapiaus hupes et haut crestus
A marmouses cocus locus,
Estroites cotes par les flans,
Manches a penonchaus pendans,
A blanc surcot rouge manche,
A col et poitrine blanche
Cote bien escoletee
Pour bien estre regardee;
Vestemens trop cours ou trop lons,
Trop grans ou petis chaperons,
Estiviaus petis et estrois
Ou grans dont on feroit bien .III.,
Greille cainture ou large trop
Dont se cointoient neiz li clop,
Li boisteus, li espaveignie,
Borgne, bocu et mehaignie.

Mot enskilda riktar Guillaume aldrig sin satir.

Hurudan är då Guillaume de Deguileville's personlighet, sådan den träder mot oss i hans dikter?

Han ägde efter min mening en ganska måttlig begåfning,

ett lifligt kunskapsbegär och ganska stor praktisk klokhet; hans temperament var säfligt; hans största fel i tanke och diktning var brist på den klarhet, som vinnes genom kraft och koncentration.

Han var, så vidt vi kunna se, en ärlig och välmenande man, rättfram och uppriktig, nykter och sansad. Mot de höge herrarne var han konungens vän, mot konungen påfvens, mot påfven de andliges, men framför allt var han folkets vän mot hvem det vara månde. Allt detta under förutsättning, att de heliga munkintressena på intet sätt vedervågades. Fiende till hvad *han* kallade ocker på folkets vidskepelse och godtrogenhet, drog han ej i betänkande att själf försöka begagna sig af samma svagheter, såsom vi kunna se af det sätt, hvarpå han i dikten inlade sina många förmaningar att tillgodose klosterkassan; liksom pilgrimen i klosterkistan såg giriga händer roffa åt sig hvad de kunde nå, tycker sig läsaren här och hvar mellan diktens blad se den snikna munknäfven tiggande och hotande sträckas fram. Detta är ett frånstötande drag i Guillaume's karaktär, men kanske det enda i sitt slag.

Till diktare var han icke född. Hans rim voro dåliga, och hans retorik saknade alla förtjänster; fantasien var svag, smaken klen. Det finnes därför för en modern läsare i Guillaume's dikter knappast en enda ljuspunkt: den lifligaste känslan hos en sådan, då han hunnit det sista bladets räddande "A dieu graces" är knappast något annat än ett uppriktigt medlidande med den arma sångmö, som af sitt kall tvangs att närvara vid förfärdigandet af Guillaume's 56,000 vers.

Äfven om vi betrakta dikterna i deras förhållande till sin tid, hafva vi svårt att förstå deras popularitet[1]. Guillaume var en afgjord "Nachzügler". Medan han, i ängslig omsorg att icke synas rädd för mödan[2], i klostercellen i Chaalis i

[1] Af mss. att döma kunna dikterna ur denna synpunkt placeras i följande ordning: *Vie, Ame, Jesuscrist, Vie*[2]. — Om tryckta upplagor se Hain, *Repertorium Bibliographicum*, I: 2, Stuttgartiæ et Parisiis 1827, (art. Guileville) och Brunet, *Manuel de Librairie*, II, Paris 1861, (art. Guileville).

[2] *Jesuscrist* Fol. 150 v° A.

et iayme mieulx aussi
Que len dye que deux foiz ie dy
Une chose que paresceux
Fusse dit ou defectueux

nära nog ändlös följd knöt rad till rad i sin diktning, hade därute i landet nya diktare-ideal brutit sig väg: det stundade mot renässansen, och före denna ryckte personlighetskänslan och personlighetsdikten fram. De ändlösa medeltidsdikterna med sin konstlösa arkitektur och sitt dogmtunga material gouterades ej längre af de litterärt intresserade; på bekostnad af längd, bredd och djup fordrade man koncentration och behag[1].

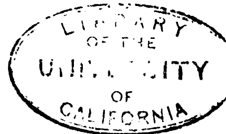
Det finnes därför endast en utväg att förklara Guillaume de Deguileville's diktareära och popularitet; den är af mera religiös än litterär art. I underhållningslektyrens form förstod han att gifva sin tid anledning till religiös eftertanke och betraktelse, och dikternas tendens, fromhet och nyttiga undervisning öfverskylde bristerna i komposition och teknik. Utgifvaren af det af mig använda gamla Pariser-trycket, hvilken äfven tillagt en "prologue du correcteur", sammanfattar ock i sina afslutningsrader till hela "romanen" på följande sätt dikternas förtjänster:

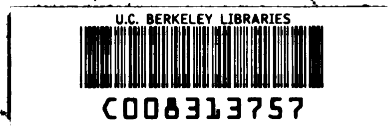
Cy finist des pelerinaiges
Lutile et notable romant
En sentences et en langaiges
Tout gay mygnot et tout plaisant
Et touteffoyz deuotement
Traictant tout ce quest necessaire
A chascun pour sauuement
Acquerir et pour a dieu plaire.

Från denna synpunkt kan man väl säga, att Guillaume de Deguileville's dikter fyllt sin uppgift.

---

[1] Gröber, *Grundriss* II: 1, pag. 754. — L. Petit de Julleville, *Histoire de la langue et de la littérature française.* T. II: 2, pag. 337.

U.C. BERKELEY LIBRARIES
C008313757

